

4° Inc. lat. 863

(Further:

4° P. lat. rec. 412 = S. No 46.)

(1 = 1502)

2 = Hain 2376

= JW 3, 5p. 348

**Parthenice Catharinaria Fratri Baptiste
Antuani: ab Ascensio familiariter exposita.**

**Venditur Parisiis in vico sancti Iacobi in Leone argē
teo: & inter vicum cythara: & pōtē sancti Michaelis i Asi-
no diuersi colore: vulgariter a lafne raye. Et rursus Ande-
gaus ab Ioanne alexandro a la chaussee saint pierre.**

Hain 2376

GU 3, sp. 348 [= 1502]

Iodocus Badius Ascensus Henrico Valluphino: atriū professori
argutissimo: & ciuitatis lugdunēsis ludimagro p̄stātissimo: amicoq;
optimo S. P. D.

DArthenicen catharinariā Baptiste Mātuani sēculi nostri nī
mirum speciminis: pro instituto nostro q̄ facillime interp̄-
tatur: primus mortalium occurristi mihi Valluphine dī-
sertissime: cui opelle tātillū nuncupemus. Vel q̄ in tuo ludo studio:
sē lugdunensium publi eam superiori anno professi sumus: vel quia
diuē virginis ac martyris: litteratorūq; p̄sēdis incōparabilis: sēp
(vt decuit) obseruantissimus vixisti: atq; vti deū precor in nestori-
os annos victurus es. Eā etenim rem & tuę iuuetuti quā ibuēdam sus-
cepisti gratam: & tuę obseruationi nō iniucūdā fore cōiector. Gra-
tam quidem q̄ simul & p̄sēdis suę vitā: & literaturę p̄stantiā: & mo-
rum sanctitatem: & fidei integritatem addiscāt. Iucūdā vero: q̄ in-
dulgentissime & identidē abs te dilectę virginis: laudes per eā vtcū-
q; auctū iri perspicias. Nam nisi me spes fallit longe plures excellen-
tissimi vatis opera post hac lecturi sunt: presertim cū fere cultioris vi-
tę studiosiores: litteraturę negligentiores habeantur. Nūc vero ne-
mo tam parum litteratus est: dūmodo latini sermonis penit⁹ expers
non sit: qui per nostram explanatiunculā sensa poetę nō vtcūq; pro-
capitu. s. quisq; suo accipiat. Neq; tamen iniuriā pitoribus factam a
nobis arbitror: q̄ quę ipsi etiā cultiora forsan excogitarint vulgo
exposuerimus & quasi eleusina sacra p̄stituerimus: Nihil enī hic est
magno & perspicaci quale tibi Valluphine tuiq; similib⁹ est: igeuio-
dignū. exposita: p̄trita atq; vulgata sunt q̄ ponimus omnia: sed ta-
men quę adhuc ibecillulos latebant: quorum ignorantie succurrere
nullā inuidiā duximus. At iustis cōmētariis archana poetę sensa: ad
mirabile cū summo decore artificium sententiarū vbertatē: verboꝝ
non morosam elegantia & subinde diligentē negligentia figurarum
colorūq; tā varios tamq; splendidos ornatus consequi. nō cuius ho-
mini: sicut nec olim corinthum adire: datū est. Neq; vero si nobis in-
terpretandū esset opus: aptiora forsā & argutiora defuerint. Sed si-
nem facio: tu vero henrice suauissime: p̄ humanitate tua: amiciciaq;
nostra: boni consules scio: nostrasq; lucubrationunculas tam tenues tā-
q; (vt nonnullis forsan videbuntur) nihil: amico sinu confouebis:
quod quia futurum certo scio inuidorū rumusculos minoris q̄ flocci
facimus: Vale amicorū intime. Ex gymnasio parthysiano ad No-
nas Augusti anno dñi. M. CCCXCIX.

CLARISSIMO viro. D. Bernardo Bembo Patricio veneto Iu-
re consulto Frater Baptista Mantuanus Carmelita. S. P. D.

Beatissime virginis & martyris Catharinæ vitā nup̄ romæ
dū tu apud Innocentiū Pōti. Maximū. prep. tua splendi-
dum oratoris munus obires: heroico carmine cōplexus
fū: opusculum (vt mihi videtur) piū magis q̄ elegans: & imaturū po-
tius q̄ p̄maturū. Nā mea in te charitas tuis in me beneficiis excitata
dū tuo desiderio nimis ardentē satisfacere cupit: p̄termissa diuturne
neq̄ līne diligentia & labore corrigēdi p̄cipitauit editionem. Sed
age placeat celeritate si nō placet eloquio: Quadraginta ei & nō am-
plius diebus opus absolutū est: dū propter estiuū iustitium nego-
ciis intermissis curamus ocia canicularia salubriter cum aliqua stu-
diorū fruge transigere. Tibi igitur vir p̄stātissime liberisq̄ tuis li-
bellus iste dicat̄ est: ante tibi debitus q̄ cōditus. Muneris tenuitatem
poterunt exculare meus ingēs anim⁹ & curta supellex: animi tui mo-
destia ac summa liberalitas quę ab amico paupere xenia p̄ciosa nō
expectat. & de hoc hactenus. Miror p̄fecto nec parū miror de hac ta-
li ac tanta virgineī cuius laudes tota catholica certat ecclesia: nullā
ab Eusebio Casariensi episcopo cum de illis tēporibus agit fieri mē-
tionē. Crediderim id accidisse diabolo procurante & tanti viri cogi-
tationes aliorū flectente dū s̄ctissimæ Christi martyris imortali
glorię titulisq̄ sempiternis inuideret. Sed qđ illę s̄ctitatis inimic⁹ &
publicus hostis inocētię fraudulētia sua prohibuit chartis inscribi:
deus p̄bitatis auctor & assertor sua p̄uidētia voluit fideliū cordib⁹
annotari. Nulla enim virgo post illā icōparabilē virginē quę est dei
mater & hominis: hanc opinione s̄ctitatis antecedit. Nominis eius
Etymologia deprauata est a quodā qui eū librū cōposuisse dicif̄ cui
legenda aurea titulus est. Fuit enim vir ille (iudicio meo) pius quidē:
sed nequāq̄ satis litteratus. pius inquam q̄ diuina congesserit: illite-
ratus vero quoniam gręcis vocabulis latinam: latinis gręcam: he-
braicis mixtam: nulli veram: oībus confusam: obliquā: contortam:
falsamq̄ dederit interpretationem. Atq̄ ita s̄ctorū noīa dū illustra-
re putat sua delusus vel ignorantia vel impudenti temeritate reddi-
dit obscuriora: & nisi putaretur peccasse per imperitiā. putari pos-
set de impietate cōdēnāndus: vt pote qui sacros̄ctā Christi religiōē re-
ctę iterpretatiōis inuersione voluerit cauillari: & noīm perturbatio-
ne s̄ctis illudere. phanatico & sōniāti similis monstrosa verborum
deliramenta cōfinxit: quę neq̄ ipse q̄ per labyrinthū tenebrōse suę
ignorantię circumactus nēias illas balbutiebat: intellexit, a deo de-
lirus: adeo incompōs suū vt nesciret etiam se nescire quę diceret.

Horatius in
arte poetica

Quod si fortasse cuiq̃ plus æquo videbor ex cãdescere: p̃cor mihi ve-
niam nõ negari si mereor: nã cũ considero hinc factũ eẽ vt sc̃torũ vi-
tæ cõtẽptui pateant: vt sine risu vel stomacho legi nõ possint: & eo-
rũ gesta summa veneratione dignissima scriptoris vitio sic esse de-
formata atq; dehonestata vt ab hoie latino q̃tumuis religioso vide-
antur indigna quẽ legantur: si egre fero: si dãnno: si cõqueror: habere
me puto indignationis iustẽ materiã. Debit ille vir id mun⁹ omit-
tere quod ad imperitum non pertinebat vel peritos aliquando con-
sulere sicut prudentem virum decebat. vel prius discere q̃ docere: ne-
dum ordine prepostero vult esse magister atẽq; discipulus nauci ho-
minis nomen incurreret. sed fortasse putãs errorẽ intelligentiẽ piẽ
voluntatis obumbrare p̃textu: factus est in vtroq; reus: & intellectu
atq; voluntate deficiens: sibi ignominiam: factis iniuriã: fidei iactu-
ram: simplicibus ignorantia: doctis nauseam parturiuit. Non igitur
Catharina vniuersorum ruina sicut ille fabulatus est interpretatur:
sed vel a catharos quod est purus: vel a catharizo purifico: vel a ca-
tareo defluo: vel a cata & riax quod ẽ riuus vox illa deflectitur. Legi-
mus enim apud Pli. Hipponen aphicẽ oppidum cuius episcopatũ
tenuit Augustinus: a gr̃cis catarytum appellari q; riuus & aquis eẽt
irrigua. Quoduis horum dixeris recte dixeris. Vera enim semper
cum agnoscuntur in omnibus amplectenda: at in huiusmodi nomi-
nibus cum veritas latet ad verisimilia quẽ lingue alicuius peritiã
sapiant ab interprete confugiendum est: cauendumq; ne istius ex-
emplo velut ægri somnia vanẽ fingantur species: vt nec pes nec ca-
put vni reddatur formæ. Sed iam satis de hoc superq; dictum. Et vt
totam Parthenicen priusq; perlegas vno summatim legas ituitu bre-
ue subiiciatur argumentum.

ARGVMENTVM.

CCATHARINA virgo egiptia: Alexãdriẽ nata: Costo p̃quis-
situs ex Lagidarũ familia: sub maximino oriẽtis p̃fecto: vel sub Ma-
xentio Maximiani filio passa. Nã de auctore passiõis ambigitur. sed
omnia fere exemplaria quæ leguntur in ecclesiis Maxentium habet
superatis & ad fidem conuersis quinquaginta disertissimis oratorib⁹
causam Christi tutata est. diu squallore carceris afflicta: longa iedia
macerata: durissime cæsa: tandem post vxoris regiẽ & Porphyrii du-
centorumq; militum conuersionem cõfractis rotarum machinis de-
collata: lac fudit pro sanguine. Corpus eius in Sinam montem Ara-
biẽ deportatur ab angelis.

Index

Alphabeticus

Index rerū & vocū in ex
positionib⁹ annotatarū se-
cūdu seriem litterarum.

Abraamus	Folio. xv.	Bromius	v	Diadema	xxxviii.
Accipere	xcvii.	Busiris	li.	Dicere & loqui	lxi.
Adoriri	.i.	Calisto	xvi.	Dictamū	xxxv
Aequor	v.	Calpe	xlvi	Dione	v. & xvi.
Aegina	xvi.	Canopus	xxi.	C. Diomedes bistonius	li.
Aes & inde deducta	li.	Carpathos insula	xxi.	Dodrans	xxxvi.
Aesculapius	lxii.	Carpathium mare	xxi.	Dodoneꝝ colūbae	xlvi.
Aether	lxviii	Casius.	xxi. & xlv.	Dolopes	l.
Aggressi & aggređi	i.	Casus octauus	lxxxvii.	Doris	xlvi.
Alecto	x.	Catonis verba in ignauos	xyiii.		E
Alexandria	xxi.	& refides	xyiii.	Eccelesia	xcvii
Allocutius deus	lxii.	Cesaris astrum	lxi.	Elissa	liii.
Ammon deus	x.	Ceraphum	lxxx.	Ennosigeus	lxiii.
Amynea vina	xcii.	Cecilia virgo	lxxx.	Epeus	lxxxv.
Amplustre	xxi.	Cecuba vina	lv.	Erinnis	x.
Animus & anima	xcvii.	Coccus	xcii.	Erembi	xxi.
Anastasia	lv.	Chia vina	v.	Eremus.	xxi.
Aplustria	xxi.	Chriseis	xcii.	Euan	v.
Apis bos	xxiii.	Cylenius	lii.	Europa	xv.
Ariadne	xvii.	Cyrene	liii.	Euphemia	lv.
Argus	xix.	Clymene	lvii.	Extemplo.	lxxv.
Aries signum	lxix.	Columbe dodoneꝝ	xvi.		F
Arachne	lxiii.	Collectiua noia	xlii.	Feles	xlvi.
As affis	xxxvi.	Connubium	lxxxvii	Ferale	lxxv.
Auspicia	xxi.	Costis costidis	C.	Forma	xxvi
Auspicoꝝ	Ibidem.	Cortina phoebe	li.	Furiae	x.
Aulea	xxiii.	Corybantes	xlvi.		G
Auctor	lix.	Crocodillus	lxviii.	Garamantes	lxxxii
	B	Cretica vina	xlvi.	Gymnetꝝ	lxxi.
Baccha	lxxxviii.	Cura	xcii.	Gymnosophista	Ibidē.
Bacca	Ibidem	Curetes	xxv.	Gnata & nata	xlvi.
Bellum	ii.	Danae	lxviii.	Gnosus	lxviii
Berenices capillus	lxix	Dedalus	xvi.		H
Bistonum rex	li.	Delta	lxxxv.	Hecate	liii.
Bragmanꝝ	lxxi.	Despicere	vii	Hecatombe	xxi.
Briseis	lii.	Detegere	cxviii.	Helle	lii. & lxxix
		Deucalion	ii.	Helena	lii.
			lxxviii.	Helicon	ii.
				Heretis	v.
				Hippolytus	lv.

Index

Hortilucani	iiii.	Manū & imane	lx.	Opera & Opus	vii
Horror	xxv.	Mantua & manto	lxxxix	Oppetere	xcvii.
I		Marsia	lxiii.	Oratio iouis	viii.
Iacchus	xcii.	Marmaridē	lxxxii.	Orbis soporatus	iiii.
Ichneumon	xlvi.	Massiliē. mos	lxii.	Ordior	ii.
Ignauus	liii.	Mauri	lxxxii.	Orpheus	Ci.
Ignauiz detestatio	xviii.	Maxentii gesta	liii.	Osyris	vii.
Immane & manū	lx	Medusa	xvii.		P
Inarime	xi.	Medea	lii.	Pallas tritonía	v.
Inferiæ	xcii.	Megara	x.	Pallas iterum	lxxxviii.
Ino	xlvi.	Memphis	liii.	Palinodia	lxxviii
Ipse	xxix. & li.	Mendesium	xl.	Palma	Ciiii.
Io	vii.	Midas	lxxiii	Palemon	xlvi.
Iouis: neptuni: & plutonis		Mimydones	l.	Pan	xxv.
ptates trinæ	xxxii.	Miser	lx.	Papirus	xxiii.
Inno	v. & lxxviii.	Mundus muliebris	l.	Pasiphae	lii
Iuppiter	lxxviii.	Mutatio opportuna tps i		Patara	lx.
Iuventas: Iuuetæ: & Iuue-		verbis.	lxxxviii.	Pean	xcviii.
tus differunt	xxvi.		N	Pellei	xxi.
Ixion	xxxiii.	Nasamones	lxxxii.	Persephone	xvii.
L		Naucratis	xl.	Perillus	lxxxv.
Lacedæmon	xlvi.	Nauus & Nauo	liii.	Phereclas	lxxxv.
Lagidē	xl.	Neprohibendi	Ibidem	pharus	viii.
Leda	xvii. & lii.	Necropolis	xl.	Phalerna vina	xcii.
Leo signum	lxix.	Neptuni Iouis & plutonis		Phalaris	l.
Lethe	xiii. & xcvi.	potestates	xxxii	Phaeton	lxxiii.
Leucothea	xlvi	Nyctimene	xlvi.	Phlegethon	xxxii.
Lycaon	lxiii.	Nilus	vii.	Phyllis	lii.
Lymbus	xxx.	Nympha	xlvi	Phyllira	xvii.
Lyndus	xlvi.	Nyobe	lxii.	Philippi primi christiani	
Lynces	v.	Noctua	xlvi.	imperatores	xxxii.
Litare	xxxiii.	Nud⁹ & Nudat⁹	lxxxviii.	Pyramides	vii
Locus	Ciii.	Numen	ii.	Plato	lxxii.
Loqui & dicere	lx.	Numidæ	lxxxii.	Plutonis ptās	xxxii.
Lucullus	lxxx.		O	Polyandron	Ciii.
Lucia virgo	xx.	Ocyus	xxx.	Pomum	lxxxii.
Lucernas olere	xxx.	Oenone	lii.	poples	Ciii.
M		Olere lucernas	xxx.	Præcordia	xxxv
Macte & macto	lxxxvi	Olympi	lxxx.	Præfens	xviii.
Maia	lxvii.	Onyx	v.	Procyon	lxix.

Alphabeticus

Progenies	lxvii.	Supina in u quā naturā ha	¶ Expositiuncule epistole
Pfilli populi	lxxxii.	beant	auctoris præmissæ.
Pugna	i.		¶ Neqd in expositū p̄tereā
Q		Taprabone	lviii.
Quadrans	xxxvi.	Tantalus	xxxlii.
Quando	x.	Taurus signum	lxix.
R		Taurus mons	lxxxj.
Reges egypti de lagidarū		Thebe	xxi.
genere	xl.	Tellus	v.
Regale vnguentum	l.	Thersites	xvii.
Regula Seruii	Ciii.	Thetys	xlii.
Relatiui subtractio	Ibidē	Therapne	In eodem.
Rhodope	viii.	Therannie	x.
S		Thisiphona	v.
Sacrum	lxii.	Thyrsi	xxxvi.
Salmoncus	lxiii.	Timeo tibi	Ibidem.
Sagittarius signū	Ciii.	Timeo te	i.
Sappho	lii.	Tyrannus	xxxiii.
Sardanapalus	xcvi.	Tytius	xxxvi.
Satyri	xxi.	Triens	i.
Saturnalia	Ci.	Triumphor	Ibidem.
Schedia	xlvi.	Triumphus	v.
Secundum	ii.	Tritonia pallas	xlii.
Segnis	lxxv.	Triuia	xx.
Semele	xvii.	Tripodes	lxxv.
Semyramis	lvi.	Tueor	lxxviii.
Setina vina	xcii.		xvii.
Sēuus	lx.	Valere	xviii.
Sybilla	liiii.	Verbera	xlii.
Syene	xxi. & xlii.	Venus	xlii.
Sisyphus	xxxlii.	Verbum catonis i ignauos	xlii.
Syrtes	xi.	dictum	xlii.
Socrates	lxxi.	Vertex	xlii.
Sopor	v.	Vina cretica	xlii.
Soporatus	liii.	Vina amynca:chia & cam	Ibidē.
Stemma	Ci.	pana	lxv.
Styx	vii.	Virgo	l.
Stipo	lxxxv.	Vnguentum regale	lxi.
Subter	liii.		
Supplicia	lxi.	¶ Finis Indictis.	

Clodoci Badii Ascēſii quorū dā in ſecūdā Baptiſtæ mātuani Parthenice thenicen præambulorum compendioſa traditio.
ſecunda.

UItā poetę atq; auctoris hui⁹ clariffimi in prioris parthenices præambulis recēſuimus. Titulus quoq; opis hic q̄ & illic eſt videlicet parthenice: eo q̄ de virgine cōſectū eſt ὡς παρθενική enī virgo dicit̃. Inſcribit̃ aut̃ ſecūda: & quia ſecūdo loco edita: & quia de ſecūda virgine conſcripta. Catharina enī ſecūda virgo dici pōt quia p̄xima primæ atq; incompatibili virgini mariæ: ſecūdū quā principatū tenet inter virgineas acies. A proprio autem

Qualitas carminis
noīe Catharinaria dici poteſt. Qualitas carminis vt auctor ipſe pte ſtatut hic quoq; heroica eſt: cōtinet enim mixtos deorū hoīm q; & eorum quos veteres heroas vocabat̃ ſermones. Stilus tñ aliquāto remiſſior eſt q̄ iis qui martia bella ferociū viroꝝ armis geſta deſcribunt: neq; id cum poetę vitio: ſed ſūma laude: vt qui decori rerū p̄ſonarūq; rationē habuerit. Maronē cōpatriotā ſuū in multis ſceliciter imitatus eſt exornans ſubinde non inueniſtis nec iniucūdis digreſſiūculis opus ſuum: vt in auleorū picturę: naturęq; deſcriptionibus: ſicut ille picturis ſculpturiſq; delubrorum & clipei a vulcano fabricati: quas dictas voluit res conſecutus eſt. Neq; vero minus ſceliciter in vocabulorū verſione atq; metaphoris audax cenſendus: vt nam diuītē & molliter fluentē dexteritatē naturę & peritiā artis vbiq; oſtendat. Intentionē aut̃ eius ex iis habere poſſumus: q̄ in apolegetico de mariana parthenice (Similis enim videt̃ ratio) ip̄e p̄fitetur dicens delibello ſuo. Nec erat eius aliud deſideriū q̄ vt ſanctiſſimę virginis laudes a pluribus legerētur: & parthenice noſtra poetico veſtita decore: de eccleſiaſtico prodiēs gymnaſio populi in ſe cōuerteret intuitū. Et in eodē paulo poſt de ſe ſic loquitur. Cū adhuc adoleſcentulus eſſem: & a ſtudiis eccleſiaſticis (more illius ætatis) abhorrerem: forte in ea (.i. nolani vrbis epi) poemata incidi: & carminis ſuauiſſime delectatus: animū ad res diuinas paulatim appuli: & ex illo tempore ſacrarū litterarū ſtudioſior fui. Sic p̄cor accidat iis: qui mea legēt: & fiant libelli mei quaſi apoſtolica retia: & trahēdis ad xpm hominib⁹ laquei tenaciores. hec ille. Intentio ergo eius eſt: cultioribus verbis & ſuauioribus modulis: legentium animos in diuę virginis laudem & diuinarū ſcripturarū lectionē iūtare: vt videlicet p̄ eiūſdē diuę virginis interceſſionē: & honeſtę vitę: quā ſanctę litterę p̄dicāt: obſeruationē: p̄ dei gratiā ſecū vitā cōſequat̃ æternā: qua q̄ de intentione qd cādidius aut charitate refertur ſit: nō video. Numerus librorum eſt hic vt in ſuperiore parthenice ternari⁹: cui ſi poetę diligentia attendes myſteriū nō denegabis. ſed ad explanationem propero.

Intentio auctoris

Librorū numerus.

¶ Fratr̃s Baptist̃æ Mantuani Carmelit̃æ theologi ad magnificū. D. Bernardū Bembum Patriciū Venerū & iureconsultū peritissimū: secunda Parthenice incipit.

Ostidis aggressi pugnā/tormenta/rotasq̃:
Atq̃ triumphato victricia bella tyranno:

Detegimus fraudes:& numina falsa deorum.

Sancta faue virgo tenuem cui carminis orsum
Pangimus:& vento venias ad vela secundo.

Veridicos cantus non ex helicone vetusto

Porrige:sed christi sacris de fontibus haustos.

Da mihi non hederæ:non lauri vimine textam

Sed qualem tu diua geris de fronde coronam

Arboris æoq̃:medio quam legimus horto

Spargere foelicem ramis vitalibus vmbram:

Et paradisiaco nobis aspiret ab orbe

Vera dei soboles æterna potentia patris.

¶ Iodoci Badij Ascensij in Parthenicen Catharinariam Baptistæ Mantuani familiaris explanatiuncula:

Ostidis ag. pugnā. Ex veteri latinorū poetarū more atq̃ instituto: poeta noster tria facit. proponit enim atq̃ materiam suā prælibat statim in principio. deinde inuocat:ibi. Sancta faue. Et postremo loco intentū exequitur:ibi. Orbe soporato. Sunt itaq̃ duæ partes:procemialis & executiua. In procemiali proponēs dicit se descripturū pugnā/tormenta/rotas/& victoriam costidis. i. diuæ Catharinæ in tyrannū maxentiū: prius tamē detecturū fraudes deorum gentiliū: verum quia sine diuino auxilio nullū rite fundatur exordiū:inuocat ipsam diuam virginē Catharinam: vt eius intercessione atq̃ fauore fretus & adiutus:& vera canere:& veram coronam obtinere mereatur. Facit præterea tria quæ oratores in exordiis solent. Reddit enim lectores atq̃ auditores at

tentos/beniuiolos/& dociles. Attentos quidem ex operis raritate: quia costidis pugna & victricia bella scripturus est. rarus autem est puellae triuphus. ex difficultate: quia difficile est describere pugna tormeta rotaeque: & ex generositate quia costidis: quae virgo regia. Beniuiolos autem: tum quia fraudes & numina falsa deorum detegit: tum quia veridicos cantus pollicetur: tum quia veram coronam pro mercede sibi reponendam quadam fiducia praese fert. Dociles vero ex rerum manifestatione dicens detegimus: & ordine: quia prius fraudes detegit quam certamen describat. Habet autem in poemio poeta noster hoc peculiare: quod eius quam canturus est patrociniū non inaniter implorat Sed quia huiusmodi poetae ornamenta foecunda ingenia per se excogitare quam facillime possunt: nos imbecillioribus: quibus hanc opellam suscepimus: singulas fere voculas exponemus. Costis patronymicum est foemininum: & significat hic filiam costis regis: videlicet catharinam. declinat autem haec costis huius costidis vel costidos &c. Aggressi participium est ab aggredior. aggredimur autem terribilia palam: sed adori mur ex insidijs: terribilia autem sunt pugnae tormeta &c. Videtur autem praeteritum pro praesenti aut potius pro futuro positum. non enim prius aggreditur pugnam quam detegat fraudes: sed aggressurus pugnam aut iam aggrediens pugnam: detegit fraudes. Poteris tamen dicere aggressum esse animo atque intentione prius pugnam quam fraudes: & ob id praeteritum visum: sicut maronem dicunt bellum potius quam virum intendisse atque ideo dixisse Arma virumque cano: quam virum prius descripsit quam arma. Pugna etiam per quous certamine posuit. Nam videtur respicere eam concertationem qua rhetoras vicit. cum tamen pugna proprie fiat pugnis: quibus ante visum armorum praeliatum est. Tormeta a torquedo dicta sunt. Rotae a ruedo. Triumphato tyranno: passivae posuit a triumphor: quod est a triumphaturo de me superior & vincor. Triumphus autem erat olim maximus honor: qui a romano senatu ac populo victoribus clarissimis conferebatur. Vehementius tamen triumphantes currum inaurato: quattuor equis albis eum ducetibus & capite coronato: & hostibus quos devicerat cum cathena in collo currum sequentibus: praeeunte autem senatu in capitolium. id est summam arcem ascendebant templum optimi maximi iouis: ubi mactato tauro albo in eadem pompa domum reducebantur: licebat autem militibus contumelias in triumphante facere. At diua virgo catharina: gloriosissime triumphavit a caelesti senatu in caeleste capitolium sine ulla contumelia deuecta Tyrannus olim rex praepotens dicebat. unde de pio aenea dicit latinus apud vergilium in septimo. Pars mihi pacis erit dextra tetigisse tyranni: nunc per crudeli regnorum incubatore ac reipublicae occupatore accipit. Victricia

Costis

Aggressi
aggredior
Adorior

Pugna

Triumphor
Triumphus

Tyrannus

bella dixit sicut vergilius in. iij. enei. victriciaq; arma secutus. Bellū Bellum
 aut cōplecti totū tps quo belligerať. In hoc aut victrix fuit virgo
 q; inuictū animū gessit: vtiq; cōpos effecta est. Detegere Detegere
 est eius qđ est tegere. Nā de sicut & aliā prēpōnes aut mutat signifi-
 cationē eius cui addit: vt dedoceo / dedisco / destruo / & interdū de-
 pcor: cōtraria sunt simplicib⁹ sicut & detego: aut cōplet vt dehisco
 qđ est multū aut deorsum hisco: depcor. i. multū precor apud eccle
 siasticos: aut nō precor apud ovidiū. Sape precor mortē: mortem
 quoq; depcor idē &c. Numē a nuendo dicit eo q; nutu deus quē Numen
 cunq; vult facit: vnde videtur quasi potestas dei: vñius aut dei fm
 Seruiū varia sunt numina. vñ dicit primo ænei. quo numine laeso.
 sed ea numina in dijs gentiū nō sunt vera. Sancta faue. Sic virgili⁹
 in buco. Casta faue lucina. Tenuē orsum: sic vergi. in culice. Atq;
 vt araneoli tenuē formaui⁹ orsum. Bene aut dicit carminis: quia
 ordimur telas: ordimur verba loquētes. Secūdo vento. i. prospero
 Secūdu enim dicit a sequēdo: sed dum vētus aut fluuius nauigā-
 tem sequitur prosper est. In reliquis fere metaphora est. Fauē & ve-
 nias: diuerfos modos copulauit: quia auctore valla indifferēter di-
 cimus veni ad me: venito & venias. Ex helicone vetusto. Helicon Helicon
 (vt strabo libro nono testatur) mōs est boetiæ phocidi affinis: nec
 procul a parnaſo distās: illi emulus & altitudine & circuitu. vterq;
 enim niuib⁹ pulsatur: & rupes amborū saxea est. Non multa vero
 illos regio circūscribit. Hoc aut in loco est consecrata musis ædes:
 fonsq; caballin⁹ & libethridū spelūca nympharū. Qua ex re suspi-
 cari licet eos q; & heliconā & pieriā et libethrū & pimpliā eisdē mu-
 sis cōsecrarūt: thraces extitisse: pieres aut vocabāt: qbus extinctis
 loca hæc macedones nunc possidēt. hæc strabo. Ab helicone autē
 musæ heliconides dictæ sunt: quia verō musarū inspiratiōe poetæ
 oli figmēta conficere sese iactitabāt: dictū est a cornuto seuero phō
 apud persiū. Grande locuturi nebulas helicone legūto: quasi vero
 obscura rerū inuolucra ex helicone legāt. Nam & musas sic iuocat
 vergi. in. vij. homerū secut⁹. Pādite nūc heliconā deæ: cātusq; mo-
 uete. Ad quē locū alludēs poeta noster dicit. Veridicos cātus &c.
 Christi de fontib⁹ haustos: ij sunt de qbus Ioānis. iij. ipse christus
 dicit. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei nō sitiet eternū: sed aq;
 quā ego dabo ei fiet in eo fons aq; salientis in vitā æternā. Non he-
 dera &c. Hedera q; libero patri. i. baccho sacra ē q; eā ex idia repor-
 tasse victor perhibet: & lauro apollini sacra: q; in eā daphne amica
 eius cōuerſa fingit: poetæ coronātur: quia in vtriusq; tutela sunt.
 Non talē autē coronā poeta efflagitat: quia mundo & eius pōpīs

vale dixerat: sed qualē tu diua geris. i. coelestē & indelebile. Medio quā legimus horto. Legimus präteriti est tēporis quod prima syl- laba docet quæ in p̄senti brevis esset: cū hic eo q̄ präteriti tēporis longa sit. Legit̄ aut̄ id genesis. ij. vbi dicitur. Produxitq; dñs deus de humo omne lignū pulchrū visu & ad vescēdum suaue: lignum etiā vitæ in medio paradisi. Paradisus aut̄ latine hortus dicitur vo- luptatis. Arboris æoē. i. orientalis: hoc est ligni vitæ quod in para- diso quē deus in oriente plātauerat productū est. Vera dei soboles: christū filium dei viui intelligit. Alludit̄ autem ad illud. viij. ænei. quod de hercule dicit̄. Salue vera iouis proles: decus addite diuis. Aeterna potentia patris. Atqui alibi patris sapientia dicitur. Sed notū est quod Ioannis primo dicit̄. Quia omnia per ipsum facta sunt. Et ipse de se Ioan. xvi. Omnia q̄cunq; habet pater: mea sunt. Sed ne in re nota prolixior sim Ordo est. ¶ Nos aggressi. i. aggre- dientes aut aggredi volentes: aut iam ex intentione aggressi tanq̄ rem arduā: pugnam. i. omnē concertationē quā cum rhetoribus: tyrāno et tortoribus gessit: tormēta quæ passa est: & rotas quæ eius precibus prostrate sunt. Atq; bella victricia: q̄ cum summa victo- ria gessit: quia voti cōpos atq; animo inuictō permāsit: costidis. i. costi filiæ videlicet diuæ catharinæ: & hoc tyrāno. i. crudeli p̄ncipe maxētio (vt vulgatio est sentētia) triūphato. i. more triūphantis gloriose ab ea superato & deuictō: nos inquā aggressi hæc: detegi- mus. i. reuelam⁹ / denudamus / aperimus / & manifestam⁹ fraudes. i. fallacias & astutias & falsa. i. deceptorā & alia q̄ sunt apparētia: nu- mina. i. diuinitatis idicia: hoc est potētias: deorū videlicet gētiliū. O virgo sancta videlicet catharina cui. i. in cuius honorē: nos pā- ginus. i. cōteximus seu conficimus: tenuem orsum. i. modicū con- textū carminis: hoc est exile carmen: faue. i. annue & aspira cceptis nostris: & venias ad vela. i. per metaphorā ad hanc opellā quā tibi velis: & remis. i. toto conatu nauamus: secūdo. i. prospero & auxi- liatiuo: vēto. i. afflatu fauoris tui: & porrige. i. porro: hoc ē de lōge dirige mihi & inspira: cantus. i. verius: veridicos. i. rem verā & nō fictitiā dicētes: haustos videlicet. i. extractos: nō ex helicone ve- tusto. i. ex inspiratione musarū quæ a veterib⁹ in helicone colebā: sed haustos de sacris fontibus christi: qui patris sapiētia est & veri- tas diuina. & da mihi coronā nō textā vimine. i. tenui ramusculo (sicut in buco. Viminibus molliq; paras detexere iunco) hederæ q̄ in tutela bacchi est: nō supple etiam textā de vimine lauri quæ in tutela apollinis est: sed supple da talē. i. immortalē coronā: qualem tu diua. i. sancta ac immortalis effecta geris: textā: videlicet de frōde

arboris æoe. i. oriētalis: hoc est ligni vitæ in medio paradisi in ori-
ente positi quā nos legimus. s. gen. ij. spargere. i. late diffundere: ra-
mis vitalibus. i. viuacitatē generātibus: vmbra foelicē. i. salubrem
& vitæ cōseruatricem: in supple medio horto: hoc est paradiso. Et
sup. fac vt vera soboles. i. verus filius dei: existens æterna potētia
dei patris: aspi-ret. i. ānuat & auxiliē nobis: ab orbe paradisiaco. i.
coelesti: quia vulgo paradysum pro cœlo accipimus.

Orbe soporato tellus ægyptia noctem
Rorifera m induerat: merfusq; sub æquore titan
Hesperio cœli nitidos accenderat ignes:
Et niger attollens humentem scorpius ortum
Stringebat iam rura nouis effœta pruinis.
Cum iouis imperio volucres cyllenius alas
Sumpfit: vt ex toto veteres memphitis in agros
Cogeret orbe deos: qui maiestate relicta
Iam sua cedebant nostris altaria sacris:
Inuitaq; iugum christi ceruice ferentes
Nulla dabant responsa palam: sed cœca malorū
Semina iactabant: racitoq; in pectora lapsu
Intrantes humana dolos & operta venena
Gentis ad excidium nostræ inspirare solebant.
Quale per insidias gerit inter ouilia bellum
Nocte lupus facta pedibus scrobe limina subter.
Tunc ferus ausonijs mauors noua gentibus arma
Suadebat: ferrumq; graui versare tumultu:
Ocia lucanis dum maximianus in hortis
Ducit: & in regem dum res romana reuerti

Cogitat extinctis regni confortibus vnum.
 Tunc hecates motus furijſ maxentius artes
 Vertitur ad magicas: veterūq; ad sacra deorum
 Instaurat delubra, nouus scrutatur aruspex
 Extra: scelus tentat: quo non crudelius vllum
 Legimus a prima nascentis origine mundi.
 Viuentum grauidas matrum fecat ensibus aluos
 Immatura trahens stygijs quæ destinet aris.
 Pignora, funestos docuit proserpina ritus.
 Inuida crescentis fidei successibus omnem
 Hæresibus sacram lege in tritonia pallas
 Implicat: & veris fucat mendacia dictis.
 Mixta choris iuuenum venus illecebrosa repugnat
 Virginibus sacris, moresq; irridet honestos.
 It veneri bromius comes: & silenus: & ipse
 Castra mimallonia vino redolentia bacchæ.
 Atq; dioneos furtim per tecta liquores
 Iam sine pampineis thyrsis & lyncibus auan
 Mittit: & occultos accendit in ædibus ignes.
 Inuoluebat opum studijs saturnia iuno
 Corda virum gemmis: fuluiq; numismatis aura:
 Merce peregrina: tunicis ardentibus ostro
 Sollicitans animos hominū, priuatus olympo
 Phœbus & ignifero curru: pice nigrior atra
 Versus in æthiopem: fidibus spoliatus: & arcu:

Daphnaea sine fronde miser per moenia noctu
ibat: & ablatum virus pythone perempto
Quod magnus seruabat onyx: spargebat in ipsos
Nobilium thalamos: quo corda imbuta malignis
Artibus armabant animos: hinc orta libido
Imperij: & curis rabies accensa superbis

Regnandi cupidos facile in scelus omne trahebat.

Orbe soporato. Hæc est pars executiua in qua auctor iuxta propositum incipit detegere fraudes deorum: inducens per fictionem poeticam conciliū & congregationem eorum: qui tandem in necē diuæ catharinæ conspirabunt. Docte autē id noctu factū dicit: quia opera tenebrarū tunc fieri solēt: doctius sub scorpione: & ppter signi naturā: & propter ortus eius qui in octobri est opportunitatē. verisimile enī est: mensis spacio ante martyriū virginis id effectū. Verū si quis dicat poetā contra institutū suū agere: vt qui veridicos cātus pollicitus est & poeticos inserit: dices poeticos nō cōtinuo falsos esse: nec cōtra fidē esse: cōcilia principū tenebras fuisse q̄ & alibi facta legunt. nec abhorre a phisica. i. naturali rōne mercuriū deorum esse nunciū: si quidē p deos planetæ itelligātur: verū quia hoc conciliū potius malignitate dæmonū q̄ influetia coelesti factū putatur: dixero per mercuriū intelligi quēuis malignorū spirituū tali munere functū.

Sed ad vocabula redeo. Orbis hic ē globus terræ: qui soporat^r. i. sopore perfusus dicit^r & hoc tēpore nocturno fit: sed possum^r accipere cōtinens pro contētis: & locū pro locatis: vt sit imitatio illius quarti ænei. Nox erat & placidū carpebant fessa soporē Corpora p terras &c. aut p ipso globo quasi rore nocturno sopito sicut ignis sopitus cinerib⁹ a vergilio dicitur. sed sopio & sopitus primā producūt: quā sopor & soporat^r corripit. Noctē roriferā. Vñ ænei. ij. Et iam nox humida coelo præcipitat. Merusq; sub æquore titan hesperio. Sic primo ænei. Quid tantū oceano properēt se tingere soles hiberni. Vulgus enī credit solem occidentē mare hesperiū. i. occidentale incidere: quina deo dicunt stridorē quasi extincti ignis illic audiri. Accēdit autē titan. i. sol: nitidos ignes coeli. i. sidera: vel quia solus lucere dicit^r & cætera illuminare: vel quia absentia lumis eius: quod præsens minora lumina offuscabat: lumen siderum quo ad nos redditur intensius. Cyllenius dicitur mercurius a cyllene

Orbis
Soporat^r.

Cyllenius.

- Memphis** monte archadię in quo genitus dicit. Mēphis ægyptiorū regia est ab ogdoo rege edificata: cuius filia mēphis: ei nomē dedit. inde fit mēphiticus adiectiuū. Iam sua: ordo nō est sua maiestate: quia tūc sua posteriore syllabā produceret: sed sua altaria. Limina subter sic perflus. Ilia subter cæcū vulnus habes. Olim super & subter etiam ablatiuo seruiebāt. vt apud vergi. Frōde sup viridi: & gemina sup arbore sidunt. Item. Ferre iuuat densa subter testudine casus. nunc accusatiuo tm̄: nisi sup accipiat pro de. Aufonij gētibus. i. italīs.
- Subter**
- Maxentij gesta** Mauors. i. mars. Noua arma: vel magna: sicut pollio & ipse facit noua carmina. vel insolita: quia filij in patrē. vnde paucis rem percurrā. Diocletianus & maximian⁹ hercules post execrandā in christianos sēuitiā: imperio abierūt: aut timore aut desidia victi: quib⁹ Galerius & Constātius impatores successerūt: sed mortuo cōstantio postq̄ constantinū genuerat: Galerius iterū maximianū maxentij patrē in imperiū oriētale acciuit: & cū ducē noīe Seuerū italię pręfecisset: ipseq; in illiricū abiisset: cōstantinus constātiū iam defuncti filius pleno fauore occidētis imperiū obtinuit: verū excitato romę tumultu: maxētius a militibus augustus nūcupatur: qua spē maximianus pater eius plectus romā accelerat: verū Galerius eius rei nouitate attonitus seuerū ex illirico romā p̄mittit: cū exercitu sane magno qui vrbe quidē potitus est: sed a militib⁹ qui maxentii sibi p̄fecerant circūuentus: dū rauennā fugere parat: occisus est: parūq; abfuit vt maximian⁹ a filio regni cupido iterficere: quo circa sese ad constantinū massilię agentē recepit. Ante hoc tēpus vt auctor noster in huius secūdo dicit: maxētius magicis artibus atq; augurij letis illectus: vt rerū potiretur: dijs suis sacra renouare cōstituit: p̄fectusq; alexandriā fetus imaturos e christianarū vteris extraxit eisq; in magicis abusus ē: oēsq; ad sacrificia cōpulit: q̄ diuę virginī martyrij occasio fuit. Horti lucani erāt romę amoenissimi ita vt voluptati dediti illic iacere vulgo dicerētur. Iuue. Cōtentus fama iaceat lucan⁹ in hortis. Reuerti in regē: post exactos enī post violationē lucretię reges / consules / dictatores / & tribuni plebis: ac post cæsare impatores rē romanorū gubernauerāt: nunc aut maxentius aut q̄ post eū venit cōstantin⁹ magnus monarchiā obtinuit: regno simillimā. Cōsortibus regni: galero videlicet seuerō & maximiano
- Horti lucani**
- Hecate** Hecate dea infernalis varijs noībus nominata: vt triuia / diana / proserpina &c. Hecaton aut centū est: sed hecatōben. i. centū capitum sacrificiū ei menelaus instituit. A ruspex est qui ad arā inspiciat extra. i. extantia: hoc est eminētia intestina: vt cor / iecur / & similia. & ex eis futura sacrificanti iudicat. Funestos docuit proserpina ritus.

Dianæ enim quæ etiam proserpina dicitur in taurica regione: sanguine humano sacrificabatur. Pallas tritonia dicitur a tritone palude aphyricæ: apud quem ut scribit Augustinus regnante ogigio apparuisse dicitur. Vnde etiâ Lucanus. Et se dilecta tritonida dixit ab vnda. Ea autem cum dicatur sapientiæ dea: bene hæreses excitat se dicitur: quæ ex falsa sapientia nascuntur. Sed siue hæresis ab hærendo quod suo errori pertinaciter adhereat siue a græco dicatur: semper primam producit. vnde leges apud alexandrum hæresis & soboles. Non & soboles hæresis. Et venus libidinem: bacchus gula & ebrietatem: Iuno ambitionem bene induxisse dicitur. Bromius autem dicitur bacchus αὐτοῦ τοῦ βρομίου: quod est strepitus sonus. Silenus est nutritius bacchi. Euan bacchi nomen a bacchantium clamore illi inditum: nec scribendum est euan. Dioneos liquores. i. venerios a dione veneris matre: secundum Seruium ad illud buco. Ecce dionei processit cæsaris astrum. venerios autem liquores bacchus mittit: iuxta illud comicum. Sinere cerere & baccho friget venus. Thyrsi sunt hastæ pampinis. i. frondibus vitium inuolutæ quas bacchantes. i. festa bacchi celebrantes ferebant. Linceus autem sunt animalia maculosa: hæc a baccho domitæ eius currum ex india reuexisse dicuntur: vnde in eius festis adhibebantur. Occultos ignes: quia circa precordia ignem venerem accendit: venter enim mero est uas facile desumpat in libidine. Iuno saturni filia & soror & coniux iouis regnis posse dicitur: vnde æolus rex ventorum ad eam in primo enei. ait. Tu mihi quodcumque hoc regni tu sceptrum iouemque concilias: tu das epulis accubere diuum. Phoebus est apollo. Daphnea arbor est laurus in qua daphne conuersa fingitur. Pithonem serpentem quem Iuno ad persequendam latonam matrem apollinis misisse dicitur. interemit apollo: virusque eius seruauit in vasculo ex onyce facto. Onyx autem est lapillus preciosus candorem unguis humani: qui græce ονυξ dicitur: fere exprimens: cetera manifesta sunt. Cordo autem. Tellus ægyptia. i. ipsa ægyptus (Secundum seruium Tellus dea est: terra elementum: & humus locus) induerat noctem roriferam. i. iam fuerat nox in ægypto: & hoc orbe soporato. i. habitantibus in orbe sopore perfusis & profunde dormientibus: quia sopor est profundus somnus: & titanus. i. solui vnus est ex titanibus merus (secundum opinionem vulgi) id est occultatus. sub equore. i. mari (tamen equor dicitur quicquid equum. i. planum est: vnde planities terre etiam equor appellatur. hesperio. i. occidentali & hispanico ubi hesperus. i. stella vespertina apparet: accenderat. i. nobis accensus apparere fecerat: nitidos ignes coeli. i. sidera & astra quæ per absentiam solis nobis

Tritonia.
Pallas.

Hæresis

Bromius

Euan.
Dione.

Thyrsi.
Linceus

Iuno.

Onyx

Tellus

Sopor

Aequor

accendi videntur: & scorpius niger. i. illud signum coeleste quod in
 octobri oritur (dicitur indifferenter scorpius & scorpio) attollēs or
 tum humentem. i. pluuiosum: stringebat nouis pruinis rura iam ef
 foeta. i. exhausta a foetu & fructibus suis. hoc est iam erat in fine au
 tūni cum pruinare inceperit: cum. i. quando cyllenius. i. mercurius
 deorum nūcius in cyllene monte archadiæ genitus: sumpsit impe
 rio. i. ex imperio iouis: volucres. i. veloces & quibus volare solet:
 alas: vt cogeret. i. compelleret & in vnum ageret: veteres deos: ex
 toto orbe in agros mēphitis. i. illius partis ægypti vbi sedes regū
 est: qui. s. dei: cedebant. i. cedendo & locum dando permittebāt iā
 nostris sacris. i. sacrificijs christianorum sua altaria: & hoc maifesta
 te sup. eorum relicta: & ipsi ferētes iugum christi inuita ceruice: nul
 la. i. non vlla: non dabant vlla responsa palam. i. in aperto (sic Iu
 uenalis. Postq̄ delphis oracula cessant) sed iactabant coeca. i. occul
 ta: semina. i. principia & incitamenta malorū. (Cœcum est animal
 quod non videt: cœcum saxum quod non videtur. cœcus amor &
 coeca auaricia q̄ non sinit videre) exponit autem q̄ sint coeca semina
 dicēs: q̄ p. i. ipsi intrantes in pectora humana maxime tyrāno
 rum: tacito. i. vix perceptibili lapsu: solebant inspirare dolos & op
 ta. i. occulta venena. i. furores qui per venas fluunt ad excidium. i.
 exterminationem & destructionem nostræ. i. christianę. gentis: ge
 rentes sup. tale bellum: quale bellum lupus gerit per insidias inter
 ouilia. i. ouium caulas aut septa: nocte. i. tempore nocturno: & hoc
 scrobe. i. fossa & apertura facta pedibus. s. lupi subter limina ouiliū
 sup. Maiors. i. mars deus belli: ferus. i. more beluarum efferus: sua
 debat tunc gentibus aſonijs. i. italicis & p̄cipue romanis: noua ar
 ma. i. magna vel insolita: quia filij. s. maxentij in patrem maximia
 num: vel quia militum in imperatorem Galerum & eius ducē Seue
 rum: & suadebat versare. i. tractare ferrū. i. arma ferrea: graui tumultu:
 dum maximianus pater maxētij qui dimiserat imperiū vt ocio
 frueretur: ducit ocia in hortis lucanis. i. quos vel quales lucanus ali
 quando possederat: & dum res romana. s. publica. cogitat. i. inten
 dit reuerti in vnum regem: sicut erat sub romulo vsq̄ ad tarquiniū
 superbum: & hoc confortibus. i. participibus: regni extinctis. i. oc
 cis & de medio sublati. Maxentius filius maximiani a militibus
 imperator constitutus: motus tūc furijs hecates: illius deę inferna
 lis: vertitur ad magicas artes: & instaurat. i. instar priorum facit &
 innouat: delubra. i. templa & altaria: ad sacra veterum deorum: no
 uus aruspex. i. de noua cōstitut⁹: scrutatur. i. inspicit & inquit: exta
 id est maiora intestina aialiū sacrificatorū: & tentat scelus: quo nō

legimus vllū crudelius a prima origine mundi nascentis. i. ab iūto
mundi: quia secat. i. aperit ensibus alios grauidas. i. vteros foetu
plenos: matrū viuentum: trahens pignora immatura. i. foetus im-
maturus ad partū: q̄ destinet. i. dedicit & sacrificet aris stygijs. i. in-
fernalib⁹ p̄serpina. i. dea infernalis q̄ magicis artibus p̄estit docuit
ritus funestos. i. ad funera p̄tinentes & nefandos. Pallas tritonía sic
a tritone palude appellata: q̄ dea sapiētię putatur inuida. i. inuidēs
successibus fidei sup. xp̄ianę crescētis: i. p̄plicat. i. inuoluit: oēm sacra
legē: h̄eresibus. i. sēctis & falsis doctrinis h̄eticorum: & fucat. i.
colorat mēdaciter: mēdacia. i. falsas op̄iones: veris dictis. i. sacre
scripture: quia oēs h̄ereses sacra scripturā male intellectā p̄ funda-
mento habuerūt. Venus illecebrōsa. i. plena illecebrarū: mixta cho-
ris. i. coetibus iuuenū: repugnat sacris virginibus: & irridet hone-
stos mores. quia etiā nūc iuuenibus pudori eēt si se (vt ita dicā) vir-
gines faterent. Bromi⁹. i. bacchus deus vini & potationū: it. i. igre-
ditur comes veneris: & silen⁹: nutriti⁹ bacchi & semp̄ potus saty-
rus: & ip̄e bacchē. i. sacerdotes bacchi: mimallonīę. i. a furore sic di-
ctę: vela mōte minoris a się. addit appositōrie existēs sup. castra
redolētia vino: sup. eūt comites. Atq̄ euan. i. bacch⁹ sic a bacchan-
tibus iuocat⁹: mittit furtim. i. clā quasi i. p̄ceptibiliter: liquores dīo-
neos. i. venerios: p̄ tecta. i. domū: existēs iā sine thyrsis. i. hastis:
pāpineis. i. pāpinis. i. frōdib⁹ vitū iuolutis: & sinelyncib⁹: & accē-
dit in ædib⁹. i. domib⁹ in q̄bus cōmellat & potat: occultos ignes:
quia intrinsec⁹ nascētes. Iuno regnorū dea saturnia. i. saturni filia:
inuoluebat corda virū. i. virorū videlicet fortiū: studijs opū. i. co-
natib⁹ habēdarū diuitiarū & potētiarū: sollicitās aīos hoīm gēmis
& arua. i. splēdore fului numismatis. i. nūmī aurei q̄ fului coloris ē:
& merce peregrina. i. externa vtpote tunicis ardētib⁹. i. resplēdenti-
bus ostro. i. purpura. Phœb⁹. i. apollo priuat⁹ olym̄o. i. cœlo: &
curru ignifero. i. nō āpl⁹ credit⁹ vehi i. curru ignifero: et ver⁹ i. ethio-
pē existēs nigrior atra pice. i. nō splēdēs in cœlo nec p̄ deo habit⁹
spoliat⁹ fidib⁹. i. i. strumētis musicis: et arcu: ibat. i. ingrediebāt mī-
ser: sine frōde daphnea. i. sine lauro: noctu. i. t̄pe nocturno per mœ-
nia: & spargebat in ip̄os thalamos nobiliū: vir⁹. i. venentū qđ abla-
tū a pythone: drachone illo a iunone imisso: pēpto. i. i. terfecto: ma-
gnus onyx. i. magnū vas ex onyce factū: seruabat. i. cōseruabat:
quo. i. veneno: (Nā viro nō dicim⁹ a ntō vir⁹ licet lucreti⁹ dixerit:
tetri primordia viri: Itaq̄ vt Seruius docet multa sunt in subaudi-
tione q̄ exprimi nolunt) corda sup. hominum imbuta. i. recenter in-
tincta et armabat animos malignis artib⁹. et libido. i. mala cupidī-

tas imperij est orta hinc. i. ex hac venenosa inspiratione: & rabies
accensa superbis curis trahebat facile cupidos regnandi in omne
scelus. vocabula satis nota sunt: nec expositionis vt reor indigētia.

Talibus addictos operis Cyllenius vrget

Ad mœsti iouis ire domos memphitica regna.

Est locus ægypti bifido qua flumine Nilus

Delta facit: Nilus cuius cælestis origo

Regna per æthiopum fugiens orientis ab hortis

Ingreditur pharios septena per ostia fluctus.

Non procul est Styx atra palus: vbi condidit Io

Inachis inuentum fratrem Typhonis Osirim.

Edita non procul est in collibus ora supinis

Pyramidum regio: quarum preciosior orta

Dicitur a Rhodope: cuius præstantia formæ

Tor congestit opes vt nobilitate sepulchri

Vicerit & reges ipsos. Hic Iuppiter olim

Clarus & ignipotens: posito modo fulmine pauper

Squallidus & torua demissus lumina fronte

Dæmonas aduectos angusto suscipit antro:

Atq; sub exesa scabri testudine saxi

Confedere solo. Tunc sic est Iuppiter orsus.

Numinaquæ toto terræ regnastis in orbe

Non satis est nostro q; nos galilæus honore

Exiit in tantas ausus prorumpere fraudes:

Non satis est: pueris etiam contēnimur: omnes

Nos impune preiunt: in nos conuicia iactant
 Caupones: mimiꝑ leues: scurræꝑ loquaces.
 Falsidicosꝑ vocant. ergo hæc indigna feremus?
 Nec totiens læsi semel vlciscemur: inertes
 Sic sumus vt viuos nos non intelligat hostis?
 Nos periisse putant: defunctaq; numina vira
 Vulgus ait. tempus veniet cum turbine tanto
 Christigenas asiæ regnis libyæꝑ fugatos
 Inuoluam. properate dies: velociter anni
 Currite: ferte cito machometia tempora cursu.
 Interea mentes alijs solabimur ægras
 Supplicijs. vna nostras in virgine vires
 Experiamur. erit nostri reuerentia forsan
 Maior ab exemplo tali. catharina superbo
 Nostra supercilio damnat simulachra: deosꝑ
 Impia subfannat. vultuꝑ elata superbo
 Non venerem: non iunonē: non pallada: non me
 (Tanta est impietas) minimo dignatur honore.
 Iuppiter hæc. magno socij fremuere tumultu.
 Exiliunt iræ: furiarum incendia surgunt.
 Et furor ignitis oculis & fronte minaci
 Excandescit: vti rapidis cum ferrea flammis

Lamina cyclopy excoquitur flagrante camino.

¶ Talibus addictos operis. Descripto more vergiliano loco: quo
 cōuenerant dii: addit contionē iouis. Operis datiuus est a ntō opa
 operæ. Est aut opera mater opis: quia p operā. i. operationē & dili-

Opera
 Opus

DeltaNilusStyxIoOsyrisPyrami-des

gentiā facimus opus. Delta quarta e fl̄ra in alphabeto gr̄co h̄ns intrinsecus figurā fere triangularē. sic enī sit Δ: qualē in medio nili dicit in insulā esse: quā etiā strabo libro. xvij. delta vocat. Et est delta nomē idēclinabile neutri ḡnis sicut cætera litterarū noīa tam apud gr̄cos q̄ apud latinos. Nilus cuius cœlestis origo. hoc dicit quia ab oriente nascit̄ sicut ediuerso eridanus q̄ padus est apud homerū dicit̄ ab inferis ad superos migrare q̄ ab occidēte in orientē hoc ē in mare adrianū fluit. Ortū nili sic ponit sipōtinus. Nilus nascitur in mōte inferioris mauritanie nō longe ab oceano stagnāte ibi lacu quē vocant nilidē: deinde condit se itinere aliquot dierū: rursumq̄ erūpit alio lacu maiore in mauritania cæsariēsi: iterūq̄ arenis receptis p̄ deferta viginti dierū fert̄. ad p̄ximos æthiōpas: & denuo p̄sit fonte q̄ niger d̄r: inde aphricā ab æthiōpia determinās medios secat æthiōpas cognōie astapias: q̄p gentiliū illarū lingua significat aquā e tenebris p̄fluentē: sic pleraq̄ insulas facit: quarū præclarissima est meroe. Et paulo post. Postq̄ se aquis oībus auxit: nilus appellat̄: & inclusis mōtibus tāta aliq̄diu celeritate fertur t̄ nouissimo cataractē rucere potius q̄ fluere videat̄: deinde leniter fluēs multis ostiis fert̄ in mare ægyptiū: ægyptiq̄ inferiorē partē dextra leuāq̄ diuisus āplexu suo determinat: canopico ostio ab aphrica: ab asia pelusiaco: p̄pter quod aliqui ægyptū inter insulas posuere &c. Styx atra palus. Io inachi primī argiuorū regis filia q̄ postea isis appellata est: cū in ægyptū in bouē versa fugisset: & in pristinā formā reuerla osirim maritū sortita esset & p̄pter varia inueta vterq̄ p̄ dijs colerentur: osyris tandē a typhone fratre occidit̄ & dilaniatur: cuius mēbra diu multūq̄ per lachrymas & eiulatū q̄sita: tandēq̄ inuenta: io sepulture mādauit: locūq̄ pro sepulchro elegit tutissimū: nec facile peruiū hoc est insulā abato q̄ inaccessibilis interpretat̄: qm̄ in palude est iuxta mēphim limosa ac papyris obfita: quā stygē. i. tristitiā noīauit: voluitq̄ neminē in eā insulā traicere: nisi certis diebus. si quis aut̄ in ea palude perisset: ei sacra centū annis soluebāt Vñ. vi. anei. vergi. Ea quæ de ægyptia styge repperit ad infernalē trāsserēs: inquit centū errāt ānos &c. Pyramidū regio. Pyramides moles sunt & structurē ex lapidib⁹ immēsæ altitudinis & sumptuositatis in formā ignis ascēdentis q̄ gr̄ce pyr dicit̄ extructæ: ita q̄ a lato iu ardū exeāt. in eis fuerūt sepulture regū ægyptiorū: qui eas extruxerāt aut ad ostentationē diuitiarū: aut p̄pter memoriā sui æternitati cōsecrandā: aut ad populi exercitationē: aut ne hereditib⁹ plus equo dimitterēt. Dicūt vnā ex ijs q̄ ex arabicis lapidibus cōstabat a trecētis sexaginta hominū milibus: annorū. xx. spacio cō-

structâ & in raphanos alliū & cepas: qbus operarij vescerent octin-
genta talenta erogata. Tres aut vt strabo libro. xviij. attestat inter
mēphim & delta pyramides fuisse cōstat: quæ duæ int septē orbis
spectacula numerātur. Tertia minor est licet impēsa maior. medietas
inferior ex nigro lapide cōstat: quo mortaria fiunt hæc dicitur
meretricis sepulchrū fuisse ab amātibus factū quā sappho carminū
poetria doricā vocat: & fratris sui charaxis amicā: aliq eā rhodopē
nominant: atq; fabulā quandā narrant: q; ea dum lauaretur: aquila
alterū ex calceis e manu ancillæ correptū mēphim deportaret: & in
sublime supra regis verticē iura dantis elata: calceū in illius gremiū
demiserit: & q; ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus: per
totam regionē miserit ad eam inquirēdam quæ huiusmodi calceū
ferret: & q; ea in vrbe naucraticarū inuēta atq; adducta: regis vxor
fuerit. post mortē vero hanc sepulturā habuerit. Cætera ex ordine
patebūt: meminerit tamē grāmaticus potius dicendū fuisse: quarū
p̄ciosissima q̄ quæ: preciosior orta & c̄. Comparatiū enim nomē
cū genitiuo tm̄ inter duo locū habet. Et si dicas: duas fuisse præcia-
puas pyramides: nihil purgas: quia de tertiā loquitur. Ordo est.
Cyllenius. i. mercurius: vrget. i. instanter cōpellit: supple deos iam
nominatos: additos talibus operis. i. operationib⁹ & curis: ire ad
domos iouis mœsti: scilicet ad regna mēphitica. i. ægyptiaca. Lo-
cus est supple in ea parte ægypti: qua nilus facit delta. i. insulam in
formam delta litteræ græcæ: flumiē bifido. i. in duas partes fisso ac
diuiso: nilus dicit: cuius origo coelestis fugiens ab hortis orientis
per regna æthiopū: ingreditur fluctus pharios. i. mare ægyptium
ad pharon. (Est aut pharus parua ægypti insula cōtra nili ostia ita
appellata a nauclero menelai cui id nomē fuit: ibi ab aspide interē-
pto & sepulto in hac ingens turris fuit nauigātibus lumē exhibēs
a philadelpho rege cōstructa quæ inter spectacula orbis numerat:
& a qua ceteras turres idē faciēres pharos dictas volūt) per septena
ostia: tot enī putantur ostia nili. ostium autē est vbi fluuius a mari
recipitur. Styx existens palus atra. i. obscura & profunda est non
procul. vbi id est in qua palude io quæ postea isis vocata est: ina-
chis. i. inachi primi argiuorum regis filia: condidit id est sepeliuit:
osyrim maritū suum: fratrem typhonis a quo interēptus fuit: inuē-
tum id est postq̄ diu quæsitum inuenerat: Ora. i. regio quædam est
edita. i. sublimata in collibus supinis id est ad cœlum tendentibus
existens regio pyramidū id est vbi sunt sepulturæ regū in formam
pyramidū extructa: est nō procul id est prope: quarū supple pyra-
midū: p̄ciosior sup. cæteris vel pro p̄ciosissima: dicit orta. i. ortum

Rhodope

Pharus

habere & nomen a rhodope: meretrice illa: cuius scilicet rhodopes
formæ. i. formositatis: præstâtia. i. p̄eminētia: congefuit. i. accumu-
lauit: tot opes. i. diuitias: vt vicerit: &. i. etiam ipsos reges: nobili-
tate sepulchri. hic. i. hoc loco iuppiter clarus & ignipotēs olim: &
modo pauper: squalidus. i. obfœcenus & deformis & demissus lu-
mina. i. habens demissa: hoc est deorsum videlicet in terram missa
lumina i. oculos suos & fronte torua. i. intorta & tauri simillima: &
hoc fulmine (cuius potestatem habere credebatur: vt primo ænei.
Et fulmine terres) posito. i. deposito: suscipit antro angusto demo-
nas. i. callidos spiritus (corripitur autē: quia tertiæ est declinatiōis
accusatiuus in as hic dæmon hunc dæmona hos dæmonas) Atq;
ipsi confedere. i. simul federunt (Sic ouidius & fatyricus confedere
duces &c.) solo. i. in terra sub testudine. i. curuatura & concauitate
saxi scabri: exesa scilicet a vetustate. Malo dicere cōfedere sub testu-
dine: q̄ suscipit sub testudine. quia potius dicendum esset sub testu-
dinem. Iuppiter est orsus. i. incepit loqui sic: tunc. i. postq̄ conse-
derant. Numina &c. Callida & artificiosa est hæc iouis oratio: vo-
cat enim numina quasi nutu agentia vt significet ea si velint posse:
præterea aliquando regnasse: vt triste sit desisse: nec in parte sed in
toto orbe: neq; vero solum desisse regnare: sed ludibrio esse: non
modo summis viris sed vel pueris & vilibus personis: & hoc au-
ctore galileo quod in improbationē fidei dicit: quasi dicat id quod
Iohannis. vii. quidā dixerunt. Nunquid a galilea venit christus?
Sed ad ordinem redeo. O numina quæ regnastis. i. regnaistis in
toto orbe id est circuitu & globo terræ: non est satis: q̄ galileus. i.
homo de galilea vbi christus nasci nō debuit: exiit id est spoliavit
nos nostro honore: scilicet diuino qui nobis impēdebatur: existēs
ausus prorumpere. i. violenter progredi in tantas fraudes. nō satis
est inquā: quia nos contēnimur etiam pueris id est a pueris: omnes
premunt. i. opprimunt & pessundant nos impune id est passim &
sine vlla punitione: caupones. i. venditores vini & obsoniorū: &
mimi id est qui gestu & agitatione corporis victum q̄rant: leues
id est futiles & incōstantes: et scurræ. i. qui non habita ratione suæ
dignitatis iocularia & obscœna. etiā in se dicunt. vnde dicit: loqua-
ces. i. assidue & sine decore loquētes: iactant cōiucia. i. vituperia in
nos: & vocant supple nos falsidicos. Ergo feremus id est tolerabi-
mus & patiemur semper: hæc indigna. i. has cōtumelias nobis in-
dignas: pronuntiandū est cum amara indignatione. q. d. nequa q̄
si mihi credideritis. nec. i. & nō: & nos læsi totiēs: nō vlciscemur. i.
sumemus vltionē & vindictā: semel? Sumus sic inertes. i. sine arte

Oro iouis

& industria vt hostis nō intelligat nos viuos. q. d. id fieri nō decere
vnde addit. Ipsi. i. derisores nostri: putant nos perisse: & vulg⁹ ait
numina sup. nostra: defuncta. i. nō amplius fungivita. i. nō amplius
viuere. Tēpus veniet: cū. i. qñ: ego inuoluā. i. implicabo christige
nas. i. in christo regeneratos: fugatos: id est explofos et expulso
regnis asiae & lybie. i. aphricae: tanto: id est valde magno: turbine:
id est impulsu & perturbatione. o dies sup. in quibus hęc fiēt: ppe
rate. i. properanter aduenite: o anni currite velociter: ferte. i. afferte
adducite: cito. i. veloci cursu: tempora machometia: alibi mahume
tia: in quibus mahumet aphricam seducet. Nos solabimur interea
mentes sup. nostras: egras alijs supplicijs. i. afflictionibus christia
norum: experiamur nostras vires in vna virgine. Reuerētia nostri
id est qua nos sim⁹ venerati & in honore: erit forsā maiora tali exē
plo. Catharina dānat superbo supercilio: nostra simulachra: & ipsa
impia sublānat deos: & ipsa elata. i. erecta superbo vultu nō digna
tur venerem: non iunonem: non me (tanta. i. tam magna est impie
tas sup. eius: & est acclamatio posita per modum parenthesis) non
dignatur inquā me: subaudi vel aut etiam minimo honore. Iuppi
ter hęc sup. dixit. Socij. i. demones fremuere. i. fremitum dederunt
sup. cum magno tumultu. Irē exiliunt. i. aperte ostentant: incēdia
id est inflammationes furiarum surgunt: & furor excandescit ocu
lis ignitis & fronte minaci: vti. i. quēadmodum sup. incendia sur
gunt: cum. i. quando lamina. i. massa ferrea: excoquitur flammis ra
pidis & hoc camino cyclopum. i. ministrorū vulcani qui in antro
vulcani fulmina cudunt: flagrante: id est ardente.

Iuppiter vt vidit grauibz commora q̄relis

Numina sic iterum sumptis sermonibus inquit.

O soboles iucunda mihi plutonia coniunx

Persephone: quando miseri te cura parentis

Sollicitat: cita tartareas descende sub vmbras:

Plutonemq; roges vnam mihi mittat erinnem:

Tisiphonen: aut Alecto: diramue Megaram.

Ipete nata virum: grauibzq; obnitere verbis.

Scis: quibus ille modis possit quoue ordine flecti.

F. Baptista Mantuani

Sic pater, hæc responsa dedit proserpina patri.
 O pater, heu frustra furias in tale vocamus
 Obsequium: poscit furias sibi tartarus omnes:
 Nec satis officio faciunt, vix prima Neronem
 Vix decium fratremq; Titi execrabile sancta
 Deradice genus colubris & verberare duro
 Corripit, indomitæ pugnant cum manibus umbræ.
 Vociferant altum lateq; incendia iactant,
 Tantus in igne dolor: tanta impatientia flammæ
 Namq; ea gentiles animas in tartara iactans
 Non finit alterna requie mitescere pœnam,
 Et modo romanis thalamos stratumq; duobus
 Regibus imperii qui deposuere labores
 In mediis Cocytivndis componit: & altum
 Figit humi puteos: q̃tum marpesia cautes
 Ingenti vix mole nouem descenderet annis,
 Altera iudæos recutiræq; improba gentis
 Semina: quæ postq̃ lætali vulnere christum
 Abstulit: antiqua nequicq̃ lege superbit:
 Curat: & ardentes mergit phlegethontis in vndas,
 Sæpius Herodes geminos natumq; patremq;
 Cedit: & insertat candens in guttura ferrum:
 Tertia Christi genas odiis infensa cruentis
 In vada præruptæ celso de vertice rupis
 Præcipites acherontis agit: versosq; per amnem

Luctificum trahit hamato per saxa tridente,
 Et iacit in flammas: quæ deficientia nunq̃
 Sulfura depascunt. fumoq; iuuoluit & igne.
 Sed quid opus pater hic furis! ego iussa capefflam:
 Fare. patris non est fas dissimulare dolorem.
 Vade ait ardentem quando maxentius aras
 Consulit imperii cupidus sub nocte silenti
 Hæc responsa dato. Nilum pete: sacra deorum
 Restitue: & tanta tibi pro pietate coronam
 Accipe: & insignem fulgenti murice clauum.
 Sic ait: & natæ pater inclinatus ad ora
 Permulsensq; caput dextra: dedit oscula fronti.
 Persephone mandata facit: coruiq; figuram
 Induit: & tranans auras pernicibus alis
 Præterit ammonis templum admirabile quondam
 Dum Iouis imperium maiestatemq; colebant
 Terrigenæ: a libycis quod nomina traxit harenis.
 Iamq; tenet syrtis. facit hic breuis vnda vadofum
 Aequor: & est ratibus magnis imperuia Thetys.
 Transuolat in arimen æterno ardore coruscantem:
 Quæ premit ingentem saxosa mole Tiphœum
 Iam tenet italiæ littus: lauiniæq; arua.
 Intrat ad vrbanoſtrepitus: cellaq; resedit
 Tarpei super arce iouis. populumq; patresq;
 Et tria despiciens fora post delubra tonantis

Solis ad exortum Romæ decora alta superbæ
 O caput o floreas terreni gloria mundi
 Dixit: vt excelsa retigisti vertice cœlum
 Indigetes oblita tuos geniosq; laresq;
 Atq; iouem & natos demens ad inania Christi
 Tam cito degeneras documenta fidemq; nefandam.
 Sic ait: & petrum quater execrata: colūnam
 Traiani quæ iuncta foro supereminet vrbi
 Inuolat. & coruus iam desinit esse: breuemq;

Se trahit in nebulam: & Maxentia tecta subintrat.

Quando. Iuppiter vt vidit. Ad persephonē seu pserpinā q̄ eadē est infer-
 ni dea plutonis cōiunx & iouis filia: iuppiter orationē cōuertit. ro-
 gans vt quāuis triū furiarū mittat ad diuam catharinā cōturbādā:
 ad quod cū furia alijs negocijs vacent se pserpina accingit. Quan-
 do. i. quādoquidē qm̄quidē &c. Tartarus dicitur maxima inferni
 vorago. Erinnis dicitur furia & animi impatientia nam eris contē-
 tio dicitur. Tres autē dicunt̄ furie: alecto ab a priuatiua particula: &
 Erinnis. ληρώ defino quia nunq̄ desinit noxia esse mortalibus. Megera a
 Furię. μεγαλπω quod est inuideo & tisiphone: a τρω quod est punio &
 Alecto. phynos cedes. Et hæ furia non sine causa in miseris dānatis dicun-
 Megera. tur: nam nunq̄ desinūt male velle: semperq; inuident: semperq; pu-
 Tisiphœ. niuntur et cedūtur. Scis quibus ille modis. sic dido ad annā sororē
 suā quarto ænei. Sola viri molles aditus & tēpora noras. Fratresq;
 Titi. i. domitianū: qui vir pessimus: & teste Horosio magis Neroni
 & Caligulę similis q̄ patri vespasiano aut tito fratri. Præterit āmo-
 nis templū. Cum bacchus per deserta lybiæ exercitū duceret & siti
 Ammon. admodū laboraret: implorasse a ioue patre suo auxiliū dicitur: quo
 facto apparuisse ei ex tēplo arietem: quē dum fugientem sequit̄ per
 uenisse illo duce ad fontem amœnissimum: qui desiderij compos
 putauit illum arietem fuisse iouem: eiq; templum miræ altitudinis
 constituit & deum ammonem: id est iouem harenarium vocauit:
 græci enim αμμον harenam vocant. Syrtēs due sunt maior &
 minor: Sunt autem duo sinus aphricani maris dispari magnitudi-
 ne: sed pari periculo: dicte autē sunt syrtēs ταρα το συραω:
 id est traho: quia in eis trahūtur harenę vi ventorum. vñ idē locus

Syrtes

modo vadofus & transieabilis fit accedente cumulo harenarum: modo profundior illis alio depulsis. Inarime insula est secundum Inarime vergilium & lucanum typhœo imposita: quem Iuppiter in bello giganteo diuicit. vnde Verg. Tum sonitu prochyta alta tremit durumq; cubile Inarime iouis iperio iposta typhœo Luca. Cui saxa vaporat conditus inarimes æterna mole typhœus. Ouidius autem dicit typhæa in ætæna relegatum, Petrum quater execrata. Quater dicit: quia inferi numero pari gaudent. Ordo est. Vt. i. postq̃ Iuppiter vidit: numina deorum. i. gentilium hoc est dæmonia: cōmota sup. esse grauibz querelis: inquit iterum sermonibus sūptis sic. O persephone soboles. i. filia iucunda mihi: existens coniunx plutonia. i. ipsius plutonis dei infernalis: quando. i. quandoquidem vel quoniam cura miseri parentis. i. mei: sollicitat te: descende cita id est festina sub ymbras tartareas. i. infernales: & roges plutonem vt sup. mittat mihi ynam erinnē. i. furiam videlicet Tisiphonen aut alecto vepro vel megæram diram. i. imitem (dicūtur autē furie apud superos diræ. Scies autē Tisiphonen non tisiphonem scribi debere: nam declinatur hæc Tisiphone hui⁹ tisiphones &c. Alecto autem declinatur hæc alecto huius alectus hæc alecto. o alecto: nec plures casus apud latinos inuenies) o gnata. i. filia. i. vade pete. i. aggredere: virum. i. maritum tuum: & obnitere. i. si renuerit obfiste grauibz verbis: tu enim scis quibus modis & quo ordine ille possit flecti. Sic pater sup. dixit. & pserpina quæ etiam persephone dicitur. dedit patri hæc respōsa. O pater nos vocamus heu frustra furias in. i. ad tale obsequium: quia tartarus. i. infernus: poscit. i. exigit sibi omnes furias: nec satiffaciunt officio. i. non sufficiunt ministerio cui sunt addicte. Prima. i. tisiphonea puniendo & cædendo dicta: vix corripit fatis Netonē tyrannum illum: deciū etiam tyrannum & fratrem Titi. i. domitianum etiam tyrannū & christiani nois dum vixit hostem: appositorie execrabile genus. i. detestandam sobolem de sancta radice. i. ex tam bono patre videlicet vespasiano ortam: corripit inquam colubris. i. anguibz quos furie pro capillis habere dicuntur: & duro verberare. i. flagello. Vergi. in. vi. Continuo fontes vltix accincta flagello Tisiphone quatit insultans: toruosq; sinistra Intentans angues vocat agmina seuæ sororum: ymbre. i. animæ illorum tyrannorū: indomitæ. i. vix domabiles: pugnant cum manibus. i. spiritibus infernalibus: & vociferant altum id est alte: & iactant incendia late: tantus dolor est in igne & tanta impatienria flammæ: hoc per acclamationem positum est. Nāq; ea scilicet furia tisiphone: iactans animas gentiles. i. gentilium in tar-

tara. i. profundissimū locū inferni: non finit. i. permittit poenā mi-
 tescere. i. mitiorē fieri: alterna requie. quia nulla est dānatis requies.
 Et ipsa cōponit. i. struit. modo in medijs vndis cocyti: illius fluuij
 infernalis thalamos & stratū. i. cubile: duobus regibus romanis. s.
 dioclitiano & maximiano qui deposuerē labores: imperij: & ipsa fi-
 git humi puteos altū. i. tā alte: q̄tū cautes marpesia. i. saxū quod-
 uis magnū & durū a monte sic dictū (vt. vj. ænei. q̄ si dura silex aut
 stet marpesia cautes) vix descēderet nouē annis. i. spacio nouē āno-
 rum: ingenti mole. i. magnitudine sua: vel coniunge: q̄tum cautes
 marpesia ingenti mole. i. habēs ingētē. i. valde magnā quasi extra
 genus solitū: molē. i. magnitudinē (Et est dictū hyperbolicos: aut
 illud respicit quod dicif. vj. ænei. Tū tartarus ipse bis patet in præ-
 ceptis tantū: tenditq; sub ymbras: q̄tus ad ætherē coeli suspectus
 olypū) Altera. s. alecto (dicta a non desinendo quē congruit iudeis
 in errore persistētibus) curat iudeos & pro. i. improba femina gētis
 recutit. i. recisē in cute p̄pucij: quā Horatius appellā quasi sine pel-
 le vocat. q̄ gens: postq̄ abstulit. i. de medio viuētū sustulit christū:
 vulnere letali. i. mortifero. i. postq̄ christū crucifixit: sup̄bit neq; q̄
 id est frustra & ad nullū fructū: antiqua lege. i. antiquæ legis obser-
 uatione. & ipsa mergit. i. intingit sepius in vndas ardentes phlege-
 thōtis. illius fluuij infernalis ab ardore sic dicti: mergit dico: gemi-
 nos. i. ambos herodes: natū. i. filiū & patrem: & ipsa cedit. i. p̄cutit
 eos: et infertat. i. frequēter inserit et retrahit candēs. i. ignitū ferrū
 in guttura sup̄. eorū. Tertia scilicet megæra ab inuidendo dicta in-
 fensa cruētis odijs agit. i. impellit: christigenas. i. in christi sanguīe
 renatos: præcipites. i. deorsum cadētes: quasi ex altiore gradu q̄ ce-
 teros: a celso. i. sublimi vertice: in vada: id est præcipitiū: præruptæ
 rupis: acherontis illius fluuij quasi sine letitia dicti: et trahit eos ver-
 sos. i. volutos p̄ amnē luctificū: tridēte hamato. i. hamos hoc ē vn-
 cos incuruos habēte: per saxa: & iacit. i. proicit sup̄. eos in flāmas
 q̄ depascūt: id est pro fomēto sumūt sulphura nunq̄ deficientia:
 & inuoluit eos fumo & igne. Sed o pater quid opus est hic. i. in hac
 re: furis: q. d. nihil. vnde subdit. Ego capeffam. i. captū ibo vel sus-
 cipia iussa: sic primo ænei. mihi iussa capeffere fas est: fare. i. eloq̄re:
 non est fas dissimulare dolorē patris vel nō est fas patri dissimulare
 dolorē. Iuppiter sup̄. ait. vade & dato hæc respōsa q̄n maxētius exi-
 stens cupidus imperij: consulit. i. cōsiliū poscit sub nocte filēti aras
 ardentes. hæc dico respōsa. videlicet o maxenti: pete nilum: id est
 fluuium illum ægypti: & restitue sacra deorum: & accipe tibi coro-
 nam pro tanta pietate: & clauum. s. latū clauum vestē videlicet im-

peratoriam insignem murice. i. ostro seu purpura fulgenti. i. resplē-
denti: pater. s. iuppiter ait sic: et ipse inclinatus ad ora natæ. i. filiae
suæ persephones: q; pro et: permulcens. i. molliter tangens caput
eius dextra: dedit fronti eius oscula. Persephone facit mandata. s.
iouis: & induit figuram corui: et ipsa tranās: id est transuolans alis
pernicibus auras: præterit: id est pertransit: templum ammonis. i.
iouis harenarij in lybia conditi: existens quondam admirabile: dū
terrigenæ. i. mortales colebāt imperium et maiestatem iouis: quod
sup. templum traxit nomina. i. denominationem suam ab harenis
lybicis: et ipsa tenet iam syrtes. i. sinus illos maris aphrici breuib;
vadis & harenis plenos: vnda brevis (quocirca primo enei. dicitur
in breuia & syrtes vrget) facit hic. i. hoc loco vbi sunt syrtes: equor
vadosum. i. paruis vadis plenum. & thetys. i. mare: accipiendo deā
pro re cui præest (Est autem vxor oceani: quia primam producit et
facit in genituo thetyos) est imperuia. i. impertrāsibile magnis ra-
tibus. i. nauibus: nam rates quæ sunt connexę trabes forte transire
possent: quia non sunt altæ. & ipsa transuolat in arimen: insulā illā
coruscā. i. coruscantem: æterno ardore: propter montes sulphu-
reos æternum ignem efflantes: quæ. s. in arime premit mole saxosa
typhœum: gigantem illum: ingentem. i. valde magnum. Et ipsa
sic volās: tenet iam littus italæ: & arua lauiniæ. i. vbi lauinium erat
conditum: & intrat ad strepitus vrbānos: id est qui erāt in vrbe ro-
mana: & resedit: id est sedem accepit super celsā arce iouis tarpei. i.
qui colitur in arce tarpeia hoc est capitolio (vritur ablatiuo sicut
Virgilius in. vj. & gemina super arbore sidunt) & ipsa despiciens:
id est deorsum inspiciens populum scilicet romanum: & patres: id
est senatores: & tria fora post delubra: id est templa tonantis: id est
iouis: ad exortum solis: id est orientem versus: existentia alta deco-
ra: id est ornamenta romæ superbæ: dixit: o caput et gloria terreni
mūdi florens vt: id est qualiter tetigisti cœlum vertice excelfo: & tu
demens oblita tuos indigetes: id est deos ex te genitos & non aliū-
de aduectos: et tuos genios: in est naturæ cuiusq; loci deos: & lares
& id est deos familiares & domesticos: atq; iouem et natos: id est fi-
lios iouis: tu demens degeneras tam cito ad inania documēta chris-
sti & ad fidem nephandam: sic ait scilicet persephone: & ipsa exe-
crata: id est maledicens petrum quater: inuolat columnam traiani
quæ iuncta foro supereminet vrbi: & definit esse coruus. i. dimittit
figuram corui: et trahit se in breuem nebulā: & subitrat tecta maxē-
tia. i. quæ maxentius inhabitabat.

Nox erat: & phoebe gelidis argentea bigis
 Collis auentini summo de vertice tollens
 Cornua lustrabat radiis pallentibus urbem.
 Impius ad magicas rediit Maxentius artes:
 Combustiꝑ affert cineres infantis ad aram.
 Consultit exta: vocat manes: & numina lethæ.
 Nacta vias faciles & idonea tempora fraudi
 Persephone commenta sagax insibilat aura
 Pertenui. fibrasq; mouens scelicia signa
 Fingit: & iuuoluit regis caput igne corusco
 Subridens: alacri saliant præcordia plausu
 Principis: & totam trahit inter gaudia noctem.
 Iam parat ire viam pelago: iam concipit omnem
 Trinacriam: cretæq; domos: cyprumq; Rhodumq;
 Qua Zephyris impulsus eat: qua classe latina
 Vectus alexandri monstratam annauiget urbem.
 Egregios prima comites de pube quiritem
 Deligit: & fulget tyriis aurata iuuentus
 Vestibus: æois rutilant segmenta lapillis.
 Et vagina sinu gladios hiacynthina pulchro
 Claudir: & argentum capulis effulget eburnis:
 Septima confurgens roseis aurora capillis
 Oceani pulchrum caput extollebat ab vndis.
 Cum iam compositis ratibus ventosq; secundo
 Littore ab aufonio soluens pelusia tendit

Ostia: & illustres pompeii funere campos.

Persephone volat ante: fretum spumantibus undis.

Liberat: & placido faciem facit æquore cursum.

Non scyiticus boreas illis: non aphricus auster

Non oriens eurus potuit spirare diebus.

Vix sua sub leni crispabat tergora pontus

Applaudēs zephyro: & scelere se accommodat æquor.

¶ Nox erat & phoebe. Docet quomodo inter sacrificandū persephone occurrerit: spemq; adipiscēdi imperij maxētio dederit: vtq; prospera nauigatione in ægyptum profectus sit. Nihil hic dubitabile quod ex ordine nō pateat. Ordo autē est. Nox erat & phoebe. i. luna: argentea. i. argentei coloris: quia pallidior est q̄ sol: tollens. i. extollens cornua supple sua bigis gelidis. dicitur enī luna vehi bigis: sicut sol quadrigis, est autē frigida nature: nox etiam semper frigidior est die. p̄terea erat tempus pruinarū: ita merito gelidis bigis subuecta dicitur: de vertice collis auentini qui vnus est ex septē colibus muro romano cinctis: a rege s̄m Liviū sic nominatus. Vertex autē dicitur a vertēdo: quia cū illuc peruētum est reuertitur cū nō sit altius quicq̄: lustrabat. i. illuminabat & quasi purgabat & inspiciebat vr̄bē. s̄. romā: radijs suis pallētibus: & maxētius impius rediit ad artes magicas: & affert ad aram cineres infantis cōbusti. dictum est enī prius: q̄ ex ventre materno extraxit foetus imaturos quib⁹ in magicis artibus abutebatur. & ipse cōsulit. i. consiliū petit extra id est intestina extantia: vocat. i. inuocat manes. i. spiritus infernales: & numina lethes. i. quæ circa lethen fluuiū infernalē versantur. Dicitur autē lethe obliuio quæ ad mortē & necromanticā conducit. Persephone: nacta. i. quia inuenerat vias faciles & tēpora idonea fraudi: ipsa sagax. i. callida & astuta: insibilat. i. inspirat tenui aura: cōmenta. i. ea q̄ commēta fuerat ad spem regni illi proponendā. Et ipsa mouēs fibras. i. venulas extortū: fingit signa foelicia. i. felicitatem portēdētia: & tēpora subridens. i. clanculū & parum ac blāderidens iuoluit caput regis. s̄. maxentij: igne corusco. i. rutilante qd̄ antiquis spem regnandi dabat sicut a scario / lauinia / seruio tullo / & reliquis. Præcordia. i. interiora quæ circa cor sunt: principis. s̄. maxentij saliant. i. exultant: alacri plausu: & trahit totā noctē inter gaudia. & parat. i. intendit proponit iam. i. aliquādo ire viam: pea

Vertex

Lethe

lago id est per pelagus hoc est mare. & cōcipit. i. animo capit iam
 omnē trinacriam. i. siciliam: & domos cretæ et cyprum & rhodū. i.
 insulas præternauigādas: & concipit. i. cogitat qua supple via: eat
 impulsus zephyris. i. illis ventis a tergo ipsius dulciter spirātibz:
 & qua classe latina vectus: annauiget urbem alexandrinā: mōstra-
 tam scilicet in aruspicio & magia cui perituserat. Deligit. i. de mul-
 tis legit: egregios. i. excellentes quasi extra gregem habendos: com-
 mites. i. socios itineris: de prima. i. nobilissima: pube id est multitu-
 dine pubescētium: quiritū. i. romanorū: & iuuentus. i. multitudo iu-
 uenum: aurata id est auro decorata atq; exornata: fulget vestibus
 tyrijs. i. purpureis quæ apud tyrum vbi bis tingebātur: & ob id di-
 baphæ dicebātur: tunc optimæ fiebant: segmenta. i. ornāmēta fim-
 briarum & extremitatū chlamydim ac cæterarū vestium quæ brat-
 teolis. i. tenuissimis laminis argēteis aut aureis ad sustinēdos lapil-
 los cōstant: rutilant. i. coruscant lapillis æois. i. oriētalibus: & va-
 gina hiacynthina id ē hiacyntho ornata claudit gladios pulchro
 sinu: & argentū quod erat loco pomorū in manubrijs gladiorum
 effulget. i. elucet: capulis id est manubrijs: quibus gladij capiūtur:
 eburnis. i. ex ebore factis. Erāt ergo capuli seu manubria ex ebore
 argento decorato: & vagina lapillis ornata. Aurora septima id est
 septimi diei cōsurgens capillis roseis (id fingitur: quia radioli sola-
 res qui aurorā genitant roseum colorē habent) extollebat pulchrū
 caput supple suū ab vndis oceani. i. magni maris terrā circūfluētis
 cum. i. quādo supple maxētius solūēs supple naues suas ab littore
 ausonio. i. italico: & hoc ratibus. i. nauibus iam cōpositis: & vento
 supple existēte secūdo. i. prospero & a tergo: tendit supple ad ostia
 pelusia. i. ægyptiaca: & campos illustres. i. claros & nobilitatos: fu-
 nere. i. caduere pompeii: scilicet magni: qui a cæsaris militibus occi-
 cis: illic insepultus iacuit. Persephone volat ante: supple classē
 maxentij: & liberat. i. purgat fretū id est mare prius feruidū: vndis
 spumātibus: & facit facile cursum in placido. i. tranquillo æquore.
 Boreas scythicus. i. a scythia: hoc est septētrione flans: non potuit
 spirare illis diebus. nec auster aphricus. i. ab aphrica flans nō eurus
 oriens. i. ab oriente flans: potuit spirare id est flare illis diebus: vix
 pōthius crispabat. i. modicum corrugabat suā tergora: id est super-
 ficie aquæ: applaudens supple maxētio sub leni. i. sedato zephyro
 & æquor. i. mare tranquillū & æquū: accōmodat se sceleri. i. in-
 quitati ipsius maxentij. Per quod inuitur ex prospero successu nō
 pensitandā esse bonitatem facti.

Parthenices Catharinariae Liber I Fo. XIII

Optimus interea mentis deus auctor honestae
Atq; pudicitiae custos; ne regia virgo
Circūuenta dolis subito labatur: ab alto
Præmonet: & celeri tradit mandata ministro.
Ille per immensos cœli glacialis ab ortu
Labitur anfractus: penetransq; per aurea tauri
Cornua pleiadum flammâs restringit: & ipsos
Præterit erroneos septem, triuiâq; sub orbe
Accipit exiles raris ex ignibus artus.
Regia progenies cultu redimta pudico
Inter socraticos & quos academia quondam
Stoaq; cœcropijs libros de fontibus hausit
Clausa latet modico pictæ testudinis antro.
Atq; voluminibus legum stipata duarum
Abstrusos animo sensus voluebat: & acris
Ingenij vegetas acies figebat in omne
Quod tenebris enigma latet, mysteria miris
Inuelata modis visu penetrabat acuto.
Quicquid ad ornatum fidei exemplaria sanctæ
Græca ferunt animo vigili condebat: & omnem
Assidui frugem studiij quasi fertilis agri
Primitias: quasi collectum de sordibus aurum:
Et quasi fulgentes gangis de puluere gemmas
Rasaq; panchei duro de cortice thura
Roboris: & pinguem torto de caudice myrrham

Ad christi delubra ferens: cape summe deorum

Munera dicebat: primæ cape dona iuuentæ

Quæ tibi per steriles apīs hæc tua colligit agros.

Primus abel pingui coluit tua numina sacro:

Melchisedech panum calathos & cymbia bacchi

Obtulit. habraamus dulcē sua gaudia natum.

At nos synceræ tibi virginitatis honores:

Collectosq; pia de sedulitate legendi

Offerimus flores: nostra hæc tibi munera sunt.

Optimus interea. In hac parte docet quomodo angelus gabriel ad diuam virginē catharinā missus est: & quibus vacante inuenit quia lectioni diuinarū ac humanarū rerum: quæ oīa verisimilia sunt nec dissimilia ijs q̄ de sacrosancta virgine maria asserūtur: quā eafā lectitasse dum salutaret dicunt. Quæ vero in vocabulis obscuritas esse potest: in expositione patebit: quæ talis est. Deus optimus auctor mentis honestæ: & custos pudiciæ: præmonet interea dū sic maxentius properat: ab alto. i. cœlo: ne virgo regia. i. regis filia catharina: circūuenta dolis labatur. i. cadat: subito. i. ex improviso. p̄monet inquā: & tradit celeri ministro: scilicet gabrieli archægelo: mandata quæ postea patebūt. nō enim congrueret ea bis ponere. Ille scilicet gabriel: labitur. i. dulciter descendit per immēsos anfractus. i. orbes & tractus: ab ortu cœli glacialis. i. cristallini: & penetrans per aurea. i. stellata & splendētia cornua tauri. i. illius signi in firmamēto positi: restringit. i. suo fulgore imminuit: flāmas id est splendorē: pleiadum. i. illarū septem stellarū: & præterit. i. pertrāsīt ipsos septē erroneos. i. planetas: ab errando sic dictos: cū tamen fm Pliniū minime errent: fixi tamē nō sunt: propriosq; motus habent & ipse accipit exiles. i. tenues & subtiles artus. i. subtile corpus ex raris ignibus: quia ex igne elementari: sub orbe. i. globo triuæ: id ē ipfius lunæ: quæ triuijs præest: & tria ora habere dicitur & luna vocari in cœlo: diana in terris ac venationibus: & pserpina apud inferos. Progenies regia: scilicet catharina: redimita cultu pudico: lætet clausa modico antro testudinis. i. cameræ testudinatæ: & pictæ id est varijs lapidibus ornatæ (quia in conclauī ac loco cōcluso col

Triuia

lectiores habemus sensus: & minus impedimur ab exterioribus) la-
 tet dico clausa: inter libros socraticos. i. philosophicos: non quos
 socrates scripsit: sed quos qui socrate secuti sunt scripserunt: & sup-
 ple eos quos academia. i. schola platonicoꝝ: & stoā id est porticus
 hoc est schola stoicorum: hausit quondā. i. aliquādo tempore præ-
 terito: de fontibus cæcropijs. i. atheniensibus: a cæcrope athenarū
 rege. Atq; pro & ipsa stipata. i. quasi compressa & circūfessa volu-
 minibus duarū legum: id est vtriusq; testamenti. voluebat animo
 abstrusos: id est occultos sensus: & fugebat: vegetes acies. i. vigo-
 rosam acrimoniā acris ingenij sui: in omne enigma quod latet tene-
 bris: id est in omnē sententiā sacræ scripturæ dubiam nec satis per-
 spectam: & penetrabat acuto visu id est subtili scrutatione: misteria
 inuelata: id est abstrusa & occultata miris modis: & condebat id est
 reponebat & collocabat animo vigili: quicquid exemplaria græca
 ferunt: id est afferunt: ad ornatū sanctæ fidei: & ipsa ferens ad delu-
 bra id est templa christi: quasi omnē frugē assidui studij: & quasi. i.
 tanq̃ primitias fertilis agri: & quasi aurum collectū de sordibus: &
 quasi gemmas fulgentes collectas supple de puluere: id est arenis
 gangis: id est illius fluij orientalis: & quasi thura rasa. id est decer-
 pta de duro cortice roboris pāchei: id est arboris in sabæa regione
 nascentis apud panchæos: & quasi myrrham pinguē rasam supple
 aut collectam de caudice: id est trunco & ramo: torto id est violēter
 expresso: ferens inquā frugem assidui studij sui ad delubra christi:
 dicebat. o summe deorum: cape munera: cape dona primæ iuuetæ
 quæ hæc tua apis (seipsam monstrat: quia hæc de prima persona q̃
 de seipsa loquitur dici vult. Dicitur autem apis in nomiatiuo sicut
 apud Ouidium. Non apis inde tulit collectos sedula flores. Alibi
 apes fere reperitur) colligit tibi per steriles agros: quia in ægypto
 pauci erant fideles. Abel coluit primus tua numina pingui sacro:
 quia obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum. Ge-
 nesis quarto. Melchisedech obtulit calathos panū: & cymbia id est
 vascula ad modum cymbæ: id est nauiculæ facta bacchi: id est vini
 Vnde genesis. xiiij. At vero melchisedech rex salē proferens panē
 et vinū &c. Abraamus obtulit: quia offerre voluit dulcem natum:
 scilicet ysaacū existentē sua gaudia. (Auctor iuxta doctrinā prisci
 ani: de noibus barbaris latina interdum facit: sicut hic ab abraam
 abraamus: & alibi ab ysaac ysaacus ponitur). At id est sed: nos asse-
 rimus tibi honores virginitalis synceræ. i. integræ & incorruptæ:
 & flores collectos de pia sedulitate legēdi: hæc sunt tibi nostra mu-
 nera. i. hæc munera habeas de nobis.

Abraamº.

Regia dum tales voluit sub pectore curas
 Et fugiens animo terras cœlestia virgo
 Cogitat: ecce nouæ lucis micat igneus ardor
 Atq; repercussio paries splendore coruscet.
 Auratæ micuere trabes: micuere columnæ:
 Et subitis visum flammis ardere lacunar.
 Nuncius emissio nitidis e nubibus ore
 Regia progenies dixit, quia concipis alto
 Corde deum concessa tibi consortia diuum.
 Pone metum: securæ meas intellige voces.
 Ille ego qui mariæ sanctas orator ad aures
 Ante fui: tibi de summo modo mittor olympo.
 Nam tibi post illam primi debentur honores
 Inter virgineas acies albentia castra.
 Scis veteres odio lucis studioq; malignæ
 Mentis & imperij vanæq; libidine laudis
 Dissentire deos christo: & molimine magno
 In mores certare bonos: nec posse nitorem
 Ferre pudicitia. clymenes corruptor apollo
 Pressit aristæci matrem, nymphamq; dionem
 Iuppiter/europam/danaen/asopida/ladam.
 Atq; lycaoniden/maiam bacchiq; parentem.
 Falcifer oceani natam: minoida bacchus.
 Persephonem pluto rapuit, simocentis ad amnem
 Congreditur venus anchisæ, thetidosq; cubile

Pelleus incestat: rector neptunus aquarum
 Phorcida. deucalidem fraudis furumq; magister
 Mercurius: venerem mauors: & pallada frater
 Polluit: endimyon vultu. pan vellere lunam:
 Iasius cererem. nulla est sine labe deorum
 Progenies. nisi forte suum quæ plangit osirim
 Inachis arguto pellex iunonia sistro.
 Et tibi virginitas istis odiosa parauit
 Insidias. In te longinqua a thibridis vrbe
 Et confurata descendunt prælia memphi.
 Nulla sub indigno virtus est principe tuta.
 Nulla sub incesto castis est gloria rege.
 Nam vicijs probitas semper contraria pacem
 Nescit: & hostiles dextra leuag; cateruas
 Sustinet. illatosq; parat se semper ad ictus:
 In virtute labor. sed in ipso certa labore
 Dona: fit ex operis merces. æterna resurgit
 De sudore quies: & de mœrore voluptas.
 Non habet ex omni numero plebisq; patrumq;
 Victtricem nisi qui potuit certare coronam:
 Et multis certare datum: sed vincere paucis:
 Atq; coronari & celebres vectare triumphos.
 Quare age surgentes audaci naue procellas:
 Rumpe. per aduersos aperi tua catbasa fluctus.
 Nec flantes horresce nothos nec murmura ponti.

Irato te crede mari: proramq; patentes
 Ad cœli conuertere vias. reget ipse per vndas
 Temonem velumq; deus: puppemq; tenebit:
 Nec finet in scopulos fragilem transire carinam.
 Semper olympiaca terram speculatur ab arce.
 Et quoscunq; operi vidit se accingere sancto
 Numine præsenti deus adiuuat: odit inertes.

Pugnam inuade: deo nihil inspirante timendū.

CRegia dum tales. Hic habetur oratio gabrielis ad diuam catha-
 rinam: in qua recitatur adulteria & obscœna vita deorū gentiliū.
 verū Plinius in secundo naturalis historiæ dicit accedere proxime
 ad dementia: credere matrimonia aut adulteria inter deos fuisse.
 verū tamen stulta gētilitas cum qua catharinæ agendū fuit: habuit
 eos qui talia cōmiserant pro dijs suis. Multæ aut tanguntur fabulæ
 aut historiæ quas paucis percurrā. Clymene oceani & thetyos filia
 ab apollīne corrupta: phaetonta genuit: qui patris currum regens
 in æridanū præcipitatus est. testante Ouidio in principio secundi
 metamorphoseon. Cyrene nympa & filia penei fluuij thessalię ab
 eodem apollīne oppressa aristeum peperit: qui in arcadiā regnavit
 mel inuenit: & lactis coagulum et vsum olei. De quo Vergilius in
 fine quarti georgicorum. Dione nympa oceani & thetyos filia a
 Ioue compressa venerem peperit. Europa agenoris filia a Ioue in
 taurum verso delusa & oppressa est: & ab ea pars tertia mūdi deno-
 minata. De hac ovidius in principio tertij metamorphoseos. Da-
 nae acrisij filia a patre turri inclusa: a ioue in pluuiam auream verso
 corrupta fingitur & per seū peperisse. Vnde ovidius metamorpho.
 libro quarto mentionē facit. Aegina a iopi fluuij achaie filia a ioue
 rapta & oppressa insulæ eginæ nomen dedit: & acū patrem pelei:
 telamonis & phocigeniuit. Læda seu græce læde tindari cōiunx ab
 Ioue in cygnum verso compressa pollucē & helenam genuit. nota
 est fabula. Calisto lycaonis arcadiæ regis filia (vt scribit hesiodus)
 studio venationis inducta relicto patre: sese in siluas contulit: fa-
 ctæq; vna ex comitibus dianæ tandem sola inuēta a Ioue oppressa
 est: quod facinus cum aliquādiu cælasset: tandem iussa cum cæteris
 lauari: tumore vteri crimen detexit: quāobrem indignata dea: illā

in vrsę effigiem commutauit: in qua specie non multo post filium peperit quę arcada nominauit: vnde arcadia postea dicta. Alii tradunt iouem in dianę specie cum solam comperisset cū ea cōcubuisse: nota autem est fabula quomodo in coelum transata dicat. Maia in cyllene monte a ioue compressa mercurium genuit. Semele a ioue corrupta & ab eo secum in specie fulminis concumbente extincta moriens bacchū peperit. Phyllira oceani filia a saturno in equū verso cum iouem quæreret oppressa chironem seu chirona genuit iustissimum centaurorum & achillis præceptorē. Ariadne minois cretensium regis filia a theseo tanq̃ sponsa: cum phedra sorore domo paterna auecta & in naxo aut chio insula ab eo dormiens derelicta: expergefata cum q̃stibus omnia impletet a baccho transēte amata & cognita thoantē genuit lemni postea regem. Persephōnem seu proserpinam cereris filiam pluto cum vxore careret rapuit ac violauit. Venus anchisę per adulterium cōmixta aeneam peperit: vnde primo ęnei. Tu ne ille aeneas quem dardanio anchisę. Alina venus phrygię genuit simoentis ad vndam: Thetis ex pelleo viro mortali achillem genuit. Medusę filia phorci ex ceto maris belua circa littus vagantis pulchritudine captus neptunus: fugientemq; persecutus eam in phano palladis oppressit: quam iniuriam vlciscens dea crines puellę in angues mutauit: fecitq; vt omnes eā inspicientes in lapides verterentur: longa sed nota est fabula. Mercurius ex lycaone deucalionis filia autolium genuit: quocirca hic deucalidem: non dedalidem scribendum putem: vt sit patronymicum per ablationem litterarum sicut scipiades pro sciptionides. Venerem vulcani coniugem mars polluit. Et pallada frater eius vulcanus polluere conatus semē in terram fudit: vnde erichtonius natus fingitur: anguinis pedibus. Endimion pulchritudine vltus lunam in amplexum illexit: virgilius tamen vellere id factum dicit quod hic pani datur. De inachide. i. iside quę deio dicitur prius dictum est. Cetera: exponēdo patebunt. Ordo igitur est. Dum regia virgo videlicet Catharina: voluit tales curas sub pectore: & dū ipa fugiens animo (corpore enim non potuit) terras. i. terrena: cogitat id est animo complectitur coelestia: ecce (quod inopinatę rei aduerbium est) ardor igneus nouę lucis: micat. i. coruscat & resplendet: atq; partes coruscat splendore repercusso: trabes auratę. i. auro tectę: micuere: colūne micuere: & lacunar. i. connexio trabium in medio camere: visum sup. est: ardere flammis subitis. i. ex improviso ortis. Nuncius. s. gabriel dixit ore. i. vultu emisso e nubib⁹ nitidis: o regia progenies: cōsortia diuū. i. diuorū. i. spiritūū coelestium

Maia
Semele
Phyllira.

Ariadne

Persephōe
Venus

Thetis
Medusa

sunt concessa tibi: quia tu concipis deum alto corde: pone: id est de-
pone metum: & securam. i. seorsum a cura & minime sollicita intelli-
gemeas voces. Ego existens ille qui fui ante. i. prius orator: id est
legatus ad sanctas aures mariae. (i. matris domini ad quam missus
est angelus gabriel: luce. i. Bene autem secunda breui ptulit more la-
tino quia etiam marius latinum nomen est) mittor modo tibi. i. ad
te & ad tuam consolationem: de summo olympo. i. coelo. Nam pri-
mi. i. precipui honores debentur tibi post illam. i. virginem mariam
inter acies virgineas (appositorie. q. d. existentes) castra albertia. i.
stolis albis fulgentia. (Castra autem hic posuit & prius pro confor-
tio seu collegio & coetu multorum ad idem officium quasi ad eandem
militiam deputatorum) Tu scis veteres deos. i. quos vetusta genti-
litas coluit dissentire christo: id est consilijs & preceptis christianis:
odio: id est propter odium lucis: & studio malignae mentis: & libi-
dine: id est inordinata affectione imperij et vanae laudis. & scis eos
certare magno molimine. i. conatu: in. i. contra: bonos mores: nec:
id est et non: posse ferre: id est pati & tolerare nitore pudicitiae. apol-
lo existens corruptor. i. violator clymenes matris phaeontis (non
dices phaeontis licet id semel legatur apud martialem) pressit: id est
oppressit dionem nympham & matrem veneris: & europam filiam
agenoris: danaen filiam acrisij. A sopida: id est eginam filiam aso-
pi: laedam vxorem tyndari: atque lycaonidem: id est lycaonis filiam vi-
delicet calisto aut si mauis calistona. item maiam matrem mercurij
& filiam atlantis: et parentem. i. matrem bacchi. i. semelen. Falcifer
id est saturnus falcem eo quod vitifactor est ferens: pressit aut rapuit gna-
tam: id est filiam oceani. i. phylliram matrem chironis. Bacchus ra-
puit minoida. i. minois filiam ariadnen. Pluto rapuit persephonem
(quae latine proserpina dicitur) filiam cereris. venus vxor vulcani
congregatur anchise: id est coit cum anchisa: ad. i. iuxta amnem si-
moentis: illius fluij troiani (declinatur autem hic simois huius si-
moentis &c.) Pelleus rex thessalie incestat. i. polluit cubile thetydos
scilicet nymphae et matris achillis: Neptunus rector aquarum pol-
luit phorcida: id est phorci filiam. i. medusam in templo minervae
seu palladis: Mercurius magister. i. auctor et inuentor fraudis et fu-
rum: polluit deucalidem. i. deucalionis filiam lycaonen. mauors. i.
mars polluit venerem: & frater palladis. i. vulcanus polluit pallada:
aut saltem secundum fabulas id conatus est: endimion pastor ille
polluit lunam vultu. i. pulchritudine vultus sui: Pan deus pastorum
polluit lunam vellere. i. percipio velleris nitidi. Iasius polluit cererem:

nulla progenies deorum. s. gentiliū est sine labe: nisi forte in achis
 id est Io inachi filia: existens pellex iunonia (quā iunnonem thala
 mo legitimo fraudauit: committens cum ioue adulterium: non era
 go eam pollutam dubitat: sed cum in ægypto colatur eius vitam
 catharinæ maxime notam significat) quæ plangit fistro: id est illo
 instrumento musico arguto: id est stridulo & sonoro: Osirim suum
 videlicet maritum. Et virginitas odiosa istis: scilicet yilibus & tur
 pibus dijs & deabus parauit tibi insidias. Prælia descendunt in: id
 est contra te: a lōginqua vrbe thibridis: scilicet roma: & a memphi:
 id est ægypto coniurata in te. quā nulla virtus est tuta sub princi
 pe indigno: id est malo qui indignus est principatu: Nulla gloria
 est castis sub rege incesto: id est non casto. Nam probitas semper
 cōtrariā vitijs: nescit pacē: & sustinet dextra et leua: id est ab vtraq;
 parte: vel totis viribus: cateruas: id est acies aut copias hostiles: &
 parat se semper ad ictus illatos: id est inferibiles) Labore est in virtu
 te: sed certa dona sunt sup. in ipso labore (hoc catonis apud Aulū
 gellium verbum est) merces fit ex operis: id est operationibus et di
 ligentia. quies æterna surgit: id est oritur de sudore: id est molimine
 & lucta contra vitia: et voluptas surgit de mœrore: id est tristi
 tia quia beati qui lugetis & cetera. Quisq; sup. ex omni numero
 plebis: id est humilium & patrum: id est nobilium non habet co
 ronam victricem: id est victoriæ mercedem nisi is supple qui po
 tuit certare: et datum est multis certare: sed paucis vincere: vel
 sic. & certare est datum multis: sed vincere atq; coronari et ve
 ctare: id est secum auferre celebres triumphos: paucis sup. da
 tum est. Quare: id est quamobrem: age: hortans est: rumpe au
 daci naue procellas surgentes: id est vince forti pectore tentatio
 nes futuras: & aperi: id est pande: tua carbasa: id est vela per fluct;
 aduersos: id est audacter resiste aduersitatibus in te venientibus:
 nec horresce notos: id est ventos illos humidos: flantes sup. in te:
 nec horresce murmura ponti: id est maris: crede: id est commit
 te te mari irato: id est commoto: et conuerte proram: id est prio
 rem partem nauis tuæ a prouendo dictam ad vias coeli: id est ia
 cta cogitatum tuum in deum: ipse deus reget per vndas temonē
 id est gubernaculum & velum: et tenebit puppem: id est postero
 rem partem altioremq; nauis vbi nauarchi seu naucleri: hoc est pa
 troni & gubernatores nauium sedent. nec deus finet: id est permit
 tet carinam: id est nauem a parte totum: fragilem: tranare: id est
 nando trāsire in scopulos: id est saxosas rupes aquis coopertas in

Præfens.

Contra i:
gnauos
verbū Ca-
tonis.

mari (Quia fidelis est deus qui non finet vos tentari supra id quod potestis) Et ipse speculat. i. quasi e specula videt semp terrā: ab arce olympiaca (quia prospexit de excelso sancto suo: dñs de cœlo in terrā aspexit) et de⁹ adiuuat numine p̄senti. i. benigno & cito auxiliante (Præfens enim dicitur quicquid cito operatur quod debet: vt præfens venenum quod cito necat: p̄sens amicus qui cito adiuuat) quoscunq; vidit accingere. i. disponere se sancto operi. i. ad sanctū opus: & ipse deus odit. i. odio prosequitur inertes. i. ignauos & sine arte atq; industria existentes quasi stertentes & oscitabundos: i. uade pugnam: nihil timendū est: deo inspirante. i. dūmodo de⁹ inspiret: contra dicitur. i. ænei. Sed nihil inuitis fas quēq; fidere diuis. Superiorem sententiā sic habet cato apud salustii in catilinario. Non votis neq; supplicijs muliebrib⁹ auxilia deorū parantur: vigilando: agendo: bene consulendo: prospere omnia cedūt. vbi secordia te atq; ignauia tradideris: nequicq; deos implores: irati infestiq; sunt.

Nuncius hæc. humili facundia virginis ore

Sic responsa dedit. Vobis ego numina grates

Non si vel totidem linguis quod dicitur Argus

Luminibus vidisse loquar: persolvere possim.

Omnia vos homini vitamq; alimenta q; vitæ

Vos datis: & cœli vos aspiratis amorem.

Blandicijsq; rudes ad contemplanda leuatis

Astra animos: & opes vestras monstratis in ipsis

Ignibus & cœli ornatu mundi q; decore

Perpetuo: nostræ ne forte libidine mentes

Se lutea immergant nequeantq; attollere frontem

Ad cœleste bonum: nostræ vos cura salutis

Sollicitat: nec nostræ diu durare potestis

Damna pati: veniamq; datis peccantibus ultro.

Me prope lactentem charisq; parentibus orbam

Parthenices Catharinariae Liber I Fo. XIX

Ante puellaris q̄ vos agnosceret ætas
Cum neq; fabar adhuc vos suscepistis alendam.
Propterea nunq̄ diuis ego thura piandis
Vlla dedi: nunq̄ fu mantia vidimus exta.
Sola dei mihi cura fatis, mea tempore ab illo
Virginitas addicta deo: votisq; Vocata
Palma triumphalis pugna: qua sanguine fuso
Testificata thronum christi super astra venirem:
Misceremq; choris superum: sedemq; beatam
Aetherea sortita: domo regna illa viderem
Aeternis congesta bonis: visusq; tuerer
Perspicio: quod certa fides sed nubila monstrat.
Est amor iste furor: quo tempore saucia longo
Nectar & ambrosiam sitio: tantusq; medullis
Ardor inest: tantus cœli calor ossibus hæsit:
Vt mors nulla queat mihi formidanda videri
Sed iucunda magis, cur non quæ pertulit agnes
Ipsa feram: cur non agathes imitabile fatum?
Lucia: culus erat neq; mens: neq; fortior ætas:
Vicit: & istarum sc̄elix trinacria palmas
Vidit, anastasia: tellus romana triumphis
Gaudet: ad istarum laudes & præmia curro.
Tu modo qui cœlo frueris diuine minister:
Hæc offer mea vota deo: si fauerit: omne
Dulce mihi certamen erit: pugnamq; diemq;

Arbitrio legat ipse suo, sic fata nitentes

Vertit humi assurgens oculos, se nuncius albam

Colligit in nubem, sparsisq; per atria succis

Ambrosia: dulci repetiuit fidera cantu.

Argus

¶ Nuncius &c. Hic ponit responsum diuæ martyris: quod sane di-
fertū est: sed nō adeo obscurū. Certū est argo centum oculos a poe-
tis dari: nec simpliciter centū linguas dicit, quia vt inquit perfluus.
Vatibus hic mos est centū sibi poscere voces. Vñ vergi. in. vi. ho-
merū imitatus dicit. Non mihi si linguæ centū sint: oraq; centum
ferrea vox: oēs seclerū comprēdere formas Omnia pœnarū percur-
rere noia possem. Ordo igit est. Nuncius hæc supple dixit. Facun-
dia virginis. i. ipsa virgo facūda: dedit sic respōsa humili ore. o nu-
mina. i. o potestates cœlestes seu o beati spiritus: ego nō possum p-
soluere vobis grates. i. gratias supple cōdignas (vnde dicit perfol-
uere qđ est perfecte soluere) si. i. tametsi ego loquar vel. i. etiā: toti-
dem linguis quot luminibus. i. oculis argus dicitur vidisse: hoc est
centū. Vos datis homini oia: videlicet vitā & alimēta vitæ: & vos
aspiratis amorē cœli. i. cœlestiū: & vos leuatis blanditijs. i. blādis
inspirationibus animos rudes ad contēplanda astra: & vos mon-
stratis vestras opes. i. diuitias & facultates: in ipsīs ignibus. i. fide-
ribus cœli: quia cœli enarrant gloriā dei: & in ppetuo ornatu cœli
& decore mūdi: ne nostræ. i. humanę mētes immergāt forte se: libi-
dine lutea. i. affectione terrena: & nequeāt attollere frontē ad bonū
cœleste. cura nostræ salutis sollicitat vos: nec potestis pati nostra
damna durare diu: & vos datis nobis peccātibus vltro. i. sine me-
rito nostro: veniā. Vos suscepistis me prope. i. quasi adhuc lacten-
tem. i. sugentē: & orbā. i. priuatā charis parētibus: anteq̃ ætas pu-
ellaris agnosceret vos. f. cum neq; fabar. i. loquebar adhuc. i. cum
essem adhuc infans: suscepistis inquā me alendā. i. educandā & aīo
& corpore. Propterea ego nunq̃ dedi vlla thura: diuis. i. dijs gen-
tilium piandis. i. placādis: id est ad placādos deos gentiliū: & nos
nunq̃ vidimus exta fumantia. i. nunq̃ sacrificauimus idolis. Sola
cura dei fuit mihi satis. mea virginitas. i. castitas virginalis: est ad-
dicta. i. consecrata & dicata deo: ab illo tēpore. & palma. i. victoria
aut corona victoriæ: pugne triūphalis. f. martyrum: est vocata. i.
desiderata a me: votis. i. toto desiderio: qua scilicet pugna ego testi-
ficata thronum. i. maiestātē diuinā christi: sanguine meo supple

fuso: venire super astra, i. in coelū: & misceretur choris superū pro superorū id est coelestium: & ego sortita, i. in sortē accipiens in domo aetherea id est coelesti sedem beatā: viderē illa, i. laudatissima regna congesta id est accumulata aeternis bonis: & tuerer, i. inspicere perspicuo id est claro & perspicaci ac penetratē visu: id supple quod fides certa: sed nubila id est obscura monstrat (quia videmus nunc in enigmate: tunc autē facie ad faciem) Aduerte tuerer per secundā **Tueor** declinationē a tueor deductū: quod nō solum defendere: sed etiam inspicere significat. nam tuor alexandrinum rarum inuentu est.) Iste amor quo ego saucia longo tēpore sitio: nectar id est potum coelestem: & ambrosiā id est cibum coelestē: hoc est fruitionem diuinitatis christi: est furor id est rapit me extra me: q̄ tātus ardor inest medullis: & tantus calor: id est feruens amor coeli hāsit ossibus supple meis: vt nulla mors queat videri mihi formidanda: sed magis iucunda. Curego non feram: id est patiar supple ea tormenta: quae agnes virgo & martyr christi: pertulit id est ad finē vsq̄ tulit: cur fatum, i. mors & martyriū agathes etiam virginis & martyris non est supple imitabile supple mihi. Lucia etiā virgo & martyr: cuius neq̄ mēs neq̄ aetas erat supple fortior q̄ mea supple vicit: & trina: i. sicilia foelix: propter presentia earum: vidit palmas istarum: tellus romana gaudet triumphis, i. triumphali victoria & martyrio anastasiae: ego curro ad laudes & praemia: istarū scilicet virginū & martyrum. (Aduerte lector agathen seu agatham/luciam/anastasia/penultima breui pronūciari debere). Tu o diuine minister q̄ **Lucia** frueris modo caelo: offer deo haec mea vota, i. desideria. Omne certamen erit mihi dulce: si ipse fauerit, i. aspirauerit & annuerit mihi: legat, i. eligat ipse: pugna id est genus martyrij: & diem, i. tempus martyrij: suo arbitrio. Et ipsa fata: id est elocuta sic: ipsa assurgens: id est reuerentiā faciens vertit humi: id est in humū. (Sic boetius, deiecit oculos humi) oculos nitentes. Nuncius scilicet gabriel colā ligit se in albam nubē: & repetiuit sidera supple cum dulci cantu: & hoc succis ambrosiae, i. suauissimis odorib⁹ sparsis per atria: quod boni spiritus indicium volunt.

Iam vada carpathiae sulcans maxentius vnda

Littus alexandri & phariam procul aspicit arcem

Atq̄ ait o magni salue pars tertia mundi

Aphrica romanā fausto precor omine classem

Aspice. & auspicijs diuum mea vota tuorum
 Prospera sint: saluete dei: saluete penates
 Indigenæ: quos relligio longæua parentum
 Excoluit. sacros venio laturus honores.
 Sæcta sequor mandata iouis: ritusq; reporto
 Diuinos ad templâ deum. dum talia fatur
 Præuolat ad portum remis: ventosq; secundo
 Cymba leuis: volucrem cursu quæ vinceret eorum:
 Summaq; vi x recto fugiens mouet æquora lapsu.
 Fama per ægyptum prætenaq; littora ponto
 Nunciat aduenisse rates ex vrbe latina:
 Aduectumq; freto romani regis alumnum.
 Cuncta magistratus lucem posuere per illam
 Publica: pellei priuata negocia ciues.
 Festa dies agitur: nitidis vrbana iuuentus
 Vestibus & multo testantur gaudia cultu:
 Turba coit: pictis oneratur puppibus æquor.
 Murice vela rubent: radiant aplustria cocco.
 Ducitur e lato gradiens maxentius ore
 Splendidus & gemmis & multo lucidus auro.
 Ausonij libyciq; simul glomerantur vtrinq;
 Sistra sonant. altis lucent in turribus ignes.
 Moenia fronde virent: & odoro gramine portæ.
 Altera lux ortum casij de vertice summo
 Extulerat solem cum rex iam squallida multo

Templa situ iubet ornari: veteresq; per aras
 Purpureos spargi flores: & rite parari
 Danda Echatum bæ quæ sunt animalia sacro:
 Christigenæ soliti crudis præda esse tyrannis
 Contremuere metu: & multi petiere Syenen
 Thabæosq; lares: & Syrenaica regna
 Aethiopumq; domos & litora gentis Erembæ.
 Sicut vbi mites aquilam videre columbæ
 Nare per aerios tractus: nec pingua rura
 Nec placidæ retinent epulæ. timor omnia vincit.
 Pars later vmbroso saltu: pars alta volatu
 Tecta petit: pars montanis caua saxa latebris:
 Et pennis percussa sonat pernicious aura
 Tunc est cœpta colli regio deserta: solumq;
 Solibus exustum assiduus: & rura venenis
 Inclyta. & arentes terræ sitientis harenæ.
 Soliagus vastam petit tum paulus cremum
 Hispidus: & fulvæ tectus velamine palmæ.
 Cuius ad ignotas veniens Antonius ædes
 Incidit in satyros. mox flebile corpus amici
 Condidit: & ficcis vitam traduxit in aruis
 Inter harenicolas colubros & sæua leonum
 Semina graminibus vescens & fluminis vnda.

¶ Iam vada &c. Describit aduentum maxētij & qualiter susceptus
 est ab alexandrinis. Carpathos insula est non longe a mari icario.
 excelsa et ducentorū stadiorū hūis circuitū: a qua mare carpathium

carpathos
 Carpathiū
 mare.

- Alexādia** appellatum est: quod ex parte austri icario cōiungitur vt docet strabo li. xi. Littus alexandri. i. alexandriē ciuitatis ab alexandro constructæ inter duo maria q̄ locū vndiq; alit: alterū a meridie qd̄ mariæ lacus: mareotis appellatur. In magno autem portu iuxta igresum ad dexteram est insula & turris pharus: quam turrim phariam arcem hic appellat. Auspicijs diuum: nullam rem magni momenti romani olim sine auspicio. i. auiū inspectione incoabant: vñ auspicium p̄ foelici incoatione: & auspicari pro incepisse vulgo legimus Ciues pellei. i. alexandrini: nā alexander conditor vrbis pelle⁹ erat vnde Iuuenalis. vnus pelleo iuueni non sufficit orbis. Dictus autē pelleus a pella vrbe macedoniæ in littore egei maris: in qua philippus pater alexandri et ipse alexander magn⁹ nati sunt. Aplustria sunt ornamenta nauium quasi superflua vt sine quibus nauigari potest ab α priuatiua particula & πλοῖον quod est nauigatio. Iuuenalis amplustre dixit: quasi sit quid amplius q̄ ad nauigandum requiratur & in plurali: nunc per ia nunc pera tantum vtrumq; reperitur. Casius mons est circa pelusium: ab oriente alexandriam respiciens. Ecathōbe: centum capitum sacrificium est. Syene vrbs est in confinibus æthiopie atq; ægypti supra alexandriam: meridiem versus. Thebe huius thebes vrbs ægypti fuit quam busiris ægypti rex condidit græci heliopolim. i. solis urbem vocauerunt: centum portas habuisse fatetur Iuuenalis dicens: Atq; vetus thebe centum iacet obruta portis: a thebe autem fit thebeus: vnde hic thebeosq; lares. Sunt etiam thebē in boetia vnde theban⁹. na. num. deducitur. Gentis erembē. Erembos strabo arabes verisimilius dici censet: suntq; in extremis arabie æthiopiam versus autore dionysio. Eremus desertum dicitur: inde Eremita eius loci habitator: cum autem vastam eremum dicat: discant pueri: sceminino genere: sine aspiratione & media longa proferre. Satyros vetusta gentilitas deos syluestres sed semideos putauit ac coluit quos in desertis æthiopie fuisse multi prædicant. Pomponius mela vltra atlantē mauritanie montem scribit noctu per sæpe visa lumia: et crepitus cymbalorum ac fistularum cantus auditos nec die repertum quēq; idcirco pro cōstanti habitū hos faunos esse ac satyros & eius generis animalia. In vita diui antonii legitur satyrum occurrisse: sed finem facio. Ordo est. Maxentius fulcans id est naui discindens ficut terram aratro sulcamus: iam vada: id est loca proxima portui: vnde carpathie id est maris carpathij: aspiciit procul littus alexandriē ciuitatis quam alexander condidit & in qua sepultus est: & arcem phariam: id est turrim quæ pharus nominatur atq; ipse ait: o

aphrica pars tertia magni mundi: salue. ego precor aspice fausto. i. foelici omine: classem romanam: & mea vota sint prospera: auspicijs: id est prouidentia: tuorum diuum pro diuorum. O dei penates: id est domestici: et indigene: id est ide hoc est ex eo loco geniti nec aliunde aduecti: saluete: quos deos indigenas lōgeua religio(causa metril duplicatur sicut tertio enei. Maneant in religione nepotes) parentum: id est maiorum: excoluit. i. pter ceteros coluit: ego venio laturus. i. oblaturus hoc est vt offeram: sacros honores: ego sequor sancta mandata iouis: & reporto ad templa deum pro deorum: ritus diuinos: interea sup. dum maxentius fatur talia: Cymba id est nauicula leuis. i. velox et cita prēuolat ad portū: remis et vēto secundo: vt. i. tanq̃ ea q̃ vinceret. i. vincere posset cursu. i. currēdo eorum volucrum. i. ventum illum rapidissimum: & ipsa fugiens id est per modum fugientis accelerans recto lapsu vix mouet equora summa. i. summitatem equoris: quod effectum innuit poeta dolo persephones. Fama nunciat per egyptum & per littora p̃tenta ponto: rates aduenisse ex vrbe latina. s. roma & alūnum: id est filium romani regis scilicet maximiani herculei: hoc est maxentium: aduectum freto: id est mari. Magistratus. i. ij qui reip. p̃sunt: posuere: id est deposuerunt & cessare fecerunt per illam lucem. i. diem: cuncta publica sup. negocia. & ciues pellei. i. alexandrini ab alexandro pelleo vrbis conditore denominati: posuere sup. cūcta negocia: id est ad priuatos spectantia: hoc est sua cuiusq̃: dies agitur festa: iuuentus vrbana. i. multitudo iuueum vrbem illam habitantium: testatur gaudia nitidis vestibus & multo cultu. Turba. i. multitudo populi: coit. i. congregatur: & coetum facit: equor oneratur puppibus pictis: vela rubent murice. i. purpureis ornamentis: aplustria: id est ornamenta superflua ad nauigationem radiant cocco. i. coccineis ornamentis. Maxentius gradiens. i. incedens ore elato: ducitur. s. e nauī: existens splendidus et lucidus gemmis et multo auro. Ausonij. i. latini: et lybici. i. aphricani: glomerant. i. in morem glomeris circundant & constipant simul vtrinq̃. i. ab vtraq̃ parte. Sistra. i. cymbala egyptiaca: qualia isis gerit: sonant: quia pulsantur. ignes lucent in altis turrib⁹. moenia virēt. i. viridia apparēt: fronde. i. ramis suppositis: & portę virēt gramine odoro. i. herbis odoriferis: quę oīa in cōgratulationem aduētus regij fiebāt. Altera. s. postera lux: extulerat solem ortum de summo vertice casij: id est illius montis: cum: id est quando rex iubet iam templa squallida: id est obsita multo situ: id est lanugine & mucore: qui in locis incultis nascitur: ornari: id est purgari & decorari: q̃ pro et: iubet flores purpureos

spargi per veteres aras: & iubet animalia quæ sunt danda: id est ad-
hibenda sacro: id est sacrificio ecathombeo: id est cætum caputum
parari rite: id est secundum ritum sacrificandi: quia non omne ani-
mal aptum erat sacrificio. Nam boues debebant esse intacti: oues
lecte: porci eximij &c. Christigenæ soliti esse præda crudis: id est cru-
delibus tyrannis: contremuere metu: & multi petiere syenen: ciuita-
tem illam in confinibus ethiopie: et lares thebeos: id est vicum vbi
thebe quondam erat: & regna syrenaica: & domos ethiopum: et lit-
tora gentis erembæ: id est arabum: hoc est diuersas regiones circũ-
iacentes. Apud strabonem in fine operis ei? Cyrenaica oppida po-
nuntur. Apollonia Barce Thenthira et berenice: vbi per c scribitur.
Ponit autem poeta similitudinẽ dicens. sicut columbæ mites: vbi:
id est postq̃ videre: id est viderunt aquilã nare. i. volare (sic & virgi-
lius de apibus: nare per estatẽ liquidam) per tractus aerios: nec
rura pingua: nec epulæ placidæ: id est quæ placere solebant retinẽt
sup. eas: timor vincit omnia. Pars sup. columbarum latet in saltu
ymbroso: pars petit volatu alta tecta: pars petit in sup. montanis
latebris saxa caua: & aura percussa pennis sonat: id est sonitum ma-
gnum dat. Regio deserta ægypti. f. est cœpta coli tunc: id est eo tẽ-
pore. & solum exustum assidujs solibus: & rura inclyta: id est clara
et famosa venenis: & terræ harenę sitientis açarẽtes: sup. sunt: cœ-
ptæ coli. Paulus. f. primus eremita soliuagus. i. solus vagãs petijt
tum. i. tunc eremum vastam. i. desertum domicilijs carens: existens
hispidus. i. pilosus: & tectus velamine palmæ fuluæ: id est crate cõ-
futa ex ramis palmarum q̃ mature frondes fuluas habet. Ad cuius:
scilicet pauli ignotas ædes. Antonius. f. sanctus veniens: incidit in
satyros: deos syluestres & condidit. i. sepeliuit mox corpus flebile
amici. f. pauli: & traduxit vitam in aruis siccis vescẽs graminib? &
vnda fluminis inter colubros harenicolos. i. loca illa harenosa iha-
bitantes: & inter sæua semina. i. sæuos foetus et catulos leonum.

Templa coronantur fertis: & funibus actis

Barbara suspendunt aulæa sub apside curua.

Pingua mirtuntur docti per rura ministri

Quæ vicina bibunt piscosi flumina Nili

Atq; papyrifera dulcem Tritonidis vndam:

Et qua se viridi Mareotis harundine cingit.

Adducant delecta bouum qui corpora centum.
 Interea cultros paterasq; & thura sacerdos
 Expedit: & sacras longo locat ordine vestes.
 Ante ea neglectus meliori pascitur Apis
 Gramine: & exrento iacet ad praesepia ventre.
 Iamq; dies solennis adest. mugitibus auræ
 Per fora perq; vias virbis per compita clamant.
 Aera crepant: clangore tubæ complentur acuto.
 Consequitur vulgi strepitus turbæq; frequentis
 Murmur: & inflato resonat caua tibia buxo.
 Clarus ad illustres graditur Maxentius aras:
 Et circum pellea micat romanaq; pubes.
 Angelicas alto voces sub corde volutans
 Costis adesse videt sperata tempora pugnae.
 Et q̃q̃ immota maneat sententia mente:
 Atq; adamantæis vinclis frenata libido
 Inuita ratione scelus non audeat vllum:
 Ora tamen meditans duri furibunda tyranni
 Atq; graues poenas horret: ceu saxea moles
 Pulsa freto & circum salientibus æquoris vndis
 Vapulat atq; tremit: sed non vestigia mutat.
 Dumq; animus tanto curarum impellitur æstu
 Non procul ecce duæ vultu incessuq; verendo
 Foemineæ species adsunt: quarum vna Cybeli
 Perfimilis turrita caput stellataq; frontem:

Igneus ore color possit qui pana referre.
 Pectora peruolitant nebula: giroq; volucres
 Aereo ludunt & versicoloribus alis
 Aequora venter habet: pictasq; per aquora puppes.
 Squamiferiq; greges flexis per carula caudis
 Arrectisq; natant pinnis: ludosq; fugaci
 Per scopulos & saxa volant viridemq; per algam.
 Inferius campi herbosi: curuataq; ripis
 Flumina: & excelsi nemorosa cacumina montes
 Vertice inæquali: pecudes: humanaq; recta.
 Atq; per incultos saltus atq; inuisa rura
 Auriti lepores & flexis cornibus errant
 Dorcades: & rimidi dammæ ramosaq; cerui
 Cornua tollentes vacuis spaciantur in agris.
 Hæc iterum natura parens: quæ virginis ora
 Dulcibus amplectens vlnis: Quid mergeris inquit
 Filia tot curis & sollicitudine tanta?
 Contemplara meum decus & mea maxima regna:
 Sanctaq; de nostris opibus velut ante solebas
 Expulsis animo curis solatia carpe.
 Terra: fretum: nubes: flammæ: versatile coelum:
 Cuncta meis subsunt regnis: ego cuncta gubernor.
 Elige de tantis aliquid quod mulceat ægram.
 Quid tuus hic mœror sibi vult: quid dulcia miris
 Pallent ora modis: & quo tua forma recessit?

Pone deum curas. diui sua fidera seruent;
 Ambrosia viuant: & delectentur olympos.
 Terra subest homini: terrena ne ocla tracta.
 Nec fines frustra humanos excedere tenta.
 Tunc potes volucrum per iter tranare: sub vndis
 Degere: & obscuris inter delphinas in antris.
 Sirenes vbi sunt & inertia corpora phocæ?
 Vt tibi per spelæa maris: per lustra ferarum
 Sic quoq; per coelos inter consortia diuum
 Legibus æternis vita hospitiumq; negatur.
 Nec fas est homini coelum sperare. deorum
 Regna cupis: sedemq; tibi promittis olympi
 Cum neq; brutorum latebris assuescere possis?
 Omnia limitibus certis ego sola diremī:
 Quos transire nefas. ea vota superflua pone.
 Sit tibi cura decor: tua sit tibi curauenuſtas
 Ingenio condita meo dum fingere tento
 Calliopes oculos: & virginis ora medusæ:
 Vtere deliciis: & ne contemne iuuentam.
 Necte finge deam. sed te mortalibus æqua.
 Sic natura parens tristem salata puellam.
 ¶ Tempia coronantur &c. Docet quomodo maxenti? instaurauit
 sacrificia: & quomodo ad strepitum clāgorēq; sacrificatiū excitata
 est catharina ad martyrij palmam vltro petendā: refragante tamen
 paulisper natura: quia spiritus quidem prōptus caro autē infirma:
 quam rem poetice & admodū graphice describit inducens cybelē
 matrem deorum hoc est naturam martyrio dehortantem: & gratiā

Aulea

Papyrus

Apis

ad ipsum inflammantem. Si qua obscura sunt vocabula ex ordine patebunt. quem simul cum expositione ponam. Est autem talis. Tempia. i. phana deorum gentilium coronantur fertis. i. coronis ex floribus & herbis consertis: & ipsi sup. ministri suspendunt sub apside curua. i. curuatura & arcu: Aulea. i. vestimenta parietum figuras aut flores intertextos habentia: quæ si sternantur tapeta vocentur: vulgoq; tapeta vel tapetes dicunt: barbara. i. perigrina: & a barbaris aduecta: suspendunt inquam funibus actis. i. ductis per parietes: ministri docti. i. eruditi qui boues ad sacra apti sint: mittuntur per rura pinguis: quæ rura bibunt flumina. i. irrigantur a fluminibus: nili piscosi. i. piscium pleni: raro enim pluit in ægypto: sed inundante nilo & arua irrigante fertilitas sequitur. Atq; quæ sup. bibunt dulcem vndam tritonidis illius paludis: papyrifere. i. pducuntis multum papyri: Est autem papyr⁹ species harūdinis in ægypto nascens: in cuius interiore pellicula aliquādo scriptitatum est: vnde carthas nunc quoq; papyrum vocant: quinetiam vestes sibi ægyptij ex ea contexerāt: & sup. mittuntur ad eam partem ægypti qua mareotis. i. lacus ille ingens cingit. i. circumdat et sepit se: viridi harundine. i. papyro: mittuntur inquam qui adducant centum corpora bouum delecta. i. de alijs lecta. i. centum boues intactos & mundos qui nūq; iugum passi fuerant. Sacerdos sacrificulus. i. expedit. i. expedite parat interea cultros quibus boues macētur: patenas. i. vasa patentia quibus sanguis suscipiatur: aut vinum inter cornua fundatur: & thura quibus sacrificium compleatur: & locat vestes sacras. i. quibus in sacrificijs vtendum esset longo ordine: p quod multe significanrur fuisse aut magne. Apis. i. bos egregius in quem osirim se conuertere putant: neglectus ante ea sup. temporaria: pascitur meliori gramine: & facet. i. recubat ad psepia vtre extēto. i. pingui & obeso & cibo ac pingui pleno. Vt vero rem paucis expediam. Iuxta stygem paludem vltra quam isis mariti sui (quem osyrim diximus membra tandem inuenta sepeliuerat: bos ægypti⁹ apparuisse dicitur: quem ægyptij osyrim putauerūt: & vt deū adorare cœperunt: mutatoq; nomine apim vocauerunt: quod lingua eorum bouem significat: deinde etiam serapis dictus est. Hic bos dicitur insignis in dextero latere candente macula q̄ cornibus lunę similis est iam crescere incipientis. nodum sub lingua habet quem cantharum appellant: non est phas eum certa vite spacia excedere Mersum in sacerdotum fonte enecant: aliūq; multis lachrymis & luctibus quem substituāt querunt: & donec inuenerint derafis etiā capitibus moerent: inuentus deducitur a sacerdotibus memphim:

vbi gemia ei delubra sunt: thalamosq; vocat: quosq; alterū intrasse mortiferū est: in altero dira portēdit. respōsa priuatīs dat: & de manibus cōsulentū accipit cibū. Germanici cæsaris manus aduersat⁹ est: qui paulopost extinctus est. Cū se prorūpit in hominū coetus sine strepitu icedit: licetorū & puerosq; caterua comitat⁹. quæ cōcinit carnē in honorē eius qđ ille intelligere videt⁹ & adorari velle. Fœmina bos semel in anno ei ostēditur: sempe eodē die & inueniri eam & extingui memorāt: hæc de api fabulatur. Vtergo ægyptijs com placeret: inouauit eorū quoq; supstitiosa sacra. Iaq; dies &c. Ordo est: & dies solēnis adest iam: aure clamāt. i. resonāt mugitib⁹. i. bou per fora: p vias vrbs: & p cōpita. i. loca q̄ populus cōpetit. i. simul petit. æra. i. i. instrumēta ærea crepāt. i. crepitū faciunt: & turbæ complētur acuto clāgore: strepitus vulgi cōsequit⁹ & murmur turbę frequētis. i. plurimæ. & tibia caua. i. fistula facta ad morē tibias: (quia olim ex tibijs gruum fiebāt fistulæ & adhuc interdū fiunt) resonat buxo. i. ligno buxi cauato: inflato. buxus arbor est sempervirens. buxū materies. Virg. & torno rasile buxū. Maxētius clar⁹. i. resples dēs & stipatus multis satellitib⁹ graditur ad illustres aras: & pubes. i. multitudo iuuenū pubescentiū: pellea. i. alexādrina ab alexādro pelleo denoiata: & romana micat circū. i. in circuitu eius. Costis. i. filia costi catharina: volutās. i. frequēter voluēs sub alto. i. pfundo & sagaci corde voces angelicas. i. ea q̄ gabriel pdixerat. Videt tpa pugne speratæ. i. desideratę adesse: & q̄q̄ sentētia. i. propositū subeundi martyrij: maneat mente imota. i. imutata: atq; q̄q̄ libido. i. inordinata cōcupiscētia: frenata vinculis per syncopā pro vinculis adamāteis. i. durissimis (vis vt nulla virum nō ipsi excindere ferro cælicolę valeāt: vt dicitur. vi. ænei. diciť aut more græcorū adamāteis. nā adamātinis latine diciť: sed penultia breui.) nō audeat vllū scelus: rōne inuita. i. renuēte & obstāte: tamē ipsa virgo. i. meditās ora furibūda. i. vultū & aspectū tyranni furētis: atq; meditās graues poenas: horret. i. horrore concutitur. Horror autē est dum aut timore aut frigore mēbra cōcutiuntur ac tremūt inuitis nobis: ceu. i. veluti moles saxea. i. colūna saxea: pulsa freto. i. mari feruido: & vni dis æquoris circūsalientibus: vapulat. i. percutitur quidē: atq; tremat: sed nō mutat vestigia. i. nō depellitur a loco suo. Dumq; animus &c. Introducit vt dixi naturam & gratiā: vicissim virginem sanctā cohortantē: alteram ad voluptatē: alterā ad martyrij palmā in qua reimitatur illud qđ Cicero in officijs de hercule recitat: cui in adolescentia duæ mulieres apparuisse dicūtur voluptas & virtus. Hiceni pro voluptate naturā inducit quæ ad voluptatē prona est:

Horror

Pan

Cura

& pro virtute gratiā: sine qua nullus virtus pfecta. Pro natura autē deā naturæ apparuisse dicit: hoc est cybelē vniuersum rēpſentantē. nā stellæ in fronte cœlum stellatū significāt: color igneus in facie: sphaerā ignis: & ita reliqua facile intelligūtur: q̄ Seruius pana hīc dicit. Nam pan inquit dicit omne: quasi totū vniuersum. habet enī cornua ad similitudinē solis radiorū & lunæ cornuū: rubet eius facies ad ætheris imitationē: in pectore nebridē habet stellatā vt stellas imitetur pars inferior hispida: ppter arbores & feras: caprinos habet pedes vt ostēdat terræ soliditatē & c. dicit autē pan ex demogorgone & chao vna cū tribus parcis natus. sed ad ordinē redeo. Dū animus catharinæ. s. impellit tantu æstu. i. seruiore curæ: (quia cura dī fm Seruiū eo q̄ cor vrat) ecce duæ species fœminæ: vultu & incessu verēdo: adfunt nō procul quartū vna p filis. i. multū filis Cybeli q̄ mater deū dicitur. i. tellus seu natura ipsa: turrita caput. i. habēs caput turritū & turribus ornatū ppter altitudinē cœlorū: q̄ p & stellata frontē. i. hīs frontē stellatā: ppter firmamentū & planetas (& ē locutio poetica. synecdochen enī oratores fugiūt) igne color hoc est rubicūdus: q̄ possit referre. i. rēpſentare pana (eius enī faciē serui? rubere dicit. facit autē pan in actō pana nō panē) est sup. in ore. i. vultu eius: nebula: q̄ regionē aeris rēpſentāt: perulolat pectora sup. eius: & volucres ludūt in gyro aerio: alis versicolorib? . i. diuersorū colorū. Vēter habet æquora & puppes pictas p æquora: & greges squamiferi. i. pīces natāt caudis flexis: & pīnis arrectis p cœrula. i. maria cœrulei coloris: & volāt. i. celeriter mouētur ludo fugaci. i. simulādo fugā in ludo: per scopulos & saxa: & algā. i. herbā marinā viridē. Inferius. i. in parte inferiori sup. sunt: cāpi herbofi. i. prata & flumīa curuata rupis. & excelsimōtes appositorie cacumīa nemorosa inæquali vertice. i. verticē inæqualē hūntia: & pecudes et tecta humana. i. māſiones & domicilia hoīm: atq; lepores auriti. i. magnas aures hūntes (sic etiā a vergilio appellātur) & dorcades. i. capre siluestres: flexis cornib? . i. flexa & depſa cornua hūntes: errāt. i. vagant pascēdo p saltus incultos: & rura inuia: & dāmæ timidi (sic in buco. Cū canibus timidi veniēt ad pocula dāmæ) & cerui tollentes. i. portātes cornua ramōsa spaciātur in agris vacuis. Hæc sup. ē natura: parēs. i. mater rerū q̄ amplectēs dulcib? vlnis ora virginis: inquit o filia: quid. i. ad qd: mergeris. i. obrueris curis & tanta sollicitudine: Contēplare meū decus & mea maxima regna: & carpe de nostris opibus. i. facultatibus & diuitijs sancta solatia: & hoc curis expulsis animo: sicut solebas āte. i. in priore iuuetā. Terra: fretū. i. mare: nubes. i. aer: cœlū versatile. i. qd versatur: hoc est assidue vol

uitur & vertit: cuncta hæc sub sunt meis regnis: ego guberno cuncta:
 elige de tantis sup. regnis & opibus: aliqd qd mulceat. i. mitiget &
 consoletur ægrā sup. aio. i. te moerentē. Quid hic tuus moeror vult
 sibi: Quid ora tua dulcia pallēt miris modis? & quo recessit tua for-
 ma. i. tua formositas? (Forma dñi fm donatū a foruo qd est calidū:
 eo qd calor naturalis formositate generet. cū ergo pallida sit: formā
 nō faciē amiserat). Pone. i. de pone curas deū. i. deorū: hoc est religi-
 onē & metū deorū: iuxta pceptū epicuri: diui seruēt sua sydera: & vi-
 uant ābrofia. i. dulci ac diuino cibo: & delectētur olympo. i. cœlo:
 terra subest hoī: tracta igitur negocia terrena. q. d. cœlū cœli dñō:
 terrā aut dedit filiis hoīm. nec tenta frustra. i. inuanū excedere fines
 hūanos. i. hoī concessos. q. d. altiora te ne q̄sieris. ne. i. an tu potes
 tranare. i. trāsuolare per iter volucrū. i. auīū: hoc est p aera. q. d. mi-
 nime. imitat aut illud. vi. ænei. Insuetū per iter gelidas tranauit ad
 arctos. Potes ne tu degere. i. viuere quasi deagere. i. cōsumare vitā
 sub vndis & inter delphinas in obscuris antris: q. d. nō. (Delphin
 delphinos hūc delphina: in plurali hos delphinas facit vltima cor-
 repta: q̄ si delphines more latino dixeris pduceretur. etiā in buco.
 Inter delphinas arion. dñi in antris dico obscuris sub vndis: vbi
 .i. in qbus sunt syrenes: & phocæ. i. vituli marini: appositorie: cor-
 pora iertia. i. somnolēta & sopori dedita. Vt. i. quēadmodū vita &
 hospitii negat tibi p spelea. i. spelūcas & antra maris: & p lustra. i.
 latibula & cauernas ferarū: sic. i. eodē modo: negat. quoq. i. etiam
 vita & hospitii tibi æternis legibus. i. ab eterno cōstitutis: inter cō-
 sortia diuū per cœlos. nec fas est hoī sperare cœlū. Cupis tu regna
 deorū: & pmittis tibi sedē olympi cū neq. possis assuescere latebris
 brutorū: amara est interrogatio cū increpatione & vi phibēdi. ego
 sola (inquit natura) diremi. i. diuisi & seiunxi oīa certis limitibus. i.
 terminis: quos nephas sup. est trāsire: pone igit. i. de pone vota. i.
 desideria supflua: decor sit tibi cura. i. cura decorē tuū: venustas tua
 sit tibi cura: venustas ait cōdita. i. tēperata & expolita (a cōdio q̄rte
 qa penultimā pducit) meo ingenio: dū ego tento. i. conor: fingere
 .i. exprimere & imitari in te: oculos calliopes: illius musæ pulcher-
 rimæ & suauissimā vocē hñtis q̄ heroicis p̄est: & ora. i. vultū & cō-
 spectū medusæ virginis: q̄ oēs mortales sic attraxit: vt q̄si lapides
 induruerūt: auelliq. nequiuērūt. Vtere delitijs: & ne contēne p ne cō-
 tēnas iuuentā. i. ætatē tuā iuuenilē. Iuuetā fm seruiū est ætas: iuue-
 tas dea ætatis: & iuuetus multitudo iuuenū: nec finge te deam: sed
 æqua. i. æquipara & nō maiore puta: te mortalib⁹. i. cæteris hoibus
 Natura parēs rerum solata est sic puellam tristēm.

Forma

Iuuenta
 Iuuetas
 Iuuetus

Fij

Altera quæ tales paulum cunctata loquelas
 Hauserat & vafro gressum suspenderat astu,
 Affuit: aurati crines: frons lactea: fulgent
 Lucifero similes oculi. rubicunda colorat
 Lactentes aurora genas: per eburnea colla
 Casaries emissâ fluit. toga cætera vestit
 Aurea: quæ tracto verrebat syrimate campum.
 Cœlestis nitet ore decor. sparguntur odores
 Ambrosij. crediq; nequit mortalis in illa
 Spiritus: aut numen vel non sine numine imago.
 Textus inauratæ chlamydi descensus ab astris
 Proles olympiacæ: stygios ingressus ad amnes.
 Ignea linguarum species: qua spiritus ingens
 Intonuit super ora virum: montisq; relicto
 Vertice fideream christus remeabat in arcem
 Victor: & euulsæ cœco plutonis ab antro
 Patrum animæ niueis indutæ nubibus ibant
 Aera per liquidum: terram prædatus & orchum
 Rex superum tali repetebat regna triumpho.
 Gratia nomen habet: cuius præstantia formæ
 Naturæ extemplo visa obscurare decorem:
 Non aliter q̃ sol maiori fidera luce
 Vmbrat: & exoriens alios exterminat ignes.
 Hæc igitur sic orsa loquitur quid virginis altum
 Deijcis in terras animum natura superbo

Caca supercilio! rerum te infana parentem
 Dicis: & ignoras a quo tua venit origo.
 Nec nosti genus ipsa tuum: tua signa sequuta
 Nichomachi proles stellis erymanthidos vrsas
 Nauigat amissis: & naufraga sapius arctas
 Flante procelloso borea symplegadas intrat.
 Namq; aliud vitæ genus immortalis olympo
 Noluît esse homini. sed nece credidit ortam
 Nec me vidit inops lucis: mutabile corpus
 Contemplata deum sicco pertransijt ore.
 Auspicijs hanc vsq; tuis peruenit ad oram:
 Hic sua sopito detrahit carbasa vento.
 Dic ubi (si nosti) comites: primæuq; christi
 Castra: triumphalesq; viri: qui sanguine claras
 Emisere animas: & qui vicere tyrannos:
 Subiecere deo populos! tibi sola reliqui
 Corpora: & immundos cineres & tabida membra.
 Ipsa coronatas coelesti lumine mentes
 In sublime tuli: quare iam desine nugis
 Talibus illustres animos inuoluere cœca
 Nube tuæ noctis. versis ita fata recessit
 Passibus: at plutei lato natura sub orbe
 Virginis in thalamo fertur liquisse pauorem
 Cuius vt agnouit fraudes abscondit amorem
 Gratia discedens: eius qui frangeret omne

Virus: & auxilio cœptis ingentibus esset.

Protulit ora paupor gelidæ sub imagine mortis

Pallidus: & curuo contractus pectora dorso:

Cœcus: & elinguis: trepidus: vix ossibus hærens,

Dentibus exertis trunca deformia nare

Ora gerens: & crure labans: & frigore torpens,

Cuius vt horrificam effigiem stygiūq; colorem

Et testudineos virgo perterrita gressus

Vidit: ab aspectu monstri conuersa recondit

Lumina: & admoto textit velamine frontem,

Tum validis ardens animis alacriq; iuuenta

Strēnuus & grato prætendens ore pudorem

Virgineum: pictasq; ferens in pectore flammæ

In medium prorupit amor: cornūq; repertam

Corripit: & monstri repetito verberet erga

Pulsat: & iniectis agit extra limina plantis

Vociferans: & fulte petens caput ora manusq;

Non secus ac fertur: si vera est fabula: quondam

Infernum domuisse canem tirinthius heros.

Calcitrat & manibus tensis auertere cornum

Nititur & faciem monstrum defendere ab ictu.

Actius instat amor: tetroq; in puluere versum

Execrat indignans: limoq; infigit aquoso:

Membræq; cœnoso sepelit moribunda sepulchro.

¶ Altera &c. Describit ingressū gratiæ contra naturā: graphicaq;
atq; iucunde ex eius vestitu & sermone ostēdit quæ gratiæ opera: &
qd naturæ præstat: cū sine ea nemo saluet. Ordo igit est. Altera. s.
illarū formæ: scēminarū: hoc est gratia q̄ cunctata. i. imorata pau-
lum. i. modicū: hauserat. s. auribus: hoc est acceperat & intellexerat
tales loquelas: & q̄ suspenderat. i. repperat: gradum. i. ingressum
suū vātro. i. callido: astu. i. astutia affuit. Crines supple eius: supple
erāt aurati. i. flauī & quasi auro tecti (quia hæc est ille aureus ramus
quo ab inferis redimimur) frons lactea. i. candida & dulcis vt lac:
candida propter caritatē quæ liuori opponitur: & vitalitatē: quia
mortē delet: dulcis quia sine labore obuenit et dulciter fouet ac alit
Oculi fulgent similes lucifero: quia ea est quæ fidem parit & intelle-
ctum. Vnde dictū est: credite & intelligetis. sine gratia aut nullum
lumen nobis est. aurora rubicūda. i. rubor candori permixtus qua-
lis est in aurora: colorat genas lactētes. i. lacti similes: cæsaries: id ē
coma: fluit emissā per colla eburnea. i. candida & lucentia vt ebur:
toga aurea vestit cætera. s. mēbra eius quæ toga verrebat campū. i.
solū per qd̄ incesit: symmate. i. cauda eius: tracto. s. p̄ campū. decor
coelestis nitet sup. in ore eius: sic primo ænei. Nāq; haud tibi vult
mortalis: nec vox hoīem sonat &c. Odores ābroſij spargunt. s. ex
illa. Sic iterū primo ænei. Dixit & auertēs rosea ceruicerefulsit Am-
broſiæq; comæ diuinū vertice odorē Spirauere. Et spūs mortalis
.i. qualis est in corpore mortali: licet ipse immortalis sit: nequit credi
in illa: sed supple aut numē aut imago nō sine numine. i. potētia di-
uina. Descēsus prolis olympiæ. i. filij dei viui: hoc est iesu christi:
ab astris. i. a sūmo cœlo. vñ egressio eius erat sup. textus. i. intext⁹
chlamydi. i. togæ illi iauratē: & ingressus prolis olympiæ ad ānes
stygios. i. infernales: hoc est descēsus eius ad inferos: erat text⁹ &c.
Species linguæ: ignea: q̄ spūs ingēs (quia spūs dñi repleuit orbē
terrarū) intonuit sup ora. i. facies virū. i. viroꝝ. s. aploꝝ in die pēte
costes: erat supple texta &c. et christus victor remeabat. i. remeare
visus est in textura chlamydis illi⁹ in arcē sidereā ad dexterā. s. p̄ris
sui: & hoc vertice mōtis. s. oliueti: relicto. vt in die ascēſionis dñicæ
et aię patrū. s. sanctorū ex lymbo redēptōꝝ: euulsæ. i. erutæ & libe-
ratæ e cœco. i. tenebroſo antro: plutonis. i. p̄cipis inferni: ibāt. i.
irē videbātur: indutæ niueis nubibus per acra liquidū. i. purū: quia
rex superū. i. superoꝝ: & p̄cōsequēs etiā inferoꝝ: hoc est dñs Iesus
cui oē genu flectit: coelestīū / terrestriū / & ifernoꝝ: p̄datus. i. postq̄
spoliauerat terrā: quia multa corpa sanctorū resurrexerāt cū xp̄o: &
orchū. i. ifernū: saltē lymbū & partē purgatorij: repetebat regna. s.

coelestia: tali triumpho qualis ibi intextus erat. Gratia nomē habet: vel ipsa habet nomen gratia (quia dicere possumus: erat illi gratiae nomē: erat illi nomē gratia: habebit nomē gratiā: gratiae & gratia. Sicut vocatis me magister & dñe. cuius. s. gratiae: prestantia. i. pementia formae: visa est extēplo. i. ilico obscurare decorē naturae: nō aliter q̄. i. ita vt: sol ymbrat. i. offuscat & obscurat luce sua maiori: sidera: et vt sol exoriēs exterminat. i. nō apparere facit: alios ignes id est stellas. igitur haec. s. gratia est orsa. i. incoepit loqui sic. O natura coeca: superbo supcilio. i. in coecitate tua superbiēs: quid. i. ad quid: deijs in terras altū animū virginis: tu insana dicis te parētem rerū: & ignoras a quo tua origo venit: nec ipsa. i. tute nosti. i. nouisti tuum genus. i. principiū tuae gnationis: quia lumine solius naturae fretus nemo vnq̄ dei perfectā notitiā habuit: proles nichomachi. i. aristoteles sūmus phūs filius nichomachi: qđ nomē interpretat̃ victor belli: secuta (sic quintilianus scribi vult licet a sequor deducit̃) tua signa. i. vexilla quasi auctoritatē tuā: aut tua indicia: nauigat amissis stellis vrsae erymāthidos id ē errat vt nauta amisso polo & stella maris. nā polos: quia parū mouentur nautae maxime aspiciūt: nostri autē climatis potissimū polū arcticū: apud quē sunt duae arcti. i. vrsae: maior. s. elice: & minor. videlicet cynosura. erymanthis autē dicitur factō patronymico a loco. s. ab erymātho mōte arcadiae: in quo vagari solita est: cū tñ in lyceo monte eiusdē arcadiae vbi est lycei iouis delubrū ab arcade filio in dictū delubrū fugata dicat̃: & inde inter astra suscepta. nā calistona lycaonis filiā fuisse fabulatur. Declinatur autē hec erymanthis: huius erymāthidos. huic loco satis est q̄ metaphorice dicat aristotelē errare: sicut nautae errant amisso polo: & ipsa proles nichomachi naufraga: intrat saepi⁹ symplegadas. i. insulas illas in periculossimo loco sitas. et ideo dicit arctas. i. angustas: & hoc borea vento illo pcellōso. i. multas pcellas excitāte: flante: hoc est naturā secutus aristoteles saepe periculossime errat. Namq; ipse noluit homini esse aliud genus vitae immortalis: in supple olympo. i. coelo: sed nec credidit te o natura ortā. i. productā. creditenī mundū fuisse ab aeterno: nec ipsa proles Ni. inops lucis: de qua dictū est. Erat lux vera q̄ illuminat oēm hominē venientē in hunc mundū. sed aristotelis tpe nondū venerat. Vanū est autē añ lucē surgere &c. vidit me. i. grām dei p quā hō pōt qđ p naturā nō pōt: & ipsa cōtēplata. i. scrutata corpus mutabile. i. corruptibile: ptransiit deū sicco ore. i. parū aut nihil de eo dicēs. Ipsa puenit tuis auspicijs. i. ductu tuo atq; auxilio naturali: vsq; ad hanc oram. i. vsq; ad cognitionē rerū naturalīū: & detraxit hic: id est in

cognitione earum sua carbasa. i. vela: quia non amplius indagare potuit q̄ naturalia: & hoc vento sopito. i. lumine gratiæ et inspirationis diuinæ sublato: sine quo dei cognitionem habere nō potuit Dic o natura si nosti: vbi sup. sint comites & primœua castra: id est primi milites christi. s. apostoli et discipuli eius & viri triūphales. i. martyres: qui emisere animas claras sanguine. i. per effusionē sāguinis sui: & qui vicere tyranos: & qui subiecere deo populos: Ego reliqui tibi sola corpora: & imundos cineres: et tabida membra. ipsa id est ego (Ipse enī apud nos: & αὐτός apud græcos triū persona Ipse rū sunt: primē vt hic: et in buco. & ip̄sū ludere q̄ vellē. i. me. Secundē vt paulo ante: nec nosti genus ipsa tuū: et. vj. ænei. Ip̄a canas &c. Tertiē passim reperies) Ip̄a igitur. i. ego (dicit gratia) tuli. i. portauī mētes coronatas cœlesti lumine: in sublime. i. in altū hoc ē ad cœlos: quare. i. quāobrē desine iā inuoluere illustres aīos nube cœca tuę noctis. i. tenebrarū tuarū: talibus nugis. i. vanis & mendacibus dictis. Gratia fata. i. elocuta ita vt dictū est: recessit: et hoc passibus. i. vestigijs versis: at. i. sed natura fertur liquisse pauorē in thalamo virginis sublato orbe plutei. i. tabulę vel assers q̄ vel qui stidentū oculis obijci solet: cuius. s. nature vt. i. postq̄ gratia agnouit fraudes: ip̄sa discedēs abscondit amorē. i. charitatē: qui. s. amor: frangeret omne virū ei⁹. s. pauoris quia charitas expellit timorem & qui esset ingentibus cœptis auxilio. i. in auxiliū. Pauor protulit ora. i. faciē suā sub imagine mortis gelidā: ab effectu. i. gelidos facientis: existens pallidus: & cōtractus pectora. i. habēs pectora cōtracta: dorso curuo. i. incuruato: existēs etiā cœcus: et elinguis: id ē mutus: trepidus: et vix hērens ossibus. i. vix habēs ossa coherētia gerens ora deformia et hoc dētibus exertis. i. euulsis (ab ex et sero venit exero: quia post x nō ponitur s littera & est cōtrariū eius qđ est infero) et nare trūca. i. trūcata: hoc est āputato naso: et labans. i. titubans et cadēs sic maro. Genua labant &c. nec dices labēs: quia tunc syllaba prima deberet produci: labās igitur crure: et torpēs frigore. Cuius. s. pauoris. vt. i. postq̄: virgo. s. catharina: pterita: vidit effigiē horrifera: et colorē stygiū. i. tristē et feralē: et gressus testudineos. i. tardissimos quales testudo habet: recōdit lumina. s. oculorum suorū: cōuersa ab aspectu mōstri: et textit. i. abscondit frontē: velamine admoto. Tū. i. tūc amor. s. dei & pximi: hoc est charitas: ardens validis animis et alacri iuuetā (Charitas enī nō excidit: nō ergo senescit) existēs strēnuus: et p̄tēdēs. i. p̄ se ferēs pudorē virginē. i. qualis virginē decet: ore grato. i. placido: et ferēs flāmas. s. charitatis. pictas in pectore: prupit in mediū: & corripit. i. celeriter

capit: cornum. i. sudem ex corno arbore cuius lignum durum est:
 repertam. i. quā forte illic repperit: et pulsat terga monstri. s. pau-
 ris: verberare repetito. i. frequenti: et agit extra limina. i. exigit ipsū:
 plantis infectis: agit dico vociferans & petens. i. aggrediens et pul-
 sans fuste. s. corni: caput: ora: et manus sup. pauoris: nō secus. i. nō
 aliter: ac. i. q̄ heros thirynthius. i. hercules fertur domuisse quōdam
 (si fabula est vera) canē infernū. s. cerberū tricipitem. Monstrum. s.
 pauor: calcitrat et nititur manibus tensis. i. extensis auertere. i. amo-
 uere a se: cornū. i. sudem corneam: et nititur defendere faciem suam
 ab ictu. Amor instat acius. i. vehementius: & indignans. i. ægre fe-
 rens q̄ resisteret: execrat ipsū versū in tetro puluere: & infigit limo
 aquoso et sepelit mēbra moribunda ipsius pauoris: sepulchro coe-
 noso. i. foedo & coeni pleno. Et hec de primo libro hui⁹ pthenices.
 Si quis autē atgutulus dicat poetam nō efficere qđ instituerat hoc
 est non veridicos sed fictitios versus inducere: norit in hac fictiōe
 nihil esse falsitatis: quis enim neget in virgine fuisse amoris cū pa-
 uore certamen: qđ in xpo negare nō audeat? At dicas quis credat
 pauorem corno interceptū ab amore. Si pabolicos sermones vt fal-
 sos refugis: tota in te cōsurgat biblia: sed valeat id gen⁹ homines.

Secundæ Parthenices Liber. II.

Aetior & pulsa victrix formidine virgo
 Ocyus ad templum famulis parat ire vocatis:

Nec mora, festinant omnes & sedula nutrix

Iam longaua ligat crines & virginis ora

Pallida nocturnæ fumq; afflata lucernæ

Materne pietate lauat: celeresq; ministrae

Sepositas vestes adhibēt. tyriumq; ruborem

Induit: ar gento limbus circumdatur albo:

Et capur aurato nitidum vestitur amictu.

Iam delubra subit. lucent ardoribus aræ.

Mugitu caua tecta sonant: strepit vndiq; murmur

Plœbis & astantum. Solio Maxentius alto

Gestit: & elato turbam circumspecto ore.
 Regia progenies medium progressa per agmen
 Mox oculos in se populi conuertit: euntem
 Mirantur ceduntq; via: pellæa iuuentus
 Nomina romanis eius patriamq; domumq;
 Auribus admoti narrant tenuiq; susurro:
 Illa mouens gestu pectus faciemq; venusto
 Scandit: et intrepido premit alta sedilia gressu:
 Et vicina trucem sic est affata tyrannum,
 Me tibi Maxenti solitam præferre salutem
 Admonuit regalis apex: summusq; paternæ
 Maiestatis honor: pietas violata repugnat.
 Nam colis hæc simulachra deo petitura relicto:
 Qui tibi solus ope tantas romanaq; patri
 Regna dedit: fecitq; maris terræq; potentem,
 Nec fuit istius tanti tibi muneris auctor
 Iuppiter ægiochus creteo pastus in antro:
 Mortalis quondam vitæ modo lumine functus:
 Sed neq; post petri vocem documentaq; pauli
 Roma deum nescire potest: sciuerit philippi
 Et pater & natus: quos funere sustulit atro
 Illa hominum suprema lues grauiore ruina:
 Raptus ad interitum Decius, millesimus vrbis
 Annus erat. Tum roma suos solenniter ortus
 Egit: & accepto celebrauit festa tonanti,

Tunc fuit imperii christo sacrata potestas
 Et tandem sub iura dei translata: piamq;
 Tunc primum sortita fidem: tunc pulsa deorum
 Vana superstitione romani a limine regis:
 Non satis est q; mille ioui seruiuerit annos
 Et phlegethonteis sese subiecerit umbris
 Gens longo romana iugo. tuleritq; superbum
 Imperium stygiæ gentis noctisq; profundæ
 Nubila: Nunc iterum iuuat ad damnata reuerti
 Sacra deum: parere putant præstantius Orcho
 Q; superis. diuina pudet mandata vereri:
 Delectant inferna magis: nunc tartara gaudent:
 Nunc furia exultant: posita nunc Cerberus ira
 Motibus alludit caudæ. nunc pectore toto
 Dulcia cæruleus carpit solatia Pluto.
 At superum corda ægra gemunt: humanaq; damna
 Pallida mutato deplorant numina vultu.
 Conqueritur mater natum sparsisse cruorem
 Innocuum frustra. passum tot vulnera frustra.
 Define Maxenti superos offendere tanta
 Impietate. Scelus Rex o romane quod audes
 Suppliciis dignum æternis. Ixionis orbem:
 Tantaleamq; sitim: Titii tormenta: labores
 Sisyphios: ipsi quibus hæc noua sacra litantur
 Iam tibi decernunt stygii tua numina manes.

Finge tamen non esse scelus: dementia saltem
 Bistonio ridenda seni: cur cæde cruentas
 Cur tantis delubra bouum mugitibus imple?
 Tu ne deum tali credis placare tumultu?
 Tu ne iouem fortasse putas reuocare sepulchro
 Cantibus his? quæ te cepit vecordia nate
 Cæsaris vt fieri credas boue numina cæso
 Mitia? te miserum falsis oracula ludunt
 Carminibus. non hac emittur romana potestas
 Relligione: pium christi clementia regem
 Hæc ad scæptrâ vocat: mundas qui sancta per aras
 Dona ferat: qui reliquias iouis atq; deorum
 Conterat: & pulsus noua suscitât orgia bobus.
 Quid templi molem hanc magnâ miraris & arcus
 A tellure procul tanto se attollere flexu?
 Hæc hominû fecere manus: magis aspice mundû
 Hoc opus immortale dei. tua numina gaudent
 Bobus: at immensi verus dominator olympi
 Iusticia/ pietate/ fide/ quæ iuppiter odit.
 Dona deum magis ista iuuant: sine cæde litandû est

Lætiôr: & pulsa victrix formidine virgo. Hactenus fratres
 deor: & superstitione maxetij: & q̄ ad martyriû diuę
 catharinæ præbula fuerint poeta executus est: nûc rem
 ipsam aggredit: ostendens primû cõgressum eius cû maxetio. multa
 sunt hic vt vbiq; diserte & lepide dicta: pauca subobscore nisi ijs q
 penitus poetices ignari sunt: quibus nihil satis expositû dari põt:
 verû q̄ dubitabilia censeâ suo loco exponâ. Ordo igit̃ ē. Virgo. f.

Ocyus

Lucernas
olere

Lymbus

catharina letior & victrix formidine pulsa: parat ire ocys. i. valde cito ad templū: & hoc famulis vocatis: ne sola icedat. (Crediderim famulis hic esse foeminini gñis: ga viros in famulatu habuisse post fidem susceptā nō verisimile est. vñ paulo post: celeresq; ministræ. Nec si valla credimus: debuit dicere famulab⁹. licet ita ecclesiastici quidā declinēt. Ocyus aduerbiū cōparandi ppositiuo ponit: quia apud latinos nō habet. græcē autē okvō dicitur velox & citus: vñ deduci putat. Nec mora supple fit: oēs supple famulæ festināt. i. festināter accedūt: & nutrix sedula. i. diligens & sollicita: existēs iam lōgeua. i. longo æuo pfuncta: ligat crines. f. capillos virginis. f. catharinæ: & lauat pietate materna: ora pallida ppter studiū. Vñ persius. Nocturnis iuuat ipallescere chartis: & afflata fumo lucernę nocturnæ. i. qua noctu vtebat⁹ (vñ qui diligēter student: lucernis vti dicūtur: & opera diligēter facta lucernas olere: sicut orōnes demosthenis) & ministræ celeres. i. accelerātes: adhibēt. i. applicāt vestes sepositas. i. seorsum positas: vt quibus domi non vtebatur: & ipsa induit ruborē tyriū. i. purpureā vestē: lymbus. i. fascia seu orbis: & zona quēdā vestitur argēto albo. i. cādido & puro: et caput nitidū vestitur amictu. f. rheticulo aurato. Sic quarto enei. de didone. Sisdoniam picto chlamydē circūdata lymbo. Est autē lymbus fascia q̄ extremā ambit vestem: & ab horatio instita vocat. Donatus dicit ibidē. Lymbus regibus deputat⁹ & dijs qui eorū caput cādido orbe circūdat. Ipsa subit. i. subintrat: iam. f. post q̄ exornata est: delubra. i. tēpla deorū: aræ lucent ardorib⁹. f. sacrificiorū: incensorū que sup altaria cremabātur. tecta caua. i. cōcaua: sonant mugitu. i. clamore boū: murmur plebis & astantū. f. nobiliū & satellitū: strepit. i. strepitum facit: vndiq; maxētius gestit. i. exultat: & more canis gestu corporis se lætū ostendit: in folio alto. i. sede regia: ex solido lapide aut ligno: ne adoriretur extructa & in sublimi posita: et circūspicit turbam: ore elato. i. per superbiā extento. Progenies regia. f. cath. pgressa per mediū agmē: cōuertit mox oculos populi in se. ita enī fit dū mulier egregia forma & veste incedit: & mirātur ipsam euntē & cedūt sup. ipsi: via de via iuuetus pellea. i. iuuenes pellei (Et autē locutio cōgrua sm rem: nō sm vocē: sicut pars manib⁹ validi turres & moenia scādunt ad moti auribus sup. romanorū narrāt tenui susurro: noia eius. i. pnomē / nomē / & cognomē: et patriā & domū. i. familiā: illa. f. cath. mouens pectus & faciē: venusto. i. pulchro & decētī gestu: scandit. f. ad solii regis: & premit gressu intrepid⁹: sedilia alta: in quibus rex sedebat. & vicina. i. cū iam ppe esset: affata est sic tyrannū trucē. i. truculentū & imitē. O maxētī: apex. i. subli-

mitas & maiestas regalis: et summ⁹ honor maiestatis paterne. i. imperialis (quia maximian⁹ pater eius impator fuerat) admonuit me: pferre i. pferre tibi salutē solitā. i. q̄ solet regibus ab ijs q̄ eos adēūt offerri: sed supple pietas. i. religio & pius cult⁹ dei: violata per te. f. qui idola colis repugnat. nā tu colis hęc simulachra. i. has statuas ad similitudinē deorū simulatas: peritura. i. q̄ peribūt: & hoc relicto deo: q̄ solus dedit tibi tantas opes: & patri romana regna (quia oīs potestas a deo est) & qui fecit te potentē maris & terre (sicut. i. enei. Nymborūq; facis tēpestatūq; potentē: & est iam nomē cū gtrū regat. nā participiū abltū efflagitat: vt in eodē. Terra ātīqua potēs armis atq; vberē glebā). Nec iuppiter aegiochus. i. caprinus & a capra nutritus: fuit tibi auctor. i. collator tanti muneris. i. tanti officij & tātē dignitatis. iuppiter dico: pastus. i. educatus in antro cretēo Cretes insulā: sed & creta latine dicūt. vñ cretensis defleat: sicut a crete cretes creteus. Fabula quō iuppiter in antro educatus sit ne a fatūno deuoraret: notior est q̄ vt recitet exūs quondā mortalis & functus. i. defunctus aut pfunctus mō: lumine vitā. i. nō amplius uiuens. Et ne forte maxētius excuset ignorātiā addit: sed neq; roma pōt nescire deū. f. verū post vocē. i. p̄dicationē petri. f. apostoli: & documētā pauli doctoris gentiū. Philippi & pater q. xxvij. impator fuit romanorū & prim⁹ illius noīs: et natus. i. fili⁹ eius: sciure. i. cognouerūt deū: quos illa supma. i. pessima lues. i. perniciēs: hoīm scilicet decius raptus ad interitū. i. mortē & temporalē et aeternā: ruina. i. casu grauiore: quia a barbaris crudelissime discerpt⁹ est: ita vt cadauer eius nusq̄ reperiret: & quia cū vita tpali aeternā amisit: grauiori casu interijt: q̄ mors peccatorū pessima: quos ergo dec⁹ sustulit. i. de medio uiuentiū p infidias abstulit: atro. i. crudeli: funere. i. morte. Vtrem paucis explicem Philippus sui noīs primus christianus impator natione arabs: ex Serena vxore philippum filium natū consortē imperij fecit: quod Gordiano interfecto obtinuerat. Is autē a Fabiano summo pōtifice edoctus: primus omnīū ex romanis principibus vna cū vxore filioq; philippo baptisatus christi nomē confessus est: ad quem etiā Origenes scripsisse memoratur. Ipsis autē baptisatis: millesimus annus ab vrbe condita. i. a quo roma fuerat condita effluebat: propter quod innumerabiles in circo exhibuit ludos: maxime seculares qui tentesimo quoq; anno fieri solebant. quod tangit poeta noster dicens. Annus vrbs. i. ex quo vrbs: scilicet roma fuerat condita: erat millesimus. Roma egit id est celebrauit agendo ludos: solenniter tum. i. tunc suos ortus. i. primordia suā cōditionis: & celebrauit festa tonātī: scilicet vero. i.

phlegethō

Trium nu
minū iouis
neptuni et
plutōis po
testates.

christo: accepto. s. de nouo: quia potestas imperij fuit tunc sacra-
ta christo & trāslata tandē. i. aliqui post. s. tēpore constantini: vel post
longā morā cum prius deberet trāsserri: sub iura. i. iurisdictionē dei:
& fortita fuit primū tum. i. tunc fidē piā. vana supstitio deorū fuit
pulsā tūca limine romani regis. Sed sup. nō est satis. vel legat per
amarā interrogationē sic. Non. s. an nō satis est q̄ gēs romana: ser-
uiuerit mille ānos ioui: & q̄ subiecerit sese longo iugo. i. per longā
subiugationē vmbis phegethontis. i. infernalibus: & ad phege-
thonta pertinetibus. (Est autē phlegethon vnus e fluuijs inferna-
libus ab ardore sic dictus. nam φλεγω ardeo dicif. de quo vergi-
lius in sexto. Quē rapidus flāmis ambit torrētibus amnis Tartar-
eus phlegethon: torquetq̄ sonātia saxa) & nō est satis q̄ ipsa nua-
bila. i. in nube & tenebris errās: tulerit. i. passa sit superbū imperiū
gentis stygiæ et profundæ noctis. s. infernalis: nō inquit est satis:
quia iuuat te iterū reuerti ad sacra. i. sacrificia dāmnata: i. reprobata
deum. i. deorū: et ipsi putant prāstātius. i. melius esse: parere: id est
obedire et obtēperare: orcho. i. infernali deo: q̄ superis. i. coelestib⁹
numinibus: et pudet supple eos veteri. i. cum timore obseruare prę-
cepta diuina. Inferna. i. ad infernum pertinētia: delectant magis.
Tartara. i. ij qui in tartaro: id est pfundo inferni sunt: gaudēt nunc
id est gaudentiū more se habēt: furie exultāt nunc. Cerberus id est
canis ille infernalis triceps (Per eum enī gentilitas intellexit pote-
statem plutonis: quā triplicē esse putauerunt. nā trium numinū ho-
mina & potestātē communē esse crediderunt. vnde plutonē infer-
num iouem dixerunt: dederuntq̄ ioui pro tælo: fulmen trifulcum
neptuno tridentē. i. fuscina trium dentiū: & plutoni cerberū: id est
canem tricipitē) cerberus ergo alludit nunc motibus caudæ: et hoc
ira posita. i. deposita. Pluto cēruleus. i. cērulei coloris aut potestas
tem maris etiā habens: aut in eo versari solitus. nā diuitiæ in aquis
et terris sunt: earū autem dñs est pluto. vnde latine dis appellatur
& græce pluton: carpit toto pectore: dulcia solatia: at. i. sed corda
superum. i. coelestīū: agra. i. moerore sauciata gemūt. i. ingemiscūt
et numina scilicet coelestia: pallida. s. prę anxietate et tristitia: de-
plorant vultu mutato: damna humana. i. aternā damnationē mul-
torū hominū idola colentiū. Mater. s. virgo maria cōquerit gnatū
scilicet filium suū Iesum christū dominum nostrū sparisse frustra:
quo ad damnatos: cruorē innocuū: et passum frustra tot vulnera.
Hæc omnia allegorice dicūtur sicut dictū est. Gaudiū erit angelis
super vna peccatore poenitētiā agente: et angeli pacis amare fle-
bunt. O maxenti desine offendere: id est offensos efficere tibi: sua

peros. i. coelestes. tāta impietate. O rex romane scelus quod audes
dignum sup. est æternis supplicijs. i. cruciatib⁹. Ipsi emphasi ha-
bet. q. d. quos autores habes. ipsi manes stigit. i. infernales: apposi-
torie: tua numina. i. qui dii tui sunt: & quibus hæc noua sacra litan-
tur. i. offeruntur: decernunt. i. addicunt iam tibi: orbem. i. reuolutio-
nem & rotam ixionis. i. qualem dicitur pati Ixion: & sitim tātaleā:
id est qualē dicitur pati tantalus: & tormenta titij. i. qualia pati dici-
tur titius & labores sisiphios. i. quales sisiphus pati dicitur. Vnde
Ixion ex phlegia martis filio natus: & iouis secretarius effectus iu-
nonem de stupro interpellauit: cui Iuppiter nubem in formam iu-
nonis fictam obiecit: e qua ille centauros genuit: sed cum se iunone
violasse iactitaret: ab irato ioue ad inferos detrusus est: & illic liga-
tus ad rotam circūfusam serpentibus. Tantalus autē rex corinthio-
rum numinibus amicus fuit: qui cum frequenter deos susci-peret: &
quodam tempore defuissent epule: filium suū pelopem occidit &
dijs epulandum apposuit: quod vbi rescuerunt dii: tantalum ad in-
feros detruserunt hac lege dānandum: vt in eridano inferorū stans
nec vndis presentibus nec vicinis eius pomarijs fruatur. vñ Hora.
prima satyra. Tantalus a labris sitiēs fugientia captat flumina &c.
Titius vero aut filius terre aut ab ea nutritus: latonam apollinis
matrem amauit propter quod apollinis telis confixus apud infe-
ros hac lege dānatus est vt eius iecur semper renascens vultur ex-
dat. de quo. vj. ænei. Necnon & tytion terræ omnipotentis alū-
num Cernere erat: per tota nouem cui iugera corpus Porrigitur: ro-
stroq; immanis vultur adūco: Immortale iecur tundens: fœcūdaq;
pœnis Viscera rimaturq; epulis: habitatq; sub alto Pectore: nec fi-
bris requies datur vlla renatis Porro sisyphus Aelei filius in isthmo
latrocinās autoliam cum ad laertem duceretur stuprauit: & ex ea se-
cundum quosdam vlyxem genuit: vnde aiāx apud ouidium di-
cit eum cretum Sanguine sisiphio. Is autem apud inferos saxum
ad verticem montis voluit: quo semper lapso finem nunq̄ mere-
tur laboris: quoniam furtum iouis cōfessus est patri quando ægi-
nam asopi filiam stuprauit iuppiter. Hæc quidem fabulosa sunt ad
terrorem tamen peccatorum non absurde efficta. Nam per ixiona
ambitiosos: p tantalū auaros. per tytion luxuriosos hoc est libidi-
nosos: per sisiphum delatores intelligunt poetæ: qui haud du-
bie pœnas luunt sed ad ordinem redeo. Tamen finge: id est con-
cedatur per fictionem licet verum non sit. non esse scelus. s. quod fa-
cis videlicet idolis sacrificare: est sup. saltem dementia ridenda. i. di-
gna q̄ irideatur: seni. i. a sene. Bistonio. i. thacensi seu thraicio hoc

Ixion

Tantalus.

Tytius

Sisyphus

est democritophilosopho: qui quia ubiq; stultitiam hominū vidit
 risu perpetuo pulmonē agitauit: Bistonis aut regio & lacus est thra-
 cię vnde democritum dicūt ortū. Cur tu cruentas. i. cruore spargis:
 coede. i. mactatione boum: delubra. i. templa: cur imples ea tantis
 mugitibus boum: Credis ne tu placare deum tali tumultu: Putas
 ne tu fortasse reuocare iouem e sepulchro his cantibus: o nate. i. fili
 cæsaris: q̄ vecordia. i. vefania & peruersio cordis: cepit. i. inuasit te:
 vt credas numina fieri mitia: boue cęso: oracula. i. responsa aut iu-
 dicia deorum tuorum: ludunt. i. decipiūt te: falsis carminibus. i. re-
 sponſis q̄ carmine constabant: vnde Horatius in arte. dictæ p̄ car-
 mina sortes. Potestas romana. i. imperialis: non emitur. i. acquirit
 hac. i. huiusmodi religione. clemētia christi vocat pium regem: ad
 hæc scepra. i. ad huiusmodi regna: qui ferat. i. offerat sancta dona:
 p̄ aras mūdas. i. impollutas: qui cōterat reliquias iouis atq; deorū
 sup̄. ceterorum: & qui suscitet noua orgia. i. sacrificia: bobus puls-
 scilicet de templo. Quid miraris hanc magnam molem tēpli: & ar-
 cus templi attollere se tanto flexu p̄cul a tellure. i. terra: manus ho-
 minū fecerūt hæc. i. huiusmodi opera: aspice magis. i. potius: mun-
 dum: hoc opus est opus imortale. i. quod nunq̄ peribit: dei. i. a deo
 factum. Numina tua gaudēt bobus. i. sacrificio boum: at. i. sed: ve-
 rus dominator immensi olympi. i. verus deus: gaudet sup̄. iusticia
 pietate fide: q̄. i. quas virtutes iuppiter sup̄. tuus odit: vel sic: Ista:
 id est istiusmodi dona q̄ iuppiter odit: iuuant. i. delectāt magis deū
 sup̄. verum. Litandū est. i. sacrificandū est: aut deus placandus est
 sine cæde. i. occisione hostiarum. Litare est proprie sacrificādo pla-
 care: & quod volumus impetrare.

Litare.

Sic ait. ille magis vultum q̄ verba loquentis

Admiratus: agi iubet ad regalia recta

Seruariq; locis intra penetralia clausis:

Mente scelus duplex agitans: temerare pudorem

Et violare fidem. pacis iam foedere fracto

Belli feruor adest: dant pugne classica signum,

Persephone regem stimulis irritat: & acres

Cum venere accendit circum præcordia flammæ,

Vritur impatiens cæci Maxentius ignis

Mens fugit a sacris: & amata ab imagine raptus
Figit humi frontem & curis immergitur altis.
Absentemq; animo videt alloquiturq; puellam,
Et furit: vt quotiens letali faucia telo
Cerua per idæos quærit medicamina saltus
Dictamq; comam viridem: quæ vulnere ferrum
Mansa fuget: diramq; auertat corpore pestem.
Cincta satellitibus tali nil territa casu
Ducitur: & dominæ sequitur vestigia nutrix
Perq; vias vrbis perq; omnia compita clamans.
Reddite: quo mitem dominam crudelibus armis
Protrahitis: nutrix ego sum. cunabula prima
Ipsa gubernauit. nostris adoleuit in vlnis.
Vbera prima dei. dulcem mihi reddite natam:
Quam mihi vix bimam mater iam proxima morti
Tradidit: & lachrimas erit hæc tibi filia dixit.
Reddite nutrici dominam: vel pignora matris.
Verte tuos in me vultus o nata: tuamq;
Altricem conuersa vide. nihil esse solebat
Me sine dulce tibi: nostros oblita labores
Non audis lamenta: parum nec lumina flectis:
Lumina quæ tantum Coctus: quæ mater amabat:
Lumina sancta domus solatia magna relicta.
Tu ne putas sine te caput hoc & anilia membra
Posse diu superesse: simul moriamur vt vna

Viximus. & tumulo pariter condamur eodem
 Flebat vt inuadi cernens a vulture nidus
 Lactentis imbellis olor. prædat ora duncis
 Vnguibus & duro discerpit viscera rostro.
 Flet pater: & viridi queritur proiectus in lva.
 Iamq; propinquabant tectis: cum regia virgo
 Lumine clementer verso: charissima nutrix
 Dixit abi. solare domum: sociasq; saluta.
 Non ego sum limen post hac visura paternum.
 Euocor ad superos. vos & terrena valete
 Hospitia. obsequiis inopum dodrante relicto
 Partibus æquatis mihi vos succedere mando.
 Sic abiens satur. luctu domus omnis acerbò
 Soluitur: & mœsto pallet vicina corde.
 Luget in exhausto lachrymarum flumine nutrix
 Anxia: & immotis manet ipso in limine plantis:
 Crudelemq; vocat regem & crudelia tecta.
 Diripiunt aulae nurus: tristesq; ministri
 Ferrea conuoluunt bifores ad limina valuas
 Desertæ signa atra domus. suspiria totis

Aedibus alta sonant: æger tenet omnia mœror.
 ¶ Sic ait. Completa oratione diuæ virginis ad maxentium: descri-
 bitur furor eius: qui eam custodiri iussit: simulq; planctus nutricis:
 & testamētum diuæ catharinæ. Nihil autē difficultatis sed plurimū
 vnnistatis ac leporis i cōtextu habet. Ordo igit ē. Catharina sup.
 ait sic: vt habitū est. Ille. s. maxentius admirat⁹ magis vultū. i. spe-
 ciē & decorē loquētis q̄ verba (qđ stulticiæ indicium est) iubet eam

agi. i. impelli & violenter duci ad tecta regalia. i. magnifice extru-
cta: vt in quibus rex hospitabatur. & iubet seruari. i. custodiri in lo-
cis clausis intra penetralia. i. penitiora & interiora domus q̄ pene-
trare. i. penitus intrare oporteat: iubet dico: agitās. i. meditans mē-
te duplex scelus. s. temerare. i. violare pudorē. s. virgineum: & viola-
re fidem. s. christianam in virgine. Feruor belli adest iam in animo
maxentij & hoc foedere. i. pacis confederatione: fracto: classica. i.
signa bellica vt clangor tubarum & cornuum crepitus dant signū
pugnē. i. maxentius iam rapitur fluctibus irarum: perinde ac si pu-
gnam inire debeat. Persephone: regina furiarum: irrigat regem sti-
mulis & accendit cum venere. i. cum libidine venerea: acres flāmas
circum præcordia. i. vicina cordi & iecori ipsius regis (sunt autē p-
cordia: tenues pelliculæ cor cingentes in quibus est passionum &
affectionum sedes) Maxētius impatiens cœci ignis. i. amoris. i. ne:
quiens ferre vim tanti amoris: vritur. i. incenditur: & mens eius fu-
git. i. aliena fit et auertitur a sacris: & ipse raptus ab imagine. s. vir-
ginis sanctæ: amata. i. quā tantopere amauit: figit frontem humi:
& immergitur altis curis: et videt animo et alloquitur puellā abs cē-
tem: quæ omnia sunt vehementis amoris indicia: graphice a poeta
descripta: sicut quarto ænei. Illum absēs absentem auditq; videtq;
& sup. maxētius furit: vt: id est quēadmodum cerua sup. furit quo-
tiens ipsa salucia. i. vulnerata: telo. i. quouis iaculo aut cuspidē: leta-
li. i. mortifero: quærit medicamina per saltus ideos. i. cretenses: q; p-
et: vel pro idest: querit comam viridem. i. summitatē dictami: illius
herbæ qua cerui telum educunt: quæ scilicet coma dictami: mansa:
id est comesta: a mādor manderis. fuget. i. expellat vulnere ferrū. s.
ipsius teli: & auertat corpore pestem diram. i. mortem aut inflaturā
Sumptus est locus ex quarto &. xij. ænei. In quarto enim dicitur.
Vritur infelix dido: totaq; vagatur vrbe fures: qualis coniecta cer-
ua sagitta: Quā procul incautam nemora inter cressia fixit. Pastor
agens telis: liquitq; volat ile ferrum Nescius. illa fuga siluas saltusq;
peragrat dicteos &c. In. xij. autem sic. Tum ven? indigno nati cō-
cussa dolore dictamum genitrix cretea carpit ab ida. Puberib? cau-
lem folijs & flore comantem Purpureo: non illa feris incognita ca-
preis Gramina: cum tergo volucres hēserē sagittę &c. Licet. er-
go ideī saltus in phrigia quoq; sint tamen de cretensibus hic loqui-
tur. Dictamum autem siue diptamum secundum dioscoridem pule-
gium siluestre apud medicos dicitur. Sumpsit eum locum virg. ex
homero ingeniorum fonte. Cincta satellitibus. Ordo est. Cathari-
na sup. cincta. i. stipata & circumdata satellitibus. i. ministris regis

Præcordia

Dictamū.

videlicet apparitoribus ducitur nil. i. in nullo territa tali casu: & nutrix sequitur vestigia dñe: clamans & per vias vrbis. s. alexandriæ & per oia cõpita. i. loca q̃ plures petũt: reddite sup. dñam meã: quo protrahitis crudelibus armis mitẽ dominã. Antitheton est mitem & crudelibus. ego sum nutrix sup. eius. Ipsa. i. ego gubernavi: prima cunabula sup. eius. & sup. ipsa adoleuit. i. excreuit in nostris vlnis: ego prima dedi ipi vbera: reddite igitur mihi dulcẽ natã. i. filiã quã sup. natã: mater iã pxima morti tradidit mihi vix bimã: id est biẽnem: hoc est duos annos habentem: tradidit dico & ipsa lachrymans dixit: hec erit tibi filia: reddite igitur nutrici dominã: vel reddite mihi matri. i. quẽ matris loco illi hæcenus fui: pignora. i. filiã (nam sicut de vnica filia liberos Terẽtius dixit: ita pignora dicere possumus. Notus est versiculus. Pignora natorũ dicuntur: pignora rerum) o nata. i. filia verte tuos vultus in me: & conuersa sup. ad me vide tuã altricẽ. i. nutricẽ: nihil solebat esse dulce tibi sine me: tu oblita nostros labores: quos. s. pertulim⁹ in te educanda: nõ audis lamenta sup. nostra: nec flectis sup. etiã parũ. i. modicũ: lumina: id est oculos tuos. Lumina inquãq̃ costus. s. rex & pater tuus amabat tantũ. i. tantopere: & q̃ mater amabat tantũ. Lumina inquã sancta: existentia magna solatia domus relictę. Putas ne: hoc. i. meum casput: & sup. hæc anilia. i. quẽ ad anũ hoc est vetulã pertinet mēbra posse sup̃esse diu sine te: q. d. id fieri non posse: vnde subdit: moriamur simul: vt. i. quẽadmodũ vixim⁹ vna: i. pariter: et cõdamur id est sepeliãmur in vno tumulo. i. sepulchro. Flebat sup. nutrix: ita vt olor. i. cygnus imbellis. i. resistere nequies: cernens nidos lactentes. i. pullos adhuc implumes & lactentiũ similes: inuadi a vulture: ipse pater. s. cygnus flet: et q̃ritur. i. conqueritur lamentat: proiectus in viridi vlua. i. herba ad littora & ripas crescente: dum sup. prædator. s. vultur discerpit viscera sup. pullorum adũcis. i. incuruis vnguibus et duro rostro. Et ipsi propinquabant iam tectis. s. regalibus aut regijs: cũ. i. quãdo virgo regia. s. catha. dixit lumine verso. i. postq̃ oculos conuerterat clementer: o charissima nutrix: abi solare. i. consolare domũ. i. familiã nostrã: et saluta socias. s. virgines: quas socias et famulas habuit: solare est hic impatiui modi: sicut abi et saluta. Ego non sũ visura posthac. i. post hoc tẽpus: limen paternũ: i. domus paternę: ego euocor ad superos vos et terrena hospitia valete. ego mando. i. testans et elegans in vltima voluntate mea: volo vos. s. domesticas meas succedere mihi æquatis partibus. i. æquis portionibus: et hoc dodrante. i. toto asse dẽpto quadrante: relicto obsequijs inopum. i. pauperum et egentũ. Reli

quit ergo quartam partem domesticis. Nam assis appellatione tota hæreditas significabatur. Assen autē in duodecim vncias diuidebant: quarum nouē significat dodrans: vta quo demptus ē quadrans. i. quarta pars assis quæ sunt tres vncie. Nam triens plus continet q̄ quadrans: est enim tertia pars assis: et ita quattuor vncias continet: cum quadrans tres tantum contineat. sed pergo. Virgo abiens. i. discedens a nutrice fatur sic. Omnis domus. i. tota familia eius: soluitur. i. dissipatur acerbo luctu: & vicinia. i. coetus vicinorū pallet mœsto corde. Nutrix anxia luget flumine lachrymarum in exhausto. i. inexcabili: et manet in ipso limine plātis immotis & vocat regem crudelem: et recta sup. eius crudelia: sic in buco. Atq; deos atq; altra vocat crudelia mater. nurus. i. quæ forte sperauerat esse nurus vel q̄ colebant catharinam vt nurus focum solent: diripiunt aulea. i. vestes in parietibus tensas: et ministri tristes conuoluunt valuas bifores. i. duplices fores habētes: linima ferrea: signa atra. i. lugubria: domus deserte sup. sūt Alta suspiria sonant totis ædibus: id est tota domo. mœror eger: id est ægritudinem afferens tenet: id est occupat omnia: id est om̄s illic existentes.

As.
Dodrans.
Quadrans
Triens

Interea sancto metuens Catharina pudori

Atq; sciens quali regum impetuosa libido

Ferueat affectu: tali prece numina pulsat.

Sancte pater sancti genitor castissime nati

Cernis vt abrupto lupus insidiator ouili

Hanc extorsit ouem cœcoq; incluserit antro.

Iamq; aderit: iamq; inuadet ioue plenus: & omne

Attenta re nefas adiget venus atq; cupido.

Nil superest opis humanæ: via clausa salutis

Vndiq; terrenæ. tua sola potentia nullis

Clauditur obicibus. nostro succurre dolori.

Atq; pudicitia ventorege vela secundo.

Audiit orantem cœli regina puellam:

Et se qualis erat primi post tempora partus
Obrulit infantem niucis complexa lacertis

Tecta sinum bisso: gradiens in vestibus albis
Et croceum capiti serum de vellere tegmen
Quod viridi premitur strophio: cum virgine fatur

Plena venustatis procera iuuenula virgo.
Stant vtring: leues animæ: quas Iride vestit
Multicolor nubes: pingitq; simillima nostris

Oribus ora: pares decor imbuit aureus alas.
Et sic orsa loqui. tua me suspitria virgo
Deduxere polo: ne sollicitere. pudoris

Sum tutela tui. Sed quo secura. quiescas
Tolle manum. sibi perpetuo te copulat infans

Connubio christus. nurus es mea. pone timorem.
Sic ait: & fuluo digitum puer induit auro
Quod moriens seruabat adhuc: quod clausa sepulchro
Immortale tenet diuini pignus amoris.

Hic neq; Gnosiaæ sequimur figmenta coronæ:
Vlla nec in nostro tegimus mendacia versu
Vera sed amplectensq; rei miracula gestæ

Historiamq; canens fidei monumenta reuoluo.

¶ Interea sancto. me. ca. pu. Fusis ad deum pro conseruanda pu-
dicicia ꝑcibus adest virgo virginum maria: catharinę virgini: eaq;
filio despondet cū anuli subarratione. Ordo est. Catharina metues
interea sancto pudori. i. pro pudore suo timore affecta (Notum est

Timeo te. quid differant timeo te vel abs te: & tibi. Nam te & abs te timeo: tãq;
Timeo tibi. inimicum & abs quo mihi malum immineat: tibi autem timeo: dū

ad tuā salutē timore afficior. Timemus ergo amico & timemus inimicū.) Atq; sciens quali affectu. i. affectione ferueat libido regum: pulsat. i. cōuenit et oratnumina. i. deū tali prece. O sancte pater. f. coelestis. o genitor castissime sancti nati. i. filij tui consubstantialis et coeterni: tu cernis: vt. i. qualiter lupus. f. maxētius lupi similis: insidiat ouili abrupto. i. ecclesiae tuae per eū violēter inuasae: extorsit hanc ouē. f. me: & vt incluserit cœco. i. tenebroso antro. ipse scilicet lupus maxētius aderit iam: & iā inuadet sup. me: plen⁹ ioue. i. supstitutione ritus gētilis. et venus atq; cupido filius. f. veneris: adiget id est ipellet eum attētare omne nephas. f. violationē pudoris mei: nil opis humanae. i. potētiae & auxiliij hūani: superest. i. reliquū est nihil pōt humana facultas cōtra impetū eius: vīa est clausa vndiq; salutis terrenae. i. ei quae a terrenis obuēnire posset. Sola tua potētia: nullis. i. nō vllis: non clauditur. i. impeditur & restringit: vllis obicibus. i. obstaculis: succurre igit nōstro dolori: atq; rege secūdo. i. prospero vento: vela pudicitiae: vt scilicet ad portū salutis: hoc est ad te cui eā dicaui: appellat virginitas mea. Regina coeli. f. virgo maria: audiit. i. exaudiuit puellam. f. catharinā orantē: & obtulit. i. p̄sentauit se talē supple qualis erat post tēpora primi partus. i. vt primū pepererat (non q; secundo pepererit: sed q; pauloante. sicut dicor iam primū venisse: licet postea vēturus nō sim: & sicut primo genitū peperisse dicūt) cōplexa. i. cōplectens & continēs infantē. f. christū: lacertis. i. brachijs niueis: existens tecta sinū. i. habēs sinū tectū: bisso. i. bissino cooperimēto. i. tenuissimo lino: & gradiēs in vestibus albis: et tegmen. i. cooperimentū crocēū. i. crocei coloris: de vellere serū. i. illorū papulorū qui sub regionibus indiae: tenuissima vellera e folijs arborū carpunt: & subtilissimas vestes quas sericas vocant inde nent: ob quā similitudinē bombycinas vulgus sericas appellat: quod supple tegmē premitur strophio. i. fascia viridi: erat supple capiti eius. et ipsa existēs virgo iuūecula procera & plena venustatis. i. decoris: fatur cū virgine. f. catharina. Animae id est spiritus angelici aut aīę beatā virginū: leues. i. in corporib⁹ aereis: stāt vtrinq;. i. ab vtraq; parte: quas nubes multicolor vestit iride. i. cooperimēto simili iridi. i. arcui coelesti: et pigit ora supple earū simillima nostris oribus. i. effingit ad effigiem humanā: decor aureus imbuīt. i. intingit et colorat alas pares. i. aequales: & quas pares habebāt. Et virgo maria est orsa loq; sic. O virgo catharina: tua suspiria deduxere. i. deorsum duxere me: scilicet de polo id est cœlo: ne sollicitere. i. ne sis sollicita: ego sum tutela. i. protectrix tui pudoris: sed quo. i. vt: q̄scas secūra. i. sine cura: tolle. i. leua manū:

christus infans. i. filius meus copulat sibi te perpetuo connubio. i. indissolubili matrimonio: tu es mea nurus. i. spōsa & vxor filij mei pone. i. depone timorē. Sic ait. s. maria: & puer. s. iesus induit digitum fuluo auro. i. annulo aureo: qui fului erat coloris: quod. s. aurū id est quē annulū aureum ipsa moriens. i. cum decollaret: seruabat adhuc: & qđ ipsa clausa sepulchro tenet immortale pignus. i. pro pignore immortalis diuini amoris. Nos neq; sequimur hic. i. in hac annuli narratione: figmēta coronæ gnosiace. i. cretensis (hoc est nō fingim⁹ ista ad imitationē eorum q̄ fingūtur de corona a vulcano effecta: & per bacchū ariadne gnosiace. i. cretensi puellæ tradita & inter astra tandē collocata. Dicit autem coronā gnosiacā a ciuitate cretæ: eo qđ filiæ minois cretensium regis erat donata nec tegimus vlla mēdacia in nostro versu: sed ego qđ pro & i. simul amplectens vera miracula rei gestæ: & canēs historiā: reuoluo. i. repeto & recēseo: monumēta fidei. i. q̄ a fidelibus nobis derelicta sunt.

Et iam turba deum sacris dimissa peractis

Cum celer aufonia pelago delatus ab vrbe

Nuncius enarrat regi diademate patrem

Deposito regni sceptrum cessisse galero:

Lucanosq; lares tacitq; silentia ruris

Et nemorum suauēs vmbas: vbi mobilis aura

Temperat ardentem placidis afflatibus æstus:

Præposuisse graui imperio: & splendoribus vrbs.

Aruaq; & alcinoi tutam legisse quietem.

Atq; per irriguos fontes & florida prata

Murice neglecto tristem oblectare senectam.

Latitiam subitus dolor occupat. ora tyranni

Plumbeus inuoluit color. & patuere latentis

Ingentes animi fluctus sæuq; dolores.

His curis extracta yenus: furor auctus: & ira

Actibile tumet: nutritq; in pectore virus
 Persimilis pullo qui dum inconsueta recusat
 Frena pati: odit morfu indignante lupatum.
 Post epulas largo paulum exhilaratus hiaccho
 Captiuam iubet adduci spectacula mensis
 Rex petulans lasciuia volens præbere secundis.
 Illa solo fixis oculis vestigia lento
 Tarda mouens gressu prono regi annuit ore.
 Cuius vt effigiem claram videre decusq;
 Indolis egregiæ tenuere silentia cuncti.
 Et triuiam vidisse putant aut ora mineruæ.
 Ad quam rex solio paucis ita satur ab alto.
 Mane deum nostras tenuerunt orgia mentes:
 Nec potuere tuis adhiberi vocibus aures.
 Dic age nunc quando positis conuiuia curis
 Lata voluptates animorum & gaudia poscunt.
 Ede genus patriamq; tuam nomēq; paternum.

¶ Et iam turba. d. f. d. p. Post peracta sacrificia maxētius intellexit
 patrē suum regno cessisse: vt ocio oblectaret: quo accepto vt tristitia
 animi leuaret: catharinā adduci iubet: a qua q̄ sit & quo patre
 genita perquirat. Ordo est. Et iam turba erat supple dimissa: & hoc
 sacris deū. i. deorū: peractis. i. cōpletis: cū. i. qñ nuncius celer. i. festi
 nāter adueniēs: delatus pelago. i. p mare: ab vrbe ausonia. i. italica
 enarrat regi. f. maxētio: patrē. f. maximianū: cessisse. i. concessisse &
 resignasse. Galero: illi p̄cipi: sceptrum. i. insigne regiæ maiestatis
 in manu: & hoc diademate. i. ornāmēto capitis regij deposito. Dia
 dema proprie est fascia quēdā caput ambiēs: sup quā corona impo
 nebatur Galerū hunc chronicarius galerium vocat: & enarrat regi:
 patrē prap̄osuisse graui imperio & splendoribus vrbis: lares luca

Diadema

nos. i. hortos & domicilia lucani (nisi dicamus eū in lucaniā sece-
 sisse) & silentia ruris taciti. i. taciturni et imunis a strepitu vrano:
 & suauis ymbrae nemorum. i. solitudinū vbi nemo est: et vbi aura
 mobilis tēperat aestum. i. calorē solis ardentē afflatibus placidis: &
 enarrat patrē: legisse. i. elegisse aut pēlegisse arua & quietē alcinoi. i.
 qualē habuit alcinous phaeacū rex in hortis suis: tutam scilicet ab
 insidijs & laboribus. Atq; oblectare senectā tristem. (Sic in geor.
 Optima quaeq; dies miseris mortalibus aui Prima fugit: subeunt
 morbi: tristiq; senectus.) Per fontes irriguos. i. prata irrigantes: et
 per prata florida: & hoc murice. i. indumento purpureo & vestitu
 imperiali neglecto. Dolor subitus. i. impronius: occupat leticiam
 (Iuxta illud. Extremū gaudijs luctus occupat. fere aut id vsu venit
 vt dum profuse gaudemus moeror ingens suboritur.) color plū-
 beus. i. liuidus & moeroris index: inuoluit. i. implicat: ora. i. faciem
 tyranni: et ingentes fluctus & saui dolores animi latētis. i. occulti:
 patuere. i. manifeste apparuerūt in facie. Venus id est appetitus ve-
 nerius et libido ipsa: est supple extructa. i. aedificata & corroborata
 his. i. huiusmodi curis: quia res est solliciti plena timoris amor: fu-
 zor auctus est his curis: et ira tumet. i. inflatur acri bili: id est amara
 & vehementi colera: et nutrit virus. i. venenum in pectore: existens
 persimilis. i. valde similis: pullo scilicet equino: qui dum recusat. i.
 renuit pati frena inconsueta: rodit lupatū. i. acre frenū quod prius
 ex dentibus lupinis fiebat: morfu indignāte. i. indignationē mor-
 dentis significante: rex petulās exhilaratus paulū: id est modicum
 post epulas: hiaccho. i. vino: largo id est largiter sumpto: iubet ca-
 ptiuam: scilicet catharinā adduci: volens praebeere secūdis mensis:
 id est pomorū (in quibus etiam ambrosijs choraulis & tibicinibus
 ceterisq; musicis oblectabatur) spectacula lasciuia. i. quae lasciuilū-
 benter vident: videlicet lepidā puellam. Illa scilicet captiua catha-
 rina: mouēs lento gressu: id est incessu vestigia tarda: & hoc oculis
 fixis solo. i. in terram declinatis: annuit id est nutu capitis reueren-
 tiam fecit regi: ore prono: id est in terrā verso. Cuius scilicet catha-
 rinā: vt id est postq̃ ipsi videre. i. viderunt effigiē claram: & decus
 egregiae: id est nō vulgaris indolis: cuncti tenuere silentia. & putāt
 vidisse triuiam. i. dianā: quae tres vias habet: in coelo vbi luna dia-
 citur: in terris & potissimū in siluis vbi diana: & apud inferos vbi
 proserpina nūcupatur. aut putant vidisse ora minervae: vtraq; aut
 dicitur amasse virginitatē: ad quam rex fatur paucis ab alto folio:
 ita id est in hunc modum. Orgia id est sacrificia deum. i. deorū: te-
 nuerunt id est occupauerunt mane nostras mentes: nec aures sup-

Parthenices Catharinariae Liber II Fo. XXXIX

nostræ: potuere adhiberi: tuis vocibus. i. sermonibus & oroni: age
cohortandi aduerbiū: dic nunc quādo cōiuiua leta. i. ipsi conuiuae
læti: poscunt. i. exigūt voluptates animorū & gaudia: et hoc curis
positis. i. depositis & eiectis. ede. i. eloquere: exprime (ab e & do.
vnde nō habet diphthongon) genus. i. progeniem tuam aut prin
cipium originis tuæ: & patriam tuam in qua nata es: & nomen pa
ternum: id est patris tui.

Illa manum crucis instar agens sic incipit ore:

Non ego iactandi studio primordia gentis

Clara meæ referam titulosq; & nomina: quando

Rex romane iubes: genus est illustre meorum:

Maiores etenim sceptrum gessere: meaq;

Sunt reges in stirpe decem: lagus omnibus auctor

Primus alexandri miles qui condidit urbem

Et quæ regna vides: & alexandra vocauit

Moenia: post celebres pugnas asiæq; labores

Huc venit cum rege lagus: ptolomeus ab illo

Nascitur a vili proles generosa parente:

Sicut ab exigua descendit origine flumen

Maius: hic ægypti lybies arabumq; potitus

Imperio quondā. mansitq; in stirpe nepotum

Ducentos quadraginta super nisi fallimur annos.

Ast vbi romanam superis extollere gentem

Et libycas visum bellis ardentibus vrbes

Vertere: mutati reges: tum regia proles

Interijt. tunc arua meus vicina tenebat

Aethiopum campis atavus præfectus erembis

Dux animis armisq; potens: regiq; propinquus.

Sanguine supremi vigilans custodia regni.

Qui postq; sero audiuit sublata suorum

Sceptra dolens longe æthiopum secessit ad vrbes:

Et per saepe pater reginæ candacis: illo

Construit ductore vagos garamanthas & acres

Massilum populos: arabumq; per æquora classem

Duxit: & indorum spolijs remeauit onustus.

Quartus ab hoc costus genitor mihi: doctus & ipse

Militiam: verum patriæ telluris amore

Ductus: ad antiquos redijt cum prole penates:

Argentiq; tulit secum graue pondus & auri.

Tandem huc aduectus tectū mercatur & agros:

Atq; clientelis clarus fama; parentum

Primus in vrbe fuit: romanaq; castra sequutus

Semper in aufonijs senuit fortissimus armis.

Hinc genus ipsa traho. patri nata vnica costo.

Et generis tanti soboles ego sola super sum:

Multa dies alios longæuq; sustulit ætas.

Hac est orra patrum soboles hac desinet vrbe,

Sic genus & patriam nosti nomēq; paternum.

¶ Illa manū crucis instar agens. Pōnit responsum diuæ martyris: originē suam docte narrātis. Vnde ordo est. Illa scilicet catharina: agens manū: instar. i. in statum & formā crucis: incipit sic ore. i. ita loquitur. Ego non referā. i. nō recensebo: primordia clara. i. illustrē originem meæ gentis. i. generis & progeniei et titulos & noīa meæ gentis: studio. i. conatu iactandi. i. vt iactem & extollā me: sed qñ

id est quādoquidē o rex romane tu iubes genus meorū. i. maiorum
est illustre. i. clarū & generosum. etenim maiores mei gessere sceptrū
.i. reges fuerunt: & decē reges sunt in mea stirpe. Sunt qui. xij. po-
nant ptolomeū videlicet lagi filium: a quo cæteri ptolomei appel-
lati sunt: scilicet ptolomeus philadelph⁹: qui post regnū patris qđ
durauit ānis. xl. regnauit annis. xxxvij. Cui successit ptolomeus
euergetes. i. bñficus qui regnauit ānis. xxv. aut. xxvi. cui successit
pto. philopater: regnauitq; ānis. xvi. aut fm alios. xvij. Post quē
pto. epiphanes regnauit. xxiiij. annis. & post eū pto. philomater
annis. xxxv. deinde pto. euergenes quē alij euergetē quoq; dicunt
annis. xxix. Tum ptolo. phiton soter cognouit ānis. xvij. Po-
stremo dionysius ānis. xxx. quidā alexandrū nonū ponūt & cleo-
patrā reginam decimā: sed neq; in regū enarratiōe: neq; in regnorū
duratione cōsentiunt: pluresq; annos regna ægyptiorū durasse in-
uenies qđ hic auctor ponat: verū interregna & expulsionē regū hic
forte nō enūerauit. sed ad ordinē redeo. Lagus q vnus e gregarijs
militibus alexādri magni fuit: fuit supple oibus illis regib⁹ auctor
id est principij generis. nā ab eo lagidæ dicti sunt: qui primus mis-
les alexandri supple fuit: qui alexāder condidit vrbē supple quam
vides scilicet alexandriam: et qui condidit regna quæ vides: & vo-
cauit moenia alexandrea. Lagus venit cum rege: scilicet alexandro
magno: huc: post celebres pugnas & labores asiæ. Ptolomeus na-
scitur ab illo: scilicet lago: existens proles generosa: a parente vili:
id est ignobili. sicut flumen maius descendit. i. oritur ab exigua. i.
modica origine: hic scilicet ptolomeus lagi filius: potitus supple
est quondā. i. aliquando imperio ægypti: lybies & arabum et sup-
ple regnum seu imperiū mansit in stirpe nepotū: ducentos annos
super quadraginta: nisi fallimur: quod additur propter incertitu-
dinem chronographorū. A st id est sed: vbi id est quo tempore vel
postq visum supple est. i. placuit superis extollere gentē romanā:
& vertere: id est eruere et funditus destruere vrbes lybicas: bellis ar-
dētibus: reges supple sunt mutati: tunc proles regia. i. quæ regna-
ret interijt: tunc meus atauus præfectus crembis qui sunt in extre-
mis partibus arabie: tenebat arua vicina campis æthiopū: existēs
dux potens animis & annis: et propinquus regi sanguine id est cō-
sanguinitate: existens etiam vigilās custodia supremi regni. Qui
postq audiuit sero: id est nimis tarde: sceptrā suorum: scilicet ma-
iorū & parentū esse sublata: scilicet per romanos: ipse dolēs secessit
longe ad vrbes æthiopum: & pater candacis reginæ contriuit per-
sepe illo ductore: garamātas populos illos aphricę iuxta syrtē: et

Reges
ægyptij
lagidæ

acres populos massilū pro massiloz: massili aut sunt post mauritanā in getulia & numidia. et duxit p æquora classem arabū: & reme ait onustus spolijs indorū. i. quib⁹ indos spoliauerat. Costus existens quart⁹ ab hoc. s. atauo meo: fuit supple mihi genitor doctus & i. etiā ipse militiā. i. rem bellicā: verum. i. sed: ipse ductus amore telluris patriæ: redijt cū prole ad antiquos penates. i. ad cunabula antiquæ gentis suæ: & tulit secum graue pondus auri & argenti: et ipse aduectus tandē huc. i. in hanc in qua sumus: ciuitatē mercat. i. emit: tectum. i. domū & agros: atq; ipse clarus clientelis. i. multitudine clientū quibus patrociniū exhibuit: & fama parentū fuit pri mus in vrbe: et secut⁹ castra romana: senit in aufonijs. i. romanis armis existens semper fortissimus. (Oriri quæstio potest si cū prole sua redijt costus: quæ sit illa proles. nō enī catharinā dici volunt cū bimā matre orbā eam nutrix dicat: sed nihil obstat dūmodo patrē superstitē admittāt: qui defuncta coniuge filiā liberalibus artibus imbuendā tradidit: & militiā romanā abiens) Hinc. i. ob hoc costo ipsa. i. ego traho genus. Ego superflum costo patri vnica nata: & sola soboles tanti generis. Dies multa. i. multum & longū tempus et lōga ætas. i. duratio tēporis: sustulit. i. de mediō tulit & extinxit: alios. i. alias gñationes. Soboles. i. ppago & progenies: patrū. i. maiorū meoz est orta hac vrbe: & desinet hac vrbe: scilicet alexan drina. Sic o rex nosti. i. cognoscis (a noui verbo defectiuo) genus & patriā et nomē paternū: ea aut rex quæsiuerat.

At postq̃ vita functi cecidere parentes

Ne lasciuia meam macularet inertia mentem

Ad studium duplex curas & pectora verti

Fonte salutare christi suscepimus vndas.

Et mea lustrali deus abluit ora lauacro.

Ipse vir: ipse pater: castum sacrauimus illi

Corpus: & elabens annis velocibus æuum.

Hæc mihi prima salus. teneris me costus ab annis

Tradidit eloquijs studijs: & misit ad vrbes

Cœcropias. vidi thebas dircea:q; rura

Attica regna: solum pelopis: lacedaemona claram
Legibus: & quondam bellis ac Marte potentem.
Atq; Therapnaeos saltus helenaeq; penates
Minoisq; domos: praeruptaq; saxa corinthi.
Et Rhodon illustrem phoebo statuq; superbam
Marmorea: & lydi satris atq; Herculis ara.
Vidimus & delphos dodoneasq; columbas:
Cortinam tripodas phoebi. pythoniaq; arma.
Cycladas & traches trolanaq; vidimus arua.
Atq; omnem lycii graia rate legimus oram
Littoris: ausoniis mox praeproptotibus vfa
Facta tuae gentis didici: totumq; latinis
Viribus & bellis attritum ingentibus orbem.
Regna britannorum Germanorumq; superbam
Progeniem: scythicas alpes hircanaq; longe
Littora: & Euphratem: nabatheaq; rura: Syenen
Et lybicas arces: & qua fuga porrigit Atlas
Maximus inuasit romanae gloria gentis:
Caesareos proceres & quarti saecula regni
Atq; tot illatam crudeli vulnere mortem
Principibus: legi mores & furta deorum:
Et tandem nihil esse dies mutabilis aui
Daemones esse deos & totum ambagibus orbem
Constat in errores ductum: nullamq; saluti
Esse viam nisi per christi documenta fidemq;

Sic arabum libri sic vult iudæa vetustas:
 Sic quibus & vestri credunt cecinere sibyllæ.
 Quo magis admiror vos qui terræq; marisq;
 Regna gubernatis: quorum mutabile vulgus
 Ducitur exemplo tam claro errore teneri.
 Et tanta simulachra deum ambitione tueri:
 Et statuas horum diuino extollere cultu
 Quorum vita fuit scelerum sentina. Quod Io
 Nostra. quod Ichneumon: & quod latrator Anubis
 Accipiter: Felles: Bos: Oxirrhynchus & Ibis
 Numen habet: taceo marrem phœbumq; iouemq;
 Quorum tanta canunt vestri miracula vates.
 Hi stygios ideo metuunt iurare per amnes
 Qz stygiis merli stagnis atraq; palude
 Dant scelerum atroces iusto sub iudice poenas.
 Veridicum vero christum sine crimine cuius
 Vita fuit: nigro manes qui traxit ab orcho:
 Qui cœcas hominum mentes & lucis egenas
 Lumina restituit: siccisq; liquentia plantis
 Aequora calcauit: fugitis. reuocare memento
 Rex romane pedem iusti trans limina lapsum.

¶ At postq̃. In hac parte orationis suę diuavirgo ac martyr catharina: studiū ac religionē suam recenset dicens. At. i. sed: postq̃ parentes functi vita: cecidere. i. defuncti ac mortui sunt. ne inertia. i. ignauia: vita sine arte & industria: lasciuia. i. lasciuie genitrix. Multi enim nobiliū lasciuie dediti sūt ppter ocia: ocis autē ppter inertia id est quia artem non habent cui vacet macularet meā mentē: ego

verti curas & pectora ad duplex studium. f. sacrarum litterarum & philosophicarum: aut ad studium recte sapiendi & iuste operandi: nos suscepimus fonte christi. i. in baptismo: salutare vnde: & deus abluit mea ora. i. sumendo a pte totū: meipsum lauacro lustrali id est purgatio. f. ab originali peccato in paruulis et a cæteris etiā in adultis rite dispositis. Ipse. f. christus est sup. vir. i. maritus meus: ipse est sup. pater meus: nos sacrauimus. i. dicauimus illi corpus. f. nostrū castū. i. inuolātū: et eū elabens. i. nobis excidens et non animaduertentibus ptransiens: annis velocibus. i. cito transeūtib⁹ hoc est tempus vitę nostrę: quod alioquin breue esset christo sacra uimus: ita paratę sumus: vbi uolet pro eo mori: hec q̄ sequitur fuit sup. mihi prima salus. i. origo salutis meę. Cost⁹ tradidit me ab annis teneris: studijs eloquij et misit me ad vires Cæcropias. i. thebanas vicinas eis: quas cæcrops aliqñ possedit. Ego vidi thebas. f. in boetia vnde plurimi poetę orti: et rura dircea: in quibus est dirce fons musis sacer nō lōge a thebis & vidi regna attica: in quibus. f. præcipua est gręcorū eloquētia: et solum pelopis filij tantali. f. peloponesson. i. pelopis insulā. lacedæmona. i. ciuitatem lacedæmoniorum: clarā legibus. f. licurgi: et potentē quondā bellis ac Marte: id est virtute bellica. diu enim rerū potiti sunt lacedæmonij: Sane ciuitas lacedæmona lacedæmone iouis & Taygetę filio quicam edificauit: aut sparta dicitur: ciues lacedæmonij et spartani. Atq; vidi saltus therapneos. i. vicinos thebis: nā strabo libro nono dicit sic. In thebanis quoq; finibus extant therapnæ & Theurnesus. Credi dero facile scriptū esse a poeta therāneos. i. laconicos nam laconia regio est achaie habens hec oppida insignia. Tęnarum Amyclas Pherem. Leutrā. Therānen et spartā: id aut credidero quia subdit: helenęq; penates. i. mycenās. vnde orta est: sicut dicitur de ea enei. ij. Scilicet hec spartā incolumis patriasq; mycenās aspiciet) & domos minois. i. cretā cuius minos rex fuit: et saxa corinθi locupletissimæ olim ciuitatis ppter duos portus: prupta autē dicit saxa: aut quia ciuitas a romanis euerfa fuit autq; ad montē pruptū: cui acro corinθo nomē sita est. Et sup. vidi: rhodū: illā insulā lycię primā e cycladibus: illustrē phoebo. et supbā. i. elatā sup alias statua mar-morea (est etiā illic ingēs colossus et in p̄sidio apollinis semp habitata distans ab alexandria circiter quigēta septuaginta octo passuū milia) et sacris lyndi (Lyndus oppidū est in insula rhodo vbi sacra herculis maledictis et execrationibus celebrari solebant: Vnde addit) atq; ara herculis. Nos vidimus &: id est etiam delphos: vbi Apollinis ipsius tēplū clarissimum est: et vidimus columbas

Lacedæmō

Therapnē

Lyndus

Dodoneæ
columbæ.

Tripodes.

Cortina

Syene.

dodoneas. i. q̄ i dodona silua epirotica respōsa olim dederūt (Quā rem herodotus enarrans dicit : duas sacerdotes iouis : a phoenici- bus ab eg̃ipto abactas ita discessisse : vt altera in lybiā : altera in do- donam veniret q̄ vtraq; in ijs locis oraculum constituerunt. Verū in oraculo dodonei iouis quod antiquissimū oīm q̄ in gr̃ecia sunt : idem asserit : notandū duas colūbas nigras ex eg̃yptiaca thebe vo- lasse : et alterā in lybia āmonis templū edificari iussisse : alterā in do- dona silua super fagū consedissee : voceq; humana locutā dixisse : io- uis illic oraculū constituendū. Verū herodotus putat has nō colū- bas sed mulieres fuisse : colūbas appellatas : q; peliades antiqua lin- gua pelasgica et columbē & mulieres sint : & nigras putatas : ppter colorem eg̃yptiacarum mulierū) Et sup. vidimus cortinā & tripodes : q̄ secūdū donatum idē significant. Sunt autē tripodes triū pe- dum mēse in tēplo apollinis delphici in quibus positę phœbades id est sacerdotes phœbi futura p̄dicebant. auctore Seruio : qui dicit q; Cortina sit locus vnde oraculū exit : vel quia apollinis tripes co- rio pythonis tectus est : vel quia ibi sunt certa responsa : quasi certa- na : vel (quod est verius) quia illic cor vatis tenetur. Nam cauerna i templo fuit ad quā phœbas rapta vaticinabatur : et vidimus arma pythonia. i. quibus apollo pythonē interemit : scilicet arcū & sagit- tas q̄ pythonia arma dicunt sicut primo enei. dicitur. Nate patris summi qui tela typhœia tēnis. i. quibus typhœus interemptus est. & nos vidimus cycladas. i. insulas in formā cycli dispositas : et vi- dimus arua thraces vt thrace thraces : vel vidimus thraces. i. popu- los thracię : & arua troiana : post deletā. s. troiā : atq; legimus. i. per- nauigauim⁹ omnē orā. i. extremitatē littoris lycij sup. maris & hoc rate graia. i. naui gr̃eca. q. d. vbiunq; in tota gr̃ecia aliquid mira- culi aut nouitatis aut doctrine haberi pōt fuimus : & ego v̄sa mox : id est paulo post p̄ceptoribus ausonijs. i. latinis : didici fata tuę gē- tis. s. romanę : & didici totū orbē attritū ingentibus viribus et bel- lis : latinis. i. latini populi : hoc est italici & potissimū romani : & di- dici sup. qualiter gloria romanę gentis : inuasit regna britānorum : id est eorū qui nunc anglici et scoti atq; hyberni dicuntur : & extra mundum censentē positi : et sup̄bam. i. magnificā & p̄potentē sæpe rebellē p̄geniē germanorū. alpes scythicas. i. vsq; ad scythas por- tentas : & littora hircana longe sup. posita et euphratem. i. eos qui euphratem accolunt videlicet in armenia. mesopotamia. seleucia & babilonia residentes. et rura nabatheā. i. felicem arabia : & Syenē quę est vrbs in confinibus ēthiopię atq; eg̃ypti q̄ directe locata ē sub tropico estiuo : hoc est sub cācro in extremo torridę zonę : vñ

cum sol ad cancrū venit in medio solstitij die supraverticē vrbis ca-
dens nullā prorsus ymbrā facit. Lucan⁹. Vmbras nunq̃ flectēte sy-
ene: & iuasit arces lybicas: et sup. eā partē videlicet mauritanā qua
maxim⁹ athlas porrigit. i. extēdit iuga sua. Iuga aut sunt ptes mō-
tis sub vertice eius iugorū formā hñtes. Ego legi cæsarios pceres:
& sæcula quarti regni. i. romanorū quod quidam quartū ponunt:
aut cæsarum qui post reges: consules & tribunos plebis: regnare
coeperunt. Aut ferreum dicit: quod post aureum argenteū & ære-
um est. et legi mortē illatā tot principib⁹ crudeli vulnere: & legi
mores: scilicet impudicos: & furta deorū: et tandem constat mihi:
dies. i. tempus mutabilis æui esse nihil: & deos esse demonas: id est
nequā spiritus: & totum orbē esse ductum in errores ambagibus. i.
dubijs factis & dictis: id est illusionibus demonum: et ignorantia
mortalitū: & constat nullā viam esse salutē. i. ad salutē: nisi per docu-
menta & fidem christi. Libri arabū. i. chaldeorum varū & astrolo-
gorum volunt sic: vetustas iudea. i. iudaica antiquitas: vult sic: et
sibyllæ quibus & i. etiam vestri. i. gentiles credūt: cecinere sic: id est
nullā salutem esse nisi per christum. Quo. i. quocirca: ego admiror
magis. vos qui gubernatis regna terrę & maris: et quorū exemplo
vulgus mutabile. i. quod facile sententiā mutat (vt ænei. secundo.
Scinditur in certū studia in contraria vulgus) teneri tam claro. i.
manifesto errore: & tueri. i. defendere et protegere tanta ambitione
id est tanto & tam superbo conamine: simulachra deū. i. deorum:
& extollere. i. exaltare diuino cultu. i. latrā soli deo debita: statuas
horū scilicet deorum quorū vita fuit sentina. i. vorago & recepta-
culum scelerū. Quod numen. i. quam diuinitatē habet io nostra. i.
quā nos ægyptij colimus. i. isis inachi filia. q. d. nullū: quod numē
habet ichneumon. i. mus indicus: quē quidā ægyptij colunt. vnde
Strabo libro. xvij. Post arsinotticā heracleoticāq̃ præfecturā est **Itheneumō**
herculis ciuitas: in qua colitur ichneumon. Est autē ichneumō aīal
magnitudie felis. i. cati seu murilegi. specie muris vulgo nūc murē
indicū vocant: nascit̃ in ægypto: & cū aspide et crocodilis pugnat:
mergēs enī se limo sæpius & siccans sole: quasi loricatus ictus aspi-
dum irritos auersus excipit: & aspides per caudā aut caput in flumē
trahit. Crocodilis vero apriatibus. i. in sole cubātibus insidiās in **Crocodill⁹**
oris hiatū intrat & ex eis visceribus: e ventre mortuorū egreditur.
Crocodilus aut est aīal hoīb⁹ terra & aquis infestū: qđ arsinotticā
colunt. Deinceps inquit Strabo est cynopolitana pfectura & ca-
num ciuitas in qua anubis colitur. Nam quædā animalia sunt quæ
ægyptij vniuersi colunt: quæadmodū ex terrestribus tria: bouem:

Feles

canē: & selem. ex volatilibus accipitrē atq; ibim. ex aquatilib⁹ duo
 Lepidotū piscē & oxyrynchū. Sunt alia quæ quisq; seorsum colit.
 de quibus Iuuenalis in satyra. Quis nescit volusi bithynice qualia
 demēs Aegiptus portenta colat. multa dicit: sed ad ordinē redeo.
 Aut quod numen habet anubis .i. osiris in specie canis adoratus.
 vnde addit latrator: & quod numen habet accipiter auis illa rapax
 et quod numen habet feles. i. animal cautum & murilegum: et bos
 & oxyrynchus piscis: et ibis auis cyconia nō dissimilis: quasi dicat
 nullum: quorū tamen vestri vates canūt tanta miracula: hi scilicet
 dii vestri metuunt iurare per amnes stygios: ideo q̄ ipsi merſi sty-
 gijs stagnis & alta. i. profunda palude: dant atroces pœnas scelerū
 sub iudice iusto: scilicet deo. Seruius autē super illud. vi. aeneidos.
 Cocyti stagna alta vides: stygiāq; paludem: dii cuius iurare timēt
 & fallere numen: dicit q̄ ideo per stygē dii iurare non audent & fal-
 lere: quia styx tristitiā significat quę cōtraria est æternitati. vero p
 sed vos fugitis christū veridicū: cuius vita fuit sine crimine: & qui
 traxit manes. i. animas sanctorū ab orcho nigro. i. limbo infernali
 qui restituit. i. reparauit cæcas mentes hoīm: & lumina egena lucis
 id est qui restituit tam lumen interius q̄ exterius expellēs cæcitātē
 animorū & corporū. et qui calcauit siccis plantis æquora. i. maria:
 liquentia. i. fluentia & liquida. venit autē a liqueo. nā liquor liqueris
 primā pducit. O rex romane memēto reuocare pedē lapsum trans
 limina. i. limites iusti. i. iustitię: hoc est redi ad pœnitētiā & dera-
 linque errores tuos.

Talibus orantem verbis mirata sedentum

Lecta cohors ciues pharij: procereſq; latini.

Inspectusq; magis sexus dicentis & ætas.

Illā etenim ter sēna fuit supremāq; bruma:

Rex tamen implicitus diuorum ambagibus ægre

Dicta tulit. mandat vinclis & carcere claudi:

Affligiq; cibo tenui. vix fluminis vnda

Vix simplex concessa ceres. inclusa tenebris

Orat: & in magna versatur luce per vmbras.

Se dula persephone mendacis imagine sumpra

Pincernæ ichthyoli: cui vox obscura procaxq;
 Ingenium: tumidæ fauces: turgentia labra:
 Diffusæq; aures & nasi plurima moles:
 Signa viri excordis missaq; furentis habena:
 Pes brevis: & grandes proceri corporis artus:
 Angustiq; caput: frons multo obscura capillo:
 Hic erat in magica regi comes vnicus arte.
 Fatur: & obscuris vocem de naribus haurit.
 Virginis vnus quid tanti pendimus ora
 Rex romane. rudes inter facunda vident
 Garrulas indocta potest. nos prælia docti
 Militiamq; sumus. si dimicet ense vel hasta
 Nemo ex hoc numero tali fugiturus ab hoste est.
 Verum hoc non ferro bellum: sed voce gerendū.
 Nemo est omnis homo: nō omnes omnibus artes.
 Collige finitimis claros ex viribus omnes
 Rhetoras: & quibus est romanæ copia linguæ
 Audiat hos mulier de religionē loquentes:
 Et pudeat carpisse deos: explosa dione
 Aeneadum matri & nostro det thura quirino.
 Si neget: impietas ferro plectetur & igne.
 Persephones omni placuit sententiā mensæ
 Et simul a toto cœtu laudata sedentum.
 Nam soliti ludos celebres inferre theatris
 Talia romani curant spectacula ciues.

Mittitur ad solymos: idumeos: & erembos:

Ad claram zenonē cyprum: licet æquora ventus

Tollat. & albentes veniant ad littora fluctus.

Regia contemnit leges & frena libido.

Mittitur ad schediæ campos: mendesiæq; arua:

Hermopolisq; lares: ad aquosam naucratis oram

Necropolim: & claram menelai classe canopum:

Qui vocet eloquio insignes fandi q; peritos.

Præmia victori statuit vasa aspera gemmis

Aurea: purpuream vestem laurique coronam.

CTalibus orantē. Finita oratione catharina in carcerem truditur quippe cuius faciundia & eloquentia diuineq; prudentia respondere nemo poterat: verū persephone in specie ichthyoli consiliū dedit aduocandorū rhetorū: quod maxētius cum oībus astātibus approbavit. Ordo est. Cohors lecta. i. electa & egregia sedentiū. i. eorum qui assidebāt scilicet ciues pharij & pceres latini: mirata supple est: orantē. i. concionantē scilicet cath. talibus verbis: & sexus dicētis est magis inspectus: & ætas est magis inspecta: etenī. i. quia illa. i. cath. fuit ter sena. i. ter senorū: hoc est. xvij. annorū: & fuit supma bruma. i. instabat tēpus brumale: quo frigus viget: tñ rex iplicitus ambagib⁹. i. dubijs sentētis: quas de dijs suis habebat: tulit ægre. i. moleste: dicta. i. respōsa cath. & mādāt eam claudi vindis p vinculis: & carcere: et affligi tenui. i. modico cibo: hoc est inedia. Vix vnda fluminis est cōcessa supple ei: & vix ceres. i. panis: est cōcessa. i. permissus ei. ipsa autē inclusa tenebris orat. i. p̄catur deum: & versatur per vmbra. i. in medio vmbrae: in magna luce: q̄ eam circū fulsit. Persephone. i. dea inferni: sedula. i. diligens in excogitandis fraudibus: sumpta imagine ichthyoli pincernę regis: mēdacis. i. ficti & simulati (quia nō potuit veram imaginem eius assumere: aut forte mendacis dicit: quasi assidue mentiri soliti. cōstructio autem perficietur ibi: satur & obscuris &c. sed iterponit descriptionē eius dicens) cui scilicet ichthyolo vox supple est obscura & ingenium procax. i. petulans: fauces tumidæ. i. inflatæ: labra turgentia: aures diffusæ. i. large patētes: & plurima moles. i. quātitas nasi: quæ sunt

sup. signa viri ex cordis. i. insensati & nullū cor habentis: sicut pri-
 dentes e contrario cordatos dicimus: & furētis habena. i. freno: mis-
 sa. i. laxato Pes sup. est brevis: & artus pceri. i. longi et extensi cor-
 poris sup. sūt: grandes. i. magni: caput est angustum. i. breue & cō-
 pressum & frons est obscura multo capillo: hic erat regi vnicus co-
 mes in artemagica Persephone inquam sedula sumpta illi⁹ imagi-
 ne: fatur & haurit. i. educit vocem de obscuris naribus. O rex roma-
 ne: quid. i. ad quid pendimus. i. facimus & appreciamur: tanti. i. tā-
 to p̄cio: ora. i. eloquentiam vnus virginis: garrulitas. i. loquacitas
 indocta: potest videri facunda inter rudes. i. imperitos: nos sumus
 docti prēlia & militiam. i. artem & rem militarem: si ipsa dimicet. i.
 certet ense vel hasta: nemo ex hoc numero. i. nemo nostrum: fugi-
 turus est ab hoste tali: videlicet virgine imbelli: verum. i. sed: hoc
 bellum est gerendum non ferro. i. armis ferreis: sed voce. i. sermone
 & facundia. Nemo est omnis homo: non omnes artes sunt sup. om-
 nibus, collige. i. conuoca omnes claros rhetoras: ex vrbibus finiti-
 mis. s. alexādrīe: hoc est grecis & egyptijs ac iudeis: & sup. eos q̄b⁹
 est copia romanę linguae. Audiat mulier. s. catharina hos. s. rheto-
 ras: loquentes de religione. i. deorū cultu et obseruantia: & pudeat
 sup. eam: carpisse: id est reprehendisse & vituperasse deos: & ipsa
 explosa: id est cum irrisione postq̄ deuicta erit eiecta: det thura: id
 est sacrificet dione matri æneadum. i. eorum qui ab ãnea descende-
 runt. Est enim dionemater veneris: & venus enēę. & det thura no-
 stro. i. romano quirino. i. romulo: si neget sup. dare thura: ipietas:
 id est contemptus deorum plectetur: id est punietur ferro & igne.
 Sententia persephones in forma ichthyboli loquentis: placuit oī
 mensæ. i. placuit omnibus assidentibus: & laudata sup. est simul a
 toto coetu sedentum: nam ciues romani soliti inferre theatris: id est
 spectaculis publicis: celebres ludos: curant. i. libenter habent talia
 spectacula. Mittitur (suppositum ponit ibi: qui vocet eloquio &c.
 Mittitur ergo aliquis) ad solymas. i. iudeos apud hierusalem reside-
 tes: ad idumeos. i. populos idumę vnde Iob erat: & erēbos: id est
 populos arabię ad cyprum insulā illā clarā. i. nobilitatā zenone. i.
 quia fuit patria zenonis philosophi: licet. i. tamen si ventus tollat. i.
 excitet & cōmoueat equora: & licet fluctus albētes. s. ex spumis illi-
 sis: veniāt ad littora: libido regia: cōtēnit leges & frenā. Mittit sup.
 nūcius. Missus ē autē ad diuersas ptes egypti: quas Strab. lib. vltio
 describit. Vñ Schedia quattuor schoenis distat ab alexādrīa: q̄ ha-
 bitatio vrbi similis ē: & nauale habet thalamifetorū nauigiorū: qui
 bus p̄cipes in supiorē nauigāt regionē. Itē phatnico ostio quod

Schedia.

Mendesiu
hermopol

Naucratis
Necropol
Canopus.

magnitudine tertium est: p̄ter prima duo quibus delta terminatur coniungit mendesium. Itē paulo post. Circa butū hermopolis est in sebenitica p̄fectura. Milesij autē per Cyaxaris tēpora: qui medorum rex fuit. xxx. nauibus contra psamniticū nauigantes bolbiticum ostium tenuerunt: postea in Saiticā p̄fecturam nauigātes in aris nauali p̄lio superatis: naucratim urbem non multo supra schediam posuerunt. Et paulo post. In ipso delta flumen est naucratis. Necropolis autē non procul est a mariotide lacu. Canopus vero centum ac. xx. stadijs distat ab alexandria pedestri itinere vadentibus: dicta de nomine canopi: qui menelai classem gubernabat: & ibi mortuus est. Est autem canopicum ostium ipsius delta initium. Sed ne longior sim ordo est. Mittitur ad cāpos schedie: illius loci celebris in ægypto non longe ab alexandria: & ad arua mēdesia q̄ sunt iuxta phatnicum ostium nili: & ad lares. i. domos: hermopolis: illius ciuitatis ægypti a mercurio: qui hermes dicitur: cōditæ & denominatæ: & ad orā. i. regionem aquosam: propter flumē quod in delta est: naucratis: illius urbis in ægypto. & ad canopū clarā. i. illustre: classe menelai: quia canopus illic sepultus loco nomē dedit mittitur inquā aliquis nunciorū: qui vocet. i. citet: accersat: sup. vīros insignes eloquio: & p̄itos fandi. i. artis dicendi: & sup. maxētī statuit. i. constituit victoriā: videlicet vasa aurea: aspera gēmis (nā gēnatis poculis domitiani r̄pibus vt Iuue. notat: diuites bibe bant) & vestē purpureā: et coronā lauri. i. laureā. Verba Iuue. sunt Satyra. v. Nam vīro vt multi gēmas ad pocula trāffert a digitis.

Interea cupidus regni Maxentius alto

Corde volutabat Romam. cupit ire per vndas

Nauigio celeri: patriāq; inuadere fines.

Sed piceæ nubes & hyems contraria nautis

Impediunt cursus. Aquilo bacchatur: & Euris

Importunus agit pluuias: freta concita clamant:

Nec spes vlla viæ superest nisi vere reuerso:

Nam q̄q̄ hybernīs nonnunq̄ tuta diebus

Aequora sint dubio tamen inconstantia cœlo.

Propterea inflatum rabies abscondita pectus

Rodit ab imperio exclusum dum se videt: vndas

Execrat: & ventos & singula numina ponti:

Doridaq; & naras: cum matre Palamona. Glaucum:

Prothea: & Oceanum cum coniuge. vela: ratesq;

Concitus in mitem parat eructare puellam

Conceptum virus: tacitaq; incenditur ira.

Non secus ac circumpositis hastilibus ardet

Caruleus serpens: & aperta fauce venenum

Colligit. igniuomisq; oculis atq; auribus altis

Sibilat. & tetram diffundit in aera pestem

Sic furit impatiens caesar. iuuat ignibus ignes

Persephone. modo nycteridem: modo nycticoracē

Fingit: & hoc acri premitur Maxentius cestro

Perdius & pernox. animū quoq; somnia vexant.

Arduus æoi mons est titanis ad ortum

Mons asiæ lybiæq; sedens confinia iuxta

Et quasi cōmunis limes: caput erigit altum

Assyrios arabesq; videns ægyptiaq; arua

Vertice de summo. Casium dixere. sepulchro

Romulidæ magni & celebri iouis inclytus ædes

Huc oblectandæ studio per littora mentis

Fertur equo Caesar. triduoq; in rupibus altis

Delituit magicis exercens carmina signis.

Ichthybolusq; comes: tenuiq; abscondita nube

Persephone: & tacito profert mēdacīa risu.

Interea cupidus regni. Dum rhetores citantur: maxentius tēpe-
state impeditus ne romā pficisceretur. ad casū mōtem iter faciens:
magicis artibus scūbebat: quo tempore regina carcerem ingredif.
Cassius vt diximus mons est syriæ imminens anthiochiæ seleuciæ:
cuius altitudo quarta vigilia solem aspicit: ambitus ad cacumen.
clxx.xj. M. passuū. Per directū. iij. Alter est in egypto iuxta selbo-
nidam paludem: quem Plinius dicit in arabia ppter propiuitatē
non procul a pelusio vbi delubrum iouis casij: & tumultus pompeij:
de quo hic loquitur poeta. **O**rdo est. Maxentius cupidus regni:
volutabat: id est versabat & considerabat interea: dum nuncios mit-
tuntur. alto corde romam: & cupit ire romā celerī nauigio p vndas
& inuadere fines patrie: id est ingredi violenter italiam: sed nubes
piceæ. i. piceæ coloris: hoc est fuscæ vt pix & ob id dense: & hyems:
id est tempestas pluuiosa: contraria nautis impediunt cursus: id est
celerem profectiōem: aquilo ventus ille bacchatur. i. furibundus
more bacchantium vagatur: & Eurus. alius ventus: existens impor-
tunus: id est contrarius portum petētibus: agit. i. suscitāt et impel-
lit pluuias: freta. i. maria a feruore dicta: cōcita. i. commota: clamāt
id est sonitū collisatū aquarū faciūt. nec vlla spes viæ. i. nauigatio-
nis superest: nisi vere. i. tēperno reuerfo. Nam q̄q̄ equora sint nō-
nunq̄. i. aliqui tuta: diebus hibernis. i. hyemalibus: tamē incōstātia
est sup. cœlo dubio. i. incerto & instabili: modo sereno modo turbī-
do & nubilo. Propterea. i. & ideo rabies abscondita. i. occultata in
maxentio rodit pectus ei⁹ inflatū: ambitione. s. et ira. Et dū videt
se exclusum ab imperio: execrat. i. execrabiler maledicit et increpat
quasi extra sacra ponit: vndas & ventos: et singula numina ponti
id est singulos deos maris. s. & dorida. i. matrem nympharum: quæ
mare dicitur. Virg. Doris amara suam non intermisceat vndam. &
gnatas. i. filias. s. nymphas. Volūt grāmatici: gnatā nomen p gn-
scribi: sed natā a nascō participium sine g. Ita dices natum venere
& gnatū veneris. Nymphas autē spōsas quidā vocant: vnde para-
nymphus: sed sunt aquarū deæ quasi lympharū numina phisice ri-
uos aut nymbos intelliges: e mari ortos: et execrat palemona deū
illū marinū: cum matre q̄ Ino dicta est. Nam Ino cadmi & hermio-
nes filia: athamātō eoli filio nupta duos peperit liberos learchum
& melicertem: q̄ videns learchum ab insano patre occisum sese p ti-
more cū melicerte e scyronis saxo p̄cipitē dedit: sed ambo in mari-
nos deos a neptuno cōuersi sūt. Ino i leucotheā. i. alburnā seu albā
deā ppter spumas maris: et melicertes in palemona quī latine por-
tunus dicitur. Execrat enim glaucū deū marinū & pthea etiā deum

Doris
Gnata.
Nata
Nympha.

Ino

Leucothe-
ri
Palemon.

marinū et vatē ac pecoris neptuni custodē: et oceanū cū cōiuge. f. thety: item vela & rates & ipse cōcitus. i. ira pcit⁹. parat eructare vi-
rus. i. venenū in puellā mītē. f. diuā catharinā: & incendit ira tacita
id est occulta. Nō secus. i. non aliter. ac. i. q̄ serpens ceruleus. i. ma-
rinus aut cerulei coloris ardet. i. ardore irarū flagrat: & hoc hastili-
bus circūpositis. i. dum se videt hastilib⁹ circūseptū: ardet dico: &
colligit Venenū apta fauce. et existēs oculis igniuomis. i. ignē vo-
mentibus: atq; altis. i. erectis auribus: sibilat & diffundit. i. late spar-
sit: tetra peste. i. venenofam exhalationē in aerea: sic cēsar īpatiēns
scilicet morae et dilationis furit et persephone: iuuat. i. auget: ignes
id est incēdia furoris ei⁹: ignibus. i. nouis ardoribus īspiratis: & fin-
git sup. se: mō. i. aliqñ nycteridē. i. auē illā nocturnā q̄ etiā nyctime-
ne dicitur: hāc enī cū esset puella et cū patre cōcubuisse facinus re-
cognoscens in siluas aufugit et in noctuā cōuersa lucē odit: nocte
tantū volitans: a grācis *νυκταε* appellatur q̄ athenis plurima est
vnde est prouerbium. *νυκταεισ αθηνας*. i. noctuā athenas.
sup. ferre quod de ijs dicitur qui inutiliter laborāt: ac si athenas no-
ctuā venalē ferant: aut aquā in marīa deferant. *νυξ* autē grēce nox
dicitur latine: & fingit se modo nycticoracē. i. coruum nocturnū &
maxentius p̄mitur hoc cestro. i. hoc stimulo furoris (sicut armenta
cestro. i. genere illō vesparum incitata vagant̄ furentia) p̄dius. i. p̄
totū diem: et pernōx. i. p̄ totā noctē: et somnia. i. īfōnia phātafma-
ta nocturna: vexant quoq; i. etiā animū: sup. eius. Mons. f. casī⁹ ar-
duus. i. valde altus: est ad ortū titanis. i. solis eoi. i. orientalis sedēs
id est situs: iuxta confinia asiā et lybiā: et existens quasi limes. i. ter-
minus cōmunis: erigit caput suū altū vidēs assyrios: & arabes: & ar-
ua egyptia de sūmo vertice. quē sup. cosmographi aut vicini dixe-
re. i. appellauerunt: casium (More vergiliano relatiuū subticuit. Si-
cut primo aenei. Vrb̄s antiqua fuit: tyrij tenuere coloni. &c. Est in
secessu longo locus: insula portum efficit obiectu laterum. Et iterū.
Est locus hesperiam grai⁹ cognomine dicunt &c) est inquā mons
inclutus. i. clarus et famosus sepulchro magni romulidæ. f. pompeii
de genere romanorū: illic tandē sepulti: et celebrī adē. i. tēplo iouis
Cāsar fertur. i. vehitur: huc. i. ad hunc montē equo p̄ littora. f. ma-
ris: studio. i. desiderio: oblectandē. i. recreandē mentis: & delituit. i.
multū latuit: triduo. i. spacio triū diē: in altis rupib⁹: exercēs car-
mina. i. incātamenta signis. characteribus: magicis. & Ichthyobo-
lus est sup. vel delituit: comes. i. socius itineris eius: & persephone
abscondita tenui nube: est sup. comes: et profert mēdacia. i. mēdo-
sa portenta foelicitatis: risu tacito. i. occulto & vix pceptibili.

nyctimene
Noctua

Interea conlunx vultu verbisq; puellæ
Capta moras non fert: sed mox absente marito
Opportuna videns data tempora nocte silenti
Cum duce porphyrio qui præstantissimus armis
Cyrene præfectus erat: sed venerat illis
Milite cum multo sacrum ad solène diebus
Tendit ad horrentes obscuri carceris ymbas
Et tenui densam superat vix lumine noctem
Ignis: anus cornu clausum quem præuia gestat.
Ostia claudebant aditum tria ferrea magnis
Vectibus: & squallere situ locus ante solebat
Terrifico. nigra fornix caligine tinctus.
Humidus: & nitrea paries lanugine candens.
Marmoraq; assiduum semper lachrymantia rorem
Et iam cardinibus primo de limine versis
Impulit ignotus nares odor: omnia vincens
Quæ reges vnguenta syri persæq; solebant
Dilicias inter gemmis includere & auro
Talia seu mallent proprios seponere in vsus
Seu dare natarum muliebri scrinia mundo.
Mox rimis illustre iubar clarescere visum
Quod duplices abigat noctisq; & carceris ymbas.
Attoniti pressere pedes. & lumine tecto
Auribus arrectis pendent: audire loquentes
Concentumq; lyrae exilem vocesq; canentum!

Pertenues visi. Raptæ dulcedine mentes
 Per longas immota moras vestigia figunt.
 Talia cœlestes animis solatia castis
 Indulgere solent: terræ contagia postq̃
 Dedidicere: graui scelerum de turbine sanctam
 Deducti ad mentis requiem atq; silentia claustra:
 Prolata mox luce fores reserantur: & ipsam
 Compedibus vinctam duris gelidaq; grauata
 Mole catenarum & grauia inter saxa iacentem
 Ieiunam tremulamq; gelu videre puellam.
 Quod neq; myrmidonum quisq; dolopūve nec ipse
 Phallaris aut duri miles busiridis ausit
 Non diomedæus stabula inter sæua minister
 Hoc ferus infandi sceleris Maxentius auctor
 Indignus qui viuat agit. Clementior ipso
 Crudeli regina viro: charissima virgo
 Dixit: in has tenebras quæ te fortuna redegit!
 Cur talia rumna tantoq; horrore sepultra est?
 Quis tuus iste deus qui te tam tristitia iussit
 Vincla pati? Cur vis teneræ miseranda iuuentæ
 Perdere fœlices istis cruciatibus annos?
 Ad quam subridens oculis cum voce leuatis
 Virgo ait: infectæ fulgenti murice vestes
 Ante cadis rapidos ignes patiuntur ahenis
 Q̃ celebres vsus habeant: regumq; ferantur

In thalamos. prius accensis fornacibus aurum
 Soluitur in riuos & multo vapulat ictu
 Quæ gremio suaues epulas & vina capaci
 Accipiat. multo subiguntur verbere sarra
 Ante fatigatis quæ sint alimenta colonis.
 Mens humana sui sub inertis pondere pressa
 Carceris & terræ latitans in mole caduca
 Non nisi per luctus & lamentabilis aui
 Supplicia æternos mundi sortitur honores:
 Non aliter fecis luteæ contagia possunt
 Abradi: imbibitas sordes animoque receptas
 Hæ refecant artes. nec regina voluptas
 Si veritibi cura boni: si cura salutis
 Perpetuæ fallat: blanda sub imagine semper
 Ingreditur. nardi succos: vnguenta: sapores
 Mellis fluos præfert vultuque applaudit amico.
 Sed nihil est sine fraude: latent sub melle venena:
 Quæ postquam imprudens biberis fugit illa repente
 Læta dolis. manet infixum sub pectore virus.
 Dic ubi nunc ille: quarum vulgata theatris
 Crimina conculcant probitatem humanaque corda
 Mortiferis adiungunt studiis. Briseis. Elissa.
 Phyllis. & Oenone. Sappho. Chryseis. & Helle.
 Tyndaris. & mater. Medeaque: Pasiphaeque
 Atque meæ Cleopatra domus graue dedecus: omnes

Ut duxere breues foedis in fœdibus annos:
 Ad stygios venerè lacus: terræq; sub umbras:
 Forma voluptates & opes et gloria regni
 Non valere sequi dominas: post funera nulla est
 Disparitas animis: nisi quam dum vœscimur aura
 Disparitas morum inducit: si cernere fas sit
 Aethereos regina lares & limina diuum:
 Occidet omnis amor vitæ mortalis: & ultra
 Nulla dies posset curis abducere vanis
 Altius afflatam diuino numine mentem:
 Nec nisi per multos voluit deus esse labores
 Ad sua regna viam: nec sidera segnibus offert:
 Sic nos ipse suo noster princepsq; paterq;
 Admonet exemplo christus: qui brachia ferro
 Transfigenda dedit: plantaſq; & pectus apertuſ.
 Ipse videns hominem antiquis erroribus actum
 Immerſumq; altis tenebris non poſſe reuerti
 Ad coeleſtis iter patriæ: & ſimulachra deoſq;
 Marmoreos colere: & vili ſe credere ligno:
 Venit in hos artus: & aperto lumine noctem
 Abſtulit horrendâ: atq; vagos collegit in vnum
 Iuſticiæ & fidei callem quo ſancta nepotum
 Poſteritas adiuta domos intraret olympi.
 Sed tuus hic cæſar diuum reſponſa ſequutus
 In verum mouet arma deum: multoſq; trucidat

Christigenas: qui mox vt deseruere caducum
 Corpus in athereos ignes & sidera tendunt,
 Ipse autem infelix omniq; miserrimus auro
 Se grauibus mergit pœnis: & more gigantum
 Pugnat vt excelsos trahat in sua pectora montes.
 Nunc delubra iouis nocturnaq; consulit exta:
 Et sibi promittit sceptrum tarpeiaq; regna
 Ambit: & ignauo sperat succedere patri.
 O fragiles curæ: o dominandi insana libido:
 Quot latijs nuribus lachrymas: quot funera romæ:
 Quot cædes dabit illa dies: cum dignior ipso
 Missus ob occasu princeps insignia christi
 Qui feret obmissis aquilis: latissima solus
 Regna gubernabit. christoq; auctore potitus
 Imperio christi leges extoller ad astra.
 Vir tuus arma ferox capiet: sed Marte sinistro
 Corruet: & tristes erebi rapietur ad umbras.
 Quare age ne nostros luge regina dolores:
 Sed magis erumnas & formidanda mariti
 Damna tui: prolisq; tuæ: stragemq; tuorum
 Namq; ego si paulum afflicto sum corpore pressa
 Nil tamen est in me flendum mihi: sidera carcer
 Parturit iste mihi: faciunt tormenta beatam
 Et iam finis adest: noctem iam terminat. ortus
 Lucifer: & clari facies aperitur olympi.

CInterea coniunx. Hic ostenditur accessio reginae ad diuam virginem cum duce porphyrio: & vtriusq; conuersio: per admirabilem eruditissimae martyris praedicationem. Ordo est. Coniunx scilicet maxetij: capta id est illecta & irretita vultu & verbis puellae: scilicet catharinae: non fert. i. non patitur interea dum maxentius magicis vacat: moras. i. dilationes: sed ipsa videns tempora opportuna ad visitandam virginem: esse data id est euenisse: scilicet marito absente & nocte silenti: hoc est existente cōtincinio dum omnia tacent: tendit ad horrentes vmbas obscuri carceris: in quo catharina concludatur cum porphyrio duce: qui existens prestantissimus: armis id est rebus bellicis: erat praefectus cyrene. i. cyrenaicis regnis: sed venerat illis diebus ad sacrum: id est sacrificiū: solēne id est celebre: cum multo milite: id est magna copia militū: tendit inquā ad vmbas carceris: & superat id est vincit & expellit vix. i. difficulter: noctem densam: tenui id est modico lumine ignis: quem ignē anus. i. vetula: praeuia id est praecedens: gestat. i. portat: clausum cornu. i. lucerna aut laterna cornea. tria ferrea ostia: id est tres ferreae valuae & fores cladebant: id est pracludebāt aditum. i. ingressum: magnis vectibus: id est repagulis: & locus solebat ante. i. priusq; catharina illic esset: squalere id est turpis & immundus esse: situ id est mucore & lanugine in loco humido & inculto annascēte: terrifico id est terrore inferēte: fornix humidus: id est arcus testudinatus seu circūferentia carceris testudinati erat supple: tinctus id est oblitus: caligine id est tenebrositate nigra: quia in tenebris omnia nigrescūt. & paries candens: id est albescens: lanugine id est tenui barba & situ: nitrea id est qualem habere solet nitrum: & marmora lachrymātia. i. per modum lachrymantiū emittētia semper assiduum rorem: id est guttas instar roris. & iam ignotus odor impulit: id est inuasit nares reginae scilicet & porphyrij: et hoc cardinibus: id est valuarum connexionibus: versis id est auersis & amotis de primo limine: odor dico vincens: id est superans & excedens omnia vnguenta quae reges syri & persae solebant includere gemmis & auro: id est gemmeis et aureis vasculis. (Nam secundū Seruiū gemmea ne dum gemmata erant pocula. Vnde in fine secundi georgicorum. Vt gemma bibat & sarrano dormiat ostro) inter delicias suas supple: seu id est siue malent seponere: id est seorsum reponere: talia scilicet vnguenta aut scrinia in id est ad proprios vsus: seu dare talia scrinia mundo muliebri: id est ad mundum muliebrem: gnatarum id est filiarum. (Mundus autem muliebris dicitur omnis ornatus ad corpus mulieris pertinens. Nam mundus propriis ornatus muliebris.

Regaleyn
guentū

dicatur) videtur autem loqui de vnguento regali: de quo Sypon-
tinus sic dicit. Regale vnguētum quo parthorum reges vtebātur
constat myrobolano / costō / amomo / cynnamomo / comaco / car-
domomo / nardispica / myrtha / casia / styrace / ladano opobalsamo
calamo / iunco syrio / oenanthe / melobrato / sericato / cypro / aspa-
letho / panace / croco / cypero / amaraco / colato / melle / & vino.
Mox id est paulopost: iubar illustre. i. splendor insignis: visum est
clarescere: id est lucere: rimis id est per rimas: quod iubar abigat. i.
expellat duplices vmbas: scilicet noctis & carceris: ipsi attoniti:
id est stupefacti ac si tonitru percussi fuissent: pressere. i. cōtinuerunt
pedes ne scilicet strepitū facerent: sed obseruarent quidnam virgo
ageret: & pendent auribus arrectis (hoc equorum & canum vergi-
lius quoq; ad homines transfert primo æneidos dicens. Arrectisq;
auribus astant) id est applicant aures ad ostium vt audiant: & hoc
lumine tecto: ne scilicet perciperētur adesse: & visi supple sunt sibi:
audire loquētes: et exilem: id est tenuē & summissum concentū lyre
id est illius instrumenti musici: & pertenuēs .i. valde summissas et
imminutas voces canētum scilicet angelorū: mentes supple eorū:
raptæ dulcedine supplecantus: figunt. i. cogūt figere vestigiā per
longas moras animi. i. spiritus (quia ἀνεμωσ. i. anim? spiritus est
& ventus) coelestes: vel legamus animis: vt sit. coelestes scilicet an-
geli & beati solent indulgere. i. indulgēter impartire: castis animis:
talī solatia: postq; ipsi deducti de graui turbine. i. perturbatione
scelerū: ad sanctā requiem mentis & ad claustra silentia. i. ad contē-
plationē diuinā in loco clauso & silenti: didicere. i. neglexerunt:
aut didicerunt aspernari: cōtagia id est immūdos cōtactus terræ. i.
rei terrenæ. fores id est valuæ referātur. i. aperiūtur: mox id ē paulo
post: & hoc luce prolata. i. in mediū adducta: et supple regina &
porphyrius videre. i. viderunt ipsam puellā: scilicet catharinā vī-
ctam duris compedibus: & grauātā gelida mole cathenarum & iac-
centem inter grauiā saxa. ieiuam & tremulam gelu: id est frigore.
Maxentius ferus auctor: id est inuentor: infandi id est detestabilis
sceleris: existēs indignus qui viuat: agit hoc quod neq; quisq; myr-
midonū: id est immitiū populorū thessaliæ qui cum achille ad troiā
venerunt: ve pro vel dolopum: qui pyrrhi socij fuerunt ausit. hos
autem vt duros & immites ponit vergilius æneidos secūdo dicēs.
Quis talia fando myrmidonum: dolopūe aut duri miles vlyxi
Temperet a lachrymis: nec ipse phallaris: tyrannus agrigentinus
cui perillius atheniensis ad torquendos miseros mortales bouem
æreum excogitauit: ausit. (Ipse ergo emphasim habet: quasi dicat

Myrmis
dones

Dolopes
Phallaris

quis crudelissimus sit: tamen non ausit aut miles. i. satelles duri. i. inimici busiridis: regis ægypti: ausit. (Busiris enim cum esset rex ægypti: suscepto scq; hospites dijs imolaret: ab hercule interceptus est cum cum voluisset occidere: is autē priusq; occisus esset miserat latrones ad surripiendas hesperidas seu atlantidas puellas pulchritudine precellentes: quos hercules in via offendens occidit. Miles ergo busiridis potest dici quiuis illorum latronū. nam milites olim latrones quasi laterones dicebātur. De busiride autē dicitur in principio tertij georgicorum. Aut illaudati nescit busiridis aras.) & qd minister diomedes. i. diomedis bistonij thrachiae regis: ausit interfœua stabula in quibus scilicet homines equis epulandos proposuit. Nam diomedē thrachiae regem dirum ac sanguinarium hominem: qui equos suos aduenarum carne in tyrida thrachiae oppido pascebat: Hercules quoq; occidit: eumq; iumentis suis epulandum apposuit. Seneca. Quid stabula memorē diri Bistonij regis? Fuit etiam diomedes ætholiæ rex thidei & deiphile filius: græcorum secundū maronem fortissimus: de quo hic nō loquitur). Regina scilicet maxentij vxor clemētiō ipso crudeli viro dixit: o virgo charissima aut clarissima: quæ fortuna: id est quis casus: quæ aduersitas redegit: id ē impulit te in has tenebras? Cur es tu sepulta: id est immerita: tali erumna & tanto horrore? Quis supple est iste tuus deus qui iussit: id est voluit aut præcepit: te pati id est vt tu patiaris tantam tristitia vincula: id est vincula? cur o miseranda: id est digna miseratione (quia puella seducta secundū opinione reginæ) vis perdere istis cruciatibus: felices id est lætos annos terrenæ iuuentutis. i. iuuenilis ætatis? Ad quam scilicet reginā: virgo scilicet catharina: subridens id est parum ridens ait: oculis leuatis. i. leuans oculos cum voce: id est simul aspexit & allocuta est eam dicens. Vestes infectæ: id est tinctæ: murice id est purpura fulgenti: patiuntur ante: id est prius: ignes rapidos. i. ardentes rapaciter: in supple cadis: id est cabis & id genus vasis: ahenis. i. æreis (aliquādo ahenum pro vase æreo per se ponunt poetæ. vt habetur in primo æneidos. Littore ahenā locant alij. Est autem deductū a nomine æs æris: a quo fiunt æreus æneus: & diuisa diphthongo ænus. sed vt noscatur diuisio facta interponitur h. & scribitur ahenus: et inde aheneus aliquādo fit) ante dico q̄ habeant celebres vsus: id est q̄ sint in celebri vsu: & ferantur in thalamos regum. Aurum soluitur: id est resoluit: prius in riuos: id est funditur prius in fornacibus accensis: & vapulat. i. percutitur multo ictu: prius q̄ accipiat gremio: id est receptaculo:

Busiris

Diomedes
bistonius

Aes & ide
deducta

capaci: id est multum capienti: dum scilicet patera aut patina ex eo
 fit epulas suaves: & vina supple suauia. Farra. i. i. quis grana: subia-
 guntur. i. flagellatur aut trituratur: ante id est prius multo verbere:
 id est crebro flagello: q̄ sint colonis alimenta: & supple eodem modo
 mens humana: pressa sub inerti. i. segni & ignauo pondere: sui car-
 ceris. i. corporis. Nam sicut ciceronē in de somnio scipionis: ut ibi
 dem macrobius docte declarat: corpus nostrū quod græce σωμα
 dicitur: est quoddā σήμα: id est sepulchrū & carcer. Et quia carcer
 est: dicit apostolus ad romanos. vij. Infelix ego homo: quis me
 liberabit de corpore mortis huius: & mēs humana latitās: in mole
 caduca. i. fragili: terrā. i. terreni corporis: non fortitur æternos ho-
 nores nisi per luctus mundi & p supplicia lamētabilis æui. i. lachry
 mose vitæ: quia cōtagia. i. cōtaminationes ex contactu: fecis luteę
 id est terrene: hoc est terreni corporis maculę: nō possunt abradī. i.
 purgari aliter q̄ supple per tribulationes. hæ. i. huiusmodi artes. s.
 in aduersitate & luctu versari: refecāt. i. amputāt & recidunt (nisi le-
 gas referāt. i. dissoluūt) sordes imbibitas. i. concretā. (Vnde maro
 libro. vi. Quin & supmo quū lumine vitā recessit. Non tamē omne
 malū miseris nec fūdītus oēs Corporeæ excedūt pestes: penitusq;
 necesse est Multa diu cōcreta modis inolescere miris) labē & sordes
 receptas animo: quia vitia corporis nō polluūt animū nisi recipi-
 antur ab eo. i. nisi cōsentiat. Nec p & nō o regina si cura veri boni
 scilicet æterni: & si cora salutis ppetuæ est supple tibi: voluptas nō
 fallat. i. caue ne fallat te: quia ipsa voluptas ingreditur semper sub
 blanda imagine. i. blandicias habet & illecebras in ingressu suo: &
 præfert. i. pponit & obijcit ijs quos allicere tentat: succos nardi. i.
 liquorē nardi vnde fit vnguētum preciosissimū: vnguenta supple
 alia q̄ ad olfactum pertinet: & mellifluos. i. dulcissimos quasi melle
 fluētes sapores: qui ad gustū spectant: & applaudit. i. arridet: affen-
 tatur amico vultu. Sed nihil est supple in voluptate sine fraude: ve-
 nena latent sub melle. i. dulcedine voluptatis: q̄ sup. venena post q̄
 tu imprudēs biberis: illa scilicet voluptas: læta dolis. i. quia dolū &
 fraudē tibi fecerit: fugit repente: & virus. i. venenū: hoc est consue-
 tudo lubricæ viuendi aut amaritudo poenitētiæ quæ voluptatē se-
 quit: manet infixū sub pectore. Dic vbi supple sint: nunc ille sup.
 mulieres nobiles. s. heroïdes de quarū plurimis sunt epistolæ out-
 diane (scies lector ille ipse iste etiam in fœminino genere nō habere
 diphthōgon: sed pducī ex quo sunt diphthōgatis similes voces)
 quarum crimina. s. libidinū: vulgata. i. publicata & acta theatris. i.

publicis spectaculis: vt in scaenis tragediarū & comcediarū: cōcul-
cant. i. pefundāt probitatē. i. pudicitia: & adigunt. i. appellūt cor-
da humana studijs mortiferis. i. ad studia mortifera. f. veneria aut fi
scriptū est abigunt: dic abigūt. f. a recto statu mortiferis studijs. i.
p studia mortifera. Ob hanc aut causam augustin⁹ & reliqui sancti
scenicas meretriculas: & fabulas obscena exponētes castis animis
prohibuerūt. Ille inquā videlicet briseis. i. brisei filia quae a græcis
capta achilli in sortem venit: a quo plurimū amata & polluta fuit:
sed postea abducta chriseide ab agamēnone rapta & itidē polluta:
vnde ira illa ciuus in principio iliados meminit homerus Elissa. i.
dido quā vergilius in quarto aenei. dicit ab aenea pollutā. Phyllis a
demophoote decepta & violata: ob quod se suspēdisse & in arbore
conuerfa fabulatur: & oenone: nymphea et paridis seu alexādri pri-
amidae dum oues pasceret amica. Sappho puella luxuriosissima &
lyrici carminis a se dicti perita. Chriseis: chrise sacerdoti apollinis
filia: & cum briseide capta q̄ agamēnoni in sortē cessit: & ab eo vio-
lata: donec a patre repetita: et per pestē ab apolline græcorū exer-
citu imissam eidem restituta est: & helle phrxi soror quae super arie-
tem aurei velleris transfretare conata: submersa hellesponto nomē
dedit. Tyndaris id est tyndari filia: saltem putatitia: quia iouis di-
citur fuisse: scilicet helena a paride rapta: & mater tyndaridos: scili-
cet lede ab ioue in specie cygni (vt prius dixi) polluta: & medea col-
chorum regis filia et ab iasone cognita et abducta sed postmodum
deserta: & pasiphae solis filia & minas vxor: quae tauri candidi cō-
cupiscentia flagrans: dedali freta artificio: in lignea vacca clausa
ab eo subacta est. Atq; cleopatra vltima regina aegypti: a Iulio cæ-
fare & Marco antonio triūuiro: alijsq; polluta existens: graue de-
decus: id est dehonestatio: domus id est familiae seu progeniei meae
quia fuit catharina de stirpe regia: cleopatra aut regis filia & vxor
donec ab augusto in actiaco bello erat superata omnes suppleiam
dictae mulieres: vt. i. postq̄ duxere breues. i. paucos ānos in foedis
id est libidinosis sordibus: venere id est descēderunt: ad lacus sty-
gios id est infernales: & sub vmbas terrae: vbi scilicet sunt tenebrae
palpabiles. forma id est formositas: voluptates & opes. i. diuitiae
et gloria regni nō valere. i. nequiverunt sequi dominas: id est quae
eas in vita possederāt. nulla disparitas id est differētia est animis (tā
anima q̄ animus secundū vallam in datiuo & ablatiuo pluralibus
animis facit: & ita potest hic ab ytrouis deduci) id est spiritibus ho-

Briseis

Elissa

Phyllis

Oenone

Sappho

Chriseis

Helle

Helena

Leda

Medea

Pasiphae

minum: post funera: id est mortem: nisi supple ea quam disparitas
 morum inducit dum vescimur aura: id est dum viuimus respirādo
 quasi dicat animā formosi ac nobilis non esse formosiores nec no-
 biliorem q̄ abiecti de plebe: si mores non habuerit meliores. O re-
 gina si fas sit cernere lares æthereos: id est mansiones coelestes & li-
 mina diuum: id est diuorum: hoc est sanctorū in coelestibus taber-
 nacula: omnis amor vitæ mortalis: occidet id est corruet & in ni-
 hilum redigetur. (Ab ob & cado media breui) et vltra: id est postea
 q̄ semel viderimus gaudia coelorum: nulla dies: id est nullum tem-
 pus: posset abducere: id est auocare aut abstrahere a contēplatione
 coelestium: varijs curis: id est per varias curas: mentē afflatā altius:
 id est interius & profundius: aut ab alto: diuino numine: id est visi-
 one diuinitatis. Nec pro & non: et deus nō voluit viam: id est ac-
 cessum esse ad sua regna nisi per multos labores. Quia oportuit
 christum pati: & sic introire in regnū suum. Vnde fm hieronymū.
 Impossibile est de delicijs transire ad delicias: vt hic quis ventrem
 & illic mentē impleat. Nec pro & nō: et deus nō offert segnis: id
 est desidibus & ociosis: sidera id est regna coelestia. Christus ipse:
 existens noster princeps: quia caput nostrū est & pater: quia spon-
 sus ecclesiæ matris nostræ: admonet nos sic .i. per multos labores
 ingredi coelos: suo exemplo .i. imitatione sui. (quia coepit iesus fa-
 cere & docere. Actū primo.) qui dedit: id est exposuit brachia sua
 p̄cipue manus: transfigēda ferro. .i. clauis ferreis: & plantas. .i. pedū
 supple transfigēdas: & dedit latus apertum lancea. .i. militis: & ipse
 christus (ipse hic & paulo ante ēphasim habet: soletq; a doctis poni
 vbi indocti de magnis dicūt q̄ fecerint aliquid in p̄pria p̄sona: vt
 rex ipse: ioue missus ab ipso.) ipse ergo. q. d. qui magnus est nō an-
 gelū misit: aut nouū hominē creauit: sed ipse metū vidēs hoīem actū
 antiq̄s errorib⁹. .i. idololatriæ: & imersum altis. .i. pfundis: tenebris
 scilicet errorū: nō posse reuerti ad iter coelestis patriæ: & videns ho-
 minē sup. colere: simulacra .i. statuas ad similitudinē deorū factas:
 & deos marmoreos: et credere. .i. cōmittere se vili ligno. .i. statuis lia-
 gneis q̄ antiquissimæ erant: venit id est: descēdit: in hos. .i. nostros:
 hoc est humanos: artus .i. assumpsit naturam humanā: & abstulit
 horrendā noctē. .i. tenebrositatē ignoratiæ lumine aperto. .i. mania
 festato: quia erat lux vera q̄ illuminat omnē hominē venientē in
 mundū: atq; collegit sup. hoīes vagos. .i. dispersos per varias reli-
 gionū sectas: in vnū callem. .i. viā iustitiæ & fidei: quo id est a quo:
 sancta posteritas nepotum. .i. generatio posterorū: adiuta: intraret

Ipse

domos olympi. i. coeli. Sed hic Cēsar tuus. f. maritus: secut⁹: id est
 sequens: responsa diuū. i. deorū suorum: a persephone illi significa-
 ta: mouet arma: in. i. contra verum deū f. xpm: & trucidat. i. truci-
 lenter occidit: multos christigenas. i. in christo regeneratos: qui. f.
 christigenę: tendunt mox. i. statim: vt. i. postq̃: deseruere. i. dereli-
 querunt: corpus caducū: quod. f. diu retinere non poterāt: in ignes
 ethereos & sidera. i. in coelestes thalamos trans sidera vecti: autem
 pro sed: ipse f. maxentius: infelix: et miserrimus: omni quo. i. toto
 tempore vitę (tā p̃sentis in qua curis angitur & mox occidef: q̃ fu-
 turę in qua eternis ardoribus cruciabitur) mergit. i. iplicat se & ob-
 noxium facit grauib⁹ poenis: et pugnat more gygantum (qui pu-
 gnasse contra deos dicuntur: et montes montibus iposuisse vt iouē
 coelo depellerēt) vt. trahat excelsos mōtes in sua pectora: nā quidā
 gygantum sub montibus sepulti a ioue victi dicuntur: vt encelad⁹
 sub etna: & typhoeus sub inarime: innuit autem p hoc ipsū magna
 moliturū contra fortiores et iustiores: vt pote contra constantinum
 & ita montes. i. potentias eorum in sua pectora trahet: quia succū-
 bet: aut per mōtes: sanctos martyres cōtra ipm staturos significat
 hec autē diua catharina aut ab angelo didicisse putanda est: aut spi-
 ritu pphetico nosse: iuxta id quod dictū est. Cū steteritis āte reges
 et p̃sides: nolite cogitare qualiter respondeatis: dabitur enī vobis
 in illa hora quid loquamini: nō est ergo vero dissimile q̃ futura de-
 nunciat cū angelo conuersata & spiritu sancti plena virgo. Itē cō-
 sulit. i. consilium petit nunc delubra. i. templa: iouis casis. f. et exta
 nocturna. i. tempore nocturno disquisita et oblata per magicā artē
 quę noctu fieri solet: et promittit sibi sceptrū. i. regiam dignitatē:
 & ambit. i. ambitiose cupit et petit regna tarpeia. i. romana: quia
 tarpeiam arcē seu capitolium romani principes tenebant: et sperat
 succedere patri ignauo. i. ad regnandū inutili. Nauus seu gnauus
 secundū quosdā a nauibus dicitur quibus multum et cito transue-
 hitur: vñ nauare operam est quasi nauib⁹ eam cito et copiose p̃sta-
 re: est ergo gnauus ad officium suū: diligēs & vtilis: contra ignauus
 tardus et inutilis: sic maximianus herculeus: qui vt ocio fruere de-
 reliquerat regni gubernacula. O curę fragiles. i. circa rem fragilem
 et facile impedibilem: o libido dominandi insana. i. in homine isa-
 no existens: Quod lachrymas dabit illa dies nuribus latijs. i. vxor-
 rib⁹ filiorum: matronarū latinarum: et quot funera et quot cēdes:
 id est occisiones & (si ita dicam) mortes: dabit romę. illa dico dies
 cum. i. in qua principes. f. constantinus dignior ipso. i. maxentio:
 missus ab occasu: quia a massilia q̃ est in prouincia gallię qui feret. i.

Nauus
 Nauo.
 Ignauus

portabit insignia christi. i. crucem: et hoc aquilis q̄ erāt insignia regum romanorū: eo q̄ aquilarū auspicio roma cōdita dicit: obmissis. i. abiectis: p̄liaturus enī cōtra maxentiū: nōdū christianus: crucē vidisse legitur ac vocē angeli accepisse dicētis ei. Constantine ī hoc signo vinces: quāob rē aquilas cū cruce cōmutauit. gubernabit solus: expulsis. s. maximiano. maxentio et maximino ac licino: latissima regna. i. totū imperiū romanū: & ipse potitus ip̄erio: auctore christo extollet leges christi quas siluestro pape cōprobauit: & nō nullas constituit: ad astra. i. ad sūmā dignitatem & venerationem. Vir. i. maritus tuus. s. maxentius: ferox. i. crudelis: capiet arma: sed corruet. i. concidet & occidetur: marte sinistro. i. bello existēte ei aduerso. et rapietur ad tristes ymbras erebi. i. inferni: loci obscuri (Be ne scribit absq̄ aspiratione) Quare age. i. agedum. adhortādī aduerbium: o regina ne luge pro ne lugeas (quā ne potius optatiuo q̄ imperatiuo iungitur ab oratoribus vt docet Laurentius valla. Poetæ tamen etiam imperatiuo modo quem cum ne prohibitū dixerō iungunt: vt Terentius ne nega. Vergilius. ne sequi magna facerdos. Statius. Ne pete dardaniā frustra theti mergere classem) nostros dolores: id est meos & reliquorū christianorum: sed magis id est potius erūnas. i. aduersitates ac euersionem: et damna tui mariti: formidanda: quā eterna & dāna tuę prolis: et stragem. i. cumtulum prostratorum & occisorum: tuorum. s. notorum et necessariorum ac familiarium Nā si. i. tametsi ego sum pressa paulū: id est modicum: corpore afflicto. i. tormentis affecto: tamen nil est flendum mihi i me. Iste carcer parturit. i. generat et acquirit mihi sidera. ista tormenta faciunt sup. me beatam. et finis. s. tormentorum adest iā id est statim aderit: propter certitudinem enim et breuitatem tēporis: vtitur presenti pro futuro: lucifer. i. nuncius lucis. s. æternæ: ortus. i. qui iam ortus est. i. citissime orietur. terminat. i. finit noctem: id est tēpus tenebrarū p̄sentis. s. seculi & facies clari olympi aperitur sup. mihi. hoc est iā iam euolutura sum per tormenta ad eternā lucē.

Sic ait. audiras quasi quædā oracula voces

Cum duce Porphyrio voluens regina sybillā

Cœlirus afflatam nec verba humana sonantem

Aestimāt: & paucis sic est affata puellam.

Credimus o virgo cœli te arcana tenere:

Nec te tanta pati nece sine numine fari.
 Credimus & christo tecū: volumusq; salutis
 Participes tantæ fieri, clarescere Christus
 Incipit: & totū late regnare per orbem.
 Omnia christus habet: rubet omnis sanguine tellus
 Innocuo, memini Romæ vidisse gregatim
 Christigenas duci: & quosdā periisse ferarū
 Moribus: & quosdam gladiis: & in flumine quosdā.
 In mare complures: fodienda ad marmora missos.
 Flumina: terra: fretum: fuso sacrata cruore
 Numen habent christi: debetur & omnia christo.
 Vidi ego Cæcilie poenas: & flebile sanctæ
 Funus Anastasie vidi: Euphemieq; dolores.
 Tyburti fratrisq; necem. Crudelia nobis
 Vulnera Chrisogoni veniens narravit ab Istris
 Nuncius: & fateor lachrymæ cecidere tepentes.
 Hippolytus laniatur equis, laurentius ardet,
 Nec superare virum flammæ neq; ferrea possunt
 Verbera: sic emitur cælum: sic inuidus orchus
 Vincitur: & nulla esse potest victoria maior.
 Iam mea terruerant crebræ corda intima mortes.
 Et tanta horrebam passim lamenta: virumq;
 Sapius increpui: verum furibundus & atrox
 Nec servare modum: miseris neq; parcere nouit.
 Viderit ipse suam sortem: Nos castra subimus

Christe tua: & posthac tua numina sola sequemur

Pauca pati satius: breuibusq; æterna parare

Gaudia suppliciiis: q̄ dum fugientia frustra

Complexi bona conamur tetinere laborem

Perdere: & infernos demum descendere ad amnes.

Sic ait. & rubro surgebat ab æquore fulgens

Lucifer: & Casium rutilans aurora cacumen

Luce colorabat crocea. Regina comesq;

Porphyrus fletu madidi rediere per ymbras.

¶ Sic ait. Hec est responsio reginæ christianam se confitentis & fidem approbantis. ¶ Ordo est. Diua catharina sup. ait. i. dixit hoc est finiuit orationem sic vt dictum est. regina voluēs. s. animo hoc est repetens et considerans cū porphyrio duce: voces. s. catharinæ auditas: quasi. i. tanq̄ quædā oracula. i. responsa diuinitus data est mat. appreat aut extimat. i. censet et iudicat: sybillam. i. vnam e virginibus diuinam mentem scientibus: vnde addit afflatam. s. nūmine spiritus diuini coelitus. i. de coelo: nec. i. & non: et non sonantem verba humana: sed sup. diuina: (Noris lector sybillas secundū marcū varronē in libro diuinarū rerū ad cæsarem pontificem maximum. appellatas omnes vates foeminas: vel ab yni⁹ delphidis nomine: vel a diuinis consilijs per eas enunciatis. Veteres enim græci εολιχε deos σ υ ο υ σ dixerunt: et β ο υ λ η consilium est) & affata. i. allocuta est puellam. s. catharinā paucis sup. verbis. O virgo nos credimus te tenere. i. perspicere aut nosse: arcana. i. secreta coeli: nec id est & non: credimus te non pati tanta sup. tormēta: nec fari. i. loqui sine numine. i. inspiratione diuina: nos credimus et id est etiam christo: tecum id est vt tu. et nos volumus fieri participes id est habere partem: tantæ salutis. s. æternæ. Christus incipit clarescere id est clarus haberi: et regnare late per totū orbem. christus habet. i. posidet omnia: id est omnes regiones: omnis tellus: id est terra: rubet innocuo sanguine. s. christigenarum martyrum christi. ego memini: id est animo repeto: vidisse: id est q̄ viderim (frequentius tamen præsentī iūgitur: vt sic meminī videre) romæ: christigenas duci gregatim: id est per greges: vt ducuntur pecudes ad occisionem: & memini quodam periisse morsibus ferarū: id est expositos esse bestiis

Scybilr

dilaniandos vt sint spectaculo romanis. Id enim de noxijs fieri solebat. & quosdā perijisse. i. vitam cōsummasse: gladijs id est decollatione: quosdā perijisse in flumine scilicet dulci: & cōpures missos in mare: & ad marmora fodienda. eiusmodi enī pœnæ & mortes sunt romanis legibus prescriptæ. (Aduerte posse etiā dici: quosdā perijisse in mare: quia etiam mare in ablatiuo reperitur. teste Prisciano vt in rudēte plautus. dicant in mare cōmuni captos &c.) Flumina terra: fretum. i. mare: sacrata cruore. i. martyriū: fuso id est effuso: habent numen: id est presentia diuinitatis christi: & omnia debentur christo. Ego (inquit regina) vidi pœnas: id est tormenta Cæciliæ virginis & martyris (quā tamen chronicarij multo ante passam: vt pote tempore vrbani dicunt) & vidi funus anastasiæ martyris: scilicet flebile: id est dignū fletibus. Erat enim illustrissima matrona & potentissimi romanorū ciuium vxor: quæ post longā incarcerationationem cum ducentis viris & septingētis foeminis ad insulas palmarias relegata post varia supplicia illuc igni tradita dicitur. vnde si verisunt chronicarij eius funus non vidit saltem romæ. Alijs tamen placet eam romæ martyrium compleuisse. Et vidi dolores euphemie virginis & martyris: sed si verū est quod supplementum chronicarum inscribitur: euphemie dolores etiam non vidit: quia in asia post catharinę martyriū innumera tormenta perpeffa dicif. Et vidi necem: id est occisionē Tiburti pro tiburtij equitis romani & fratris supple eius: videlicet valeriani sponsi diuæ Cæciliæ: itaq; neutrius mortē viderit si quicq; supplemento credimus. verū maior est mihi in hac re auctoritas auctoris nostri: qui horum meminit eo q; romani fuerint. & nuncius veniens ab istris: id est accolis istri fluuij: qui & danubi⁹ dicitur: narrauit nobis crudelia vulnera christogoni martyris. (Is enim e primoribus romanorū pro christi fide in carcere positus & ab anastasia nutritus: tandem ad diocletianū vocatus cum fidem constāter predicaret decollatus est. & fatēor lachrymæ tepentes: id est tepidæ: hoc est subcalidæ cecidere supple ex oculis meis. Hippolytus martyr ille laniatur equis: quod & nomen indicat. Nam hippos dicitur equus: & lyo soluo seu latio: qd nomen thesei filio ab equis dissoluto prius inditum erat. Erat autē hippolytus patritius romanus: post varia martyria ab equis indo mitis distractus & dilaniatus a valeriano prefecto iussu decij tyrāni Laurētius ardet in crate positus scilicet: nec flammæ id est ardores ignis: nec ferrea id est durissima verbera. i. flagella possunt superare virum scilicet laurentium in fide persistentem. cœlum emittit sic. i. talibus tormētis: orchus id est demon infernalis: inuidus (quia in-

Cæcilia

Anastasia

Euphemia

hippolyt⁹

uidia diaboli mors introiuit in orbē terrarum) vincitur sic: & nulla est victoria maior. cræbre mortes. f. martyriū: terruerant iā. i. ab illo tempore: mea intima corda. & ego horrebā passim. i. per singulos fere passus tanta tormenta: & increpauī. i. reprehēdi sēpius virum: id est maritū meum. similia faciētem: verū. i. sed ipse furibundus et atrox: neq; nouit seruare modū neq; parcere miseris. Ipse viderit. i. attenderit: suā sortem: id est quod sortietur pro tot malefactis: nos o christe subimus tua castra. i. cōfugimus sub tuā militiā: & pro. i. sequemur posthac: id est post hoc tempus sola tua numina: satius id est melius & salubrius supple est pati pauca: & parare. i. compārare seu acquirere æterna gaudia breuibus supplicijs: q̄ perdere laborem. i. inuanū laborare: dum nos cōplexi. i. amplectētes frustra: bona fugiētia conamur retinere supple ea: & q̄ supple descendere demū. i. tandē post vitam breuē: ad amnes. i. lacus: infernos id est infernales. sic ait scilicet regina: & lucifer. i. stella solem p̄cedēs & lucem ferens: fulgēs surgebat ab æquore rubro: existētibus scilicet alexandriæ: & aurora rutilans colorabat luce. i. splēdore: crocea. i. crocei coloris: cacumen. i. summitatē: casium. i. montis casij: & regina et porphyrius comes. i. comitās: madidi fletu: rediere per ymbras: ne scilicet accusarentur.

Nona dies aderat: turba stipante tyrannus

Affuit: at decima subierunt mœnia luce

Rhetores acciti verborum ambage parata:

Ardus ad leuam portum subeuntibus alta

Rupe locus surgit phariæ contrarius arci

Vnde licet totam clavis prospectibus vibem

Subiectasq; rates sinuosaq; littora portus

Et procul in ciprum fluctus spectare narantes.

Hic fuit antoni cum iam cicerone perempro

Victus ab augusto ciuilia poneret arma

Regia: mox iterum renouata in littore pugna

Fractus in has fugit latebras: noua mœnia casar

Nicopolim dicens statuit: monumētāq; victor
 Inclaya pelleis posuit contermina portis.
 Hic igitur positis amplissima sedibus aula
 Cingitur aulais: longo velamina tractu
 Accipit & picto paries vestitur amictu.
 Hic ninus & coniunx sexum mentita virilem
 Coctilibus muris babylona semiramis ambit.
 Assyrij reges persæ mædiq; sequuntur.
 Hic cyri genus & pugnae funusq; cruentum.
 Et thamiris vultu scythiæ regina superbo
 Sanguineum regis caput insertabat in vtre.
 Id quoq; subscriptum graijs epigramma figuris
 Debita sanguineo mors sanguinolenta tyranno.
 Hic iouis & semeles gangetica filius arua
 Vastat: & imbelles inuoluit cædibus indos.
 Miles alexandri longinquum nauigat æquor:
 Diues & emissis petitur taprobana mergis:
 Namq; polus gemina qui circūscribitur arcto
 Occidit: & gelidos illic non porrigit ignes.
 Sidera sunt illi nobis incognita cœlo
 Quæ diuersa creant illis animantia terris
 Diuersosq; hominū mores aliumq; colorem.
 Quando dies illis oritur densissima nobis
 Nox filet: & medio voluuntur sidera lapsu.
 Huc igitur romana cohors cum rege latino

Septag^a multiplici regina sa tellite venit

Certame n^o visura nouum: & sine nomine turba

Plurima. Substratis aurata rapetibus alto

Fulget sella loco: quam vix Maxentius ostro

Splendidus & gemmis late rutilantibus intrat.

Quinquaginta acres animis lingua^e disertis

Rhetores ad leuampositum ascendere tribunal.

Pellitur e medio vulgus sedere latini

Ad dextram proceres, laque^o tenuere sinistram.

Ordinibusq^{ue} silent completa sedilia longis.

CNonā dies aderat. Describit reditum regis: aduētum rhetorū: reductionē catharinæ: preparamēta ad futurā cum eadē disputationē. Ordo est. dies nona: post profectiōē scilicet regis: aderat: & tyrānus scilicet maxentius affuit turba stipante. i. dense concomitante. At. i. sed rhetores acciti. i. accersiti & aduocati: subierunt. i. intrauerunt moenia: luce. i. die decima. & hoc ambage verborū. i. orōne ambagibus & verborū inuolucris constāte: parata. i. premeditata: vt in virginē dicatur locus cōtrarius. i. aduersus & oppositus arcis: id est turri phariæ surgit arduus in alta rupe: existens subeuntibus portū ad leuam. i. sinistrā manum: vnde. i. de quo loco: licet. i. permittitur & datur spectare procul. i. de longe clavis prospectibus. i. visionibus prospicientiū: totam vrbe. s. alexandrinā: & rates subiectas. i. in inferiori loco positas: & littora portus sinuosa. i. multos sinus & curuaturas habentia: et fluctus natantes. i. profluentes in cyprium insulā illam veneri sacram: hic id est hoc loco fuit regia. i. habitatio: antoni pro antonij: scilicet triūiri qui cleopatram reginā vxorē duxerat: cum ipse victus ab augusto cæsare: scilicet octauio poneret. i. deponeret ciuilia: id est quibus in ciues abusus est arma: & hoc Cicerone iam perempto: & pugna renouata iterum mox. i. statim post in littore: ipse fractus. i. cōfectus prelio fugit in has latebras: cæsar. s. augustus statuit supple ibi: noua moenia. i. nouam vrbe: dicens. i. appellās eam nicopolim. i. ciuitatē victoriæ: & ipse victor posuit indyta. i. gloriosa & clara: monumenta. i. testimonia victoriæ suæ: cōtermina. i. confinia: portis pelleis. i. alexadrinis ab

alexandro pelleo structis. Igitur quia locus congruus fuit: vt pote arduus et vicinus: Aula amplissima: cingitur. i. circundatur: auleis id est tapetibus pensilibus: & hoc sedibus positis: id est dispositis: & paries accipit velamina. i. cooperturas intextas: longo tractu: & amictu picto. i. depicto aut acu aut penicello. Hic. i. in hac textura seu pictura auleorum erat sup. ninus assyriorum rex & semiramis cum iunx ipsius nini: mēta. i. simulans sexum virilem. i. fingens se esse virum. i. filium ninū cuius erat simillima: ambit: id est circundat & cingit: babilona. i. ciuitatem illam in caldea nominatissimam in qua turris confusionis erat & declinatur hec babilon cuius accusatiuis hanc babilona: muris coctilibus. i. ex latere coctili hoc est cocto factis (Vnde Semiramis nini magni assyriorum regis vxor & Nini secundae mater: cum mortuo marito adhuc iuuenula esset: & vnicum filium suum adhuc impuberem regno immaturum censeret: se pro illo gessit: caput tyara tegens: & brachia & cura alijs integumentis per quae ne in suspensionem veniret: iussit vt totus populus similiter ornatus incederet: sicq; se filium cui simillima erat facile simulās: multas res egregie gessit: imperium auxit: & babilona (vt quidam volunt) in ninā vrbis a nino conditē emulationem condidit: vt alijs placit ampliauit & muris coctilibus cinxit. tādēq; quae nam esset cōfessa regnum nō amisit: sed admirationem auxit: quae postea filij concubitus petens ab eodem interempta est: cum esset annorum lxij. & regnasset annis. xij. (Regis assyrij perse & medi sequuntur id est ex ordine in pictura illorum velamentorum ponuntur hic supple ponitur genus: id est progenies cyri. i. a cyro primo persarum rege descendēs: qui astyagē auum expellens regnum medorum in persas transtulit ac ciuitates multas vna cum babilone deuicit. Cresumq; lydorum regem ditissimum superauit. Cūq; asiam totumq; orientem subiugasset scythas etiam bello adortus est: quib; tum Thamyris seu vt hic habetur thomyris regina perat: filiumq; reginae omnemq; exercitum eius primo prello victum obtruncavit: quam rem aegreferēs vt iustum erat mater in montibus insidias locauit: ad quos cum p̄ timore fugisse cyrus censeret atq; insequeretur: eum cum ducentis militibus cepit ac obtruncari iussit: caputq; obtruncati in yrem hoc est saccum ex corio sanguine suorum plenum iniecit dicēs. Sume Cyre quem sitisti sanguinem: sicq; sepultum epitaphio in textu in latinum verso notauit. COrdo igitur est. Hic erat genus cyri. & funus cruentum pugnae id est cruentatū sanguine pugnantū: & thomyris seu thamyris regina scythiae & massagetarum: supbo vultu. i. habens vultum propter victoriam

Semira
mis

Cyrus.

de cyro superbum: insertabat caput regis. s. cyri in vtrū sanguineū
 id est sanguinolentum: & sanguinis plenum. Et id epigramma. i.
 epitaphium erat sup. subscriptū: figuris. i. characteribus graiis: id
 est grēcis. Mors sanguinolenta. i. sanguinis plena: debita sup. est
 tyranno. s. feroci regi cyro sanguineo. i. sanguinis sitiēti & effuso
 ri assiduo. Hic. i. in hac parte aut in alia parte auleorū filius iouis &
 semeles. i. bacchus: vastat: id est destruit et vasta. i. valde ampla &
 sine domibus facit: arua gangetica. i. orientalia ac indica ad q̄ gan-
 ges fluit: et inuoluit. i. implicat cēdibus. i. occisionibus: hoc est oc-
 cidit: indos imbelles. i. belli imperitos atq; infuetos. Miles alexan-
 dri. s. magni: hoc est exercitus ab eo missus existens diues: propter
 spolia indorum: nauigat equor: longinquum. i. valde remotum: &
 pro. i. Taprobana insula illa: petitur nauibus: & hoc mergis id est
 auibus ab emergēdo dictis: emissis q̄ quia sepe merguntur submer-
 sionem nauium portendere putantur. Vnde Persius saty. vi. Iāq;
 obuia mergis Costa ratis lacerā. E contrario cygni quia nunq̄ mer-
 guntur saluationi nauium augurio sūt vt aenei. i. Aspicite bis senos le-
 tantes agmine cygnos. vbi seruium videto. Emissi ergo dicuntur
 hic mergi propter periculosissimam nauigationem. Nā vt Strabo
 libro. xv. attestatur. Taprobanen insulam distare dicūt ab austra-
 lissimis partibus q̄ sunt apud Cōiacos meridiem versus septem die-
 rum nauigatione. Oniscritus vero eam a continenti distare dicit
 xx. dierum nauigatione: sed naues velorum vitio male nauigare.
 Norit autem grammaticus q̄ grēce in exeunt apud nos metri cau-
 sa in a sepe verti: vt hoc loco taprobana cum grāce taprobanedi-
 catur mutando h in e longum. Periculosam autem nauigationem
 poeta significat propter amissionem poli arctici qui illinc non cer-
 nitur dicens. Namq; polus qui circumscribit gemina arcto. i. vtraq;
 vrsa & maiore & minore: occidit: id est occultatur: & non porrigit
 illic ignes. i. splendores gelidos. i. e gelida regione videlicet septē-
 trionali ortos. Sidera sunt illi cœlo. i. illud cœlum habet: sydera in
 cognita nobis: q̄ creāt illis terris diuersa animantia: & diuersos mo-
 res hominum & alium colorem. & nox densissima. i. tenebrosissima
 silet. i. silentiū facit nobis: quādo dies oritur illis: & sidera voluunt
 sup. tunc nobis medio lapsu: id est tunc media nox est. Igitur co-
 hors romana venit: id est accessit: huc id est ad hanc aulam vbi ta-
 lis pictura in auleis erat: cū regē latino: id est romano scilicet maxē-
 tio: & regina. s. maxentij vxor: scepta. i. circumdata multiplici satel-
 lite: id est multis ministris venit huc: visura: id est vt videret nouū
 certamen scilicet virginis cum tot rhetoribus: & plurima turba sine

Taprobāe

nomine: id est ignobilis & cuius nomina ignorantur: venit supple
huc visura nouum certamen. Sella id est sedes quasi seda aurata .i.
auro tecta: fulget alto: id est in sublimi loco: & hoc tapetibus: id est
stramentis pedum substratis: quam sup. sellam maxētius itrat vix
id est cum difficultate: existens splēdidus ostro: id est pupura & gē
mis: id est lapillis p̄ciosis vtpote margaritis: rutilantibus: id est
resplendentibus late. Quinquaginta rhetores existentes acres ani
mis: & disertī lingua: id est docti & faciūdi: ascendere tribunal: id est
sedilia sublimia vt solet esse tribunal: positum ad leuam: id est sini
stram regis: vulgus pellitur e medio (graphice describit impetuosi
tatem vulgi et eius exactionem) proceres: id est primores: latini se
dere ad dextram lagidæ: id est nobiles egyptij ab lago progenito
re catharinæ orti: tenuere sinistram, & sedilia completa longis ordi
nibus silent: id est post q̄ omnes confederunt silent.

Ingreditur virgo tanti certaminis auctor

Quam circum magno Nasamon strepit agmine lictor

Gens fera gens imanis agens ex æquore prædas

Dum miseros aquilo iacit in vada syrtica nautas.

Splendida lucifero similis Catharina nihilq̄

Extenuata fame & roseo spectabilis ore.

Nam deus vt saui torqueret pectora regis

Illius ambrosia vultum frontemq̄ comasq̄

Tinxerat & totam cœlesti afflauerat aura:

Iussa sedet. trabs alta ligat pendentia pugnae

Præmia: stant versis arrecti vultibus omnes.

Cuncta silent: regis nutu data copia fandi.

Talia tum primus sumpsit primordia Rhetor.

Maxime romulidum Cæsar: quem Iuppiter vnum

Deligit: immensi cui sint consortia regni.

Non ego dicendo laudes æquare deorum

Posse Puto: neq; enim fas id mortalibus vllis.
 Sed ne tanta leues verbosa licentia linguas
 Inflet vt in superos passim couicia iacent
 Pauca loqui suauis pietas: causamq; tueri
 Cœlicolum: qui te Caesar romanaq; regna
 Præcipuis tollunt studiis, qui barbara tandem
 Ausoniae sanctis domuerunt legibus arma.
 Maximus hic orbis gemino qui nititur axe
 Quem decorant æterni ignes: quem circuit ardens
 Lumine perpetuo Titan germanaq; phœbe
 Nil ioue maius habet, sedet alto in vertice mundi
 Tartaraq; & terras complexus & æ quor & auram
 Imperio æterno regit: omnia Iuppiter implet:
 Omnia mente gerens animo procul aspicit omne
 Tempus: & incumbens cubito vigil excubat: ipsi
 Nulla quies & summa quies: ab origine factum
 Seruat opus: semperq; nouis noua corpora formis
 Suscitatur: ex astris animis vitalibus haurit
 Quas in membra pluat: mox vitæ munere functas
 Euocat ad cœlos iterum, post tempora soli
 Nota sibi rursus emittit rursusq; reducit.
 Hoc opus est quod sine caret: sed summa voluptas
 Ipsi operi coniuncta quies æterna vocatur.
 Ipse sibi tantæ molis ne solus habenas
 Flecteret vt tanti facerent cōmunia regni

Gaudia progeniuit natos: quos sustulit inter
Sidera vt ex alto curent mortalia cœlo.
Sic venus & pallas sic mars seriesq; nepotum
Surgit: vt Aeneas & romæ conditor vrbis
Romulus: & claro stellatus in ætheræ Caesar
Indigetq; alii: quorum tutela iacentes
Mittitur in terras. Meritis pro talibus ipsi
Cum dare nil melius possint: fumantibus aris
Thura ferunt homines: onerantq; altaria donis.
Templa locant: tantoq; deos testantur honore
Hinc Ephesi moles. dodoneæq; columbæ.
Hinc ammonis opus: clariq; oracula phœbî:
Et lyciæ fortes: & delphica phocidis antra.
Namq; hominum miserata graues pia numina curas
Dant variis responsa modis. instantia bella
Insidias pestemq; monent: casusq; sinistros
Ingruere. humanis nunq̃ tacuere vocata
Suppliciiis. tumidus Mœdo cum milite graios
Opprimeret Xerxes miserantum oracula diuum
Vincendi docuere viam. cum punica bella
Cladibus innumeris italios romanæq; regna
Concuterent: diuum phrygio de littore mater
In latium translata grauem sedasse tumultum
Dicitur: auspiciisq; deæ vicisse latinos
Et nedum eiecisse suis de finibus hostem:

F. Baptistæ Mantuani

Sed lybicos etiam ferro flammæq; penates
 Vastasse: atq; armis birlam euertisse potentem.
 Quid referam auxilio iouis & iunonis ab arce
 Deiectam senonum gentem: & capitolia forti
 Diuorum protecta manu: pestemq; repulsam
 Moenia cum phœbo satus atq; Coronide nymphea
 Versus in effigiem colubri romana petiuit.
 Quo sit vt impietas atq; irreuerentia diuum
 Sit scelus horrendum: & nullo delebile sacro:
 Sacrilegas odere manus: odere superbos
 Numina. Tantalidis natos latona peremit.
 Iuppiter anguipedes congestis, montibus ausos
 In superos tentare viam, curruq; volanti
 Aeolidem aggressum tonitru simulare fragorem
 Fulmine deiecit, torueq; Lycaona regem
 Induit ora feræ, nudus cute Marlya phœbum
 Repperit vltorem, temeraria sensit arachne
 Pallada cæcropiam, mentitæ pergama troiæ
 Ira tridentiferi perterritu Ennosigei.

Auctor

¶ Ingreditur virgo. Post ingressum diuæ virginis subditur oratio
 disertissima sumi oratoris ac rhetoris: in qua q̄ gentiles pro se alle-
 gare possent: plurima cōplectitur: sed parū cōtra fidem nostrā mila-
 tantia. COrdo est. Virgo. sc. catharina: auctor. i. princeps: cui⁹ gra-
 tia omnia fiebant/ Aduerte: quia auctor ab auctoritate cōmunis est
 generis cum ab augeo trinitum masculini sit: eo q̄ auctrix inde dica-
 tur: hinc autem dūtaxat auctor. Vnde Iuno apud Virg. Auctor
 ego audēdi & sappho apud ouidiū. An nisi legis auctoris nomi-
 na sapphus auctor igitur tanti certaminis: ingreditur, sc. cœtum &

coronam cōsidentium. quam circum pro circum quam strepit vel
 quam circūstrepit nasamon. i. quibus ex nasamonibus populis fe-
 rocibus aphricę vt post dicitur: existens lictor. i. minister publicus
 iusticię exequendę (qui fasces virgarum colligatarum post eū qui
 animaduersionem seu punitionē sanguinis habebat ferebat) mul-
 to agmine. i. cū multis satellitibus & ministris eius loci: qui supple-
 runt gens fera: gens imanis id est impii (Nam manum veteres bo-
 num appellabant: vnde immane non bonum aut tam magnum q̃
 terrorem inferat vt immania cete: & ea maxime immania dicimus q̃
 magnitudine sua in perniciem nostram abutuntur) agens id est fo-
 lita agere & persequi prędas ex equore. i. mari: cum. i. quando: aquil-
 lo. i. ventus ille impetuosus: facit id est proiicit & impellit nautas
 miseros (sic Maro: miseris velamina nautis: vix miserum de malo
 reperies: sed de eo qui miseratione dignus est & mala patitur. vt fe-
 cundo aenei. Nec si miserum fortuna sinonem Finxit: vanum etiā
 mendacemq; improba finget) in vada syrtica: id est periculossima
 & arenarum plena sicut apud syrtes. hoc est gens ea ignaua: ex prę-
 da naufragorum viuebat. Catharina splendida: similis lucifero: &
 nihil attenuata fame id est. per famem et inedia tam longā: & spe-
 ctabilis id est placita ad spectandum: roseo. i. rosei coloris: ore (Nā
 deus tinxerat id est imbuerat: vultum & frontem & comas illius id
 est catharinę. ambrosia id est cęlestibus odoribus & afflauerat eam
 totam: aura id est splendore cęlesti: vt torqueret pectora id est cor-
 sęui regis scilicet maxētij. Sęuus proprie magnus dicitur sed is q̃
 pro arbitrio rem gerit nec cuiq̃ cedit. Vnde etiam de pio aenea dicit
 maternis stat sęuus in armis. Sed forte qui alioquin piuserat: tunc
 sęuum videri illic poeta voluit) hec autem inserta sunt per parēthe-
 sim. Nam ordo est. Catharina splendida. &c. iussa id est postq̃ rex
 iusserat: sedet: & trabs alta (tholū vocant) ligat id est ligata sustinet
 pręmia pugne pendentia id est suspensa rhetoribus vt animosius
 certarent: omnes stant arrecti vultibus id est faciebus versis supple-
 ad disputaturos: cuncta id est tam homines q̃ musica instrumenta
 silent. copia id est plena facultas ac potestas fandi. id est loquendi
 data. i. facta est: nutu regis id est rege annuente: & capite signū dan-
 re. Primus id est pręcipuus rhetor: sumpsit tum id est tunc talia pri-
 mordia id est exordia: o cęsar maxime romulidum promulidarum
 id est princeps romanorum: quem vnum Iuppiter deligit. i. de mul-
 tis legit & destinat: cui sint consortia immensi regni ego non pu-
 to: posse: id est q̃ possem equare id est equiparare et assequi con-
 digne: dicendo: id est orando & diserte loquendo (quia dicimus

Manum
Immanes.

Miser

Sęuus

Dicere

Loqui

ex arte: loquimur ex natura: vnde dicere laudare quodammodo ē) laudes deorum: sed ne licentia verbosa tanta: i. tam magna: aut sit nomen pro adverbio ne duo sint epitheta sic: ne licentia verbosa tanta: id est in tantum aut tantopere: inflet linguas leues. i. dicaces & futiles: vt iactent passim id est impune: conuicia id est contumelias et vituperia: in superos id est deos coelestes: pietas: id est pius cultus et religio quam in deos habeo: suasisit loqui pauca: & tueri. i. defendere: causam coelicolum pro coelicolarum id est eorum qui coelos colunt. i. habitant: qui. s. coelicolę: tollunt. i. extollunt: p̄cipuis id est singularibus studiis: te & romana regna. qui sup. etiā: domuerunt tandem arma barbara: id est barbarorum potentias: sanctis: id est inuiolandis legibus ausonię. i. italię (Iuxta quod Iustinian⁹ in principio institutionum suarum: imperatoriam (inquit) maiestatem: non solum armis decoratam: sed & legibus oportet esse armatam. quasi leges arma doment. Hic maximus orbis. i. mūdus vniuersus: qui nititur: id est ininitur & circūfertur: gemino: id est duplici: axe. i. polo. s. arctico & antarctico: et quem ignes æterni. i. splendorēs stellarum indeficientium: decorant: id est ornant et quem titā id est sol de genere titanū: et phoebe. i. luna: germana. i. soror phoebi (quia vterq; ex ioue et latona genitus dicitur) circuit perpetuo lumine: & id quidem secundum philosophum: qui motum coeli perpetuum docuit: nil habet maius ioue: quia Iuppiter habitus est hominum et deorum pater et rex sed ipse iuppiter cōplexus id est continens in alto vertice mundi: tartara. i. abyssos inferni: et terras et æquor. i. mare, et auram. i. aerem et ignem: regit sup. ea: imperio æterno (Sic venus ad iouem ænei. primo. O qui res hominūq; deūq; æterno regis imperio) iuppiter implet omnia. (Sic in buco. Iouis omnia plena. Et Luc. Iuppiter est quodcūq; vides: quocūq; moueris. Et. vj. ænei. Principio coelum ac terras: camposq; liquentes Lucentemq; globum lunę: titaniaq; astra. Spiritus intus alit &c. Et Georgi. iij. Esse apibus partem diuinę mentis: et haustus ethe reos dixere: deum nāq; ire per oēs Terrasq; tractusq; maris coelūq; profundum. Credebant ergo iouem esse magnam animam mundi omnibus viuentibus infusam Iuppiter gerens omnia mente: aspici animo. i. consideratione et prouidētia. s. procul. i. diu anteq̃ uenerit: omne tēpus. et ipse incumbens cubito. i. requiescēs: excubat: id est excubias faciti. æternas vigilias (quia excubare est extra cubiculum esse: hoc est non dormire) existens vigil sup. semper. Nulla quies est ipsi. s. ioui: in conseruandis & gubernandis rebus: & sūma quies est ipsi: quia est summus et prim⁹ motor a nullo mobilis:

immutusq; manens dat cuncta moueri: & seruat opus factū ab origine. (Id ēm platonicos dicit: quia philosophus dicit mundū ab æterno fuisse) & suscitāt semper noua corpora nouis formis: id est per nouas formas: & haurit. i. accipit ex astris vitalibus: id est viuacitatem generantibus: animas quas pluat: id est descendere faciat: in mēbra. i. corpora terrena. (Et id quoq; ēm platonem: qui vt docet macrobius de somnio scipionis: docebat animas in cœlo creatas per varios stellarum planetarūq; orbes descendere: & inde affectiones suas accipere: quod reprobās diuus Augustinus docet eas nō prius creatas: sed creando infusas: & infundendo creatas) et Iuppiter euocat mox: id est paulopost (quia breuis est vita nostra) ipsas animas functas: id est p̄fectas: munere. i. officio vitæ: iterū ad cœlos: & emittit supple eas e cœlo rursum: id est iterum: et reducit supple eas rursum in corpora: post tēpora nota sibi soli. Credebant enim iuxta merita: longius aut breuius animas cœlo frui. De qua re plurima disquirūtur sexto æneidos. Cum enim creationem ex nihilo negarent: totq; homines viderent: dicebāt easdem animas in corpora redire: quinetiā pythagorici dicebant animas humanas in corpora beluina & ecōuerso interdum migrare. ex reditu ergo animarū putabant hominū perpetuitatem: vnde subditur hoc opus scilicet reductiōis & euocationis animarū est quod caret fine: sed summa voluptas est cōiuncta ipsi operi: & vocatur quies æterna. hoc adijcit rhetor: quia ēm philosophū: nullum violētum est perpetuū. Ipse iuppiter scilicet ne flecteret solus habenas tantæ molis: id est ne solus totū vniuersum regeret: progeniuit sibi natos id est filios vt faceret gaudia tanti regni cōmunia: quos scilicet natos sustulit. i. sursum tulit: id est exaltauit inter sidera: vt curēt mortalia. i. res mortaliū (cōtra epicureos) ex alto cœlo. Sic id est ex hac generatione iouis: surgit venus filia iouis & diones: et pallas id est minerua filia solius iouis ex cerebro eius nata. sic mars etiam iouis filius & belli deus: et series. i. tota cōgeries nepotū surgit: vt æneas filius veneris: & romulus filius martis: conditor vr̄bis romæ: & cæsar scilicet iulius ab iulo ænææ filio originē trahens: stellatus id est in stellā mutatus aut stella clarificatus: in claro æthere. i. diemedio. (Vnde in bucolicis. Ecce dionei processit cæsaris astrum. Cum enim Augustus ludos funebres iulij cæsaris veneri genitrici celebraret: apparuit diemedio stella aut potius cometa. Vnde ipse augustus in quadā epistola. Apparuit ipsis meorū dierum ludis sydus erintum per septē dies in regione cœli quæ sub septentrionibus est. Id

oriebatur circa vndecimā horam: clarumq; & omnibus terris con-
spiciū fuit) q; pro & alij indigetes. i. dii nullius egētes: aut inde. i.
ex certo loco geniti & ex hoibus facti: supple surgūt sic. i. ex cōmu-
nicatione iouis: quorū scilicet deoz indigetum: tutela. i. protectio
mittitur in terras iacētes. i. humiles. Ipsi homines ferunt. i. offerūt
supple ioui & ceteris dijs pro talibus meritis: thura in aris fuma-
tibus: cum. i. quādoquidem nil. i. non aliquid: cum nō possint dare
aliquid melius: & onerant altaria donis. i. holocaustis: & locant. i.
struunt tēpla: & testantur: id est cōfitentur deos esse: tanto honore
id est per tantū honorē: hinc id est ex hac religione: est supple mo-
les. i. imensa structura templi: ephesi id est dianæ ephesinae: & hinc
supple sunt colūbæ dodoneæ: id est templi iouis dodonei vbi coa-
lumbæ. i. ægyptiæ mulieres responsa dabant: vt prius dictum est.
hinc supple est opus: id est templum āmonis. i. iouis harenarij: vt
etiā prius dictū est. & oracula: id est diuina respōsa phœbi clarij. i.
qui apud clarium oppidum in sinibus colophoniorū colitur: & re-
sponsa dat. Vnde tertio æneidos. Qui numina phœbi qui tripodas
clarij lauros: qui sidera sentis &c. et hinc sunt sortes. i. respōsa.
(vt in arte poetica: dictæ per carmina sortes) lyciæ: id ē quas sortes
aut quæ responsa dat apud lyciam tempore hyemali. Nam apollo
sex mensibus hyemalibus apud patarā lyciæ vrber: & sex æstiujs
apud delon dat responsa. Vnde æneidos quarto. Qualis vbi hya-
bernā lyciam: xanthiq; fluenta deserit: ac delon maternā inuifit
apollo.) & hinc supple sunt antra delphica: id est templi delphici:
phocidis id est in regiōe phocidis iuxta heliconē. Namq; numina
pia: miserata id est miseratione afficientia graues curas hominum:
dant responsa varijs modis. (Iuuenalis tamen dixit: quoniā dela-
phis oracula cessant: verū tamen est responsa varijs in locis ab ido-
lis fraude demoniorū data) & ipsa numina monent bella instantia:
id est imminētia: sicut de aduentu gallorū romani admoniti dicun-
tur. Vnde allocutio templū sacratum docet Liuius: & monēt insi-
dias: pestē: & casus sinistros ingruere. Vnde vergilius georgicorū
primo. Sol tibi signa dabit: solem quis dicere falsum Audeat: ille
etiam cecos instare tumultus Sæpe monet: fraudēq; & opera tua
mescere bella &c. Et numina pia vocata. i. inuocata: supplicijs. i.
supplicationibus humanis. Sic Cato apud Salustiu. Non votis
neq; supplicijs muliebribus. Seruius autem dicit priscam paupera-
tatem de bonis damnatorū sacrificare solitam. Vnde (inquit) sup-
plicia dicūtur supplicatiōes: quia sunt de bonis supplicia passorū.

Patara

Supplicia

munia

Salustius in supplicia deorum magnifici. Hinc sacrum & venerabile et execrandum dicimus. quia sacrae res de bonis execrandorum fiebant. Quod tractum dicit ex more gallorum. Nam cum massilienses peste laborabant unus se ex pauperibus offerebat alendum anno integro publicis & purioribus cibis postea verbenis vestibusque sacris ornatus circumducebatur per urbem cum execrationibus: ut in eum inciderent omnia mala ciuitatis: & sic proieciatur. Hoc autem (inquit) in petronio lectum est. Supplicij ergo: id est supplicationibus vocata: aut reuera in tormentis & tribulationibus (sicut in sanctis literis dicitur. Ad dominum cum tribularet clamaui: & exaudivit me) cum. i. quando Xerxes potentissimus persarum & medorum rex: tumidus: id est superbus & inflatus etiam in deos impius: opprimeret graios. i. graecos maxime athenienses: quos oppugnauit sed non expugnauit: medo milite: id est copiis maximis militum ex media. Vnde dicit Iuuenalis satyra decima. Credimus altos defecisse athenes: epotaque flumina medo: prandete oracula diuum: id est diuorum: miserantium. i. miserantium docuere vlam. i. modum & rationem vincendi scilicet xerxem. quia sostratus eius aduentum & abitum praedocuit. Vnde ibidem Iuuenalis. Et madidis caneret quod sostratus alis. deuictus autem est a demistocle atheniensi. ductore. Cum. i. quando bella punica. i. carthaginensia: quae punica dicuntur a poenis. nam et aliquando in uerbum: ut a poena fit punio & a poeno punicus. dicere potes etiam carthaginensia more maiorum: concuteretur innumeris cladibus italos & regna romana: mater diuum. scilicet cybeles: translata de littore phrysis. i. troiano in latium. i. italiam: dicitur sedasse grauem tumultum: & super. dicit latinorum vicisse. i. quod latini vicerint: auspicijs. i. ductu & praesidio deae: & nedum pro non solum: eiecisse. i. quod eiecerint: hostem de finibus suis: sed vastasse etiam penates lybicos ferro & flamma: atque euertisse birsam. i. carthaginem potentem armis. De quo primo aeneid. Urbs antiqua fuit: tyrii tenuere coloni Carthago italia contra tyberinaque longius ostia: diues opum: studiisque asperrima belli. Et in eodem. Mercatque solum facti de nomine birsam: Taurino quantum possent circumdare tergo. Byrsa autem secundum donatum corium significat. Hanc autem rem Lilius libro. ix. Decadis tertiae satis recitat. Quid id est ad quid: referam. i. recensam (quasi dicat id frustra faciam cum notissimum sit) gentem senonum: illosque gallos (qui secundum strabonem libro quarto ex treuiris & neruijs sua cum rhenis in occasum habent domicilia: quos in italia transitum Lilius libro quinto decadis prime describit) deiecit auxilio iouis & iunonis: ab arce: scilicet capitolina: cui Iuppiter & iuno praesent

Sacrum

Massiliensium mos.

Carthago

significat

ad 1013

debant: verum anseres quibus eo q̄ iunoni sacri essent in summa inopia cibi abstinebatur: clangore alarūq; strepitu Marcum manlium excitarunt secundū Liuium: qui ascendētem hostem depulit. Nihilominus tamen ludi capitolini ab eo facti sunt: q̄ iuppiter optimū maximū suam sedē atq; arcem populi romani in re trepidatutatus esset: collegiūq; ad eam rem Marcus furius dictator constituit ex ijs qui in capitolio atq; arce habitarent. Expiādā etiam vocis nocturnæ quę nuncia cladis ante bellum gallicū audita neglectaq; fuit: inentio illata est: iussūq; templū in noua via allocutio fieri. Hęc Liuius libro quinto deca. i. allocutius autem deus est ab alloquendo dictus) & quid referam capitolia protecta forti manu diuorum: & quid referam pestē repulsam supple esse a romanis: tūc supple cum: id est quando: satus id est genitus phœbo atq; corōnide nympha scilicet æsculapius: versus in effigiem: id est speciem colubri: id ē serpētis: petiuit mœnia romana: quasi dicat id quoq; notum esse. (Id autē Liuius libro primo decadis secundæ: descriperat. Vnde Lucius florus. Cum (inquit) ciuitas pestilentia laboraret: missis legatis vt æsculapij signum: romam ab epidauro transferrent: anguem qui se in nauem eorum cōtulerat in quo ipsum nūmen esse constabat: deportauere: eoq; in insulam tyberis egresso eodem loco sedes æsculapio constituta est). Quo id est ex quo fit. i. constat: vt impietas atq; irreuerentia: scilicet blasphemia diuū pro diuorum: sit horrendum scelus. & nullo id est nō vllō: non debile vllō sacro: id est sacrificio. Numina scilicet deorū odere manus sacrilegas: id est sacra temerare ausas: & odere superbos scilicet deorum cōtēptores. Latōna mater apollinis peremit: natos id est liberos quos plurimos: sed de numero ambigitur habuisse dicitur. tantalis id est niobes: quæ apud Ouidiū libro sexto meta. sic de se dicit. Quis furor auditos inquit præponere visis Cœlestes: aut cur colitur latōna per aras. Numē adhuc sine thure meum est: mihi tantalus auctor Cui licuit soli superorū tangere mensas: &c. dixi dubitari de nūero. Nam gellius libro decimonono: capitulo sexto sic ait. Mira & prope adeo ridicula diuersitas fabulæ apud græcos poetas depræhēditur super numero niobes filiorum. Nam homerus pueros puellasq; eius senos dicit fuisse Euripides bisseptenos. Sappho bis nouenos. Bacchilides & pindarus bis denos: quidā alij scriptores tres fuisse solos dixerunt. hec ille. Quotquot autem fuerant omnes interemit latōna: aut eius causa apollo.) Iuppiter supple peremit aut deiecit fulmine: anguipedes id est gigantes an-

Allocuti?

æsculapi?

Niobe

guinos pedes habentes: aulos tentare viam in superos: et id montibus congestis: id est accumulatis. q̄ pro & Iuppiter deiecit fulmine: id est prostravit æoliden: id est salmoneū æoli: non quidem regis ventorū: sed cuiusdā alterius apud elidem vbi regnavit filiū (qui fabricato ponte æreo: super eum agitabat currus: ad imitandum tonitrua: & in quēcūq; facē iaculatus fuisset: occidi iubebat ob quod postea verum fulmen expertus est. Vnde vergilius libro sexto. Vidi & crudeles dantem salmonea pœnas: Dum flammās iouis & sonitus imitatur olympi. Quattuor hic inuectus equis: et lampada quassans: Per grauium populos: mediæq; per elidis vrbē Ibat ouans: diuumq; sibi poscebat honores Demēs: qui nymbos & nō imitabile fulmen: Aere & cornipedū cursu simularat equorū. At pater omnipotens densa inter nubila telum Contorsit. nō ille faces: nec funera tedis Lumina præcipitemq; immāni turbīne adēgit.) Eoliden ergo aggressum: id est conatum simulare curru volanti: id est celeriter per ponrem æreum tracto: fragorē tonitruī. & Iuppiter induit Lycaona regem scilicet arcadię qui hospites suos occidere suetus: Iouemq; occidere conabatur: ora id est faciem et figuram toruę ferę: id est lupi: qui græce ΛΥΚΟΣ dicitur. Marsia nudus cute: id est excoriatus: repperit id est offendit phœbū: id est apollinem: vltorē scilicet superbīę. Vnde cum apollinē de laude cantilenę prouocasset: iudice thmolo victus: excoriatus & suspensus est. arborq; qua pependit diu ostensa est in aphrica. Arachne (puella lydia palladē de laude texturę prouocare ausa) temeraria: quia temeritatis est deam prouocare: sensit pallada cæcropiā id est atheniensem supple vlticem: quia victa in aranēū vermē mutata est. Ira ennosigei: id est neptuni sic græce dicti: ab eo q̄ terram moueat: tridentiferi id est habentis aut ferentis tridentē: scilicet fuscine nam pro insigni: perterriti imo evertit pgama: id est mœnia troię mētita. Vnde ænei. ij. Neptunus muros magnosq; emota tridenti Fundamēta quatit: totaq; a sedibus vrbē Eruit. &c. Id autē fecisse dicūt: quia cū apolline troiæ fabricat⁹ est muros: statuta pmercede ingēte a laomedontē vouisse neptuno & apollini certam pecuniā ad sacra faciēda: quā deinde trāstulit ad fabricā muros: vñ dii fecisse muros & offensi esse dicūtur. Alij id effectum dicunt: eo q̄ aqua cui neptunus p̄est: & igni cui sol adminicula p̄bet oīa struūtur.

Salmōeus

Lycaon

Marsia

Arachne

Ennosigeus

Sed quid ego annitor phœbo superaddere lumen?

Ista satis fulgore suo sententia nota est.

Et scelus a superis habet & sua præmia virtus.

Quare age conceptum virgo depone furorem:

Nec tentare deum genus infeliciter aude.

Est thalamis prælata venus prælata puellis.

Nubilibus. t. edas nisi sis pertesa iugales

Sit tua cura venus: q. si seruare pudorem

Virgineum mauis tibi sit tutela diana.

Numen vtrumq. pium. tua qui iam possidet orbem

Vota secundabit caesar. quid pallida mœres

Pone metum virgo infelix: resipisce parumper.

Pro generis splendore tui connubia caesar

Clara dabit. nam te lagidarum a sanguine ductam

Cōmemorant. proauos semēq. imitare paternum

Et cognosce deos quos agnouere parentes

Ante tui. quifnam nugas persuasit aniles

Vt genitum obscura segniq. propagine christum

Numen habere putes: mundus coniurat in omnes

Christigenas iam terra rubet: iam sanguine pontus.

Spumat: & ex toto genus hoc exploditur orbe.

Et tu docta bonas artes sata sanguine regum

Et formæ splendore nitens: gratissimā tantis

Principibus: magnæ domino gratissima roma.

Et modo florentes annos ingressa iuuentā

Sponte tibi mala tanta paras? vis ferre latentes
Carceris obscuri tenebras: vis ferre catenas
Extremamq; pati saua inter vulnera mortem?
Ah miserere tui saltem miserere tuorum:
Deserta miserere domus, lamenta precesq;
Ne contemne tuae gentis, depone rigorem
Marmoreum virgo: nec contra iura deosq;
Foemineas extende manus, tibi gloria victæ
Maior erit q̃ victrici, spes vnica tanti
Sanguinis extingui prolem pati tuorum?
Carminibus tua corda malis possessa retardat
Christus: & haud cōpos mentis cognoscere sanctos
Non fineris monitus: sed mox vt martis ad aram
Numen adoraris: pulsa caligine tollet
Libera mens oculos, & te tua limina lato
Accipient vultu reducem, quid lenta resistis?
Rumpe moras, nec te clementia cæsaris vllum
Ad scelus inuitat: nec ad importabile pondus
Urget: opus leue: iucundum: laudabile: sanctū
Imperat: id proceres oprant, id supplicat omnis
Vibstua, quid tantis & sola & foemina votis
Non parere potes? da thura calentia marti:
Dux tibi cæsar erit; nos te comitamur euntem,
Sic ait; & cæsar nutu assentitur & ore,

¶ Sed quid ego annitor. Pergit rhetor ab argumentis seueris ad blandiora & muliebri animo conuenientiora transiens ac dicens. Sed quid: id est ad quid: annitor ego. i. conor: superaddere phoebos: id est soli: lumen. i. rei clarissimæ clarificationem & approbationem? Ista sententia est satis nota: id est euidentis & clara: suo fulgore: scilicet q̄ &: id est simul scelus. i. peccatum: habeat a superis sua præmia: id est stipēdia: scilicet pœnas. et virtus habet sua præmia a superis: scilicet gaudia. Quare: id est quāobré: age o virgo: depone furorē conceptū. i. dementiā quam cōcepisti contra deos. nec aude tentare genus deum. i. deorum: infœliciter id est cum tua summa infœlicitate: quia senties deos vltiores: aut cæsare deorum causæ defensorē. Venus est p̄lata thalamis: id est legitimis nuptijs quia nubentes cesto cingit. & est p̄lata. i. p̄fecta puellis nubilibus: id est maturis ad nuptias: et ideo supple venus sit tua cura: nisi sis pertesa. i. nisi ex tēdio aspernata es: tēdas id est faces iugales. i. matrimoniales: quia nubētibus: id est puellis cū ad maritū ducerētur noctu: faces p̄ferebātur. Vnus autē est dictione pertesa personaliter: cum tamē v̄sitatius impersonaliter dixeris. Nisi te sit pertesum tēdarū. Sicut dido ænei. iiii. Si non pertesum thalami tēdæq̄ fuisset Nam tēdet impersonale v̄surpat pro p̄terito pertesum est: q̄ si maui: id est magis vis seruare pudorē virgineū: id est virginalē diana sit tibi tutela. v̄trūq̄ numen est supple piū. et Cēsar qui iam possidet orbem: secūdabit id est prospera faciet: tua vota. i. desideria: quid id est ad quid tu existens pallida. (Quæras quomodo pallidam dicat: cum dictū sit q̄ deus eam totā cœlesti afflauerat aura? Sed dices aut verū nō esse: quis rhetor id dicat: aut mutatū colorē) quid ergo tu pallida mœres. i. doles & mœsta es: quod etiā verum nō est: sed forte p̄supponitur a rhetore verū esse. O virgo infœlix: pone. i. depone: metū. i. timorē: eum etiā nō habuit: sed rhetorice ex more accusatorū dicit eam timere: quasi causæ suæ diffidat: cum ipse ecōtrario fiduciā p̄ se ferat. Resipisce. i. resume sensum bonum & sapientiā pristinā parūper. i. saltem modicū cēsar dabit tibi clara cōnubia pro splendore. i. iuxta splendore & claritatē tui generis. Nam cōmemorāt. s. omnes qui te noscunt te ductā. i. ortā a sanguine lagidarū. i. regū ægyptiorū: qui a lago descēderunt: imitare proauos. i. maiores tuos & semen paternū. et cognosce supple eos deos: quos parētes tui agnouere ante. i. prius. quisnā persuasit tibi: nugas id est res friuolas & nihil cōmodi agentes: aniles id est quales anus. i. vetulæ delirare solent. s. vt putes christum genitum

propagine obscura & segni: id est ignobili (id autem mēitur: quia regali ex progenie maria orta refulget) habere numen id est diuinitatem: mundus coniurat in omnes christigenas. q. d. temere sola cōtra maiorum tuorum defunctorum: & omnium viuentium fidem christo adhæres: terra rubet iam: & pontus id est mare spumat iam sanguine scilicet christigenarum. q. d. aliorum exempla deberent tibi esse documento & hoc genus scilicet christigenarum: exploditur id est contumeliose effugatur toto orbe scilicet terrarum: & .i. attamen tu docta. i. quæ didicisti bonas artes: & sata id est progenita: sanguine regum: & nitens splendore formæ & gratissima tantis: id est summis principibus: & supple domino magnæ romæ scilicet Maxentio qui pro te conuertenda nos conuocauit: & tu ingressa modo. i. paulo ante hac: annos florētis iuuetē. i. iuuenilis ætatis: pararas. i. cōparas et acquiris tibi: sponte. i. nō coacta: tāta mala. et vis ferre cathenas: et vis pati extremā mortem inter seua vulnera. Hec oīa possūt interrogatiue legi: aut admiratiue: et placido atq; cōdolēte vultu pñunciāda sunt. Ah (dolentis interiectio) miserere tui: & si non vis sup. tui misereri: miserere saltem tuorū: miserere domus deserte. id ē q̄ per te deseretur: et extinguet: et ne cōtēne: pro ne cōtemnas: lamenta & preces tuę gētis. i. plebis tuę hoc est subditorū tuorum aut familię tuę. Nā de genere nō pōt intelligi ne sit cōtrarium quod diceſ. Spes vnica. &c. Vnde difficile purgatu est qđ catharina dixit in fine primi huius se lactētem et parentib⁹ orbā ab angelis susceptā: et in secūdo a patre liberalibus studijs imbuedā ad varias regiones missā) O virgo quod sexū & etatē notat: et ita vim p suadendi habet. quasi dicat cū sis fœmina cedendū est viris: & cum sis virgo. i. iuuecula (dicitur enī virgo a viridiore etate quasi adhuc vigen: vnde etiā de triū aut pluriū liberorū matre pasiphae diciſ in buco. Ah virgo infœlix &c. cedendū est puectoribus. o virgo igitur deponere rigore marmoreū. i. obstinationē tuā: ne extēde manus fœmineas: q̄ fere imbelles sunt: cōtra iura et deos Maior gloria erit tibi victę q̄ victrici. i. vincētis: quod ipsis rhetoribus postea cōtigit. Nūquid sup. tu existens vnica spes tanti sanguinis patiere. i. patieris: prole. i. propagationē tuorū extingui? Christus retardat id est occupat aut hebetat aut ipedit: tua corda possessa. i. capta malis. i. nociuis carminib⁹. i. incātationibus: & tu haud. i. nō cōpos mentis. i. impos rationis tuę: nō sineris. i. non permittetis: cognoscere. i. approbare & acceptare: sanctos monitus sed mox. i. statim vt. i. postq; adorāris: pro adoraueris numē martis: ad. i. iuxta arā martis mens tua libera. i. liberata ab incātationibus christi: tollet. i.

Virgo

leuabit oculos. i. cognitionis: & hoc caligine. i. tenebrositate igno-
rantie: pulsa. i. depulsa. & tua lumina accipient te reducere. i. ad ratio-
nem reuertente vultu leto. quid tu lenta. i. tarda resistis super. admo-
nitionibus sanctis. rumpe moras. i. accelera nec clementia caesaris iui-
tat. i. allicit: te ad vllū scelus. i. facinus nefandū: nec vrget te ad pō-
dus importabile. i. ad opus vltra vires tuas: quia super. imperat opus
leue. iucundum. laudabile. sanctum: et ita genus bonitatis continēs
Proceres. i. principes & primores regni: optant id. i. vt id facias:
omnis tua vrbs: id est tota ciuitas tua: supplicat id. quid. i. ad quid
vel qui id est quomodo tu & sola et foemina: potes non parere. i. re-
sistere tantis votis: da marti thura calentia id est incensa: Caesar erit
tibi dux id est ducet te ad aram: nos comitamur id est parati sumus
comitari: te euntem id est si modo iueris: sed artificiose vtitur p̄sen-
ti tempore: quasi dere certa. nam orator debet semper prae se ferre
fiduciam: quasi id quod optet iam aut factū sit aut fiat. Sic ait super.
rhetor: et Cēsar assentitur nutu et ore: id est approbat sententiā eius
Vnde magnum sumitur argumentum ad virginem subuertendam
Nam si tot docti viri p̄dicant ipsam errore teneri: & liberatum iri si
modo sacrificauerit semel marti: paratq; sunt ipsam vna cum caesa
re ad Martis aras adducere: vnde non ignominiam sed gloriam po-
tius cōsequat: videtur aut demēs aut p̄terua & salutis suae inimica:
si periculū facere recusat. & ita vt cetera oīa artificiosissime contex-
ta sunt: vt peritis constat: imperitis autem intrudi non potest quā
propter super sedeo.

¶ Finis expositionum secundilibrī.

Secundae Parthenices. Liber. iiii.

REGIA Progenies fixis immota manebat
Luminibus: turri similis quam saxea moles
Sustinet: atq; omnem fert inconcussa procellam:
Et tali assurgens sermone silentia rupit.
Si mea mens vllō poterat sermone moueri:
Hoc fateor compulsa foret: nanq; omnia rhetor
Attigit humanum quibus est mutabile pectus.

Et factum satis est arti: si inuicta remansi
 Diuinæ hoc virtutis opus: si numen abesset
 Victor erat: grauibz potui succumbere dictis.
 Victrices habeat lauros prolataq; pugna
 Dona: ferat virtus & non fortuna coronam.
 Quoad potuit fecit: potui sine numine vinci.
 Sed mihi numen adest: quo mens arrepta moueri
 Nescit: ad Euphratem poti? sua flumina mittet
 Eridanus: Thyberim Tagus influet: Abdua Nilum
 Ante & Pyrenes Rhodope iuga mittit ad arcem:
 Taurus ad Atlantem fugiet: Carmelus ad ossam:
 Qz mea sanctus amor Christi præcordia linquat.
 Qz marti & gelidis ponam libamina saxi:
 Nec superos odi: nec numina facta: nec aras
 Numinibus sacras. verum quæ numina vanum
 Vulgus ait tenebrosa sequens vestigia patrum:
 Numen habere nego: teneat si Iuppiter arcem
 Aetheream: quis templa Ioui quis sacra negabit?
 Sponte ego thura feram. Veneris (si numen haberet)
 Numen adorarem. Phœbum sequar atq; sororem
 Si soror & phœbus dii sint. Venerabimur aram
 Palladis æthereo pallas si nata cerebro.
 Impius & mergi dignus phlegethonte sub imo
 Sacrilego quicumq; deum sermone laceffit.
 Sed vetus & toto iam vulgarissimus orbe

Mortales inter miseros efferbuit errors:
 Atq; aliter q̄res habeat sentire coegit.
 Somnia nec refero: sed quod narramus aperta
 Monstrari ratione potest. Dic optime Rhetor
 Quis fuit ante iouem: qui lucida volueret astra?
 Qui regeret cœli cursum: qui clauderet vndas
 Littore: qui lato vestiret gramine campos?
 Mundus enim fuit ante iouem: qui raptus ab ipsa
 Fauce patris coribantum opera translatus ad Idam
 Gnosiacaq; domos creteo creuit in antro.
 Iuppiter est igitur proles humana: propago
 Est humana iouis: nullum fecere quod ipsos
 Esse deos testetur opus. furta: arma: rapina:
 Stupra: doli: fraudes: opera hæc præclara deorum.
 O insana hominum mentes: quæ credere diuos
 Artibus his factos potuere: ardentis olympi
 Artificem fecere hominem: dementia nulli
 Admittenda viro. Deus est æternus: & ingens.
 Nec comprehensus adhuc: nec quæ comprehendere possit
 Mens est vlla deum. Simplex essentia nullis
 Intercepta locis: non circumscripta figuris.
 Vnus & in plures nunq̄ diuisus ab omni
 Conditione procul nostra. mortalia nedum
 Omnia verum etiam vincens cœlestia longe.
 Solus hic immensum fecit non iuppiter orbem

Quicquid habet phlegethon: quicquid caua viscera terrae:

Quicquid inest pelago: quicquid secat aera pennis

Condidit: & solus totum hoc opus ipse gubernat.

Qua narras de prole iouis de stirpe deorum:

Scenica sunt: leuibus vulgo recitanda poetis:

Exhibitura locos populo: plausumq; theatro.

Iuppiter & proles ita sunt in sidera lati

Vt fera syluosa nemees: vt portitor helles:

Portitor europes: autiga: & iasonis argo.

Pegasus: arctophilax: & raptis miluius extis.

Caesareusq; thronus: coma regia: procyon vrsa.

Coruus/olor/lepus/ara canis/lyra/cancer/& vrnæ:

Atq; alia coeli formæ: quas græcia mendax

Finxit: & audaci vatū facundia cantu.

Regia progenies. Hic est tertius & vltimus huius secunde parthenices liber: in quo reliqua q̄ proposuerat auctor: diserte prosequitur: ostendēs primo respōsum diuæ virginis: quo rhetores ad fidē conuertit. Laudat peritiā rhetoris: in quo se candidā: hoc est minime inuidam: nec laudis humanæ cupidam ostendit: simulq; beniuolentiā ipsius rhetoris captat. seq; inuidiā prædicat nō humanis sed diuinis opibus fretā: quo audientes ad christū conuertat. ¶ Ordo est. Progenies id est proles: hoc est filia regia: scilicet catharina. (Solet quidē progenies etiam de vno dici: vt de achille: statius in principio achilleidos. Magnanimum eacidē formidatāq; tonanti: progeniem. Sed tunc proprie quādo tota eiūsmodi generatio in vno cōsistit: vñ solus achilles formidatus tonātī fuit: & sola catharina progenies regia. s. de domo lagidaz) manet imota: & hoc luminib⁹ fixis. i. habēs oculos fixos & nō vagātes: existēs similis turri: quā moles saxea sustinet: atq; quē sup. existēs incōcussa. i. nō expulsa de loco fert. i. tolerat

Progenies

omnē procellā. i. impetū procellarū: et ipsa assurgens rupit silentia
 tali sermone. i. sic loqui coepit. Si mens mea poterat: pro potuisset
 aut posset (& est frequēs eiusmodi apud poetas locutio) moueri. i.
 a fide & pposito: yllo sermone. i. quauis suasionē aut oratione: ego
 fateor supple q̄ ipsa foret compulsa: hoc supple sermone. Namq̄
 rhetor attigit omnia. i. oēs locos quibus pectus humanū est muta
 bile: & satisfactū est arti. i. quantū ars exigit. Si ego remansi. i. per
 mansi inuicta: hoc supple est opus virtutis diuinæ: ipse erat: id est
 fuisset victor: si numē. i. auxiliū diuinū abesset: ego potui succum
 bere. i. vinci & superari grauib⁹ dictis supple rhetoris: habeat sup.
 rhetor lauros victrices. i. victoriæ indices: aut victori debitas: &
 dona. i. præmia pugnae: prolata. i. pposita & cōstituta: et virtus. i.
 peritia & sciētia eius: ferat sup. secū. i. asportet coronā. i. honorē &
 præmia cōstituta: et nō fortuna. i. casus inopinatus: quia pter opi
 nionē erat q̄ virgo diuino numine fulciret: ipse fecit quod potuit
 vel quoad. i. quatenus potuit: ego potui vinci. i. superari sine nu
 mine. i. sine auxilio numinis. Sed numen adest. i. auxilio est mihi:
 quo. i. ad quod mens arrepta. i. attracta nescit moueri. i. pellia loco
 suo. Eridanus fluuius ille italiæ qui & padus dicit: mittet potius. i.
 citius: sua flumina ad euphratē fluuiū per babiloniā fluentē et in
 rubrū mare cadentē. et tagus fluuius lucitanie atreas harenas ha
 bens: influet potius tyberim. i. fluuiū illum per urbē romā fluentē:
 abdua seu (vt strabō eū nominat) adua: fluuius e lacu verbano ex
 alpibus in lariū lacum influēs: influet ante nilum fluuiū ægyptum
 pertrāseuntē: & rhodope mons thraciæ mittet ante. i. prius iuga. i.
 partē cacuminū suorum ad arces. i. summitates pyrenes. i. montis
 hispaniæ a gallia diuidentis: et taurus mōs ille cōterminus ripheis
 montibus: fugiet ante. i. prius ad atlantē montē mauritanie. car
 melus mons ille inter cæsariā tyron & iordanem ad carpathiū vsq̄
 mare protēsus. de quo in priore parthenice plura dicta sunt: fugiet
 supple ante ad ossam: mōtem illū thessalie: q̄ sanctus amor christi:
 linquat: id est deserat: mea præcordia. i. interiorē affectionē cordis
 mei. & q̄ ego ponā libania. i. sacrificia marti: & pro. i. gelidis: id est
 frigidis: quia sine sanguine & vita: saxi id est faxeis simulachris.
 Nec ego odi superos. i. sanctos: nec numina sancta. i. ea quæ ego
 sancta cenfeo: nec odi aras sacrās. i. sacratas numinibus verū. i. sed
 ego nego ea sup. hoc est simulachra deorū: quæ vulgus vanū: id est
 mendax & stolidū: sequens tenebrosa vestigia patrū. i. maiorum
 suorum: ait. i. dicit & appellat numina. i. diuinas potētias aut deos
 ut ego in quā ea habere numē. i. diuinā potētia qua p nutu agant.

Parthenices Catharinariae Liber III Fo. LXVIII

Si iuppiter teneat arcem æthereā. i. celestem quod false præsupponit
 (quis negabit ioui templum? quis sacra. i. sacrificia supple negabit?
 quasi dicat nemo nisi demens: ego feram. i. offeram ioui supple
 si numen haberet: sponte id est voluntarie non coacta nec sollicitata
 a vobis thura. i. sacrificium thuris: et ego adorarem numen veneris: si
 supple venus haberet numen ego sequar phœbū. i. apollinē: atq;
 fororē: id est dianā: si phœbus & foror supple eius sint dei (ita recte
 scribitur quis vt monosyllabon hic proferatur) nos venerabimur
 aram palladis: si pallas nata supple sit cerebro æthereo: id est ipius
 iouis qui phisice æther dicitur. (Nam phisice id est naturaliter lo-
 quentes poetę per iunonem inferiorē aerem intelligunt: per iouem
 superiorē ac puriorem: vnde in manu fulmen habere dicitur: ver-
 tice autē spheram ignis attingit. Vnde pallas seu minerva dea sapi-
 entię nata fingitur: q; calor ille celestis præcordiis infusus sapien-
 tiam cōferre putatur. Vnde contra dicit maro. Sin has non possim
 naturę accedere partes: Frigidus obstitit circum præcordia san-
 guis &c.) Impius supple est et dignus mergi: id est sepeliri aut im-
 mergi sub imo. i. profundo phlegethonte: id est fluuiio infernali sem-
 per ardente: quicunq; lacescit. i. carpit & prouocat ad iram ac blas-
 phemat deum sermone sacrilego: id est blasphemus: et sacrum. i. diui-
 num eius numen detrahente: sed error vetus & vulgatissimus iam
 toto orbe. i. per totum mundū: efferebuit: id est frequens & creber
 effectus est inter miseros mortales. s. homines: atq; sup. ipse error coe-
 git sentire de simulachris. s. deorum: aliter q̃ res habeat. Nec p̃ & non:
 et ego non refero. i. narro somnia. i. res friuolas & vanas et a somnia
 ante excogitatas: sed illud quod nos narramus potest monstrari:
 aperta. i. manifesta ratione. O optime rhetor dic q̃s fuit ante iouē
 qui volueret. i. circummoueret astra lucida. i. resplendentia: et qui re-
 geret cursum cœli: & qui clauderet vndas scilicet maris littore: & q̃
 vestiret campos gramine læto: id est abundante aut lætificatē: quasi
 dicat oportet q̃ aliquē des: enim pro quia: quia mundus fuit ante
 iouē: qui raptus ab ipsa fauce patris. s. saturni qui ipsum deuorare
 voluit: & supple trāslatus ad idam. i. siluā illā cretensem: et domos
 gnosiacas. i. cretenses opera. i. per operā & sedulitatē: coribātū illoꝝ
 populorū cretensium: creuit in antro creteo. Nota est fabula. Nam
 Iuppiter saturni atq; opis filius & eodē partu cum iunone genitus
 ne a saturno occideretur: q̃ cū titano fratre pactus fuerat se omnē
 prole masculā interēpturū: missus est ab opi in montē & curetibus
 traditus est educādus: siue (vt quidā volūt) cureti regi cretensium: q̃
 in gnos vrbe illū seruauit: vbi matris eius est templū. vtrāq; opi-

Pallas
 Aether
 Iuno

Iuppiter

Curetis
 Gnosus

Curetes
Coryban-
tes.

nionem tangit hic dicens translatns ad idam gnosiacasq; domos.
Qui vero curetibus nutritū affirmant: addunt in antrū montis idē
ab eis delatū: & ne forte vagitus deflentis audiretur: cymbala illos
et tympana & clypeos atq; alia arma pulsasse: & ad eorum sonitū
cōuenisse apes & infantis ori mella instillasse: cuius beneficij gratia
iouem postq; coeli imperiū adeptus erat: indulisse apibus vt sine
coitu generarēt: quam opi. virg. geor. iiii. sequitur. Curetes autem
sacerdotes fuerūt cybeles seu cybellis matris deū. & qui corybātes
& caberi & ideī et telchines & dactyli dicūtur: fueruntq; filij saturni
et alio pes: aut solis & minervę. Sunt qui dicūt iouem nymphis alē
dum datū amaltheę & melissę: nec desunt qui in dictū montē nua-
tritum p̄dicent: sed in toto figmēto sunt fabulę historię admixtę.
ne aut̄ poeta alterā opinione dānaret: cōmune sumpsit dicēs creteo
creuit in antro: quia tam idē q̄ dictū antrū est creteū: hoc est cre-
tense. Igitur si iuppiter genitus & nutritus est Iuppiter est proles
humana: & propago. i. et ppagatio seu progenies iouis est hūana:
hoc est iuppiter purus hō: puros hoies genuit: qui supple nullū fe-
cere opus: quod testetur ip̄sos esse deos. Nam furta: arma. i. bella &
cædes: rapinæ. Stupra. i. de uirginationēs: doli: fraudes: hec supple
sunt p̄clara opera deorum. i. eorum quos deos dicitis. Vnde exclā-
mat. O insanę mentes hominū quę potuere credere diuos esse fas-
ctos his artibus: id est huiusmodi scelerib⁹: & quę supple fecere. i.
reputauerunt hominē esse artificē olympi. i. coeli: ardentis id est re-
splēdentis: & ardore ignis cincti: q̄ supple res est: dementia nulli. i.
nō vlli: non admittēda vlli viro. i. quā nullus vir admittere debeat
Deus est æternus & ingens. i. magnus sine exēplo: nec cōprensus
id est incōpræhensus adhuc: nec vlla mens est quę possit cōpren-
dere deum Est enī supple essentia simplex: nullis locis intercepta:
id est nō circūscripta dimēsiōibus localibus: & nō circūscripta fi-
guris: et supple deus est vnus & nunq̄ diuisus in plures: et procul
ab omni cōditione nostra. i. humana: vincens. i. antecellens lōge
nedū omnia mortalia. i. corruptibilia: verū etiam omnia coelestia:
hic scilicet deus fecit solus. i. sine alicuius adiutorio: orbē immen-
sum. i. totum vniuersum: nō iuppiter. & condidit quicquid phle-
gethon. i. infernus habet: & quicquid viscera terrę caua. i. cōcaua
supple habent: & quicquid inest pelago: id est mari: et quicquid se-
cat: id est diuidit pennis aera. i. quicquid volat: & ip̄se solus guber-
nat hoc totū opus suū: ea supple quę tu narras. i. recitas de prole
iouis & de stirpe deorū: sunt scenica. i. figmēta fabulaz in scenis
agibilia. sunt igitur scenica. i. argumēta scenarum: recitanda

vulgo. i. coram indocto populo: sup. a poetis leuibus. i. res inanes
 sectantibus: exhibitura: vt quæ exhibeāt populo iocos: & theatro
 id est accipiendo contentos pro continente: existentibus in thea-
 tro: hoc est publico spectaculo: plausum id est applausum. Iuppi-
 ter: et proles. i. liberi eius: sunt lati id est translati in sidera: ita vt fe-
 ra nemees: illius regionis in arcadia siluosa id est multas siluas ha-
 bentis: est supple translata: hoc est vt leo dicitur translatus in sive-
 ra: quem Nigidius tradit a luna iussu iunonis in terra arcadica & re-
 gione nemee educatum: et deinde in exitium herculis demissum quē
 hercules iussu euristhei claua quem a molorcho hospite acceperat i-
 teremit: qui postea claua illa pro gladio: & pelle pro clypeo vsus di-
 citur. Leonē vero aut Iuno ob inuidiam herculis: aut Iuppiter in
 gloriam eius: in coelum transtulit: qui ad occasum spectans supra
 caput hydrae constitutus est. & vt id est quemadmodum portitor
 helles id est aries aureum vellus habens super quem helle pontum
 tranare cum phryxo cupiens submersa est: ponto nomen dans.
 Tradunt enim phryxum athamantis regis thebarum ex nephele
 filium: vna cum sore helle: cū defuncta matre: nouercae (quē ino
 vocabatur) insidias ferre non possent consentiente patre de fuga
 cogitasse. Itaq; arietem aurei velleris datum ipsis a matre dum viue-
 ret aut a patre viuente adhuc: conscendisse: et portum ea parte qua
 angustior est transfretare coepisse: hellen vero puellari timore exter-
 ritam decidisse in pontum: vnde qui prius pontus dicebatur hel-
 les pontus est vocatus. Phryxum vero incolumem in colchos ad
 Oetam regem peruenisse: & arietē quo vectus fuerat immolasse ioui
 & pellem aureā in tēplo fixisse: arietēq; ipsū a ioue translātū: & iter
 sidera locatū pristina effigiē tenuisse quā a phryxo phryxus est vo-
 catus quidam tū dicūt vellus illud aureū marti fuisse consecratum:
 & arietem coelestē eū esse qui baccho p. deserta lybiæ vbi ammonis
 tēplū postea factū est apparuit. Et vt portitor europes. i. taur⁹ qui
 europenagenoris filiā in cretā isulā incolumē trāsuexit: nota est fa-
 bula. et vt sup. auriga trāslatus in sidera: videlicet bootes q. plau-
 strū in septētrione regit. & vt argo. i. nauis lōga q. prima fuisse dici-
 tur: qua Iason & ceteri argonautē ad colchos p. aureo vellere vecti
 sūt. & vt Pegasus. i. equ⁹ ille alar⁹ qui hippocrēnē fōtē fecit: & e fan-
 guine medusē a perseo interēptē nat⁹ dicit. & vt arctophylax. i. cu-
 stos vrse. i. calistous matris in vrā versē & vt milui⁹ auis illa rapax
 translāt⁹ sup. est in sidera: extis raptis. i. postq. exta rapuit. dicitur
 vulgo miluius: sed ab horatio in epistolis etiam miluius vocatur.
 & vt thronus cesarius. i. iulij. cesaris: quē quidā inter sidera locatū

Leo coele-
stis

aries coele-
stis

Taur⁹ coe-
lestis.

Berenice et
capill⁹ ei⁹.

Procyon.

fingunt: & vt coma regia: vel Nisi megarensium regis: a syllā eius
filia abraſa & minoi tradita & tandem inter astra locata. vel potius
berenices reginæ. Nam cū Ptoleme⁹ berenicē ptolemei & arſinoes
filiam sororem suam duxisset vxorem: et paulo post in aſiam cum
exercitu prouectus fuiſſet: tradunt eam vouiſſe: ſi victor Ptoleme⁹
rediſſet ſe crinē detonſuram: atq; eo voto dānatam: hoc eſt eius rei
compotem factam: crinē in veneris templo conſecraſſe: qui cū po-
ſtridie non apparuiſſet: egre id ferēti regi: Coniō mathematicus ei⁹
gratiam captans dixit crinē inter ſidera collocatum: idq; a rege cre-
ditum eſt viſis quibuſdam ſtellis crini non diſſimilibus. & procyō
id eſt anticanis a πρὸ quod eſt ate: & κυὸν canis. Cicero in arato
primam ſyllabam meo iudicio recte corripit dicens. Anticanem
procyon graio qui nomine fertur. nam pro grēcū corripitur. Eſt
ergo procyon ſtella ante canem: quidam ſirium putant. et vt ſup.
vriſe de quibus prius dictum eſt ſup. translatę ſūt in ſidera. Et vt
coruus. olor id eſt cygnus. lepus. ara. canis. lyra. cācer. et vna atq;
alię formę cœli id eſt cœleſtium ſignorum ſupple translatę ſunt
in ſidera: quas ſupple formas: grēcā mendax (Sic Iuuenalis. & qe
quid grēcā mendax audet in hystoria) finxit: et quas ſacundia va-
tum finxit audaci cantu id eſt carmine audacter hoc eſt contra fidē
et veriſimilitudinem ficto. q. d. licet nomina deorum gētilium pla-
netis & ſtellis attributa ſunt non tamen ipſi continuo in cœlū trāſ-
lati cenſebuntur: niſi eo modo: quo & beluarum & inanimatorum
figurę in cœlo a poetis conſtituūtur. De omnium autem iſtorum
metamorphoſi ac translatione videbis Ouidium aut Iginum: lon-
gum enim & inutile eſſet ſingula perſequi.

Non ita naturę ſpeculati arcana ſagaci

Ingenio ſenſere viri: quos attica tellus

Quos iudæa tulit: babylonq; antiqua magorum

Clara rudimentis: bragmanarumq; reposito

Ora iacens mundo: nudis vicina ſophiſtis.

Primus Anaxagoras quadam cœleſtia dixit

Mente regi. non ille ſouem: non ille mineruam

Non Maia ſemeleue ſatum præfecit olympo:

Non hominum quęq; breuib; qui tanta lacertis

Corpora perpetuo nequeat conuoluere gyro.
Aethica cæcropias docuit qui primus athenas
Insignis virtute senex: simulachra deosq;
Risit: & hic sophiæ princeps ab Apolline vestro
Dictus. & iecirco iussus potare cicutam,
Matre Perictonia veniens a stirpe Solonis
Clarus Aristocles: humeris Plato dictus ab amplis:
Cum comite Eudoxo nostram peruenit ad urbem,
Quicquid ab habramo nostri didicere parentes.
Transtulit ad graios: & ab his Academiæ terris
Orta deos plures aufert. vnumq; fatetur
Artificem mundi dominatoremq; deumq;
Magnus Aristoteles hominum figmenta perosus
Lyncea in æthereos attollens lumina tractus
Vidit in hac vnum mundi testudine numen:
Et coluit. patrios ideo fugisse penates
Euboicosq; lares ferrur petiisse: diemq;
Chalcide supremum longa clausisse senecta.
Hic deus errantes miserans in imagine nostra
Venit: & istorum fraudem detexit & artes
Spirituum sacros quibus indulgetis honores.
Hic deus. hunc vnum colimus. vobisq; colendum
Dicimus. at plures luci præferre tenebras
Et cœlo phlegetonta volunt: & funera vitæ,
Huius in aduentu vester trepidauit Apollo

Squallidus: & vultu radios contraxit opaco:
 Tunc cecidere deum statuæ: simulachraq; miris
 Sunt contrita modis: vestri meminere parentes.
 Hunc solymi vates perhibent vestraq; sibyllæ
 Sæcula facturum lustratis aurea sacris.
 Huius ob imperium æternum promissaq; genti
 Regna suæ: nec forma meos nec sceptrâ nec ætas
 Sollicitant animos, bona nec mortalia tanti
 Ducimus, hoc etiam vestri docuere poetæ:
 Nam quid Lyriopes & graii filius amnis
 Vos aliud docuit, fragilis q̃ noxia formæ
 Blandimenta malis præbere incendia curis
 Et sibimet nec solum aliis inferre venenum?
 Et quid opes aurumq; Midæ monuere? quid ausus
 Quid phaetontis equi? nisi q̃ vota improba regum
 Diuitiæq; abeunt pessum, secumq; ruinis
 Inuoluunt grauib; reges regumq; ministros?
 Dicite: Plutoni veterum prudentia vatum
 Cur subiecit opes? forsan quia viderat aurum
 Ex ima tellure trahi: sub montibus altis
 Aes later, argenti decor est in viscere terræ.
 Berica testatur regio, Pactolus & hermus
 Astipulantur, agunt etenim flauentis harenæ
 Diuitias, fuluq; trahunt cum piscibus aurum.
 Et quia sub terris ditem regnare volebant

Quæ tellure latent ditæ attribuere profundo.

Forſitan hæc fuerit ratio quæ mouerit illos.

Altera ſe nobis longe præſtantior offert

Ad mores inuenta bonos: ſtudioſa ſalutis

Conſona dogmatibus noſtris. Concedimus ergo

Diuitias orcho: quia ſunt fomenta malorum:

Et ſclerum inſtrumenta: quibus ſubuerſitur omne

Iuſtitiæ robur. cæcos quibus itur ad amnes

Sulfureoſq; lacus regnum implicabile ditis.

Non aliam ob cauſam mundi ſaluator iniquas

Appellauit opes: & lucra ferentia mortem

Diſtribuenda pios hominum mandauit in uſus.

Diſcite veſtrorum monitis contemnere quicquid

Eſt mortale: omnem regna in cœleſtia curam

Ferte. nec ætati: fluxæ neu fidite uitæ:

Mobile tempus abit: mora nulla fugacibus annis:

Nunc quoq; dum loquimur Cæſar tua præterit ætas

Anxia: nec gelidam tardat tua purpura mortem.

¶ Nō ita nature. &c. In hac parte reſponſionis ſuæ docet diua mar-
tyr qd̄ Auguſtinus in de ciuitate dei etiā atteſtatur philoſophos
quosdā melius de deo ſenſiſſe q̄ vulgus & indoctos principes: qui
poetarū figmēta nō intelligētes: ſed tñ credentes: errores ac ſupſti-
tiones innumeras de dijs habuerūt. Ordo eſt. Viri. ſ. philoſophi ſpe-
culati. i. ſcrutātes: ſagaci. i. prudenti ac perſpicaci ingenio: arcana
id eſt ſecreta nature: nō ſenſere ita: vt ſup. poetarū figmēta ſonant
& vulg⁹ credit: quos ſup. viros: tellus attica. i. athenienſis: tulit. i.
produxit: & quos iudea tulit: & quos babylon antiqua exiſtēs: cla-
ra rudimētis. i. doctrinis & eruditionibus: magorū. i. ſapiētū quos
babylonij ac perſe magos vocāt. ſup. tulit: & quos ora: id eſt regio

bragmanē

Gymnetē
Gymno-
sophistæ

Socrates.

bragmanarū: iacēs. i. sita sup. in mūdo reposito preposito. i. longe posito & ab alijs regionib⁹ separato: & existēs vicina sophistis nudis. i. gymnosophistis. i. sapiētibus indiē sup. tulit. De bragmanis sophistis. i. sapientibus: plurima in vīta alexandri dicunt. quorū multa a strabone lib. xv. recitant: atq; inter cetera dicit: eos partim cū grēcis sentire: vt q; mūdus sit creatus & corruptibilis & sphericus: et q; cōditor et administrator oīm de⁹ vniuersū peruat. &c. Gymnetē autē seu gymnosophistē in india nudi philosophantur. sub dio. i. ioue seu cōelo. vnde & nomē acceperūt: nā γυμνοφ: grēci nudū dicūt: sophista autē sapiens dicitur etiā verus licet nūc vulgo pro eo qui petit videri sapiēs potius q̄ esse: accipiat. hi philosophantur in mira austeritate vsq; ad. xxxvij. annū. postea remissius viuunt. Anaxagoras philosoph⁹ ille dixit primus: sup. iter philosophos grēcos: cōlestia sup. corpora: regi. i. gubernari: quadā mēte: quā s. primā intelligentiā vocāt. Ille. s. anaxagoras: nō p̄ficit: id est p̄ficiendū cēsuit: olympos. i. cōelo: iouē: nō mineruā: nō fatū. i. genitū: maia. s. mercuriū: ve pro vel: fatū semele: videlicet bacchū: non etiā quēq; i. quēuis hoīm: qui nequeat cōuoluerē ppetuo gyro id est perpetua reuolutione: corpora tanta. i. tam magna vt sūt cōlestia: lacertis. i. brachijs: breuibus. Senex. s. Socrates: insignis virtute: qui primus docuit athenas cæcropias. i. a cæcrope rege sic dictas: æthica. i. moralia (primus enī de moribus disquisuit: vñ philosophiā de cōelo in terras auocasse dicitur. eo q; qui prius cōlestia scrutabātur: ipso monitore se scrutari inceperint: quomodo honeste ac decenter degant: et in quo sūmū bonū constituant pquirentes) risit simulachra et deos. i. quos vulgus deos putauit. et hic. s. deorum derisor. dictus. i. iudicat⁹ est: ab apolline vestro. i. quē vos colitis & veridicū iudicatis: p̄iceps sophiē. i. sapientiē(nā cheremphonti socratis discipulo apollinem consulenti quēnā in terris sapientē censeret: ipse socrates sapientissimus oīm pronūciatus est: q̄ res illi sumnā inuidiā peperit: falsoq; criminatus cicuta diē clausit in carcere atheniensi. Vñ Iuuenalis. Inopē vidistis athenē nil p̄ter gelidas ausē conferre cicutas. Accusauit autē melitus q; iura violaret: et q; existimaret deos non esse: quos ex maiorum istituto susceperat ciuitas athenarum: & q; alia noua dēmonia induceret: et q; cōtra ius et fas iuuenes corrumperet. Fuerūt etiam accusatores Anytus et Lycon vnde anyti reum Horatius vocat. Et iussus supplē Socrates potare cicutam id est succum cicutē herbæ frigidissimæ & venenosē. idcirco: quia scilicet deos esse negauit. Aristoteles clarus scilicet inter philosophos: veniens stirpe Solonis: illius nobiliss

mi athenarum principis et legislatoris ob virtutem tamen a tyranno expulsi: matre perictionia. i. ex parte matris perictionia: dictus: id est denominatus ab amplis humeris Plato (nam $\pi\lambda\alpha\tau\omega$ la-
 tus dicitur: cum autem pri⁹ vocaretur Aristocles ab Aristone palestrita vocatus est Plato. habuit patrem quoq; Aristonem & matrem perictioniam: auditor fuit socratis: quo mortuo cratylū & hermodenē præceptores habuit: & megaræ euclidem: vnde Cyrenen profectus Theodorum philolaum & eurytum pythagoreos audiuit: deinde petijt ægyptum comite (vt hic dicitur) eudoxo (vt alij volunt euripede: & multa a prophetis et sacerdotibus didicit: reuertensq; athenas in academia habitauit: ter militauit: ter nauigauit in siciliam. semel venundatus est. A deo autem in omni genere disciplinarum & præsertim in philosophia excelluit vt & diuin⁹ Plato et philosophorum homerus vocatus sit: sed ad ordinem redeo) ipse inquam Aristocles dictus plato: peruenit cum eudoxo comite ad nostram urbem scilicet alexandriam: & transiit ad graios: id est græcos quicquid nostri parentes .i. maiores nostri didicere ab habramo: patriarcha scilicet (Nam vt pri⁹ dixi sicut ab habraā fit latine habraamus: ita ab habram (quo nomine ille vocatus est) fit habramus. Habramus autem siue habram cum tempore famis in ægyptum commigrasset: ægyptios arithmetica & astrologiā primus docuit: vnumq; deum p̄dicauit) et academia vicus ille atheniensis vbi plato postea p̄cepit: orta ab his terris id est prudentiā suam habens ab ægyptijs: aufert: id est negat esse plures deos: & fatetur vnum artificem: id est factorem mundi: et dominatōrē et deū Aristoteles magnus scilicet philosophus: perosus: id est perfectio odio prosequens figmenta hominum: attollens lumina lyncea: id est perspicacissimos oculos quales lynceus habuisse dicitur (cui⁹ meminit Seneca in medea: & Horatius in prima epistola dicens. Nō possis oculo quantū contendere lynceus: nō tamen idcirco cōtemnas lippus iungi) in tractus æthereos: id est regiones & orbis celestes: vidit in hac testudine mundi id est corpore cœlesti testudinis formā hebēte: vnū numē. i. vnū deum. videlicet vnū primū motorem: & coluit sup. illud vnū numē (ob qđ accusat⁹ in chalcidē secessit vt in vita ei⁹ cōstat) & fert fugisse ideo penates patrios: & petijsselares euboicos: & clausisse diē sup̄num: longa senectā. i. cū iā diu vixisset: chalcide. i. in ea ciuitate euboeæ regionis. (Verū huic loco obstat videtur quod in fine primi hui⁹ dictum est. qđ videlicet Nīcomachi proles mutabile corp⁹ Contemplata: deum sicco p̄trāsijt ore. Sed dicemus illic dictum eē qđ sepe errauerit: et parū de deo bñ

senferit: verū tñ vt hic dicitur ad vñ⁹ primi motoris cognitionem
 peruenit quē deū esse credidit) hic deus. f. vnus est artifex & dñator
 oim: miserans errātes. f. hoīes: venit in nostra. i. humana: imagine
 & detexit. i. aperuit & manifestauit: fraudē et artes. i. astutias istoz
 spiritūū quib⁹ indulgetis sacros. i. diuinos honores. hic. f. q. venit
 est sup. deus: & nos colimus hūc vñū. i. solū: & dicimus. i. p̄dicam⁹
 colendū vobis: at. i. sed: plures. i. valde multi volūt p̄ferre. i. añfer-
 re & p̄ponere: luci tenebras: & cœlo phlegetōta. i. infernū: & vitæ:
 funera. i. mortē. Vester apollo. i. quē vos colitis: trepidauit. i. timorē
 cōcussus est: existēs squallidus. i. icultus et tristis in aduētū huius
 scilicet dei. hoc ē xpī: & cōtraxit radios. f. prioris lucis: existēs vul-
 tu opaco. i. dēso et tenebroso. et tūc statuē deū. i. deorū cecidere: &
 simulachra deorū sūt cōtrita. i. cōfracta: miris modis: quia nō vide-
 bantur qui ea cōtēbāt: vestri parētes meminere hūc. i. mētionē fe-
 cerūt hui⁹. vates. i. p̄phete solymi. i. iudei & vestre sybillę phibēt
 id est attestant hūc facturū secula aurea: & hoc scēlis: p̄seculis sup.
 priorib⁹: lustratis. i. purgatis. de qua re virgil⁹ sibiyllina carmina
 recēsenis egloga. iiii. multa xpī natiuitati cōsona ponit. Nec forma
 id est speciositas mea: nec sceptra. i. regalis dignitas mea: nec etas:
 id est iuuēta mea: sollicitāt. i. sollicitos facere possūt aios meos: ob
 eternū imperiū hui⁹. f. dei & ob regna promissa. i. q̄ ipse p̄misit suæ
 genti. i. christigenis: dura erit reciprocatio: regna p̄missa suę genti
 nisi dixeris: promissa. i. q̄ ipse promissit: aut suæ. i. proprię & debite
 genti: quia dedit potestātē filios dei fieri: ijs q. credūt in noīe eius.
 Nec nos ducimus. i. estimamus: bona mortalia. i. trāsitória et tēpo-
 ralia: tanti vt sup. propterea cōlestia deferamus. Vestri poetę: id ē
 græci docuerunt etiā hoc. i. bona tēporalia nō esse magni faciēda
 Nā quid filius lyriopes et āmnis grai⁹. i. græci. f. ægri: hoc est Or-
 pheus (quē tñ Virg. filiū calliopeę seu calliopes musę in bucolicis
 dicit. Vñ quidā calliopes nō lyriopes legunt. Alij etiā apollinē non
 æagrū fluuiū thracię patrē habere dicūt) docuit vos aliud q̄ blan-
 dimenta noxia. i. nociua: formę fragilis. i. cito peuntis: p̄bere incē-
 dia: malis. i. noxiis curis (nō enī omnes curę malę sūt. sed vt Iuue-
 nalis dicit. Rara est cōcordia formę atq; pudicitia. Orpheus autē
 euridicē misere amauit: vt quarro georg. Virg. recitat) & inferre si-
 bimet nec solū (pro nedū) aliis venum. i. perniciē. Multi enī ppter
 prestantiā formę perierunt: & quid opes. i. diuitiæ et aurū midæ: &
 quid ausus: et quid equi phaetōtis monuere sup. aliud: nisi q. ipso-
 ba vota regū et diuitiæ regū: abeunt. i. dilabunt. pessum. i. in con-
 cūcationē et nihilū & q. inuoluunt secū reges & ministros regum

grauibus ruinis? q. d. nihil aliud poetæ per hoc monuerūt. Midas
fuit rex phrigiæ opulentissimus. vt herodotus libro primo docet: Midas
cuius pater Gordius noie ab agricultura ad imperium est euectus:
qui de suo nomine gordiam ciuitatē inter phrigiam maiore & mi-
nore a se conditā denominauit: vbi & plaustrum quo aliquando
vltus erat asseruabatur. Quia ergo ex agricultura patris ad immen-
sas opes euectus est midas: qui eis vt nequiuit: quia obtuso inge-
nio & duris auribus marsiæ victoriā contra apollinem dedit: sinxe-
runt poetæ eum impetrasse a dijs: vt quicquid tangeret aurū fieret:
atq; ita inedia ab sumptū: verum eusebius dicit eum sanguine tauri
epoto extinctū. Phaeton autē apollinis seu solis & clymenes nym-
phæ filius: vt se ab apolline originē trahere probaret a patre impe-
trauit currus eius gubernationē: cui cum impar esset in padum inci-
dit: quem & a se eridanū denominauit. Nam phaeton idem est qui
& eridanus. Fabulā ponit ovidius in fine primi et in principio se-
cundi metamorphoseos. Dicite o rhetores supple cur prudentia
veterū vatum: id est poetarū (qui idem theologi fuerunt etiam au-
gustino teste: vt orpheus linus & museus) subiecit plutoni: id est
diti: hoc est deo inferorū: opes id est diuitias. forsan ideo quia vi-
derat aurum trahi ex ima tellure: id est ex visceribus terre: æs id est
quodlibet genus metalli latet sub altis mōtibus. decor argēti est in
viscere terre. regio bethica q̄ in finibus hispaniæ est a bethi fluuio
denomiata: qui cū tago aurifero fluuio originē trahit e boeti mōte
vbi sunt argēti metalla. Bethica ergo regio testatur q̄ decor argēti
est in viscere terre: & pactolus in asia fluuius aurifer: & hermus flu-
uius lydiæ etiā aureas harenas habēs: astipulātur. i. suffragant huic
sententiæ. etenim quia certe ipsi agunt. i. impellūt suo fluxu diuitias
harenæ flauētis. i. aurei coloris: & trahunt cū piscibus aurum fuluū
Et quia veteres poetæ volebāt ditem. i. plutonē regnare sub terris
ipsi attribuerē diti pfundo. i. infernali ea q̄ latent tellure. i. in terris.
(Macrobius tamen in de somnio scipionis alias causas quoq; affi-
gnat docēs post mortē homines diuites fieri in æliseis cāpis) for-
sitā hec fuerit ratio q̄ mouerit illos: scilicet poetas ad hoc fingēdū.
Altera supple ratio inuēta ad bonos mores: existēs lōge pstantior
& studiosa salutis et cōsona nostris. i. christianis dogmatib⁹: offert
nobis se. i. p̄sto est. Nos cōcedimus orcho i. plutoni diuitias: ergo
id est ideo: quia sunt fomēta malorū & instrumenta scelerū: quibus
omne robur iusticiæ subuertit. (Multi enī per diuitias corrūpūnt.)
& quibus itur ad amnes cecōs. i. ifernales: vbi tenebræ palpabiles
oēs vt cecōs efficiūt caligine: & lacus sulphureos: appositorie: res

gnū implacabile ditis. i. principis inferni: qđ implacabile est: quia nequeūt ignoscere manes. In inferno enī nulla est redēptio. Salua tor mundi. f. Iesus christus appellauit ob nō aliā. i. ob eandē cām: opes. i. diuitias iniquas: & mādauit lucra ferētia. i. afferentia mortē supple aeternā distribuēda in pios vsus hominū supple egenorum dicens. f. Luce. xvi. Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis: vt cum defeceritis recipiāt vos in aeterna tabernacula. discite moritris. i. per monita vestrōrū supple doctōr: & poetarū: contēnere quicquid est mortale. i. corruptibile: & ferte. i. dirigite omnē curam in regna coelestia: nec fidite. i. cōfidite aetati: neu. i. neue vitæ fluxæ id est cito effluenti. tēpus mobile. i. quod ex motu depēdet: vel qđ assidue fluit: quia tēpora labūtur more fluētis aquæ. nulla mora est annis fugacibus. i. assidue fugiētibus. o cesar: tua ætas anxia: id est curarū plena: pterit quoq; .i. etiā nunc dū loquimur. (Sic persius. Viue memor læti: fugit hora: hoc qđ loquor inde est. Et iuuenalis. Festinat decurrere velox. Flosculus angustæ miseræq; breuissima vitæ Portio dū bibim? dum sertayngueta puellas Poscimus: obrepit nō intellecta senect?.) nec tua purpura. i. regalis vestis tardat gelidā mortē. Ex pcepto rhetorico q̄ maxime moueant ad terrena cōtemnēda: & ad libidinē refrenandā: in fine ponit.

Finis erat verbis: vno cum rhetores ore
Nil veriti regem (res admiranda) superbum
Sacilegum quiddā simulachra deosq; fatentur.

Incestumq; iouem: subitoq; afflata repente
Numine tota cohors victorem extollere christū
Coepit: & in summā fidei prorumpere laudem.

Torua supercillo maxentius ora minaci
Tollit: & accensus flagranti corda furore
Elata vocat arma manu. citus arma satelles
Admouet. accursu proceres tenere citato
Talibus ardentem furijs. subuersa tumultu
Omnia præcipiti. postq; sedata parumper

Ira. leues animos dixit quæ mouit herinnis?

Quis malus inuasit nutantia pectora dæmon?

Ergo ne foemineæ potuerunt vertere nugæ

Vos quoq; vos inq; quos defendenda deorum

Causa peregrinis ad nos contraxit ab oris?

Hoc honor exhibitus vobis: hoc dona meretur

Hoc suspensa tolo? sic nos sic omnia romæ

Numina negligitis? quæ tanta ignauias multos

Vna puella viros superat. pro dedecus: inter

Milia tot præstantum hominû certaminis huius

Præmia fert mulier: sic rex. concorditer omnes

Respondere viri. quid nos terrere minando

Niteris? illabi manifestum in pectora numen

Sensimus: & rutilare sacro caput illius igne

Vidimus: & labi flammæ ex ore loquentis.

Vincimur a superis: & victi ponimus arma.

Da veniam cæsar. Christi transimus ad aras.

Iuppiter & proles & numina falsa valet.

Cæsaris extemplo facies excauit: ardent

Lumina: labra tremunt. rauco clamore ministros

Conuocat: infandum facinus iubet: ore tragædo

Atq; sophocleo scelus enarrabile cantu.

Tollite sacrilegos clamat: iugulare deorum

Sacra prophanantes: auibusq; epulanda per agros

Extra date. hæc illis sint præmia: yadat ad yrbes

Fama peregrinas: tanta victoria pugnae
 Has habeant lauros, hac gloria segnis esto.
 Ite rogam ingentem struite: & date corpora flammis:
 Et cinis a quoreas vento rapiatur in vndas.
 Talia fulmineo iaculans late intonat ore.
 Attoniti tenere omnes, feralibus armis.
 Circumfusa cohors victos pratoria ducit
 Rhetoras: & magno circumstrepit agmine miles.

¶ Finis erat verbis. Docet conuersionē rhetorū: & furorem sermonēque maxentij. Ordo est. Finis erat verbis: scilicet catharinæ: quū id est quādo: rhetores mil. i. in nullo: veriti id est timētes: regem superbū: scilicet maxentiū (que supple est res admirāda) fatētur vno ore. i. cōcorditer loquētes: simulachra & deos. i. simulachra deorū esse quiddā sacrilegum: id est sacros: hoc est diuinos honores sacrilege vsurpans: & fatētur iouem incestū. i. nō castum sed adulterū & stupratore: et tota cohors: scilicet rhetorū afflata repente: subito numine scilicet spiritus sancti: coepit extollerere. i. exalta: christum victorē: & prorūpere: scilicet silentia. i. vocem extollere in summā laudem fidei: scilicet christianæ. Maxētius tollit. i. erigit: ora torua supercilio minaci: et accensus corda. i. habēs corda accensa: furore flagrāti. i. aestuanti: vocat id est voce petit arma: & hoc manu elata id est extensa ad ea capiēda: satellites. i. minister ad seruitiū eius astās citus. i. festinus: admoet id est porrigit regi arma: vtpote gladiū: sed procures. i. principes astātes: tenuere. i. retinuerūt supple maxētium ardentē talibus furis: tenuerūt dico accursu citato: id est accelerato: hoc est celeriter accurrētes. Omnia supple sunt subuersa precipiti tumultu. i. cōmotione. Postq̃ ira supple regis est sedata parumper: dixit que erynnis. i. quis furor: mouit id est subuertit leues animos supple vestros o rhetores. Quis malus dæmon inuasit peccora nutantia. i. vacillātia & incerta. Ergo ne (interrogatio est figurata qua indignātes vti solent: vt Augustus. Ergo ne sup̃mis potuit vox improba verbis Tam dirum mandare nephas: ergo ibit in ignes?) Ne id est an: ergo foeminae nugæ: id est verba nugosa a foemina prolata: potuerunt vertere. i. a proposito mouere. (vt primo æneidos, Quæ te genitor sentētia vertit) quoque. i. etiā

vos? Vos inquā quos causa deorū defendenda. i. vt defenderetur:
cōtraxit ad nos: ab oris. i. regionib⁹ peregrinis. i. externis & longe
positis. Anne supple honor exhibitus vobis meret hoc. i. vt deos
villipēdatis victiā puella. An dona. i. prēmia suspensa hoc tolo. i.
hac trabe erecta: merentur hoc: negligitis sic nos? negligitis ne sic
omnia numina romæ. i. quæ roma colit: quæ supple est tanta igna-
uia: id est segnities & inertia animorū vestrorū: yna puella superat
multos viros. Duplex causa indignationis: & q̄ puellaviros: & q̄
yna multos superat. Pro (interiectio indignātis & neq; c neq; aspi-
rationem habet) dedecus. q. d. o detestabile dedecus: mulier fert. i.
aufert & secū fert prēmia huius certaminis: inter tot milia præstan-
tum hominū: id est in cōspectu tot præstantiū viroꝝ: vbi igno-
miniosius est vinci q̄ in loco seposito. Sic rex supple locutus est.
Omnes viri: scilicet rhetores: respōdere concorditer. quid o rex: ni-
teris. i. conaris: terrere nos minādo. i. per minas tuas. Nos sensim⁹
id est percepimus: numen manifestū. i. manifestis indicijis apparēs
illabi in pectora illius: scilicet virginis. & vidim⁹ caput illius ruti-
lare. i. choruſcare sacro igne: & vidimus flāmas labi ex ore loquētis
quæ indicia sunt præsentij spiritus sancti. Nos vincimur a superis
id est a deo cōlesti: nō a puella: & nos victi ponimus. i. deponim⁹
arma. i. resistentiā. O cæsar da veniam. i. ignosce aut patere æquo
animo: nos trāsimus ad aras christi. i. sacrificare volumus christo.
tu ergo o iuppiter: & proles supple iouis: et vos falsa numina va-
lete. i. discedite a nobis. Quia enī ijs a quibus discedere volumus:
dicimus valete: tractū est valere ad significationē discedendi aut
abeundi. Vnde comicus. Valeāt qui inter nos dissidium quaerunt.
Facies cæsaris excāduit. i. inflāmata est: extēplo id est illico: e vesti-
gio: quod tractū volunt ab augurijs: in quibus designato tēplo &
dicente aut clamāte augure extēplo: omnes illico aufugiebāt ne au-
guriū impediant. vnde tractū est vt extēplo sumatur pro eo qd̄ est
tam cito vt fugiunt quibus dicitur extēplo.) Lumina. i. oculi eius
ardent: labra tremūt: quæ omnia furētis indicia sunt: cōuocat cla-
more rauco. i. voce ruscēte aut ppter vehementiā aut propter cō-
motionē: ministros. i. satellites suos: & iubet ore tragædo. i. terri-
bili exclamatione quali vtūtur tragædi: qui infortunia regū agūt:
atq; iubet scelus enarrabile. i. dignū qd̄ enarretur: cātū sophocleo:
id est carmine tragico in quo sophocles excelluit. & clamat: tollite
.i. auferte vel abstrahite hinc sacrilegos: & iugulate. i. occidite petē-
do iugulū. i. partē gutturis: prophanātes. i. eos qui prophanāt. i.
procula a phano cēlent: hoc est violāt sacra deorū: & date exta eorū

Valere

Extēplo

Segnis

epulanda auibus p agros. hec sint illis p̄mia: fama vadat ad vrbes
 peregrinas: & victoria tantæ pugnae supple vadat. i. diuulget: ad
 vrbes peregrinas. habeât ipsi has. i. huiusmodi lauros. i. coronas
 ex lauro victoribus debitas: hoc est habeât hæc tormenta loco lau-
 rorum. hec id est huiusmodi gloria. i. summa cōtumelia: esto id est
 detur segnibus. i. ignauis (Segnis enim dicitur ignauus & tardus:
 quasi seorsum ab igni q̄ maxime actiuus est.) Ite struite. i. cōstruite
 ingentē rogam. i. pyram: & date corpora eorū flāmis: et cinis sup.
 combustorū rapiatur vento in vndas æquoreas. i. in mare disper-
 gatur. (Præcepit ergo ne sepelirētur: nec in vrnā cōderētur cineres
 multis enī nationibus honestissima visa est sepultura: comburi &
 cineres in vrnā condi: vt persis & indis et nōnullis romanis. vel
 quia credebāt omnia potissimum ex igne constare: aut quia vere-
 bantur corpora sua aliquādo posse erui: quod alijs euenisse conspe-
 xerant. Sed quæres quomodo hec cōstant: q̄ iugulare iubet & in
 agros spargi: & postea comburi: dices nō cōstare: sed incōstantis
 animi indicia esse: quia ergo furibundū significat cæsarem: nō est
 præter decorū si inconstantē & repugnantē ei dat sermonē.) Cæsar
 supple iaculās. i. violenter eiiciens talia supple verba intonat late
 ore fulmineo. i. sic cōmoto ac si fulmē emitteret: oēs supple astātes
 tam rhetores q̄ alij: attoniti. i. stupefacti quasi tonitru percussi: tre-
 muere scilicet horrore. cohors p̄toria. i. ministrorū p̄toris circū-
 fusa armis feralibus. i. letiferis & mortalibus: quia antiqui mortē
 feram dixerunt eo q̄ nemini parcat (sed fera primā corripit: feralis
 producit. vt ænei. iij. Solaq; culminib⁹ ferali carnine bubo Visa
 queri) ducit rhetoras vinctos: & miles circūstrepit magno agmīe.
 Si dicere velis poetice p̄positionē esse sublatā: ordo esse poterit: co-
 hors ducit rhetoras vinctos p̄toria. i. ad carcerē p̄toris: sed si co-
 hors est p̄toria: notum est quo ducat.

Ferale

Voce recedentes tali catharina monebat:

Ite triumphales animæ superate tyrannum:

Ite alacres. hodie vobis referantur olympi

Limina: momentum mors est. vbi transijt: ather

Panditur: & liber petit ignea spiritus astra.

Ite domos coeli sanctosq; intrate penates.

Ite: sequar. nec vos sacri iactura lauacri

Terreat: abradet scelus omne salutifer ignis,
 Nec mora: comportant alij sarmenta trabesq;
 Materiam arentem: & sylvarū virgula salignā,
 Et piceas alij pinos & odora cypressi
 Robora: iuniperi ramos: campoq; patentī
 Construxere pyras: adipem fomentaq; flammis
 Plurima subiiciunt: oleaq; liquoribus addunt
 Sulfura certatim: coit omnis turba: viaq;
 Eructant hominum turbas, velut aggere fracto
 Cum padus in virides spumanti vortice campos
 Infiltrat euertens segetes: spemq; obruit anni
 Subiecere faces, salit ardua flamma: comamq;
 Spargit: & in nubem fumi glomerantur opacae;
 Corripiunt vinctos bini: stringuntq; retorto
 Fune manus & fune pedes: iaciuntq; per altos
 Ingenti clamore rogos, furit ignis: & ardor
 In mentum salit atq; comas stridore corusco,
 Tanta sacerdotes alacri spectacula vultu
 Conspiciunt: tabulisq; iunant incendia lactis,
 Cæsaris extollunt animos, virgentq; ministros,
 Et rediisse deum libamen & orgia gaudent
 Extinctis mox busta viris cecidere: nec arris
 In cineres abiire: togas & corpora lambens
 Leniter abstinuit viresq; coercuit ignis
 Ipse suas, sanctos veritus tractare, sepulchro

Christigenæ intrepidi sublata cadauera ponunt

Suppliciter fientes: & tristia funera ducunt.

¶ **T**Voce recedentes tali catharina monebat. Ponit confortationē diuæ virginis ad rhetores & ipsorum martyriū. Ordo est. Catharina monebat recedentes: scilicet rhetoras tali voce. i. tali sermone O animæ triumphales: id est de tyranno triumphature: ite: superate tyrannū: ite alacres: quia limina olympi referātur: id est aperiūtur vobis hodie. mors est momentū: id est in momento pertransiens: & vbi: id est postq̃ transijt æther. i. coelū: panditur id est aperitur: & spiritus liber ab omni peccato & cōtagio mortalitat: petit astra ignea: id est rutilantia more ignis. Ite: intrate domos cœli: & sanctos penates. i. thalamos cœlestes. Ite: ego sequar: nec iactura. i. damnu ex omissione sacri lauacri: id est baptismatis fluminis: terreat vos. quia ignis salutifer: id est afferens salutem: abradet omne scelus. tam originale q̃ actuale. & ita baptisabantur baptismo flaminis. Nec mora supple fit. Alij id est aliqui ministros cōportant sarmenta. i. putamēta vitium: & trabes: materiā scilicet ignis: arenam. i. aridā: & virgulta. i. minores virgas: siluæ salignæ. i. salicū arborū dum sicca sunt cito flāmas recipientiū. & alij comportant supple pinos. i. lignū pini quod resinā habet: & robora odora. i. truncos odoriferos cypressi: & ramos iuniperi: et cōstruxere pyras id est ingentē struem lignorū ad incēdium faciendū: campo patēti id est largo: & subiiciunt flammis adipē. i. pingue: et plurima sarmenta: id est nutrimēta ignis. & addunt certatim. i. cum certamine & studio superādi: liquoribus oleæ. i. oleo qui fructus est oleæ: sulphura. omnis turba coit. i. congregitur: & vie eructant: id est euomunt turbas hominū: velut. i. sicuti supple eructātur: hoc est confluunt hoies: cum. i. quando: padus: fluuius ille maximus in italia: qui & eridanus dicitur. (Vnde geor. primo. Fluuiorū rex eridanus camposq; per omnes Cum stabulis armēta tulit.) insilit in virides cāpos: vortice. i. gurgite aquarū circūuertente: spumante id est ex ipetu nimio spumas emittēte: & hoc aggere fracto. i. ripa ab aquis disrupta. insilit dico: euertens segetes: & obruit. i. immergit: spem anni. i. frumēta in quibus agricolæ spem de penu annuo reponūt. Postq̃ supple ministri subiecere illis pyris. s. extructis: faces: flāma salit ardua & spargit comā. i. radios & scintillas in modū comæ. et fumi glomerātur. i. circūuoluunt in atrā nubē: & sup. ministri bini id est quod vulgo dicitur duo & duo: corripit. i. celeriter capiunt supple singulos rhetores vinctos: & stringunt. i. strideligant: sua

ne retorto. i. chordis sepe tortis manus & pedes: & iaciūt. i. piciūt
 sup. eos p. altos rogos: sup. cū ingenti clamore. Ignis furit. i. ferui
 de ardet: & ardor salit in mentū. i. barbā atq; comas: stridore choru
 sco. i. choruscante. Sacerdotes. i. gentiles conspiciūt tāta spectacu
 la alacri vultu: & iuuant. i. augmentāt: incendia tabulis iactis. i. in
 iectis: et gaudent libamen. i. sacrificiū et oblationē: & orgia. i. festa
 deum. i. deorū: rediisse. i. iterū celebrari. Busta. i. bene vsta. hoc est
 strues lignorū exustorū cecidere. i. resoluta sunt in cineres: mox. i.
 statim post: et hoc viris extinctis. i. suffocatis in flāmis et mortuis
 nec artus. i. mēbra sup. virorū hoc est rhetorū: abiēre. i. resoluta sūt
 in cineres: quia ipse ignis lambēs. i. contingēs: leniter. i. sine impe
 tu & cōbustione togas. i. indumenta rhetorū & corpora eorū: absti
 nuit et coercuit. i. repressit vires suas: veritus. i. timēs: tractare san
 ctos. i. martyres. Christigenē flentes suppliciter. i. tenere et humili
 ter vt q. supplicia patiūtur: ponūt sepulchro. i. sepeliunt: intrepidi
 i. sine timore: cadauera sublata. i. fursū aut elā elata: & ducunt tristia
 funera. Imitatio est virgilij imo totus versus virgilianus est: sed in
 diuersis locis: dicit tamē in primo. Suppliciter tristes, &c.

Cædis adhuc auidus Casar: nec crimine tanto

Territus: at multo madidus post prandia baccho:

Mandat ab obscuris foribus cæcoq; reuulsam

Carcere victricem mensis astare puellam.

Illa catenarum strepitu per lata sonante

Atria: nil pauitans duri subit ora tyranni.

Composito vultu & frontis feritate parumper

Vix tandem posita ficto rex pectore satur.

Regia progenies virgo tua maxima virtus

Insigni nobis hodie certamine nota

Conciliare potest tibi me: nisi nostra vereri

Sacra negas. versis igitur palinodia verbis

Est dicenda palam. neu te male numina perdant

Est placanda deum dictis melioribus ira.

Illa quid his iterum nugis me vertere tentas?
 Casar ait. Tu saxa colas. sine numina nobis.
 Forſan honoratis lapides: quia creditis olim
 Deucalionis homines de coribus ortos.
 Talibus accensus dictis Maxentius altum
 Ferrea clamabat date verbera. verbera licet
 Expedit: & nudos humeros ac pectus apertum
 Virginis inuadens crebro ferit impius ictu
 Innocuum corpus. miſi gemit ore: deumq;
 Alloquitur virgo. noſtri cape ſancte cruoris
 Primitias. animum ſerua. ſit victima fluxum
 Corpus: vt Habraamus ſeruato pignore ſacrum
 Fecit & illuſtrem pecudis cruor imbuir aram
 Sic mea ſeruata caro concitat hoſtia mente.
 Sic ait. ex oculis lachrymæ fluxere tepentes
 Ora genasq; rigant. largus de vulnere ſanguis
 Labitur: & terram cædes effuſa cruentat.
 Supplicio affectam tali iubet ire ſub umbras
 Nullaq; biſſenis præberi alimenta diebus.
 Vertitur abſtergens oculos: gemitūq; pectus
 Velat: & in noctem lachrymans deſcendit opacam.
 Cædis adhuc auſus. Recitat flagellationē & incarcerationē diuæ
 virginis ac martyris catharinę. Ordo eſt. Cæſar auſus. i. cupidus
 adhuc: cædis. i. percuſſionis aut occiſionis: nec. i. & nō territus tan
 to crimine: at. i. ſed: madidus. i. irrigatus & potus multo baccho. i.
 vino: poſt prædia. i. poſtq; prænſus eſt: mādāt puellā victricē reuul
 ſam. i. retractā ab obſcuris forib⁹: & coeco. i. tenebroſo & viſum nō

admittente: carcere: a stare mensis. In quo ostenditur crudelitas & improbitas eius qui victricē non assidere sed a stare mandat. Illa. s. catharina victrix: subit. i. i. greditur: nil. i. nullo modo pauitās ora: id est conspectū duri tyranni. s. maxētij. & hoc strepitu cathenarū quibus vincta: sonante per lata atria. et rex satur pectore ficto. i. si mulato tandē. i. post longam reluctationem: & hoc vultu composito. i. ad beniuolentiam simulandā: & feritate frontis: posita: id est deposita parumper. i. ad modicum t̄pis: satur dico sic. o virgo: exstans progenies regia: tua maxima virtus: nota. i. cognita & p̄specta nobis hodie insigni certamine. s. cū rhetoribus habito: potest conciliare. i. placari me tibi: nisi tu negas. i. renuis: vereri. i. reuereri & honorare: nostra sacra. Igitur vt sup. reconcilieris: palinodia. i. contracantatio aut recantatio hoc est prius dictorum reuocatio: ē dicenda palam. i. in p̄sentia omnium: & hoc verbis. s. tuis: versis. i. in oppositā sentētiā mutatis. $\omega\alpha\lambda\iota\omega\Delta\iota\alpha$ hoc est palino dia recātatio dici potest: et est cū male de quopiā scribētes deinde rescribentes bene de eodem scribimus: dicendi mutatio. Nam $\omega\alpha\lambda\iota\omega$ dicitur iterū: aut retro & $\omega\Delta\iota\alpha$ cantus) neu. i. neue: hoc est vel ne numina perdant. i. destruant: te male. i. multū & in perniciem tuā: ira deum pro deorum: est placanda. i. sedāda aut mitigāda: melioribus dictis. Illa. s. catharina: ait. i. respondit o cēsar: quo. i. ad quid: tentas. i. conaris iterū vertere. i. mutare in p̄posito: his. i. huiusmodi: nugis. i. inanibus verbis: Tu colas saxa. i. idola saxea: & sine. i. cōcede & derelinq̄ue nobis numina sup. colēda. i. verum deū. vos honoratis forsā ideo sup. lapides: quia creditis hoies ortos olim. s. tempore diluuij: de cotibus. i. duris lapib⁹: deucalionis. i. a deucalione post terga proiectis. Deucalionis enī & pyrrhē tēporibus vt narrat Ouidi⁹ lib. primo metamor. aiūt diluuiū per vniuersam terram fuisse: quūq; ipsi duo tātūmodo: quia optimi essent restitissent vecti. s. parua rate in parnasi montis phocidis cacumina: nam cētera texerat ēquor Themidis oraculo ducti suadentis. s. vt ossa matris post terga iacerēt tandē lapides post terga iecerunt: Inq; breui spacio superiorum numine saxa missa viri manibus faciē traxere virorum Et de foemineo reparata est foemina factu. Inde genus durū sum⁹ experienq; laborum. Et documenta damus qua simus origine nati. Veritas ramē alia est. Nā vt Iustinus lib. ij. scribit. Amphitheonis athenarum regis t̄pibus aquarum illuuiēs maiorem grēcie partem absumpsit: superfluere quos refugia montium exceperunt: aut qui ad deucalionem thessaliæ regem ratibus euecti sunt: a quo propterea genus humanum reparatum dicitur: & saxum q̄

Palinodia

Deucaliō.

Verbera.
Nudus.
Nudatus.

ille saxosa loca inhabitaret. Maxentius: accensus. f. ira: talib⁹ dictis
scilicet catha. clamat altū. i. alte (nomē pro aduerbio) date ferrea. i.
durissima verbera: lictor expedit. i. expedit dat verbera. i. flagella.
(Nam verbera instrumēta verberantiū sūt: potius q̄ ictus) et inua-
dens humeros nudos. i. nudatos (quia nudū est qđ nō cooperitur
vt facies: nudatū qđ prius tectū fuit: vt humeri virginis) ac pectus
apertū. i. nudatū & discinctū virginis. f. catharine: ferit. i. percutit
existens impius: crebro. i. frequenti ictu: corpus. f. virginis: inno-
cuum. i. qđ nulli nocuit. Virgo gemit. i. sūmis plorat: miti ore: &
alloquitur deū: dicēs sup. o sancte sup. deus: cape primitias. i. pri-
mas oblationes: nostri cruoris: et serua animū: corp⁹ fluxū. i. cadu-
cum & fragile & assidue ad interitū fluens sit: victima. i. sacrificium
vt. i. quomodo: habraamus. i. habraā: fecit sacrū. i. sacrificium: pi-
gnore. i. filio ysaac: seruato: & cruor pecudis. i. arietis imbuat. i. ma-
defecit: arā illustratē ipsū abraam: sic. i. eodē modo mea caro conci-
dat. i. in terrā corruat existens hostia. i. oblatio: et hoc mente serua-
ta. f. illesa. Sic ait sup. catharina. Lachrymę tepētes fluxere ex ocu-
lis: & sup. rigant. i. humectant: ora et genas: largus sanguis labit:
id est profluit de vulnere (more poetico singularis pro plurali). i.
de vulneribus: et cēdes. i. flagellatio effusa. i. vehemens vel effluēs:
cruentat. i. cruore spargit terrā. Maxentius sup. iubet sup. catha. af-
fectam tali supplicio: ire sub ymbras. f. carceris: et nulla alimenta p̄-
beri. i. qđ nulla alimēta p̄beantur ipsi: bisseis diebus. i. spacio. xij.
dierum. Virgo sup. vertit. i. abducitur a loco supplicij abstergens
oculos (vel si legatur oculis. dic abstergens sup. lachrymas oculis:
id est tergens oculos a lachrymis: sed potius oculos legam) & ipa
gemebunda: velat. i. cooperit pectus a carnifice nudatū: et ipsa la-
chrymans descendit in opacā noctem. i. tenebras carceris. Nox eni
est vmbra terrę.

Est locus æoos phœbi nascentis ad ortus

Arduus attollens vicina cacumina cœlo.

Thraicia maior rhodope: sublimior ossa:

Pelion æmonium superans & culmen olympi:

Caucaseasq; niues vbi sunt iuga maxima Tauro.

Illic perpetuo vernantia gramine rura

Perpetui fructus æternaq; gratia florum:

Vernaq; temperies semper sine nubibus aer
 Lympidus. auster abest. boreas nō sibilat. eurus
 Exulat. occidua zephyrus non murmurat aura.
 Hic primæua quies homini: ieiuna priusq;
 Infœlix vetita viciasset guttura fruge:
 In medio fons est lato pulcherrimus orbe
 Quattuor vnde fluunt occulto flumina cursu,
 Nam tria secretis delapsa meatibus arcton
 Versus eunt: at mox verso reuocatur in austrum
 Tramite. ad æthiopes combustaq; solibus arua
 Defluit assiduus quartum. meroenq; refuso
 Gurgite complectens mēphitica regna peragrar.
 Ad vitrei fontis ripas in margine lato
 Sunt oleæ pingues. sunt medica mala: cypressi.
 Et semper virides lauri. palmetaq; longis
 Frondibus: & pini pingues: & myrtea sylua.
 Sunt & odorata cedri sæcundaq; semper
 Ficus: & vua graui pendens in palmitē. pruna
 Cærea. iuglandes: & amigdala. purpureumq;
 Quod tulit arctois pomum lucullus ab aruis.
 Prata sub arboribus raris florentia semper.
 Lilia: serpillum: narcissus: amaracus: omne
 Gramen odoriferum: violæ: rosa: balsamus: arbor
 Thurea: myrrha: thymū: buxus: terebinthus: amomū:
 Nardus: & aiacis frondes: rorisq; marini.

Irriguos circum riuos sua brachia tendunt.
 Innocui vitreo ludunt in gurgite pisces.
 Vbera distendunt pecudes. hic nulla leonum
 Semina. non serpens: nec cauda scorpius ynca.
 Omnia tuta. cubant lepores: nec bella nec yllas
 Insidias metuunt: cantu nemus omne volucrum
 Personat: & florum per summa cacumina nectar
 Libat apīs. letumq; cauīs opus aggerat antris.
 Nuncius ante pater summa quem miserat arce
 Virgineo occurrens morbo: casusq; futuri
 Præsciūs: inde fauos illis & mella diebus
 Pomaq; decerpens dapīs inconsueta ferebat
 Xenia desertæ trans æquora lara puellæ.
 Hæc sunt illa quibus foelicem pabula vitam
 Helias & socij longæua in sæcula ducunt.
 Omniaq; infuso curauit vulnera moly:
 Moly: quod omnigenis fecit deus vtile morbis.
 Nigra subest radix. viridis coma: floribus albet.
 Iam bisseña dies lerat. reuocatur ab vmbri
 Ambrosium vultu referens catharina decorem.
 Nectenuata fame nec tristi squallida nocte.
 Cæsar vt aspexit solitum decus oris honestis
 Fraude ministrorū pastam putat: æstuat: ardet
 Vociferans. trepidat mugitu regia tanto.
 Non secus ac nautæ pelago cum turbidus imber

Ingruit: & rauco volitat cum murmure nubes
 Pulsa notho, tumet vnda, micat pice nigrior aer
 Ignibus: & tonitru ingenti tonat altus olympus
 Perditæ custodes clamat vel mergite ponto
 Tergore confutos, ficulis vel adurite tauris:
 Iussa citi garamas nasamon maurusq; faciunt
 Marmaridæ: pfilli: numidæ: quibus vna libido
 Sanguinis, accensos miseri raptantur ad ignes,
 Vinculaq; inijciunt pedibus: terraq; volutos
 Versatosq; luto & fœdatos puluere terga
 Ad tormenta trahunt, nihil illis mollia profunt
 Verba ꝑcum, lachrymæ nihil inter verba cadentes
 Nil longi labor obsequij: votisq; vocata
 Numina nil profunt, manet implacabile pectus
 Regis & indomitum virus medicamine nullo
 Frangitur, o inœlix quæ te inclementia cæsar
 Virgo ait innocuos homines torquere coegit:
 Non ego terrenis epulis: sed ab ætheremissa
 Sum dape pasta dies bissex, qui pabula genti
 Per deserta dedit solymæ: cum vecta per vndas
 Aequore suspenso panchæos venit in agros
 Me quoq; certamen pro relligione: fidemq;
 Asserere audentem pauit: sanauit: & ipsa
 Parta salus opus esse docet cœleste, cicatrix
Nulla per offensos ferro deprenditur artus.

Incipe sedata fieri clementior ira:
 Et neq; sanguineo similem te finge neroni
 Sed qualis traianus erat: vel iulia proles
 Augustus: qualesq; tulit gens flauia reges
 Et patrem & natum: quorum vestigia debes
 Sancta sequi si vis tanto succedere regno.
 Dignus eris si iustus eris. clementia reges
 Efficit imperio dignos: pro immanibus actis
 Crudeli mercede deus tibi digna rependet
 Præmia. crudeles superi crudeliter vrgent.
 Vicit foemineo facundia iuncta decori.
 Sedatusq; parum casar: quo perdita virgo
 Vsq; ioui differs inquit parere: iuuentæ
 Nec miserere tuæ: non te seruilibus vtar
 Obsequijs: nec enim id patitur tua forma nec ætas.
 Assentire meis aliquando & subde rebelles
 Imperijs animos. quid me: respondit: iniquis
 Sollicitas verbis: & turpi pectora voto
 Fœda geris: cur sanctū audes violare pudorē:
 More suum cœno assuetus sordescere nunq̃
 Desinis: & munda nescis assuescere vitæ
 Sic tua te instituit venus: hæc documēta tuorū
 Casta deum. sunt hæc quibus assentire iubemur
 Imperia: hi monitus: vtrum tua prouida virtus
 Consulit vtilius nobis. humanane iussa

An diuina sequi? Quod amas deus odit. & audes

Impugnare deum: cum sis mortalis: ab vrbe

Ciuiibus hæc tam vana meis documenta tulisti?

Est locus 6000 p. n. ad ortus. Docet quo pacto ab angelo fuerat
in carcere resecta cibo paradisiaco: cuius occasione describit primo
paradisum. **C**ordo est. Locus est ad id est apud 6000. i. orientales
phœbi: id est solis nascentis. i. orientis: existens arduus & attollēs
cacumina id est summitatem: vicina coelo. i. summo aeri Immo se-
cundum bedam altitudo eius vsq; ad lunarem circulum pertingit:
existens etiā maior rhodope thracia. i. illo monte thraeię: et subli-
rior id est altior ossa. illo monte iuxta olympum in thessalia: supe-
rans pelion montem illum: emonium. i. thessalicum: & superās cūl-
men: id est altitudinem & summitatem olympi: illius montis altissi-
mi in græcia. Sunt autem quattuor. vnus inter thessaliam & macæ-
doniā: qui altissim⁹ est: alter in gallogræcia. tertius ad mysos quem
Plini⁹ misū quoq; dictū affirmat: quart⁹ in ida phrygiæ. Est quoq;
olympus ad mare rubrum in ethiopia qui oriente sole vsq; ad quinq;
tam dici oram flammæ emittit. quidam in lesbo etiam olympū po-
nunt: sane quia altissimus mons est in quo iouis olim tēplum: pas-
sim pro coelo ponitur: & niues caucaseas: q̄ sunt in vertice caucasi
montis indię ad septentrionem: scythas versus: quem Herodotus
censet omnium altissimum: vnde hic dicitur: vbi sunt Tauro maxi-
ma fuga. i. vbi taurus altissimus est: nam fuga sūt ad sūmitates mō-
tium. Taurus autē est mōs asiæ ab æois littoribus assurgēs: & i ocea-
num tendēs: qui varijs noībus nūcupat: & interdū idē nomē refu-
mit: eius autem pars caucasus est. Illic sup. sunt: rura vernantia. i.
vernā temperiem habentia: perpetuo gramine: & illic sup. sunt
fructus perpetui: & illic est eterna gratia. i. oblectatio florum: &
semper temperies verna. i. qualis est alijs locis in vere, aer est lym-
pidus id est purus serenus ac sudus: sine nubibus: Auster ventus
meridionalis abest: boreas vētus septētrionalis nō sibilat sup. illic:
& zephyrus ventus occidētalīs nō murmurat. i. nō facit murmur:
aut stridorē: aura occidua. i. occidētalī. Hic id est hoc loco erat sup.
homini primęua id est primi q̄ui hoc ē prima omniū quies: priusq;
ipse infelix: viciasset id est polluisset guttura ieiuna id est quæ ni-
hil adhuc gustarant: fruge vetita id est fructu ligni vetiti. s. scientię
boni & mali. Fons pulcherrim⁹: lato orbe. i. habens latum orbem
Pii

Olympi

Taurus

& ambitū: est in medio sup. paradisi. Quattuor flumina fluunt ide
id est ab illo fonte: cursu occulto. Nā tria sup. flumina: delapsa. i. ca
dentia & defluētia: secretis. i. occultis: meatibus: eunt. i. tendūt ara
cton versus. i. ad septētrionē: at. i. sed reuocantur mox in austrum
id est meridiem: tramite. i. cursu verso: & quartū sup. flumen: scilicet
gyon qui et Nilus dicitur defluit. i. deorsum fluit ad ethiopes & ad
arua cōbusta assiduis solibus. i. ad torridam zonā: & cōplectēs me
roen insulam illam egypti in medio nili: pagrat regna mēphitica
id est egyptiaca: gurgite refuso. i. postq̄ se occultauerit iterum ostē
so. de his fluminibus dicitur genesis. ij. Et fluius egrediebatur de
loco voluptatis ad irrigandū paradīsum qui de diuiditur in quat
tuor capita: nomen vni physon &c. vocatur ergo primum flumen
physon ac Ganges. Secundū Gion ac Nilus de quo Lucan⁹. Ar
canum natura caput non pdidit vlli. Tertiū tygris et secundū io
sephum dilach. Quartū euphrates: quib⁹ quia a cosmographis
incertā assignantur origines cū nesciant a paradiso oriri: bene di
cit auctor. Quattuor vnde fluunt occulto flumina cursu. Et reuera
si quem ei assignāt situm attenderis: occultū dixeris illorū fluminū
ortum. verū non est impossibile apud deū omne verbū) Olea pin
gues sunt. i. nascuntur: ad. i. iuxta ripas fontis vitrei. i. clari et tras
lucidi more vitri in margine læto. i. amœno: et mala. i. poma medi
ca. i. qualia sūt in media: de quibus Virg. geor. ij. Media fert tristes
succos tardūq; saporem Fœlicis mali: quo non p̄sentius vllū Po
cula siquando seuq; infecere nouerq; &c. & cypressi: et lauri semp vi
rides sunt illic: et palmeta. i. palmē illic nascentes: longis frondib⁹
id est quibus sunt longē frondes: et pini pingues: et silua myrtea:
id est abundantia myrti q̄ est arbor odorifera veneri sacra (Vnde i
bucō. Et vos o lauri carpā & te p̄xima myrte Sic posite quoniam
suauēs miscetis odores. Epithetis autē varijs carmen suū exornat
poeta cōpatriotā maronē secutus) et cedri odoratē. i. odoriferē: sed
imitatio est illius septimi enei. Vrit odoratā nocturna in lumina ce
drum) sunt sup. illic: et ficus semp fœcunda est sup. illic: bene semp
quia passim bifera inuenitur. et vua pendens in palmitē graui: id ē
ponderoso aut grauato pondere ipsius vuē: et pruna cērea. i. cērei
coloris: sicut in buco. Addā cērea pruna & honos erit huic quoq;
pomo. iuglandes. i. iouis glandes. hoc est nuces & amigdala et po
mum purpureū. s. cerasū: quod. i. quale Lucullus. s. Lucius lucullus
patritius romanus tulit. i. apportauit: ab aruis arctois. i. ex ponto
Nam vt diuus hieronimus ad marcellum de muneribus acceptis te
statur. cerasū primus Lucullus romā ex pōto detulit: deuictō cera

Lucullus
Cerasum

so oppido: vñ mox totā italiā impleuit. Sane sub appellatione po-
 mi sūt omnes fruct⁹ cortice molli. Vnde pruna Virg. pomū dixit)
 subaudi semper: est vel sunt illic. Prata florentia semp sub raris ar-
 boribus sunt illic. Lilia. i. illi flores: serpillū. i. herba odorifera. Nar-
 cissus flos pulcherrimus ex puero in eo verso denominatus. amara-
 cus etiam frutex mollis qui et sanfucus dicitur: cui⁹ meminit Virg.
 ęnei. primo. di. vbi mollis amaracus illum floribus et dulci aspirās
 amplectitur ymbra: traxit autem nomē ab amaraco regis filio. &
 omne gramē odoriferū. violę. rosa. balsamus arbor thurea. i. thuri-
 fera. myrrha. i. myrrhifera arbor. thymū herba suauissima apibus
 grata: buxus arbor semper virens. terebinthus: arbor amœna resi-
 nā p̄ciosissimā distillans amomū. nardus: vnde vnguenta fiunt: &
 frondes aiacis. i. iacinti floris in quem Ajax versus dicitur. xiiij. me-
 tamor. et roris marini: tendunt sua brachia. i. ramos suos: circū fon-
 tes irriguos. i. loca vicina irrigātes. P̄sces innocui ludunt in vitreo
 gurgite. Pecudes distendunt. i. implent lacte: ybera. Nulla semina
 leonū sup. sunt hic: serpens non est hic: nec scorpius vnca. i. curua
 cauda: in qua venenū habet. sup. est hic. Omnia tuta sunt hic. lepo-
 res cubant. i. secure dormiunt hic: nec metuūt bella: nec vllas insi-
 dias: scilicet canum aut venantium. omne nemus personat hic can-
 tu volucrū: et apīs seu apes (vtrūq; enim dicitur) libat. i. sūmo ore
 attingit: nectar. i. dulcedinem: florum. i. mel & fauum: per summa
 cacumina scilicet arborū aut collium: et aggerat. i. accumulabat: opus
 lectum. i. collectum: caui antris: non enim aluearia illic habēt. Nū-
 cius. f. angelus gabriel: quem pater. f. celestis miserat antē. i. prius
 sup. de sūma arce. i. altitudine cœli: occurrēs. i. p̄ueniēs: morbo vir-
 gineo. i. inedię virginis: & p̄scius futuri casus. i. qui p̄sciuit casū
 futurū decerpens inde. i. ex illis antris apū & locis paradisi: illis die-
 bus. i. paulo ante: fauos et mella & poma: ferebat. i. afferebat puellę
 scilicet catharinę deserte. i. destitutę ab auxilio humano: xenia. i.
 munuscula dapīs in consueta. i. non ab ea gustata: ferebat inquam
 trās lata equora. Hec sūt illa pabula quibus helias et focii. f. enoch
 & secundū quorūdā opinionē Iohannes euangelista ducunt vitā
 foelicem in sēcula longēua: & nūcius. f. gabriel curauit omnia vul-
 nera: moly. i. medicamento ex moly herbā: infuso: moly in quā qđ
 deus fecit vtile: oīgenis morbis. qđ Homerus asserit: radix sub stan-
 tiā. f. herbę nigra: coma viridis albet florib⁹. i. habet flores albos.
 vt etiā Quidius testatur Dies bisseña. i. tempus. xij. dierū: ierat. i. p-
 fluxerat iam: & catharina referens. i. representans vultu: decorē am-
 brosiū. i. qualē habēt qui ambrosia vescuntur: reuocatur ab ymbri-

garamātes
Marmari
de
Pillī
Nasamōes
Numidæ
Mauri.

scilicet carceris existens: nec tennata id est tenuis effecta: fame id est inedia: nec squallida id est immunda & tristis: nocte id est caligine carceris: tristi id est tristitiā generante. Cæsar: vt .i. postq̃ aspexit decus solitum id est formositatem solitam: oris honesti id est pulchri: putat eam pastam: id est nutritam fraude ministrorum: & supple æstuat id est incenditur ira: & arder vociferans id est inclamans & intonans in omnes ministros. Regia trepidat: tanto nugitu id est clamore cæsaris in morem tauri mugientis: trepidat dico: non secus id est non aliter: ac id est q̃: nautæ supple trepidant: quum id est quando: imber turbidus id est procellosus: ingruit pelago: id est incidit in pelagus: & quum id est quando nubes pulsa notho id est vento illo humido: volitat supple cum rauco murmure: id est stridore vehementi: & supple quum vnda tunet: id est inflatur: & aer nigrior pice: id est nubibus cinctus: micat ignibus: id est fulguribus: & olympiis altus: id est aut mons ille aut summitas aeris: tonat ingenti tonitru. Clamat inquam Cæsar: perditte id est occidite: custodes: scilicet catharinæ: vel mergite ponto id est obruite: eos consutos: id est simul insutos: tergore: id est sacco ex tergore hoc est corio: videlicet culeo: vel adurite eos tauris fuculis: id est quales habuerūt tyranni fuculi: & potissimum phallaris agrigentinorum tyrann⁹: qui a perillo taurum æneum fabricatum habuit. Garamas id est quiuis seruus ex garamantibus hominibus sequissimis: & Nasamon: id est quiuis ex nasamonibus. & maurus: & marmaridæ & pilli & numidæ omnes illi ministri ex aphrica: quibusest vna: id est consimilis: libido: id est auditas mala: sanguinis: id est mortis aliorum: facessunt. i. factum est: citi. i. festinantes iussa. s. maxentij (De his populis dicit strabo lib. iij. sic. Incolūt aphricam gētes ignotę plurimę. Eos autem qui sūt meridionalissimi æthiopas appellant: qui vero sub istis plurimi sunt. Garamantes & Arusios & Nigritas: & qui ad huc sub ijs: Getulos. Mari autē propinquos: vel etiā ipsum tangentes ægyptum versus: marmaridas vsq; cyreneam: supra hanc autem supraq; syrtis Pysillos atq; Nasamones atq; getulorum aliquos. deinde Asyntas & Byzacios vsq; ad cartaginensem regionē: ea ei est multa: cōnectuntq; eidē Numidæ. Horum postremi sunt maurici &c.) Miseri supple ministri raptantur ad ignes accensos: & satellites iam dicti sup. iniiciunt pedibus vincula: id est cōpedes: & trahunt eos volutos terra. i. per terram: & versatos. i. sepe versos luto. i. per lutum: & fœdatos terga. i. habentes terga fœdata puluere: ad tormenta. Nihil. i. non in aliquo: & mollia: id est dulcia: verba p̃cum. i. de p̃catiua: non prosunt illis in aliquo: & lachry

me cadentes inter verba. i. inter p̄candū nihil sup. p̄sūt illis. labor
 longi obsequij. i. seruitij obsequiosi: nil sup. prodest illis. et numia
 scilicet deorū gētiliū vocata. i. inuocata votis. i. cū votorū perfol-
 uendorū promissione: nil profunt sup. illis: pectus regis manet im-
 placabile. i. irreconciliabile: et virus. i. venenū furoris eius indom-
 tum. i. indomabile: nullo. i. non vllō: nō frangitur. i. rūpitur & ex-
 pellitur vllō medicamine. Virgo. f. catharina: ait: o infœlix cæsar
 q̄ dementia coegit te torquere hoies innocuos: Ego nō sum pasta:
 id est educata et refecta: bissex. i. duodeci dies: epulis terrenis. i. ab
 homine ministratis: sed dape. i. esca: missa ab æthere. f. a paradiso ī
 æthere constituto. Is sup. f. deus verus qui dedit genti solymæ: id
 hierosolymitanę: hoc est iudaicę: pabula. i. nutrimenta: per deserta
 scilicet arabie: quū. i. qñ: sup. ipsa gens solyma seu israelitica: vecta
 per vndas. f. maris rubri medias: & hoc equore. f. rubro: suspeso. f.
 a fluxu & per mediū diuiso: venit in agros panchęos. i. arabicos is
 inquā: pavit. i. nutriuit & sanauit: quoq̄. i. etiā me certatē prelligio-
 ne sup. sua: et audentē asserere. i. p̄dicare & confiteri: fidē sup. suam
 et ipsa salus. i. sanatio mēbrorum meorū: parta. i. acquisita mihi: do-
 cet esse opus cœlestē: & nō humanū: quia nulla cicatrix. i. nullū ve-
 stigiiū aut stigma: deprendit. i. dephēditur: hoc est dinoscif: p art⁹
 id est p membra mea: offensos. i. lesa: ferro. i. verberibus ferreis. In-
 cipe o cæsar fieri clementior: ira sedata. i. postq̄ ira tua sedata. i. miti-
 gata sit: et neq̄ finge te similē Neroni sanguineo. i. homini sangui-
 nario: & sanguinis sitienti: sed sup. sis talis: aut finge te talē: qualis
 erat traianus. optimus ille & iustissim⁹ impator: qui tñ non nullos
 christianorū persecutus est: vel qualis erat Augustus. f. octavius
 existens proles iulia. i. a Iulio cæsare adoptata: qui parēs patriæ &
 clementissimus Augustus appellatus est. in hoc cæsarem imitatus
 quem vsq̄ ad poenitudinē clementē Plinius p̄dicat: et quales reges
 tulit gēs flauia: patrē. f. vespasianū & natū. i. titū: cū tñ domitian⁹
 eiusdem gentis imo filius vespiani pessimus fuerit quorū. f. regum
 & impatorū bonorū facta vestigia sequi debes: si vis succedere tan-
 to regno: quia tu eris dignus succedere tanto regno: si eris iustus:
 clemētia efficit reges dignos impio. deus rependet. i. p̄soluet tibi p
 immanibus. i. inhumanis & crudelibus actis: p̄mia digna crudeli
 mercede. quia superi vrgent crudeles crudeliter. Facūdia. f. cathari-
 næ iūcta. i. associata fœmineo decori: vicit sup. irā cæsaris: et cæsar
 sedatus. i. placatus parū: inquit o virgo p̄dita: quousq̄. i. vsq̄ quo:
 q̄ diu (Est enim tmēsis. i. diuisio dictionis cōpositę q̄ minus figura-
 ta est magisq̄ licita q̄ simplicis) differs parere. i. obedire: ioui: nec p

non: quousq; nō miserere. i. misereris tuę iuuentę? Ego non vtar te obsequijs seruilibus. i. ad obsequia seruilia: enī pro quia: nec forma nec etas tua patitur id. i. vt te sic abutar. Assentire. i. anue & suffragare) ab assentior deponē tali verbo) aliquando. i. tandē: meis imperijs: & subde meis iperijs aīos rebelles. s. tuos. Catharina sup. respōdit: quid. i. ad quid o Cēsar sup. sollicitas me iniquis(quia i probis & corruptionē insinuātibus) verbis et ad quid geris pectora foeda: id est polluta: turpi voto. i. desiderio & turpi concupiscētia: cur audes violare pudorē sanctū. i. qui sanctus esse deberet: tu assuet? coenno. i. volutabro coenoso: hoc est imundae & lubricae vite: nūq; desinis fordescere. i. fordidus fieri: et nescis assuescere vite munde. quia vt dicit philosophus Difficile est cōsueta relinquere: & plebei? versiculus. Qui nō assuescit virtuti dū iuuenescit: A vitijs nescit discere qñ senescit. Venus tua. i. quā colis & colēdā p̄dicas: instituit. i. docuit & erudiuit te sic. hec. i. hmōi sūt sup. casta documēta tuorū deū p̄ deorum(Sed pulchra est eclipsis vt vite cōkursus eiusede syl labē. Sic Cice. Iā dolobella me neq; tui neq; tuorū liberū &c.) Sūt ne sup. hec impia: & hi monit? qbus iubemur assentire. Vtrū. i. (si ita dicere liceat) qd̄ duorū: virt? tua puida. i. q̄ puida eē deberet: confulit. i. cōsulendo censet vtili?: ne pro an: an seq hūana iussa: an diuina: q. d. haud dubie diuina seq merito cōsulas: sed de? odit. i. odio psequit? a verbo odi cui? prima lōga: nā odio cui? prima eēt brevis nō repit: nisi semel odias ap̄d Ci.) id qd̄ tu amas. s. imundā vitā: & idololatriā: & i. & tñ tu cū sis mortalis audes iugnare deū tulisti. i. portasti ne hec tāvana documēta meis ciuib?. s. alexādris: ab vrbe s. ro. Bōa inuētio ad excitādā idignationē vt furor libidinē vīcat.

Erubuit Cēsar. sceleris mens conscia non fert
 Iurgia. non audet vultus attollere: seq
 Vertit ad Ichthybolum: & reuehi praecepit ad vmbra
 Carceris: atq; nouis tradi custodibus antrum.
 Ichthybolum vero cui mens crudelis & atrox
 Ingenium: regi quidnam vulgaribus inquit
 Hanc poenis terrere paras? sub sidere natam
 Credimus helico: nam frons marpesia: caute
 Taurominitana asperior: rigidog; adamante

Durior: aufonios fasces nostrasq; secures

Ridet: & imperio diuum parere recusat.

Cedimus: an iustis dementem vrgere flagellis

Præstat: & imperii causam diuumq; rueri?

Mollia non obstant duris: nec fortia possunt

Debilibus vinci. nec ligno saxa cauantur.

Nec manibus muri. sed duro marmora ferro:

Moenia contortis magno molimine saxis

Eruimus. si auferre paras a virgine Christum:

Finge rotas: magnæq; aliquot vertiginis orbes.

Et crebris armetur opus mucronibus omne.

Et radii cultros & curuatura rotarum

Ancipites habeant. Orbis contrarius orbi

Currat: & affixos verso secet impetus axe.

Persephone imanes poenas & saua docebat

Supplicia occultis voluens corda impia formis.

Aspera inhumanum flexit sententia regem.

Quæritur in tota si quis foret vrbe Perillus

Atq; phereclea quisq; præstantior arte

Dædalus. aut auctor troianæ cladis Epæus.

Nox erat. & medium cæli stellata per axem

Cum ioue ducebant niri di vestigia pisces.

Maximus ætherei Christus regnator olympi

Agmine cœlicolum magno stipatus ab astris

Labitur: & niui transit per cornua tauri.

Intrat ad humentes umbras & triste baratrum.
 Fit sonus: & nigram subito lux aurea noctem
 Dissipat. apparent pulchra sub imagine diui.
 Primus Ioannes: humeros cui lucida vestit
 Pellis: & aurati pendent in tergo villi.
 Alter erat senior Petrus cui candida mento
 Cæsaries geminæq; micant in pectore clauæ.
 Tertius ardenti Paulus mucrone cocuscans
 Igneus ore. ligant intextæ guttura gemmæ
 Quartus Ioannes aquila signatus / amictu
 Lucet in albenti: mentoq; & vertice canus.
 Hi primi: sua quemq; ducem stant agmina circum.
 Squalor abit: fulget paries: circumfluit aer
 Fragrat: & armenio carcer lustratur amomo.
 Tum vultu diuum dominus sit fatur amico.
 Hactenus ex alto pugnam spectauimus orbe
 Occulte q; tuis procul aspirauimus orsis
 Fortibus: hæc claræ fuerint præludia pugnæ.
 Nunc acie tota pugnatur & omnibus armis.
 Macta: & in extremo palmam ne desere cursu.
 Pars superest tibi parua viæ: iam proxima palmæ
 Curris. & apparet grauium suprema laborum
 Meta. dies feret optatum tibi crastina finem.
 Dixit: & ambrosia frons tem perfudit & atmos.
 Et sic fatus abit: dulciq; adit æthera cantu.

CErubuit caesar. Erubescenti atq; attonito caesari ichthyobolus consilium dedit faciendarum rotarum: contra quarum terrorem christus diuam virginem ac spousam suam visitans: suauis sermone cohortatur animatq;. Ordo est. Caesar erubuit. i. rubore perfusus est: mens eius conscia sceleris. i. consentiens se culpabilem & agnoscens obiecta a virgine scelera: non fert. i. non patitur amplius iurgia. i. obiurgationem virginis: & non audet attollere. i. erigere vultum: sed supple vertit se ad ichthyobolum: magicum scilicet ministrum: & precepit supple catharinam reuehi ad umbram carceris: atq; antrum tradi nouis custodibus: vero pro sed ichthyobolus: cui mens supple fuit crudelis: & cui ingenium fuit atrox: inquit regi. quidnam. i. ad quid: o caesar tu paras terrere hanc: scilicet virginem: poenis vulgaribus? nos credimus eam natam sub sidere helleo. i. arietino propter duriciam frontis. Helle enim arietem habentem aurem vellus: ut pontum transiretaret cum phryxo ascendit: qua submersa: aries tandem in coelum translatus dicitur. Sunt qui putent helleum sidus dici: quia hellen filius deucalionis fuit: qui saxi genus humanum reparauit: aut quia hellas graecia dicitur. quae dura semper hostibus fuit: aut quia pontus venenis abundat: ad quam insulam helle tetendit: verum a nominatio hellen: fieret helleneus & ab hellas helladus helladius. praeterea ad frontem respexit quae arietis durissima est. vnde sequitur. nam pro quia: frons eius marpesia. i. saxea aut dura ut cautes marpesia. nam marpesus mons est in paro insula habens durissimos lapides. Vnde sexto aeneidos. Nec magis incepto vultum sermone mouetur: Quod si dura silex aut steterit marpesia cautes. Hic tamen frons dicitur marpesia: est supple asperior caute: id est cote aut saxo: taurominitana. i. siciliensi a taurominio monte siciliae asperrimo ubi & taurominium oppidum est: & durior adamante rigido: quem secundum vergilium. Non ipsi excindere ferro Coelicolae valeant. Hircino tamen cruore frangitur: ridet. i. deridet fascies: id est fasciculos virgarum aufonios: id est quibus aufonij: hoc est romani plectunt noxios: & ridet nostras. i. aegyptiacas secures: quibus colla secantur: & recusant parere imperio diuum. Cedimus. i. nunquid aequum est nos cedere puellae: an praestat. i. melius est virgere dementem: id est insanam puellam: iustis. i. satis magnis: flagellis. i. tormentis quibuslibet: & tueri id est protegere causam imperij & diuum pro diuor: quasi dicat maxime: quia mollia non obstant duris: nec fortia possunt vinci supple a debilibus: nec saxa cauantur ligno: nec muri cauantur manibus: scilicet inermibus. sed nos eruiamus marmora duro ferro: scilicet calibe: aut marmora cauantur duro ferro: & nos eruiamus. i. euertimus moenia. i. muros oppidorum: saxi contortis. i. appulsis:

- magno molimie. i. maximis machinamētis. Si tu paras. i. conaris auferre christū. i. fidē christi a virgine: finge id est cōstrue rotas: & aliquot orbes. i. circūferentias magnæ vertiginis. i. magni gyri & magnę reuolutionis: & omne. i. totū opus: id est tota machina rotarum: armetur crebris. i. densis & frequētibus mucronibus: id est puncturis nouacularū aut aliorum cultrorū: & radij. i. ligna intermedia quæ ab axe ad circūferentiā protenduntur: sicut radij a sole procedūt. radij ergo rotarū & curuatura. i. cāthus & circūferētia rotarū: habeāt cultros ancipites. i. ab vtracq; parte scindētes. & orbis currat cōtrarius. i. vna rota currat cōtraria orbi. i. alteri rotæ. & impetus. i. vehemēs impulsus: secet id ē intercidat: axe verso. i. circū lato: affixos. i. eos qui affigūtur & suspendūtur. Persephone id est dea infernalis: voluēs id est versans & tractās corda impia: formis id est modis occultis: hoc est occultis inspirationibus: docebat immanes. i. crudeles ac inhumanas atq; abomiabiles poenas: & seua supplicia. Sentētia aspera. i. dura & impia flexit id est vertit & ad se traxit regē inhumanū. Quæritur. i. inquirīt & inuestigatur: si quis perillus. i. artifex subtilis tormētōrū sicut fuerat perillus atheniēsis qui phalaridi agrigētinoꝝ tyrāno: taurū æreum effinxit: vt in eo impositi miser arderēt: nec humanā sed bouinā vocē emitterēt: ne forte vox humana tyrannū fleat: cuius rei ipse primus periculum fecit) foret. i. esset in tota vrbe. Atq; supple quiritur an quisq; dedalus. i. architectus vterat dedalus: existens prestātor arte phereclea. i. q̄ fuerat phereclas qui paridis naues cōstruxit: aut supple queritur an quisq; epeus. i. epeo similis qui fuit auctor troianæ cladis. i. euersionis: quia equū illum ad cuius introitū portæ ruptæ sunt fabricauerat. Vñ æneī. ij. Et menelaus & ipse doli fabricator epeus Inuadūt urbē somno vinoq; sepultā. Dædalū autē subtilissimū architectū ac fabrum lignariū fuisse: vt qui labyrinthū in creta & lignea vaccā struxit: vela & antennas atq; alia multa inuenit: oēs sciunt: quocirca affabri dēdali vocātur vt dēdala cyrce apud maronem & dēdala tellus apud lucretiū. Nox erat. describit aduentū christi ad virginē consolandā. Ordo est. Nox erat: & pisces nitidi. i. resplendentes qui signū coeleste faciunt: ducebāt cum ioue. i. cum illo planneta: vestigia stellata. i. stellis ornata: per mediū axem cœli. i. iam mediū erat noctis: & christus maximus regnator olympiætheri: id est cœlestis: cū iuppiter in terrestri solū regnauerit labitur: id est dulciter descendit ab astris: existens stipatus. i. circūdatus cōpresse (tractū enim est a nauibus quę stipātur: dum rimæ stupis arcētur) magno agmine cœlicolū pro cœlicolaz. & trāsit per cornua tauri
- Perillus**
- Phereclas**
- Epeus**
- Dedalus**
- Stipo**

niuei. i. candidi. (talis enī dicitur fuisse qui europā vexit & in coelū translatus est) & intrat ad vmbas humētes. i. humorē obſcenū habentes: ſcilicet in loco humido carceris profundī. vnde addit: & intrat baratrū trīſte: id eſt voraginē & profunditatē carceris trīſtiam generantis. Sonus ſcilicet cōcentus angelorum aut ſtrepitus aduentantiū ſit: & lux aurea. i. fulgida diſſipat. i. abolet: cito noctē nigrā. i. caliginē carceris: diui. i. ſancti apparent ſub imagine pulchra: in qua ſcilicet noſcitabantur. Primus ſupple erat aut apparet Ioannes videlicet baptiſta: cui pellis ſcilicet cameli: lucida. i. tam reſplēdens veſtit humeros. & villi. i. pili villoſi cameli: aurati id eſt auro ornati ſicut pingūtur: pendent in tergore. i. corio cameli: aut in tergo ioannis. Alter id eſt ſecūdus erat ſenior: videlicet petrus: cui candida cāſaries. i. barba longa: micat ſupple in mento: & cui geminæ clauēs micant in pectore: eas pro inſigni deſert: eo q̄ chriſtus ei dederit clauēs regnī coeloꝝ. Tertius erat paulus: coruſcās. i. reſplēdens: mucrone id eſt gladio: quo decollatus erat: ardenti. i. relucenti & radianti. exiſtēs igneus ore propter ardentem prædicationē & gemmæ intextæ ligant guttura: id eſt palliū ſub gutture. Quartus ioānes ſcilicet euāgelīſta: ſignatus aquila. i. hñs aquilam pro inſigni: lucet in amictu albēti. i. veſte alba: exiſtēs canus mēto. i. in barba & vertice. i. capillis. hi ſupple erant primi: quēq; ducem illorū quattuor circūſtant ſua agmina. i. circū vnū quēq; illorū quattuor erant alij ſancti eiusdē ordinis & coetus. Squalor. i. obſcēnitās carceris: abit. i. auſugit: paries fulget: & aer circūfluus. i. circūfluens aut circūdans illic exiſtētes: fragrat id eſt ſuauiſſimè redolet. & carcer luſtratur. i. purgatur amomo armenio: id ē quale in armenia naſcitur. quod vergilius aſſiriū vocat dicens. aſſiriū vulgo naſceſt amomum Tum. i. tunc poſtq̄ omnia purgatiōra effecta ſunt: dñs diuum. i. diuorū: hoc eſt omniū ſanctorū chriſtus aſſatur. i. catharinā amico vultu. Legi poteſt etiā diuam: vt ſit dñs aſſatur diuam. Verba chriſti ſunt. Nos ſpectauim⁹ haſtenus. i. huc uſq; pugnā. i. certamē tuū: ex alto orbe. i. coelorū: & nos exiſtētes procul aſpirauimus occulte tui ſ fortibus orſis: i. coeptis: nunc pugnaſ. i. pugnaſ: tota acie & oībus armis. i. nunc totis viribus in te graſſabit tyrannus. Maſta. i. ſis magis aucta. (Vnde ſeruius ad illud. ix. aenel. Maſte noua virtute puer ſic itur ad aſtra. maſte (inquit). i. magis aucte affectatē gloriæ. Eteſt ſermo tractus a ſacris. Quotiēs enim aut thus aut vinum ſuper victimam fundebatur dicebant maſtus eſt taurus vino vel thure: hoc eſt cumulata eſt hoſtia & magis aucta. hec ille. Et inde venit maſtare: quod proprie hoſtiarum eſt. Maſto

unde nō cædi sed mactari dicunt: vt Solēnes taurū ingentē macta-
bat ad aras. Et mactāt lectas de more bidētes. Olim per oēs casus
declinabat: nunc in vsu tantū est mactē: qđ dicitur ei cui virtus au-
getur. vt in dicto carmine Virg. & in illo Horatij primo sermonū,
Mactē virtute esto inquit sentētia dia catonis. Verū tamen quia hic
ad virginē sermo fit: nō putē scriptū esse mactē: sed macta in foemi-
nino gñe: qđ magis consonū est q̄ mactē aduerbiū.) & ne desere pal-
mā in extremo cursu. i. agone parua pars vię supest. i. restat tibi: tu
curtis iā exīs p̄xima palmæ. i. victoriæ: & sup̄ima meta. i. vltimus
finis grauiū laborē apparet. dies crastina feret. i. afferet tibi finē op-
tatū. (Non est ergo cōtrariū qđ tota acie pugnandū dicit: & parua
partē vię supest: q̄a in momēto totis viribus pugnari pōt.) Dixit
.i. christus & pfudit frontē. f. cath. & armos. i. humeros ābroſia. i.
suauissimo vnguento: & fatus. i. postq̄ locutus est sic: abiit: & adit
æthera supple cū dulci cantu: videlicet angelorū cōcomitantū.

Altera lux aderat: feralis machina coelo

Erigitur: populiq; foro concursus aperto

Cogitur. horrescunt visu: & crudele fatentur.

Id genus insolitum pœnæ: de robore querno

Texitur: & bisflex cubitis ascendit in auras

Pons: vbi volucndos lictor se attollat ad axes.

Impulsi magnis strident conatibus orbes.

Rostratig; micant gladij: curuiſq; minantur

Dentibus. & paruo inter se discrimine distant:

Corpus vt affixum lateri e regione locatum

Discerpat latus: atq; vno secet omnia cursu

Membra leues subito procul eiacula per auras.

Terrificum incutiens animis structura pauorem

Aspectuq; nocens solo. super aurea sedit

Stragula: & a tecto spectat maxentius alto

Coniugis extendens baccatam ad colla sinistram.
 Protrahitur virgo: quæ postq̃ immania vidit.
 Currere protensis armata volumina rostris.
 Substitit: & pressio suspexit sidera gressu.
 Sic memorans. obsiste pater crudelibus ausis.
 Percute dentatos orbis. ostende tyranno
 Te ioue contempto cœli terræq̃ potentem.
 Infelix videat contrahescatq̃ videndo
 Quanta tuæ virtus & quanta potentia dextræ.
 Vix ea finierat: gelida cum erupit ab arcto
 Ventus: & ardenti resonans cum fulgure fulmen:
 Grandineq̃ immixta nimbus caliginis atræ.
 Disrumpitq̃ rotas: trabibusq̃ per aera pulsis
 Maxima consequitur strages: quo territa vertat
 Turba pedem noctis tenebris inclusa profundæ
 Nescit: & attonitos frustatim machina labens
 Opprimat: auditur clamor: sonitusq̃ ruentum
 Impete cum magno trabium. periere ministri:
 Quattuor: vt fama est: rapuit furibunda virorum
 Milia tempestas & lapsus ab aere turbo.
 Vtq̃ dies claro deterfit nubila cœlo
 Detegitur clades hominū. laniata per omne
 Membra forum. facies ystæ: conuulsaq̃ labra
 Dentibus exertis: laceræq̃ per ardua vestes
 Culmina tectorum. mixto fluuit ynda cruore.

Quæ superant cladi lugent cōmunia matres
 Funera pelle æ. lamienta per omnia surgunt
 Compita: in ingenti tota vrbs ploratur aceruo.
 Plæbis in occasu tantæ gauisa per auras
 Persephone volat: ac socios ac dæmonas omnis
 Ad prædam ciet ex aris adytisq; deorum.
 Illi precipites altis e turribus adsunt:
 Corripiuntq; vagas animas: stygijsq; coercent
 Funibus in fascēs: & in intima tartara voluunt.
 Persimiles aquilis quotiens videre volucres
 Dulcibus e stagnis tolli: tenuemq; per auram
 Nare cateruatim: campisq; inferre volatum
 Qua rigat effusis mantoam gressibus urbem

Mintius intexens iuncis & harundine ripas.

¶ Altera lux aderat. Describit machinæ rotarū erectionē & euer-
 sionem. Ordo est: Altera lux, i. postera dies aderat: & machina feras-
 lis, i. mortifera & execrabilis: vt mors quā feram vocāt: erigit coelo
 id est ad cœlū (vt sit fm Nigrū octauus casus. quotiens enī aliquid
 aliquo fertur aut tendit: loco accusatiui & ppositionis eius: possumus
 ponere datiuū, sicut vergi. Inferretq; deos latio, i. in latium.
 It clamor coelo, i. in cœlū. Obuertit pelago proras, i. in pelagus:
 aut pelagus versus. Viridi cōpellere hibisco, i. ad hibiscū. Sic erig-
 gitur coelo, i. ad cœlū: aut cœlū versus: hoc est in altū) & cōkursus
 populi cogitur, i. constringitur & in vnum cōpellitur: videlicet in
 foro aperto, i. patēte supple populi (aut si maioris populus: quia col-
 lectiua singularia plurali appposito passim iunguntur. & ita legerem
 conformiter fatentur: nō fatetur. Et quia supina posteriora q̄ in u
 exeunt: nō reperiunt in significatione actiua: quale esset horrescūt
 visu: id est dum vident: sed dūtaxat in passiua. & id quidē cum no-
 minibus adlectiuis: dicere visu nō esse supinum: sed nomen, vt sit)
 horrescunt, i. horretes fiunt: & horrore cōcutiuntur visu: id est per
 visum solū: & fatentur id insolitum, i. inuisum: genus pene, i. ter-

Casus octa-
 uus datiu'
 localis

Collectiua

Supina i u

Parthenices Catharinariæ Liber III Fo. LXXXVIII

menti: crudele subaudi quod textitur: de robore. i. fortissimo ligno
querno. i. arboris q̄ quercus dicitur. vnde fit quernus. na. num. &
quercus. a. um. sicut a salice salignus, a corulo columnus &c. & pōs
vbi. i. in quo licet: scilicet tortor: attollat. i. erigat se: ad voluēdos
axes. i. rotas: a parte totū accipiēdo: ascendit. i. extenditur in au-
ras: id est in aerē: bissex cubitis. i. spacio. xij. cubitorū. Orbes id est
circūferentiæ rotarū strident. i. stridorē faciunt: existentes impulsi
magnis conatibus. i. magno molimine: & gladij id est cultri rasorij:
rostrati id est adunci in morē rostrorū: micant id est resplēdent ex
quodam motu & vibratu: & minantur curuis dentibus τοῦτο
id est idipsum dicit: & distant scilicet dentes aut rostra nouacularū
inter se: id est ab inuicem: paruo discrimine. i. parua distantia: vt
id est ad eum finē: vt latus supple alterum rotarū locatum. i. situm
& positū e regione. i. ex aduerso & in opposita parte: discerpant. i.
in diuersas partes carpat & secet: corpus affixum lateri supple re-
liquo rotarū. Atq; vt scilicet latus oppositū: secet id est diuidat &
disrūpat vno cursu. i. vno impetu: omnia mēbra scilicet corporis
affixi: eiaculanda. i. excutienda per iactū: subito per auras leues:
id est faciliter cedentes: q̄ supple est structura incutiens animis pa-
uorē terrificū. i. terrorē facientē: & nocens solo aspectu. i. dum solū
modo aspiciatur. Maxētius sedit. i. se reposuit sup stragula. i. vesti-
menta a sternēdo dicta: quasi dicat tapeta aurea. i. aureis filis inter-
texta: & spectat sup. machinā a tecto alto: e cuius fenestra tormēta
visurus esset: extēdens sinistrā supple manū bacchatā. i. petulantē
& more bacchantiū vagantē. (Legi tamē potest baccatam: hoc est
baccis ornatā. sed maxime omniū legerē baccata. i. baccis ornata
colla. sicut dicitur primo ænei. colloq; monile baccatū. Nec obstat
q̄ christiana effecta erat: quia adhuc occultauerat religionē: verū
tamē quia superbiam & petulantiam regis significare vult: & durior
esset hiatus: baccata ad: legamus baccatam. Sane baccha est facer
dos bacchi. i. mulier bacchi sacra ferens. Sed bacca sine aspiratiōe
est oīs fructus in siluis crescēs rare & sparsim. vt lauri/ myrti/ oleæ/
&c. et a similitudine rotundi corporis baccas appellāt vniones. i.
margaritas: quæ in indico mari optimæ nascuntur: & potissimum
apud taprobanen insulam. dicamus ergo baccatā sinistram) aut
baccata: id est baccis: hoc est margaritis in monili existētibz or-
nata colla cōiugis: id est vxoris suæ. Virgo scilicet catharina: pro-
trahitur id est violenter a longe trahitur ad supplicium: quæ supple
virgo postq̄ vidit immania: id est magna & terrifica volumina: id
est circūuolutiones rotarum: currere: id est celeriter circūuolui: exte-

omniū
aurea
odry ni

Baccha
Baeca

stentia armata rostris. i. incuruis cultris: protēsis. i. longē extēsis
 substitit. i. parum stetit & gressum firmavit: & suspexit. i. sūsum seu
 sursum aspexit: sidera. i. coelum: & hoc gressu. i. incesu: presso. i. re-
 presso & cōtracto memorās. i. memoriter orans sic. O pater supple
 coelestis: obfiste crudelibus ausis. i. maxentij: percutite. i. prosterne
 fulmine orbes dentatos. i. rostratas rotas: multos cultros adūcos
 habentes: & ostende tyranno scilicet maxentio: te potentē coeli &
 terre. i. habere potentiā in cōelo & in terra: & hoc ioue summo gen-
 tilium deo: cui gentes fulminis potestātē attribuunt: contēpto. i.
 aspernato & vilipenso. Infelix scilicet maxētius tyrānus: videat
 quanta. i. q̄ magna supple sit virtus tuæ dextræ: & quanta sit po-
 tentia tuæ dextre: & cōtabescat. i. tabe: hoc est sanguine arefacto &
 corrupto ex inuidia cōsumatur: videndo id est dum videt inuidus
 potentiā tuam. sic persius. Virtutē vt videant intabescātq; relicta.
 Catharina supple vix finierat. i. finiuerat ea supple verba: aut eas
 preces: cum. i. quādo ventus scilicet boreas: erupit. i. violenter ex-
 ortus est: ab arcto gelida. i. a polo septētrionali semp frigido: vbi
 arctos. i. vrsa vtraq; est. & fulmen resonās cum fulgure ardēt: id est
 micanti aut comburēt: & nimbis. i. nubes procellosa: atræ. i. ob-
 scuræ caliginis: id est tenebrofitatis: grādine imixta. i. habens grā-
 dinem imixtā supple erupit a gelida arcto: & disrumpit. i. dissipat
 postq̄ eruperat rotas (Decenter tēpus mutat dicens erupit in prę-
 terito: & disrūpit in pręsenri propter exigentiā rerum. prius enim
 rupit: & iam disrūpit rotas. Sic in principio. iij. ænei. Ceciditq; su-
 perbū ilium: & oīs humo fumat neptunia troia. prius cecidit & ad-
 huc fumat) & maxima strages. i. prostratio & cēdes astantiū: conse-
 quitur. i. subsecuta est: trabibus scilicet machinarū: pulsus id est im-
 pulsus vi ventorū & fulminis peraera. Turba id est multitudo po-
 puli turbā facere solita territa. i. terrefacta: & supple iclusa tenebris
 profundæ noctis. i. tempestatis in morē noctis caliginosæ: nescit
 quo id est in quā partem vel quorsum vertat. i. vertere debeat pedē
 fugiēdo scilicet: & machina. i. structura rotarū: labens id est deci-
 dens frustatim. i. p̄ frusta: hoc est particulas & fragmēta: opprimit
 scilicet populos: attonitos. i. tonitru & fulmine perculosos: ac per-
 plexos. Clamor & sonitus ruentum. i. cadentiū auditur: nisi dicas
 clamor morientiū supple: & sonitus trabiū ruentū. i. cadentiū cum
 magno impete. i. impetu (a nominatiuo impes impetis: sicut p̄pes
 p̄petis) auditur: sed cōtextus videtur: clamor & sonitus ruētum. i.
 occidētiū: hoc est moriētium auditur: & ministri periere cū magno
 impete trabiū. tempestas furibunda: id est furenti similis: & turbo

Mutatio
 temporis
 in verbo

id est ipetus venti cōturbati: lapsus ab aere: rapuit. i. assumpsit (vt fama est: qđ more virgiliano addit: quia icertus est numerus) quattuor milia virořū. dices eleganter (quattuor milia virū) qđ p&: vt id est post q̄: dies. i. lux & serenitas: deterfit. i. tergendō amouit: cōlo claro. i. sūdo & sereno: nubila. i. nubes & caliginem: clades. i. strages & cedes hominum detegitur. i. manifestatur & apparet. Mēbra sup. detegunt aut apparent: laniata. i. dilacerata: per omne forū. i. omnē ptē fori. & facies vstae. i. cōbustae: & labra cōuulsa: dētib⁹ exertis. i. excussis: & vestes lacere. i. disrūptę detegunt sup. aut apparēt per ardua. i. sublimia: culmina. i. sūmitates tectorū (phīsice graua corpora deorsū per forū: & leues vestes sursum in culminibus apparere dicit vnda. f. pluuię & grandinis: fluit cruore mixto. i. habens cruorem occisorū admixtū. Matres pelleg. i. alexandine: quia itale illic non erant: q̄ superāt. i. supsunt cladi: lugent funera cōmunia. f. omībus: quia vix erat q̄ funus lugendū nō habebat. Lamenta. i. lamentationes & fletus: surgūt per oīa cōpita. i. loca communia: tota vrbs. i. ciuitas: ploratur in ingenti aceruo. i. stage occisorū & pstra torū a fulmine. Persephone gauisa in occasu. i. morte tantę plebis volat p auras: ac p&: ciet. i. cōuocat & excitat ex aris & adytis. i. secretiorib⁹ locis sacrorū q̄ nemini pter q̄ sūmo pōtifici adire licebat: qualia sūt sancta sanctorū: locios ac oīs dēmonas. i. versutos spīritus (Si quis grāmatices ignarus hic dubitet: sciat a nominatio in n litterā desinēte sepe accusatiuū singulare in a finari: vt titana panna syrena. delphina. dēmona. Ab a aut singulari rite fit pluralis in as vt hic dēmonas: as aut tertię semp corripitur. Quoties vero accusatiuus singularis in im vel in desinit aut genitiuus pluralis in iū fit accusatiuus pluralis rite etiam latine in is productā: quia olī eis scribebatur. vt omnis: bene ergo omnis dēmonas declinauit) Illi scilicet dēmones adsunt. i. accelerant: p̄cipites. i. p̄cipitanter descēdentes: e turribus altis (vt quibus tēpore fulminis plurimū nocēt) & corripiunt. i. simul arripiunt: animas vagas id ē corpore exutas (quas per fantasiā quandā vagari dicit) & coercent. i. constringūt eas in fasces. i. sarcinas: funibus. i. vinctulis & ligis: stygijs. i. infernalibus. & voluunt: id est p̄cipitant eas: in intima tartara. i. profūdissimas tenebras iferni. existētes persimiles. i. multū similes aqlis: quotiens sup. aquilę videre. i. viderūt volucres. f. cygnos (de quib⁹ quē hic imitatur Virg. loquitur dicens geor. ij. Et qualē infœlix amisit mantua campū Pascētē niueos herbofo in flumine cygnos) tolli. i. euolare in aera e stagnis dulcibus. i. aquarum dulcium: aut gratis: & quotiens videre volucres: nare. i. volare: remigio. f. alarū

Mantua.
Manto.

cateruati: id est per cateruas: vel in cateruis: per aurā tenuem: id est aerēlympidū & purū: & iſſerre campis. i. in campos: volatum ſup. ea parte: qua mintius fluuius ille: qui e benaco ortus iuxta mantuā in padum incidit: rigat. i. irrigat: vrbem mantoam id est mantuam a vate ſeu thireſię vatis filia que manto dicta eſt. denominatam A cuius filio ocnō muris cincta eſt. Vnde Virgilius ænei. decimo. Ille etiā patrijs agmen ciet ocnus ab oris Fatidicæ mantus & thuſci filius amnis Q uī muros matrisq; dedit tibi mantua nomen) grefſibus id eſt fluctibus effuſis id eſt: abundanter fuſis intexens id eſt veſtiens ripas ſupple ſuas: iuncis & harundine. Sic Maro in buccolicis. Limofq; palus obducatur pascua iunco. Eſt autem patria auctori huius operis: ſicut et virgilio. Sanemanto declinatur huius mantus aut mantoos, Vnde ſit mantoūs mantoa. um. ſicut ab argo argous. & cetera.

Sauclia iam dudum cœco regina dolore:

Diſſimulare nequit flagrantem pectore flammam

Sicq; virum alloquitur: quæ te Immaniſſime: quæ te

Peſtis agit: manifeſta vides miracula: necdum

Irritare deum ceſſas. tibi me quoq; Chriſtus

Abſtulit: & viuo crines in flumine laui.

Nec tua ſum poſt hac. nec me reuerentia martis

Nec iouis vlla tener: tua ſint hæc numina. vincet;

Chriſtus: & occumbes cum relligione deorum.

Cæſar ad hæc frendens contorquet lumina denſo

Torua ſupercilio. & clamans noua funera liſtor

Poſcimus: accipe & hanc. & amaro vulnere truncis

Vberibus cæſa caput a ceruice reuulſum

Aequoreæ volucres habeant. piſcabitur illud

Petrus: & inuentum Chriſti ſuſpendet ad aram.

Nec mora: dum totam magnis ylulatibus vrbem

Dira lues agit: dum cædibus omnia complet
Persephone exultans & tanta strage superbit:
Vincta manus sparsis trahitur regina capillis,
Res indigna nimis: missosq; ad colla capistro
Ducitur ad littus lachrymans: & crine ligatam
Arboris ad ramos patulis quæ vmbrosa lacertis
Stabat harenosæ frondens in margine ripæ,
Afficiunt probris & multo verbere tandem:
Pectore conuulso pharias truncatur ad arces,
Exanimis artus nudant: rapiuntur in aures
Implicitumq; comis aurum gemmisq; monile
Diues: & amisso sæuit fera turba pudore,
Ceus plures cum nocte lupi inuenere relictam
Desidia pastoris ouem: simul agmine facto
Communem iuadunt prædā: atq; in vulnere certant,
Dilantant: caput hic, secur ille: in clunibus alter
Pascitur: & fauces implent rictumq; cruentant,
Audiit horrendum facinus: veniensq; repente
Porphyrius multo raptum cum milite corpus
Texit humo lachrymans: meritosq; exoluit honores
Infelix q̄tum fors & brevis hora sinebat
Saucia iadudū. Recenset cōfessionē & martyriū reginæ hoc ev̄xo-
ris Maxentij: & eiusdē sepulturā a porphyrio exhibitā. Ordo est
Regina saucia. i. vulnerata iadudū. i. a modico tpe dolore: cæco. i.
occulto & latente: nequit dissimulare flammā. i. vim charitatis: fla-
gratē. i. estuatē atq; ardētē in pectore sup. suo. & alloquit sic virū. i.

maritum suū Maxentiū O immanissime. i. crudelissime & sequissime: q̄
 pestis. i. quis malus furor agit. i. impellit & vexat te: tu vides mira
 cula manifesta. s. euerfione rotarū ad p̄ces virginis subortā: Necdū
 id est: & nō adhuc cessas irritare. i. ad irā puocare deū. Christus. i. re
 ligio & fides christiana: abstulit tibi quoq; id est etiā me. & laui id
 est baptisauī aut baptisando purgaui: crines. s. capitis: accipiēdo
 a parte totum: in flumine viuo id est. fonte baptismali viuificante
 animam peccato saltem originali prius mortuam. (Virgilius secū
 do aeneidos dicens donec me flumine viuo Abluero: fluentē aquā
 intelligit: quam purgatiuam vim habere gentilitas credidit: ad quā
 hic alludit poeta) nec ego sum posthac. i. post hoc tempus: tua. i.
 professionis & sectę tuę. nec vlla reuerentia. i. religio superstitiosa
 martis nec iouis tenet me. Hec numina. s. martis & iouis q̄ tu numi
 na credis: sint tua id est a te culta: x̄ps vincet. i. superabit sup̄. ea: &
 tu occumbes. i. succumbes et peribis cum religione deorum sup̄.
 tuorum: quia dij gentium demonia sunt Cæsar. s. maxentius: fren
 dens. i. dentes cum fremitu concutiens: ad hęc. s. dicta reginæ: con
 torquet. i. circūuoluit lumina. i. oculos: torua. i. itortos & immites:
 denso supercilio: & clamans: o lictor. i. tortor: nos poscimus. i. exi
 gimus a te noua. i. non vīsa: quia yxoris: aut magna: quia reginæ:
 aut de nouo post mortem rhetorum infligenda: funera dico noua:
 id est mortem nouam accipe: & i. etiam: hanc. s. coniugem meam:
 & fac sup̄. vt vlucres equoreę. i. maritimę in littore versari solite
 vt fulcæ & volucres: habeant caput sup̄. reginæ reuulsum. i. ampu
 tatum a ceruice cæsa. i. incisa: & hoc vberibus sup̄. eius truncis id ē
 truncatis & abscisis prius: crudeli. i. crudeliter illato: vulnere sic Ma
 ro. Extinctum nymphæ crudeli vulnere daphnim flebāt. Petr⁹. i.
 apostolus princeps christianorum ex piscatore effectus: piscabitur
 illud. s. caput aut cadauer eius: & suspendet id est sursum pendet il
 lud inuentum id est postq̄ inuenerit: ad aram christi. Nec mora sup̄
 ple sit. Interea sup̄. dum: dira. i. seua: lues. i. strages p̄stratorum ful
 mine: agitat: id est vexat: totam vrbem magnis vlulatibus. & dum
 persephones exultans complet omnia cēdibus id est cæsorū ca
 dauerbis & luctibus & superbit. i. se iactat: tanta strage. i. de tanta
 cæde: regina trahitur vincta manus. i. habens manus vinctas: & ca
 pillis sparsis. i. habens capillos sparsos (sic secundo enei. Eccetra
 hebatur passis priameia virgo Crinib⁹) & ipsa ducitur lachrymans
 præ pudore. s. de anxietate (quia spiritus quidem prōptus caro aut
 infirma) ad littus: & hoc capistro. i. fune quo equi capi solent: mis
 so ad colla: sup̄. eius: quę sup̄. est res nimis indigna: & supple torto
 res afficiunt ipsam ligatam crine id est per capillos suos: ad ramos

arboris quæ stabat ymbrosa lacertis. i. brachijs scilicet ramis: patululis id est semper patētibus & extensis frondens in margine ripæ harenosæ: id est littoris marini. Afficiunt inquā sic ligatā: probris id est opprobrijs & cōtumelijs: & multo verberare. & supple ipsa trūcatur: id est decollatur: tandē. i. post longa tormenta ad arces pharias: id est iuxta pharon turrim sumptuosissimam illic a ptolemeo philadelpho constructam: & hoc pectore conuulso: id est contuso amputatis mamillis: & supple tortores illi nudant: id est spoliant: artus exanimis: id est mēbra defunctæ reginæ: in aures id est ornamenta aurium quæ ex vnionibus auroq; cōstabant: rapiuntur scilicet a tortoribus: & aurum. i. rheticulū aureum implicitum comis supple rapitur: & monile id est ornāmētū colli: diues. i. preciosum: & magnificū: auro supple rapitur. turba fera: scilicet tortorū: sequit id est sequitiā suam in eam exercet: pudore amisso. i. amissa verecundia: qua debebāt vereri corpus reginæ ac dominæ suæ sic spoliare. Ceu id est sicuti plures lupi: cum id est quādo inuenere ouē relicta nocte: desidia id est per desidiā: hoc est negligentia & pigrityam pastoris: inuadūt simul agmine facto: prædā communē. i. ad oēs a quibus inuenta est æqualiter pertinentē: atq; certant. i. contēdunt: in vulnera faciendā. Ipsi supple dilaniāt: hic dilaniāt caput: ille dilaniāt iecur. i. hepar. Alter id ē tertius: pascit in clunib⁹. i. morsum fert in clunes: & sup. oēs implēt fauces: & cruētāt. i. cruore spargūt rictū. i. aperturā oris. Porphyrius. s. dux cū regina iam christian⁹ effectus: audiit facinus. i. factū illud horrēdū: & ipse veniens repēte cū multo milite textit humo. i. sepeliuit lachrymās corpus. s. reginæ raptū. s. ab auib⁹ & feris: & exoluit. i. impēdit honores meritos. s. sepulturæ decētis: existens infelix q̄tum fors. s. illa: & brevis hora scilicet præsentis vitæ sinebat. i. pmittebat eum infelicē esse: quia paulo post beatus effectus est per martyrij coronā.

Iamq; nouas afferte dap es: discumbere tempus

Cæsar ait: sat mane ioui superis q; litarum

Omnibus: & fuso placati sanguine manes.

Soluite tristitiam: curasq; immergite baccho.

Debetur noua nupta mihi: namq; impia coniunx

Per noua iudeo nupsit diuortia christo.

Ferte cados: date crete o de palmite vina.

R

Ponite amyneos latices: chiumque liquorem
 Et si quid campana sui vindemia misit
 Nectaris: omnigeno spument crateres saccho.
 Discumbunt: celeres volitant agileque ministri:
 Et mensas epulis onerant: maxentius ira
 Iamdudum exustus largo se ingurgitat haustu
 Sapientis: & pergit venas inflare calentes.
 Callida persephone graubus conuiuia rixis
 Immiscere volens sumptis prateruolat alis
 Aequeoream simulans volucrem: petit ardua nubes.
 Itque reditque frequens: ducitque per aera gyrum:
 Garritusque sonat pluuio. denunciat inquit
 Ichthybolus ventos tempestatemque futuram
 Iam pelago furor & nautis grauis ingruit imber.
 Caesar ut audiuit pelagus: succurrit imago
 Coniugis ad littus caese. iubet ire ministros.
 Necropolimque trahi: & conditellure cadauer.
 Respondere ducem iam dudum funere ducto
 Porphyrium veteri re gum imposuisse sepulchro.
 Ecce iterum lachrymas: iterum ciet ira furorem:
 Laetaque subuertit praeceptis conuiuia luctus.
 Porphyrium caesar tunc e regione sedentem
 Pallidus & stomachum vultu confessus opaco
 Alloquitur. quid me inuito violenter adeptum
 Corpus humas: quare religio: quare cura meorum:

Prouidus: ardorem mentis ratione gubernat.

Et placidis mulcet bacchantem vocibus iram

Porphyrus. nobis caesar fore dedecus inquit

Immortale ratus: si peruenisset ad aures

Vibis id infandum facinus quod percitus ira

Incompotq; tui mandas: celanda putau

Corpora defunctae: & sceleris monumeta nephadi:

Sed furor impatiens freni mitescere nulla

Voce potest: similisq; padi torrentibus vndis

Aestiuo cum sole niues saxosa gehemae

Præcipitant iuga: si cursus occludere tentas

Obijce contortis crescunt spumantia terga

Vorticibus: semperq; magis violenta superbit

Congeries: tumidaq; premit retinacula mole.

Donec irer gurges agat indignatus apertum.

¶ Iamq; nouas afferte dapes. Rursus inter gaudia profusa caesaris nouus (vt solet) luctus suboris: audita coniugis sepultura. Scriptū enī est de gaudijs inordinatis: q; extremū gaudiij luctus occupat. Coniugis aut suae ipsū memorē persephone fecisse poetice dicit: quod verisimile est: cū constet magiae peritū & augurij studiosum fuisse. Ordo est. Caesar ait. Afferte iam nouas dapes. i. exquisitas & cæteris deliciores: tēpus supple est discūbere. (Id græcorū more dicit. nā latine cōsuetius diceret: tēpus est discūbendi. Cum substantiis enī nominibus nō infinitiua sed gerundia construui. Lauretio de valla docente volunt. Vergilius tñ etiam sic dicit. ij. ænei. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros) Litatū .i. sacrificatū (cum placatione vt confidit) sat. i. satis ioui mane. i. tēpore matutino: & manes. i. diij inferi: placati supple sunt: sanguie fuso. i. inferiae sunt inferis exhibitæ. Sunt autem mortuorū sacrificia quæ inferis solūtur ac manibus defunctorū. Vñ maro libro vñdecimo de ænea in funere pallantis. Vinxerat & post terga manus: quos mitteret

Inferiae

Cretica
vina

Amynea
Chia
Phalerna
Cecuba
Setina
Calena
Iacchus

vmbri In ferias: cæso sparsuros sanguine flammā. Et hora. ij. car
minū. Victorū nepotes Rettulit iferias iugurthæ) Soluite tristitiā
& imergite baccho. i. vino curas. (Nam bacchus lyeus dicit: eo q
curas soluat. Ἀνὼ ἐνὶ ἰδὲ ἐστὶν qd soluo). Noua nupta. i. recens con
iunx: debetur mihi. nā coniunx supple mea ipia. f. in deos: nupsit
christo iudeo: p diuortia noua. i. insolita & iaudita romanis: quib⁹
iudeoꝝ nomē inuisum ac supstitutio sum reputatū est. Ferte. i. afferte
cados. i. vasa quibus vinū transferri solet. vt primo ænei. Vina bo
nus quē deinde cadis onerarat acestes. date vina de palmitē creteo
.i. vite cretensi: hoc est cretica vina: q vulgus maluatica vocat. po
nite latices. i. liquores inuis latētes: amyneos. i. ex genere amyne
arum vitiū. de quib⁹ geor. ij. Sūt & amyneæ vites firmissimæ vina.
Sunt aut quinq; earū genera: & ponite liquorē chiū. i. vinū qd in
chio isula nascit: qd amyneū est maxime in phaneo portu: soletq;
aruisū dici. & si vindemia. i. vitifera regio cāpana. i. quæ est in cā
pania italiæ vbi sunt phalerna. cecuba setina & calena vina lauda
tissima. misit quid. i. aliquid (non leges qd) sui nectaris. i. optimi ac
dulcissimi vini. Sic in bucolicis. Vina nouū fundā calathis aruisia
nectar. Crateres. i. vasa yinaria spument omnigeno. i. oīs generis
iaccho. i. vino. (Est enim iacchus vnū ex nominibus bacchi: quia
ἱακχέω idē est qd resono: nec vno c scribe. Nomina aut deorū
pro rebus quibus p sunt ponūtur) discubunt. f. rex & procures: mi
nistri volitāt. i. citissime currunt: existentes celeres & agiles: et one
rant mensas epulis. Maxētius exustus. i. exiccatus & arefactus iā
dudum. i. iam a pauco tēpore: ira id est per irā quæ est accessio san
guinis circa cor: quæ sitim parit: ingurgitat. i. obruit & proluit se
sæpius largo haustu. i. multū & frequēter bibit (q ad ebrietatē facil
lima via est) & pergit. i. pfeuerat inflare. i. tumefacere venas calētes
ex vini ardore. Persephone callida. i. vasa & astuta: volēs miscere
.i. cōtaminare cōuiuia. i. gaudia cōiuuantū: grauib⁹ rixis: pter
uolat. i. e regione seu ante cōspectum volat: alis sumptis. i. postq
assumpsit alas: & ipsa simulans volucrē æquoreā. i. marinā: id est
maria frequētare solitā: vt solent mergi & fulicæ: de quib⁹ hic intel
ligi videt locus: dicetē verg. geor. i. Iam sibi tū curuis male tēperat
vnda carinis Q nū medio celeres reuolāt ex æquore mergi Clamo
remq; ferunt ad littora: quūq; marinæ In sicco ludūt fulicæ) ipsa ar
dua. i. sublimis effecta: petit. i. aggredit nubes: & it & redit frequēs
.i. frequenter: & ducit gyrū per aera. i. circūuolitat: & sonat garritu
pluuio. i. pluuiā futurā significātē. Ichthybol⁹ magus ille & augur
inquit sup. illa auis: denūciat v̄tos sup. futuros & tēpestatē futurā

furor. i. turbo & commotio ventorum: ingruit iam pelago: & gra-
 uis iber ingruit. i. imminet & incidit iam nautis. i. in nautas. hoc ē
 in petniciem nautarum. Vt. i. postq̄ cēsar audiuit pelagus. i. mētio-
 nem pelagi: imago coniugis cēse. i. occise ad littus: succurrit sup.
 ei: iubet ministros ire sup. ad littus & iubet cadauer sup. eius trahi
 necropolim. i. ad ciuitatem mortuorum seu cadauerum. i. vbi cada-
 uera nobilium sepeliri solebant: & iubet cadauer condi tellure. i. se-
 peliri. Sup. ministri respondere porphyrium ducem imposuisse iā-
 dudum. i. aliquanto prius: veteri sepulchro regum. i. in quo. reges
 sepeliri solebant & hoc funere ducto. i. pōpa funebri exhibita (qa-
 dictum est meritisq̄ exoluit honores) Ecce (aduerbiū rei iopinatæ
 & subito apparentis) ira ciet. i. excitat iterū lachrymas. i. mœstitiā.
 & ciet iterum furorem: & luctus præceps. i. præcipitanter & ex ipro-
 uiso ortus: subuertit læta conuiuia. i. lētiā conuiuantium. Cēsar
 pallidus (ex commotione enim animi sanguis ad cor descendens:
 faciem pallidam dereliquerat) & confessus id est manifestans: vultu
 opaco. i. nubilo & tristi: stomachum id est furorem & indignatio-
 nem animi quæ & stomachum concitat: alloquitur porphyrium se-
 dentē e regione. i. ex aduerso. Quid. i. ad quid o porphyri sup. hu-
 mas id est sepelis me inuito: corpus. i. cadauer: coniugis meę adem-
 ptum. i. ereptum violenter: sup. auibus aut custodibus. Quæ id est
 qualis sup. est ista religio: quę id est qualis sup. est ista cura meo-
 rum: scilicet quam habes de meis nihil ad te pertinentibus? Por-
 phyrus prouidus id est prudēs & circumspectus vir: gubernat ar-
 dorem mentis: id est iram: ratione. i. rationabili sermone: & hoc in-
 telligendo de ardore maxentij: aut gubernat ardorem id est zelum
 fidei suę: ratione. hoc est occultat eum ad tempus: & mulcet id est
 mitigat: iram. f. cēsaris: bacchātem: id est furentem: vocibus placidis.
 i. molli sermone. quia sermo mollis frangit irā. iquit ergo sup.
 Porphyrius. i. dixit: ego o cēsar: ratus. i. arbitrās: dedecus. i. vitii
 & vituperium: immortale: id est semper duraturum: fore id est futu-
 rum esse: nobis si id ifandum facinus. i. turpissimum factum: quod
 tu percitus. i. omnino distractus & commotus: ira: & i compos tui:
 id est rationis tuę: mandas. i. p̄cipis: peruenisset ad aures vrbis. f.
 roman. hoc est si innotuisset romanis q̄ iusseris coniugem insepul-
 tam derelinqui: putavi corpora defunctæ. f. coniugis: celanda id ē
 occultanda videlicet in sepulchro: & putavi monumēta. i. testimo-
 nia nefandi sceleris celanda sup. Sed. i. tametsi mulcet iram: tamen
 furor ipatiens freni. i. nesciens pati moderationem: nulla. i. nō vlla
 non pōt mitescere. i. mitior fieri vlla ratione. & existens similis vni-

dis. i. fluctib⁹: padi: illius fluij in italia maximi (de quo Virg. geor. primo. Proluit infano contorquens vortice siluas Fluuiorum rex eridanus: cāposq; per omnes Cū stabulis armenta tulit) torrentib⁹ id est efferuentibus & inundantibus: cū. i. quando: niues p̄cipitās id est deorsum obruunt: sole estiuo: id est per solem estiuū aut ver- num: iuga saxosa gebēne: illius ciuitatis ad quā non padus sed rho- danus nascitur verum ex ijsdem alpibus licet plusculo interuallo nascuntur aut augētur quattuor p̄cipui europæ fluij eridanus seu padus in orientem. i. mare superū tendens: qui vnus in italia est: & danubius ad istros & pānonios septētrionē versus fluens: & rhen⁹ ad oceanum belgicum seu britānicum currens: & rhodanus ex op- posito fere danubij per lugdunū: viennā: valētā: auinionemq; in mare prouincię galliarū sese p̄cipitās: licet ergo non ex gebēne iu- gis nascatur padus: ex illorū tamē niuib⁹ augetur nam plurimos fluios recipit) si tu tentas. i. si quiuis tentat. occludere. i. obstruere: obice. i. quouis obstaculo obiecto: cursus id est impetum padi: ter- ga spumantia: id est vnde & summitates aquarum padi spumantes crescunt id est superabundant: & hoc vorticibus id est gyris & cir- cūuolutionibus: contortis. i. violenter circūmotis: & congeries. i. congestio & cōgregatio aquarum: superbit id est superior fit: et su- pereminet semper magis violenta: & premit retinacula. i. obstacula quæ eam retinere tentant: mole. i. multitudine aquarum: tumida id est inflata donec gurgēs id est ingurgitatio & fluxus aquarum: indignatus id est egreferens q; restrictus fuerat: agat apertum iter: id est p̄ medium obstaculi dissoluti libere fluat.

Quid scelus excusas hominum turpissime Cæsar

Inquit: & ignaua regem graui te laceassis?

Omnia Therpsitæ similis: quid gutture latras

Sardanapaliaco? pallenti excanduit ore

Dux animo dextraq; potens claraq; superbus

Militiæ titulis: voluitq; inuadere pectus

Cæsaris: & capulum dextra complexus eburnum

Destitit. ardentem virtus compescuit iram.

Atq; ira suspirans fatur. Quid fida tuorum

Pectora Maxenti verbis premis acribus? Et quid

Lata procelloso turbas conuiuia vultu:
 Si tibi causa minus placuit recitata: fatebor
 Altera causa subest porior Sepelire iacentem
 Religio Christi dominam me iussit: & ipsos
 Rhetoras ante dedi tumulo: Nam flumine viuo
 Me quoque (si nescis) lauit regnator olympi
 Christus: & abiecto verum Ioue numen adoro.
 Saucius incompotus animi Maxentius: ergo
 Tu quoque carminibus magicis subuerteris: inquit.
 Tu magicas artes tu cædem incendiisque audes
 Dux ait: infoelix sequere: & scelus omne reuolue.
 Ingluuiem nutri. duro rape viscera ferro.
 Sanguine tinge manus: innoxia membra truida.
 Numina Maxenti iustissima. numina tantum
 Sunt visura nefas. meritis dabis impie poenas.
 Expectant te Thybris aquæ. calor iste sub vndis
 Occidet: & tanquam Phaeton temerarius axe
 Pulsus ab excelsa vastum rapieris in æquor:
 Forfan & inuenies extinctæ coniugis ora.
 Interea pinguem nutri delphinibus escam.
 Ira (scio) tua me morti iam destinat. ultro
 Ibimus: & strictos caput extendemus ad enses
 Intrepidi. nobis nihil est in morte timendum
 Christigenis: quibus est aliud post funera longe
 Nobilius vitæ genus immortalis olympo.

Oppetere est iterum nasci. tormenta subire
 Pro virtute pium. triplex contingit origo
 Christigenis. vulgata prior quæ nascimur omnes
 Semine concepti patrio: cum septima foetum
 Luna peragrato vel nona peregerit orbe.
 Altera sic natos terris per mystica transferre
 Flumina: & ablutos genitrix ecclesia lacte
 Nutrit ad ambrosiæ semper viuentis odorem.
 Tertia cum supræma dies mortale resoluit
 Corpus & in cineres opus hoc natura caducum
 Traxit: ad æthereos orbes empyrea regna
 Mittit: vbi & reduces animos complectitur vlnis
 Dulcibus & nitida cœli pater accipit aula.
 Ista fides lorica mihi est adamantina nullis
 Perua fortunæ iaculis. dum talibus orat
 Porphyrius tumido bilem sub pectore Caesar
 Rodit: & impatiens vultus obscurat herinnys
 Et circumpositis stimulat præcordia flammis.
 Dux animum firmante deo nil territus: atra
 Fronte quid atroci dudum concepta venena
 Corde premis: dixit. ne pars innoxia vitæ
 Villa tuæ dignum venia te reddere possit?
 Incipe rumpe moras. aperi crudelia randem
 Ora. satellitibus diris mea funera manda.
 Membra iube lanianda feris in littore spargi.

Defuncti careamus humo: careamus harena:

Corpora iacentur monstribus laceranda marinis

Discite crudeli proceres seruire tyranno.

Rege sub ingrato sub Iniqui principis vmbra

Seruitiis emitur mors obscurissima longis.

Rumpitur inflatum pectus: mentisq; superbæ

Nec frenare potest nec dissimulare furorem

Cæsar: in extremis ardet iam faucibus ira.

Non aliter q̃ cum sicco sub fomite dormit

Ignis & afflatu crebro excandescit & aura

Exilit: & tremulæ rutilant per nubila flammæ.

Ferte citi procul hinc hominem: date vincula clamat.

Cūq; suo totam domino iugulate cohortem

Quæ ducis infecti traxit contagia: finem

Sacrilegis dabit ista dies. Per numina iuro

Per Iouis æternum imperiū fulmēq; trifidum

Ibitis ad lethen: stygiaſq; videbitis vndas.

Dux & tota cohors missis ad colla catenis.

(O funesta dies: o lamentabile tempus

O furor o rabies o detestabile virus

O dolor o regum impietas o mortua virtus)

Ducitur: & longa properant ad funera pompa.

Ventum erat ad littus: cum dux fortissimus ægros

Alloquitur comites: turbataq; pectora firmat.

O socii mecum terræ pelagiq; labores

Experti totiens: longæq; pericula passi
 Militiæ: quid vos terret præsentia mortis?
 Quæ celerem cursu Zephyrum volucremq; sagittam
 Vincit: vbi fortes animi generosaq; virtus?
 Cordaq; ad horrendos nunq; perterrita casus?
 Ponite tristitiam: rectos attollite vultus.
 Cernite perpetuo fulgentem lumine mundum.
 Aethereasq; domos. animis ea patria nostris.
 Ecquid fœminea pauidæ formidine frontes
 Despiciunt terras? hodie veniemus in astra.
 Sic ait. & Christo sacrum pæana canentes
 Accipiunt altos pronis ceruleis enses.
 O mors dura virum vita præstantior olim
 Noxia cum rapidæ purgarint sæcula flammæ
 Membra memor vestri deus immortalia reddet:
 Interea gaudete bonis cœlestibus: inter
 Spirituum cœtus alacres: & sãcta precati
 Numina terrigenis Christi implorate fauorem.
 Pectora trunca iacent: fusoq; rubescit harena
 Sanguine. mactata est duplex hecatûba tonanti.
 Cum duce bis centum comites in litore cæsos
 Christigenæ effossis mœsti imposuere sepulchris.
 ¶ Quid scelus. Quia ergo placari placido sermone non potuit: ite-
 rum iurgijs instat maxetius: ob q̃ porphyrius se christianũ cõfess⁹
 ad supplicia damnaẽ cũ ducentis cõmilitonibus: quos more ducis
 contiuncula contra mortis terrorẽ animat. ¶ Ordo est. Cesar ingt
 videlicet ad porphyriũ: o turpissime hoĩm: quid. i. ad quid excusas

id est purgas: scelus sup. tuū: & laceſſis. i. carpiſ & puocas regē. ſ. me grauitate ignaua. i. occultans ignauā tuā ſpecie grauitatis (ea autē grauitas erat in occultando dedecore regis: qđ patuiſſet cōiugē eius inſepulta) Quid tu ſimilis oīa. i. per oīa ſeu in oībꝯ: & eſt greca locutio: ſic Virg. Aenei. iiii. Omnia mercurio ſimilis vocēqꝯ coloremqꝯ therſite. i. illi homini ignauiffimo ſed loquaciſſimo: laſtras gutture ſardanapaliaco. i. molli & delicato ſeu effemiatō quale habuit ſardanapalus. Therſites ab homero ſatis deſcribit in iliade cuius verba hoc ſonant. Ceteri quidē ſedebant & detinebātur p ſedilia. Therſites autē adhuc ſolus imoderatus in ſermone picabāt (id eſt nugabatur aut garriebat) qui verba mentibus ſiſ inornata & multa icebat temere: ſed nō ſecūdu decorū: contendere regibus: ſed quodcūqꝯ ei viſū eſſet ridiculū achiuis erat. Turpiſſimus autem homo troiā acceſſit. Strabo erat claudus altero pede. humeri autē curui in pectus coniuncti: ſed deſuper acutū erat caput: rara autem floruit lanugo: Inimiciſſim⁹ autē maxime achilli erat & vlyxi. Illos enim conuiſtiſ ineeſſebat. hec ille. huic Vlyxes ſceptro terga & humeros pcuſſit: ille autem torquebat: germinās autē ei excidit lachryma: vibix vero cruenta ex tergo ei ſurrexit de ſceptro aureo: ſed ille ſedit & timuit dolēs: iutiliter autē aſpiciēs abſterſit lachrymas &c. Sardanapalus vero ſemp foelix aſſyriorū rex gulę indulgebat: ac corporis molliciei: qui ſemiramidis filius vltimus in ſiria regnauit vir muliere corruptior. Cuius præſectus arbaſtus nomine: medis præpoſitus: cum eum inueniſſet inter ſororum greges colo purpuras nentē & muliebri habitu cū mollicie corporis & oculorum laſciuiā omnes foeminas anteire: ac penſa inter virgīnes partiētem: indignatus tali foemīnē tantum viroꝝ eſſe ſubiectum: tractantiqꝯ lanam: ferrum & arma habentes parere: progreſſus ad ſocios: quid viderit reſert: negantqꝯ ſe ei parere poſſe: ſit cōiuratio: bellum ſardanapalo inferitur. qui victus ſe in regiam recepit: vbi extructa incenſaqꝯ pyra ſe cum diuitiſ ſiſ incendio abſumpſit: hoc ſolo virū imitatus: vt auctor eſt Iuſtinus libro primo. Cicero vero libro qui to tuſculanarum reſert ſardanapalum iuſſiſſe in buſto incidi: hec habeo quæ edi: quæqꝯ exſaturata libido hauſit. at illa ſacent multa & præclara reſiſta. quæ quidem verba Cicero in ſepulchro bouiſ inſcribi poſſe dicit: huic autem ſemper foelici nullus amicus ſecūdu valeriū maximū fuit: ſed ad ordinem redeo) dux. ſ. porphyrius: potens aīo & dextra: & ſuperbus. i. clārus & inclytus tituliſ clāræ militię: id eſt bellorū clare geſtorū: excādui. i. ira ſuccenſus eſt ore pallenti (id enim quibuſdam iratiſ vehementer eueiit vt pallent

Therſites.

Sadanapalus

cū qui simul cū ira pudore afficiuntur erubescant) palluit autē eo q̄
 animus cōmotus sanguinem ad p̄cordia attraxerat: & voluit inua-
 dere pectus cēsar̄is: & cōplexus dextra. i. arripiens: capulum. i. ma-
 nubrium gladij quo. s. capitur: eburnū. i. ex e bore factū: destitit. s.
 ab incepto (a desisto fit vt notū est: destitit) quia virtus. i. prudētia
 eius compescuit iram. Quod Homerus de achille in hanc sententiā
 dicit. His cōmotus Achilles capulū arripit: & ferro in agomēnona
 irruisset: nisi iuno mineruā demississet q̄ eū retineret &c. per minere
 uam autē sapientiā & rationē intellexit. hoc quoq; statius in achil-
 leide imitatus est: sed pergo Atq; Porphyrius suspirans fatur ita.
 O maxenti: quid. i. ad quid p̄mis. i. vr̄ges & laceſsis: acribus. i. acer-
 bis & contumeliōsis hoc est acriter pungentibus verbis: pectora fi-
 da tuorum. i. eorum qui tibi fidi sunt (exponit hoc dicens alijs ver-
 bis) & quid turbas conuiuia lēta: id est conuiuas lētos vultu procel-
 loſo. i. turbido & inflāmato: si causa recitata minus. i. non placuit ti-
 bi: ego fatebor: sup. qđ verū ē: q̄ scilicet altera causa potior subest:
 id est latet in hac: quia religio christi iussit me ſepelire dominam. s.
 reginā: iacentē. i. cū iaceret occisa: & i. in super dedi tumulto. i. ſepe-
 liui: ante. i. prius: ipſos rhetoras: nam christus regnator olympi. i.
 coeli: lauit quoq; i. etiam me (si nescis. i. hoc dico quia videris nesci-
 re) flumine viuo. i. fonte baptis̄matis animā viuificante. & ego ado-
 ro verū numen. i. veram diuinitatem: ioue. s. gentiliū deo: cuius ſal-
 ſum est numen) abiecto. Maxētius ſaucius. i. aeger & leſus in animo
 hoc est qđ dicit incōpos animi: inquit. i. respondet: ergo tu quoq;
 id est etiā tu: ſubuerteris. i. occulte puerteris: magicis carminibus?
 Dux. s. porphyrius: ait. i. respondit: tu sup. o maxenti: audes sup.
 exercere artes magicas: tu audes cēdem. i. occiſionē innocentium
 & tu audes incendia. i. cōbustionē innoxiorū ſicut rhetorū: tu o in-
 ſcelix: ſequere ſup. magicas artes. & reuolue. i. recogita & exquire
 omne ſcelus: nutri ingluuiē. i. turpē gulā: rape viſcera. s. matrū gra-
 uidarū: duro ferro (quia vt dictū est maxentius yteros grauidarum
 xp̄ianarum diſſecuit: & ſœtib⁹ extractis ī necromatijs abutebatur)
 tinge. i. intinge: manus ſup. tuas ſanguine. s. xp̄ianorū: trucidā: id
 est truculenter occide: mēbra innoxia. i. nullā noxā habentiū. Iſta
 autē ironice p̄ferenda ſunt: & ſub modo p̄cipiendi: qui vetandū vim
 habeat: vñ ſeqtur. O maxēti numina: numina dico iuſtiſſima: ſunt
 viſura tātū nephas: & ideo: tu i probe dabis p̄oenas meritas. A quē
 thybris: fluuij illius romā p̄trāſeūtis: expectāt te. quia in eis dicitur
 ſubmerſus cum magna parte complicū ſuorū (cū enim pontē dolo-
 ſum ſuper thybrim conſtituiſſet: poſtea timore cōcuſſus & īmeior

fraudis suae: incidit in foueam quā fecerat. Illud aut nouit porphyri⁹
ex diua catharina q̄ id reginae in carcere p̄dixerat presente porphy-
rio: aut ab eodē spiritus sancto quo & illa p̄doctus). Iste calor. i. iste
feruidus furor: occidet. i. exterminabit & extinguet sub vndis. .f.
thybridis: & tu rapieris ab impetu. .f. aquarū thyberis qui in mare
tyrrhenū influit in vastū æquor. .i. amplū mare: tanq̄ supple es-
phaeton filius ille clymenes & apollinis qui in padū cecidit: teme-
rarius: quia audebat regere currū solis patris sui: pulsus. i. detrusus
& p̄cipitatus: ab axe excelso. .f. currus solaris: & tu inuenies forsan
ora coniugis extinctae. hoc in derisionē dicit sicut maxētius dixerat
piscabit illud petrus &c. quia sciuit iam sepultā esse. Nutri interea
delphinibus. .i. piscibus marinis: pingue escā. .i. corpus tuū ab illis
deuorandū. Ego scio tua ira destinat. .i. adiudicat iā mortī me. Nos
ibim⁹ vltro. .i. nō coacti sup. ad mortē: & nos extēdemus intrepidi
.i. ip̄eterriti & sine p̄turbatione caput supple nostrū & potissimū
colla ad enses. .i. secures aut gladios: strictos. .i. euaginos. Nihil ē
timendū nobis christigenis. .i. qui sumus in christo regeniti: quib⁹
aliud genus vitā immortalis: longe nobilius est olympo. .i. in cœlo
post funera. .i. post mortē temporalē. & quibus sup. oppetere. .i. for-
titer succūbere & mori: est nasci. (Oppetere pprie est contrapetere:
hoc est dentib⁹ terrā petere. qui enī apud romanos in bello fortiter
cecidērūt: reperti sunt terrā cadēdo momordisse: ne vocē viro forti
indignā emittant. Vñ est illud vergilianū. & humum semel ore mo-
mordit. Hinc etiā oppetere p̄ fortiter mori accipiūt. vt primo aeneī.
O terq; quaterq; beati: quis ante ora patrū troiā sub moenib⁹ altis
Contigit oppetere) & quibus supple subire tormēta pro virtute. .i.
fide & veritate ac religione: est. .i. reputatur: pium. .i. religiosum ac
mite. triplex origo. .i. natiuitas cōtingit christigenis. Prior (potius
dixisset prima: quia prior deduabus tm̄ dici debet partib⁹. potest
etiā poni loco eius dictionis: vna est: sed nolumus quicq̄ mutare)
supple est vulgata. .i. omnibus cōmunis & nota: qua nos omnes cō-
cepti semie patrio. .i. paterno nascimur cum. .i. postq̄ luna septima
post conceptū scilicet orbe scilicet cœlesti peragrato. .i. sphaera sua septies
aut nouies peragrata: hoc est post septimū aut nonum mēsem. nā
in octauo mense pauci nascūtur: nec ij superuiuūt. Altera. .i. secūda
origo seu natiuitas christianorū: transfert natos sic. .i. more natu-
rali & vulgari: terris in terris: aut ad terrenā vitā: per flumina mi-
stica. .i. spiritalia: in quibus occulta virtus spiritus sancti operatur
vitā spiritalē: & ecclesia genitrix. .i. mater nutrit. .i. educat ablutos:

Oppetere

Ecclesia

id est purgatos ab omni peccato: nutrit dico lacte. i. dulcedine gratiarum sacramentalium ad odorem ambrosiæ illius herbæ (qua dii dicti sunt delectari: & qua vesci dicuntur) semper viuētis. i. cœlestis: hoc est regeneramur in fonte ad cœlestem vitam percipiendam. (Aduerte autem in quo plurimi errant: ecclesia bene pferri secunda longa: quia hoc est ita græcū quod in secunda syllaba habet: scribitur enim sic ΕΚΚΛΗΣΙΑ: apud nos semper in e longū mutat. & dicitur cœtus cōtio aut conciliū.) Tertia supple origo seu natiuitas: mittit. s. nos christigenas ad orbem æthereos. i. cœlestes: appositorie: regna empyrea. i. quæ sunt in cœlo empyreo ubi est beatorum sedes: cū. i. postquam dies suprema. i. vltimū tēpus vitæ huius: resoluit corpus mortale: & natura traxit hoc opus caducū. i. corruptibile videlicet corpus quod ex cōtrarijs compositū semper ad interitū tendit: mittit inquam ad empyrea regna: ubi. i. in quibus regnis: pater. i. patrator & factor cœli seu pater cœlestis: cōplectitur dulcibus vlnis. i. brachijs: aīos reduces. i. a se creatos & ad se reuertētes: & accipit super eos in aula nitida. i. splendida. (Accipere proprie dicimur ad cōuiuīū. Vñ comicus. nemo accipit melius: & poeta Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Iuxta hoc autem dicitur Lucæ. xxij. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnū: vt edatis & bibatis super mēsam meā in regno meo. Verū hec oīa sane intelligēda sunt. Non enim animæ sic reduces sunt: vt platonici dicunt: vt videlicet prius in cœlo creatę sint & postea in corpora per cœli orbis demissę. Nec deus sic vlnas habere crederet: vt figura aut dimētionibus circūscribi putetur. Nec sic accipere: vt corporalibus cibus nutriat. Non improprie autem dixit animos. nā licet animus vulgo capiatur pro qualitate aīę: hoc est per animositatem: tñ hōis spiritus animus proprie dicitur. Vñ Iuuenalis satyra. xvi. Sensum a cœlesti demissum traximus arce: Cuius egēt prona: & terrā spectātia mundi Principio indulsit cōmunis conditor illis Tantū animas nobis animū quoque.) Ista fides est mihi lorica. i. tunica a cōtrarijs protectiua quæ olim ex loris fiebat adamantina. i. durissima & quasi impenetrabilis ac si esset ex adamante. Vnde addit: nullis. i. nō vllis: nō peruiā. i. nō pertrāsibilis vllis iaculis fortunę. i. aduersitatis externę a casu pueniētis. Sic thessa. v. Induti loricā fidei dū porphyrius orat. i. oratione loquitur: talibus supple verbis cæsar rodit bilem. i. indignationē ex bile: hoc est atra colera ortā: sub pectore tumido. i. inflato per iram: & erynnis. i. furor impatiens. s. morę aut dissimulationis: obscurat vultus supple eius. & stimulat. i. pungit & instigat p̄cordia: id ē vicina cordis ubi est affectionū sedes: flāmis circūpositis. Dux. s. porphyrius: nil tera

Accipere

Animus

ritus: & hoc deo firmate. i. corborate animū supple eius: dixit o
maxeti quid p̄mis. i. occultas fr̄te atra. i. obscura: & corde atroci:
venena concepra dudū. i. malū quod cōcepisti in me: ne vlla pars
vitæ tuæ: innoxia. i. innocēs & sine noxa: possit reddere. i. efficere
te dignū veniā. i. remissione peccatorū: incipe: rumpe moras: aperi
tandē ora crudelia: manda satellitib⁹. i. ministris tuis diris: mea fua
nera. i. executionē mortis meæ. iube membra supple nostra spargi
in littore lanianda. i. delacerāda feris. i. a feris in littore. & iube sup.
vt nos defuncti caream⁹ humo. i. humatione seu sepultura: & carea
amus harena. i. nō sinamur in harena sepeliri q̄ tū deberet esse cōis.
(Vnde dicit primo ænei. Quod genus hoc hoīm q̄ ve hunc tā bar
bara morē: Permittit patria: hospitio phibemur harenæ.) Et iube
vt corpora nostra iacetur lacerāda monstis marinis. O proceres
discite feruire crudeli tyranno. mors obscurissima. i. ignominiosissi
ma emitur longis seruitijs sub rege ingrato: & sub vmbra. i. clien
tela iniqui principis. Cæsar rūpitur pectus inflatū. i. habet pectus
inflatū ruptū Nisi dixeris pectus sup. cæsar is inflatū rumpit: & cæ
sar nec pōt frenare nec dissimulare furorē mētis supbæ: & ira ardet
. i. excādescit iam in extremis faucibus. Non aliter q̄ cū ignis dora
mit. i. sopitur sub fomite sicco. i. stappa aut alio fomento arido: &
excādescit. i. inflāmatur crebro flatu. i. sufflatiōe: & aura. i. splēdor
scintillarū exilit: & flāmæ tremulæ. i. scintillātes: rutilāt. i. coruscāt
p nubila. i. tenebras aut nubes. Et sup. cæsar clamat ferte. i. tollite
citi. i. festini: procul hīnc. i. a cōspectu meo: hoīm. f. porphyrium:
date vincula. i. ligate eū: & iugulate totā cohortē. f. militū q̄ sub eo
militauerāt cū suo dño: quē. f. cohors traxit contagia. i. infectionē
ducis infecti. i. a duce infecto. Ista dies dabit sacrilegis finē. i. exter
minabit sacrilegos. f. christianos: ego iuro p numina. i. per deos &
per æternū imperiū iouis & p fulmē trifulcū. i. tres sulcos faciēs: qđ
ioui p insigni datur (sicut neptuno fuscina tridens: & plutoni: cer
berus triceps) vos ibitis ad lethen. i. fluuiū obliuionis apud iferos
quē transeūtes fm gētiles: defūctorū aīæ obliuiscūtur eorū q̄ in vita
gesserūt: & dum ab elisijs cāpis iterū in corpora cōpelluntur: obli
uiscūtur eorū q̄ apud inferos viderint) & vos videbitis vndas sty
gias. i. infernales a moestitia dictas. Dux (igī sup.) & tota cohors
scilicet ducetorū militū: ducitur sup. ad mortē: versa vice. nā ducis
est ducere: nunc aut ducit: catenis. i. vinculis ferreis missis ad colla
& sup. turbæ aut pceres properāt ad funera. i. ad mortē ducis & mi
litū longa pōpa. Contra qđ exclamat poeta dicēs. O dies funesta:
id est lugubris & funeribus polluta. o tempus lamentabile. o furor

Lethe

regū. o rabies regū. o virus. i. venenū detestabile. i. dignū detesta-
 tione. o impietas regū. o virtus mortua regū. i. in regibus. Ventū
 erat. f. a duce: militibus & tortoribus: ad littus. f. maris cū. i. quādo
 dux fortissim⁹. f. porphyrius alloquit̃ comites. i. cōmilitones suos:
 ægros. i. de mortis angustia cōturbatos: & firmat. i. confortat pe-
 ctora supple eorū turbata: dicēs supple. O socij experti mecum to-
 tiens labores terræ & pelagi: & passi pericula longæ militiæ. (Sic
 æneas primo ænei. O socij (neq; enim ignari sumus antemalorū: o
 passi grauiora: dabit deus his quoq; finē. Vos & scylleā rabiē peni-
 tulq; sonātes Acestis scopulos: vos & cyclopia faxa Experti: res-
 uocate animos mœstūq; timorē Mittite &c.) quid. i. ad quid præ-
 sentia mortis terret vos: quæ scilicet mors vincit zephyrū ventum
 illū occidentalē: celerem cursu. i. velocissime currentē: & sagittā vo-
 lucrē. i. celerrime volantē: vbi supple sunt nunc animi fortes & vir-
 tus generosa: & corda nunq̃ pterrita ad casus horredos? (ducū est
 pteritæ virtutis milites cōmonere: vt ad instātia fortes sint. Sic Li-
 uius sæpe in cōtionibus ducum facit.) Ponite. i. deponite tristitiā:
 attollite vultus rectos & nō demissos per tristitiā vel aspiciate coelos
 hoc est cernite mundū. i. ornatū cœli fulgentē perpetuo lumine: &
 cernite domos æthereas. i. cœlestes: ea patria est supple nostris ani-
 mis. Ecquid (ab en & quid sit ecquid.) i. ecce ad quid. mētes supple
 vestræ pauidæ (diceret pauētes: quia ad tēpus pauebāt) formidine
 foeminea. i. qua foeminae pauidæ esse solent: despiciunt. i. deorsum
 inspiciūt: terras demissis. f. luminibus (vbi attendes despiciere non
 esse semper contēnere: sed pprie deorsum inspicere. vt primo ænei.
 Et iam finis erat: cū iuppiter æthere summo Despicies mare velis
 uolū &c. verum quia ex contēptu qñq; aspicere nolumus: dicimur
 despiciere quos contēnimus. vt in buco. Despectus tibi sum: nec
 qui sim quæris alexi) nos veniemus hodie in astra. Sic ait. f. por-
 phyrus: & ipse socij eius canētes christo pēana. i. canticū laudis
 sacrū. Pēan auctore festo a τῶν ω qđ est ferio deriuat: vel vt eusta-
 chio placet a τῶν ω qđ est medeor. & est apollo aut apollinis laus
 & abusiue omnīū deorū. vt dicit seruius ad illud. vi. ænei. Vescētes
 lætūq; choro pēana canētes. Declinatur aut̃ hic pēan: sicut pan &
 titan: sed carnē pindari pēana singulari caret) accipiunt pronis. i.
 inclinatis ceruicibus: altos. i. ab alto veniētes: enses. i. gladios. O
 clara mors virū. i. viroꝝ: p̃stātor vita: deus memor vestri: reddet
 olim. f. in nouissimo die cū. i. postq̃ flāmæ rapidæ purgarint. i. pur-
 gauerit sēcula noxia. i. p̃ctis polluta: reddet dico mēbra imortalia:
 cū fm apostolū ad Ro. vij. viuificabit mortalia corpora vīa: Gau-

Despicere

Pēan

de te interea bonis celestibus exites alacres inter coetus spirituum .i. celestium: & vos peccati .i. peccantes sancta numina .i. sancta trinitate implorate .i. impetrate terrigenis .i. nobis in terra degentibus & genitis fauore christi. Pectora .i. illorum martyrum: iacent trunca .i. truncata & capitibus priuata: & harena rubescit .i. fit rubra sanguine fuso. fm Vallā diceret rubescit: quia a rubore externo: duplex hecatuba .i. sacrificium ducetorum capitum mactata ē tonanti .i. summo deo. (hecatube enī est centum capitum sacrificium: sed ppteruersum dixit more latinorum hecatuba. Christigenę .i. reliqui christiani qui in illis locis occulti erant mœsti .i. dolentes imposuere sepulchris effossis bis centum .i. ducetos comites cęsos .i. occisos in littore: cum duce super eos .i. porphyrio.

Et iam prona dies nocti cedebat & umbris:
Occiduo radians excelsam lumine calpen.
Cum furijs cęsar longis iam fessus & ira
Sic secum. quę tanta istis constantia: quodnam
Robur inest animis tantum: quę pectora virtus
Inconculsa regit: quę spes: quę pręmia tanti?
Morre quid expectant obita: neque credere dignū est
Sanctius his numen: quorum res publica pauper
Quę nostris qui regna tenent telluris & vndę
Illam ego numinibus gentem melioribus vti
Crediderim cuius terrena potentia maior.
Nam si regna del arbitrio terrena gubernant
Distribuuntque suo: qui dant maiora putandi
Maiores: lybiam iuno: regna attica pallas:
Iliacam phœbus: tarpelam iuppiter arcem
Constituit. regnum regno ceu numine numen
Maius erat: sed christigenis nec regna nec vires.
At fuerit satis tantos sedare tumultus

Vnus interitu, vel si mutabitur: elus
 Connubio: tantumq; decus seruare iugali
 Fœdere: & has tandem curas extinguere tædis.
 Saturni iam bruma dies & læta reducit
 Tempora: quæ nobis patrio celeberrima ritu
 Iucundos hyberna sales & xenia poscunt
 Ocia nocturnæ poscunt conuulsa mensæ:
 Expediam: tristis ne se inter gaudia luctus
 Ingerat. interea placidas mihi iuppiter vndas
 Aequoris: & cursus dabit ad mea regna secundos.
 His dictis placet accito lictore puellam
 Duci iterum e tenebris: iterum tentare loquendo
 Virgi neumq; nouis pedicis captare pudorem.
 Quam simul ac vidit sice est aggressus. amictas
 Troius assultu subito expugnauit adulter.
 At tua terdenis nondum est mollita diebus
 Duricies. ponti glacies hircanaq; tandem
 Frigora & arctoæ vincuntur sole pruina.
 Tu getico sopita gelu vel gorgone visa
 In silicem durata nequis mansuescere. quercus
 Orpheus. amphion lapides: delphinas arion
 Mouit: & orphæos senserunt tartara cantus.
 Tu niue frigidior. tibi ferrea corda: sepulti
 Vsq; adeo tibi sunt sensus heberataq; mentis
 Lumina: vt albescenti videare simillima saxo:

Coniugis assyriae verso quæ in marmora vultu
Fluxit & ardentem spectat fugitiua Gomorram.
Heu quianam contra genium moremq; iuuentæ
Molliciemq; tui sexus generisq; superbi
Stemma supercilio spernis regalia toruo
Imperia: ah demens: tu blandimenta minasq;
Despicis. & surda perstas immobilis aure.
Tu populo spolias urbem: tu coniuge regem.
Militibusq; ducem: duce Cyrenensia regna.
Et miseremur adhuc: & te seruare parati
Mitibus alloquimur verbis. Genus aspice quantum
Romanum pietate valet. Miresce parumper.
Si seruire pudet. mecum regnabis. habeto
Coniugis extinctæ thalamos. Romana videbis
Moenia. & incedes lariam regina per urbem:
Quod tua gentilis quondam Cleopatra tumultu
Ambiit Actiaco: tu Cæsare digna marito:
Accipe largimur sine bello & sanguine regnum.
Sic ait & cæco languet Maxentius igne.
Illa velut dorsum mediis in fluctibus ingens
Vapulat assiduïs & nunq; vincitur vndis:
Desine plura: nefas iterum me nubere: dixit
Nupsimus. inserto nuptam manus indicat auro.
Et mihi nunc alacres nitidis conuiuia mensis
Virq; socerq; parant. hodie subitura mariti

Lim en: & e tenebris claros aditura penates.

Nec sum dura, fidem seruo. Tu sanguine gaudes

Non ego, tu tanti sceleris durissimus auctor.

Calpe

¶ Et iam prona dies. Cū ad uespera sceret maxētius curarū plenus: quia vt Maro inquit sub noctē cura recurfat: disquirat secū quānā esse p otest christicolis tanta fiducia: sed impietate cœcus nō potest in tam humili christi christianorumq; conditione verum numen agnoscere: qui error iudeos quoq; hactenus illudit. Cōstituit ergo virginem aut in cōnubiū suū allicere: aut morte abolere. ¶ Ordo ē. Et dies prona. i. sol inclinatus: cedebat iā nocti & ymbris. i. iam ad uespera scibat: cedebat dico illuminans: calpen excelsam. i. mōtē illū excelsū sed non sane magnū in hispania vt auctor est strabo: lumine occiduo. i. occidentali: est etiā calpe insula occidentalis ad gades sed quia excelsā dicit de mōte loqui. Cū. i. qñ cæsar iā fessus furis longis: & ira sup. longa: secū sup. disputat sic. Quē tāta constātia: est sup. istis. i. miseris hominib;: quod nā tantū robur inest animis sup. eor;: quē virtus regit pectora sup. eorū incōcussa. i. imobilia: quē spes sup. esteis: q̄ p̄mia sup. sunt eis tāti. supple momēti quid expectant morte obita id est oppetita & pacta. q. d. non video. neq; dignū est credere: sanctius numen: esse sup. his quorum res publica est paup; q̄ nostris. i. romanis principibus qui tenēt regna tel luris & vnde. i. terre & maris. Ego crediderim illā gentē vt meliori bus numinibus: cuius potentia terrena est sup. maior. Nā si dei gubernāt & distribuūt regna terrena suo arbitrio. i. ad nutū & arbitriū suū: illi sup. dei qui dāt maiora sup. regna putandī supple sūt maior res. quod probat inductiue. Iuno cōstituit lybiā. i. regnum carthaginiense in lybia: Pallas. i. minerua constituit attica: id est atheniensia regna. Phoebus. i. apollo constituit iliacā. i. troianā arcem. Iupiter constituit tarpeiā arcem. i. capitoliū romę: & regnū sup. aliud erat maius regno sup. alio: ceu. i. sicuti numen erat maius numine. sed nec regna nec vrbs sup. sūt christigenis. At. i. sed: fatius. i. p̄stātius est sedare tantos tumultus interitu. i. interēptione vni;: s. virginis: vel sedare tantos tumultus cōnubio ei;: s. virginis: si mutabit s. a fide sua & seruare: id est conseruare tantum decus. i. ornamentū formę & prudentię (Magna laus ab hoste laudari. sicut. i. enei. Ipse hostis teucros insigni laude ferebat) scedere iugali id est viculo matrimoniali: & extinguere: has. i. meas curas. i. flammam amoris: te dis. i. faucibus nuptialib; & hoc cōmercio eius per nuptias cōcel-

Cōnubiū

fo (Noris grāmāticē nubes & nubo & nubilū primā producere: cū
 connubiū secundā cōmunem habeat: modo breuē vt hic & primo
 enei. Connubio iungā stabili propriāq; dicabo. Modo longam vt
 eiusdē quarto Cuiq; loci leges dedim⁹: cōnubia nostra Reppulit)
 Bruma. i. breuissima tēpestas lucis īstans: inducit iā dies saturni. i.
 quibus saturnalia celebrari solent & pro. i. reducit leta tpa: q̄ existē
 tia nobis celeberrima ritu patrio: id est patrie meę videlicet romę:
 poscūt sales iucūdos. i. facetias & vrbānos sermones & iocos: Sic
 marti. Postulat ecce nouos ebria bruma sales. & xenia. i. dona quas
 strenas quidā vocāt: hyberna. i. hyemalia: & cōiuiua nocturnę mē-
 se. i. q̄ cum libertate in noctē vsq; celebratur: poscūt ocia. i. cessatio
 nem a curis & opationib⁹. Expediā i. expedite & cito finē imponā
 & alterū faciā: ne luctus tristis. i. tristes efficiens ingerat se iter gau-
 dia. Iuppiter dabit interea mihi placidas vndas equoris. i. maris:
 & secūdos. i. p̄speros cursus ad mea regna. f. romana: q̄ nimīū vise
 re cupiebat. Sed ne qd te lateat lector: noris (qd Macrobi⁹ libro. i.
 saturnaliōrū late dīsciprit) saturnalia festa fuisse romanis celebrā
 ad. xvi. calēdas ianuarias: in quib⁹ serui cū dñis māducabant: & li-
 bere in dños cōiuciabant: ob memoriā libertatis q̄ erat tpe quo sa-
 turnū ianus susceperat. vino p̄terea āpliter indulgebāt: q̄ saturnū
 vitisatorē cēserēt) His dictis. i. postq̄ hec secū dixerat Maxentius:
 placet puellā duci. i. vt puella ducat iterū e tenebris: lictore citato:
 id est vocato: & placet tētare iterū loquēdo p̄ blādū sermonē: & ca-
 ptare nouis pedicis. i. laq̄is: pudorē virgineū. i. pudicitia & castita-
 tem virginalē. quā. f. puellā simul ac. i. imēdiate vt vidit: aggressus
 est sup. eā sic. Adulter troius. i. troianus. f. Paris expugnavit subi-
 to assaltu amidas. i. paruā illā ciuitatē vñ helenā auexit. vñ Stat⁹
 ad principiū Achilleidos. Soluerat oebalio classē de littore pastor
 Dardanus: incautas blāde populat⁹ amidas. At. i. sed tua duricies
 nondū est mollita. i. mollificata terdenis. i. triginta diebus. glacies
 ponti. i. maris pontici: & frigora hircana q̄ sūt in hircanis mōtibus
 boreæ sub septētrione expositis: & pruinae arcto. i. sub arctis. i. vr-
 sis in septētrione p̄pe glacialē zonā: vincuū tandē: tu sopita. i. in-
 uoluta gelu getico. i. p̄petuo quale e apud getas: vel durata ī silicē:
 id est lapidē durissimū: & hoc gorgone. f. medusa: q̄ vnae gorgonū
 bus dicitur: visa: quā. f. vidētes in saxa verti fabulabant antiq; poe-
 tē: nequis. i. nō. vales: māfuescere. i. māfuetior fieri: Orphe⁹ mouit
 quercus: āphion vates thebanus: mouit lapides ad cōstructionem
 scilicet murorū thebanorū: Ariō musicus ille myteleneus mouit del-
 phinas. i. p̄sces illos qui eū in dorso excipientes incolumem terris

Saturna
lia

Orpheus. reddiderunt: & tartara. i. inferna: senserunt cātus orpheos. i. orphēcos quib⁹ orpheus euridicen coniugē suā ab inferis eduxerat & reductā retinisset si non retrospexisset. Notē sunt fabulę de medusa enī prius diximus: de orpheo & amphione sic dicit Horatius in arte poetica. Siluestres hoīes sacer iterpresq; deorū: Cædib⁹ & victu foedo deterruit orpheus. Dictus ab hoc lenire tygres rabidosq; leones. Dictus & amphion thebanę conditor vr̄bis Saxa mouere sono testudinis: & p̄ce blanda ducere quo vellet &c. quomō euridicē reduxit: docet Maro geor. iij. De arione vero A. gelliū legito) Tu sup. es frigidior niue: corda sunt sup. tibi ferrea: sensus. i. affectiōes humanę: sūt sepulti sup. tibi v̄sq; adeo. i. intantū: & lumina mentis sunt hebetata. i. obtusa tibi v̄sq; adeo: vt videre. i. videaris similima saxo albeni. s. cōiugis assyrię. i. vxoris loth in assyria residentis q̄ fluxit. i. resoluta est in marmora. i. statuā salis q̄ marmora videtur & hoc vultu verso. i. retrospectiēte & q̄ fugitiua. i. cū fugeret spectat gomorrā ciuitatē illā: ardentē. s. sulphure & igni: vt dicitur generis. xix. (Sed q̄res quomō hec nota sint maxētiō: dices nō dissonū esse veritati eū cū fuerit litterarū peritus & rerū nouarū studiosus: eam historiā ab egiptijs audiuisse: quibus nō longe abest ea regio: & qui iudeorū libros a. lxxij. interp̄tib⁹ sub ptolomeo philadelpho versos habuerūt) heu quianā. i. cur (sic Maro. Heu quianā tātī cixerunt ęthera nymbi) tu toruo sup̄cilio. i. habēs toruū sup̄ciliū: spernis cōtra geniū. i. naturalē inclinationē tuā: & cōtra morē iuuentutis: & contra mollitiē tui sexus. s. fœminini qui mollior esse solet: & cōtra stēma. i. coronā nobiliū tui generis (In stēmate enī oīm qui alia quid laudis in eo genere meruerūt: noīa & effigies p̄ lineas deducuntur: nosciturq; per lineas seu ramusculos: a quo & p̄ quos quisq; genus traxerat: quia ergo a decē regibus se catharina genus ducere cōfessa est in primo hui⁹. bene dicit eā habere nobile stēma) tu inquā spernis ip̄eria regalia. i. sūma qualia regi: qui vnus oīa regit: cōpetūt: ah demēs tu despicias. i. aspernaris blādimēta & minas & tu perstas immobilis: aure surda. q. d. obturata. tu spoliās vr̄bem scilicet romanā p̄pter quosdā ex militibus porphyrii & p̄pter regnam: populo: tu spoliās regē cōiuge. tu spoliās ducē. s. porphyriū militibus: & tu spoliās regna cyrenēsia q̄ prius cyrenaica dixit ducē. s. porphyrio qui illic p̄fectus erat: & i. attamē nos miseremur. i. parcimus adhuc: & nos parati seruare te: alloquimur te mitib⁹ verbis: aspice. i. attende: quātū genus Romanū valet pietate. (Hanc laudē pietatis licet inique maxētius sibi vendicat: romani tñ principes olī obtinuerūt: quocirca maro vt ab origine Iuliū cēlare pieta

tem traxisse ostēderet: ꝯneam semp̄ pium effinxit) Mitesce. i. effice
 re mitis parumper si pudet scriuire: tu regnabis mecum: habeto thalamos. i. cubile coniugis extinctæ: tu videbis moenia romana: & incedes regina peryrbem latiam. i. per romam q̄ caput latij est. Tu digna cēfare marito. i. habere cēfarem maritum accipe (nos enī largimur) illud regnum sine bello & sanguine. i. sanguinis effusione: qđ cleopatra. i. vltima regina egipti: tua gentilis. i. de gente hoc est ꝑ genie tua: ambiit. i. superbe & ambitiose petiuit: quodam. i. tempore augusti cum ātonio triūuiro nuberet tumultu. i. bello tumultuoso: actiaco. i. quod in actiaco mari gestum est: vbi antonius & cleopatra in fugam versi sunt. Maxentius ait sic: & languet. i. conficit & vritur. coeco igne. f. amoris excoecante miseros amantes. Illa. f. catharina: vapulat. i. percutitur velut. i. sicut ingens dorsum. i. scopolus vapulat. i. percutitur in medijs fluctibus: & nunq̄ vincit assiduus vndis. & sup. dixit. O maxenti desine plura sup. proloqui ad nuptias reconciliandas inter nos: quia nephas sup. est me nubere iterum (nondum enim prior maritus defunctus erat: vnde subdit) Nos nupsimus sup. xpo. manus incerto auro. i. habens aurū. i. anulum aureū insertū: idicat me nuptam & vir. f. xps: & socr. f. deꝑ pater existentes alacres. i. læti: parant mihi nunc conuiuia in niti-dis. i. cœlestibus mensis. ego subitura sum hodie (hoc qnoꝑ ex reuelatione sciuit) limen mariti: & aditura sum hodie claros penates: id est thalamos: e tenebris. Nec sū dura: vt sup. dicis: sed sup. seruo fidem: tu aut̄ gaudes sanguine: nō ego. & tu es auctor durissimꝑ tāti sceleris. q. d. ego non cōsului nec volui: vt quisq̄ ꝑ me moriatur sed quilibet ꝑ fidem christianam saluetur.

Hæc vbi dicta. videns atrox immota tyrannus

Pectora nec precibus flecti: nec verbera frangi:

Spe veneris posita iubet a lictore necandam

Necropolim duci. pullo velata cucullo

Atq; capistratis manibus de carceris antro

Truditur ambigua faciente crepuscula nocte.

Aemonius Chiron media iam parte sub vmbas

luerat: & lædæ funestam pignora noctem

Aere voluebant piceo: niger hesperus ore

F I Baptistæ Mantuani

pallidulo tristi per cœlum ascendere vultu
 Visus. ab aspectu sceleris noua luna nephandi
 Cornua substraxit: nubes teterrima clausit
 Aethereos ignes & conscia sidera morti.
 Audita halcyones grauibus lamenta querelis
 Spargere per littus: moestosq; ad funera cantus:
 Edere. & æquorea volucres dare flebile carmen.
 Est locus ad boream pelagi porrectus ad vndas
 Densa vbi filuestrem faciunt spineta recessum.
 Areaq; in medio. crebris ibi terra sepulchris
 Surgit: & in tumulos fossæ cumulantur harenæ:
 Sacra cadaueribus tellus: polyandron Hellas
 Voce vocat patria: nudis passim ossibus alber
 Vrticis vmbrosus ager grauibusq; cicutis
 Et nigris ebuli baccis & olente Sabuco.
 Campus iners & sepiuagis domus apta colubris.
 Hos ingressa locos durus dum brachia lictor
 Expedit inuertens manicas: dumq; explicat ensen
 Sanguineum. virgo cœlum suspexit & ignes
 Aethereos. taliq; deum sermone precata est.
 Opater exiguas tanto pro munere grates
 Soluimus: ingentes autem debere fatemur.
 Tu grauibus pressam tenebris in clara vocasti
 Lumina: tu manes tu das superare tyrannum:
 Et modo tam vario functam discrimine tandem

Ad palmam regnumq; vocas. da numine dextro

Egressus animo faciles:reditusq; secundos

In patriam cœliq; domos. hanc accipe mentem

Et prolem ne sperne tuam de fauce reuulsam

Ditis:& oranti famulæ tua limina pande.

Et si quando memor quisq; certaminis huius

Implorabit opem: pater exorabilis esto.

Finierat: subito cum vox audita per auras.

Annulus. secuta veni. tum poplite flexo

Et crucis explicita per pectus imagine lictor

Verberat orantem gladio. pro cede cruenta

Lac niueum fluxit: tellus incanduit albo

Sanguine. lingua deum neruis delusa recisus

Personat:& moriens verba imperfecta relinquit.

Cæsa solo iacet atq; in cœlum vita recessit.

¶ Hæc vbi dicta. Hic diuæ virginis martyrij cōsumationē & pces precūq; exauditionē diserte cōmemorat. Ordo ē. Vbi. i. postq; hæc dicta sup. fuerant a virgine: tyrānus atrox. s. maxētius videns peccata sup. catha. imota: nec flecti p̄cibus: nec frangi verberare: iubet eam necandā. i. occidēdam duci a lictore necropolim. i. vt dixi ad ciuitatē mortuorū ad locū vbi corpora sepeliebātur: & hoc spe veris. i. cōcubitus: posita. i. deposita. Catharina igiŕ velata. i. tecta pullo. i. nigro cucullo. i. indumēto rustico & vili: atq; manibus capistratis. i. habēs manus capistratas. i. capistro virctas: trudit de antro carceris: & hoc nocte ambigua. i. cū die certāte: faciente crepuscula. i. tpa ea quibus nox diē pellere incipit. sicut diluculū mane dicitur qñ discernit lux diei a noctis tenebris. Chiron æmonius. i. thessalicus: hoc est signū sagittarij in quod chiron versus dicitur fuerat iam mediā parte sub vmbra. i. inceperat occidere. Dicitur enī vulneratus sagittis herculis sanguine hydræ tinctis extinctus: & post nouem dies inter astra locatus. Vnde Ouidius. Nona dies

T

Sagittarij

aderat: cū tu iustissime chiron Bisseptē stellis corpore iunctus eras.
 Et cū supple pignora. i. filij: lædē. i. castor & pollux: qui in gemi-
 norū signa trāslati fingūtur: voluebāt aere piceo. i. suffusco noctē
 funestā. i. funere virginis cōtaminandā. hesperus. i. stella vespertina
 qui & vesperus appellat: niger. i. offuscatus: cum sit cādīdissimus
 visus supple est ascendere per coelū: quasi refugeret noctē visus est
 retrocedere. nō enī ascendit tpe vespertino sed descendit. nec dicit q̄
 ascēderit sed q̄ visus sit ascēdere: ore pallidulo. i. aliquātulum pala-
 lido: & vultu tristi. Luna subtraxit cornua noua. i. inouata lumine
 quo ad nos: ab aspectu nephādi sceleris: nubes teterrima. i. maxie
 atra clausit. i. abscondidit: ignes æthereos. i. sidera: & p id est sidera
 cōscia supple visa mortī: hoc est omnia visa sunt subtristia. sicut in
 resurrectione dñica: læta. Halcyones: volucres ille marinæ in quas
 ceyx cum cōiuge versi dicūtur: quē tēpore summæ tranquillitatis:
 hoc est hyberno: in mari nidificant: sreatuq; suo malū portēdunt
 auditæ supple sunt spargere per littus lamēta cum graubus q̄relis
 & edere. i. emittere cantus mœstos ad funera supple futura: & volu-
 cres æquoreę. i. marinæ vt fulicæ supple auditæ sunt dare carnē fle-
 bile. i. querulosum. (Est locus &c. More vergiliano (vt dixi) locū
 prius describit q̄ quid ī eo actū sit dicat. Locus igit est ad boreā. i.
 septētrionē verius: porrectus. i. extēsus ad vndas pelagi: vbi. i. in
 quo: spineta densa. i. frutices spinarū illic dense crescentiū: faciunt
 recessum siluestre. i. siluis oblitū & circūdatum: & area. i. locus pla-
 nus est sup. in medio: & terra surgit. i. tumet ibi crebris sepulchris:
 id est tumulis: & harenæ fossæ. participiū est a fodior. i. per fossios
 nem aperte: cumulātur. i. aggerūtur: in tumulos. i. ad cōstructionē
 tumulorū: quæ supple est tellus sacra. i. dicata cadaueribus: & sup.
 quod hellas. i. græcia vocat voce. i. appellatione patria. i. græca.
 polyandriō. i. multorū virorum locū seu sepulchrū. Nam poly-
 dicitur multū & andros vir: & polyandros multos viros habens.
 Relatiui Latini etiā vsurpant hoc vocabulū: vt legitur in officio recōcilia-
 subtractio tionis violatæ ecclesiæ. Sane more vergiliano relatiuū subtrahit:
 & potissimū vbi dubites in quo genere ponas: an cū antecedēte: an
 cum sequēte. vt Est locus hesperiā graij cognomine dicūt: vbi ele-
 ganter subintellexeris quā: & grāmāte quem. sicut hic. Est locus
 Regula quod polyandriō græci dicunt: vel quē &c. Nota: est enim seruia-
 seruiana ana regula: quotiēs relatiuum inter duo substantiua ponitur: si sea-
 quens est propriū: ipsum debere sequenti cōformari in genere num-
 mero & casu: sin appellatiuū vtriūq; maxime autem intercedente
 verbo substantiuo aut vocatiuo sequenti adheret. Ager albet passim

Polyandriō

Relatiui
subtractio

Regula
seruiana

id est p singulos passus: nudis. i. a carne nudatis ossibus: & est vma
 brofus vrticis & grauibus. i. mortiferis aut magnis cicutis: herbis
 illis veneni vim habētibus: & nigris baccis. i. fructib⁹ ebuli illius
 fruticis: & sabuco arbore illa in locis desertis crescēte: olente: id est
 grauis odoris. (Vulgus sambucū vocat) existens supple cāpus. i.
 locus capax & largus: iners. i. inutilis & desertus: & domus apta co
 lubris. i. serpētibus sepiuagis. i. inter sepes vagari solitis. Virgo. f.
 catharina igressa hos locos (nā pro locis terrarū etiā locos dicim⁹.
 vt primo aenei. Deuenerē locos: & explorare locos &c. interea sup.
 dum lictor durus aut dirus: expedit. i. aptat brachia: inuētēs id est
 reuoluēs manicas: & dum explicat. i. euaginat ensē sanguineum
 id est sanguinolentū: suspexit id est sursum aspexit coelū: & ignes
 aethereos: id est stellas: & precata est deū tali sermone. O pater sup
 ple coelestis nos soluimus: id est referimus exiguas. i. valde modici
 cas grates: id est gratias pro tanto munere. i. pro corona & aureola
 martyrij: autem pro sed: nos fatemur debere ingentes: id est valde
 magnas supple gratias: quia tu vocasti sup. me pressam grauibus
 tenebris: scilicet carceris aut vitæ huius: in clara lumina. f. coeloru:
 & tu das superare manes: id est inferos: hoc est spiritus infernales:
 & tu das superare tyrannū: scilicet maxentiū: & vocas tandē id est
 post magnū desiderū me functā. i. perfunctā & liberatā modo va
 rio discrimine: id est periculo: scilicet precū/minarū/blanditiarū/
 tormētorum/ambitionū &c. ad palmā: id est coronā victoriæ: &
 ad regnum: vt scilicet tecum regnē. (Palma vt dicit plutarchus in
 problematis coronantur summi victores: nō quia semper vireat:
 sed quia lignū eius cōtra pōdus renitatur: vt fortes cōtra aduersa)
 Da animo. i. spiritui meo: egressus id est exitus faciles: dextro id ē
 pspero & benigno numine tuo: & da secūdos. i. prosperos reditus
 id est ingressus in patriā & domos coeli. accipe hanc mentē. i. aiam
 aut volūtātē: & ne sperne: pro ne spernas: tuā prolem reuulsam. i.
 liberatam de fauce: id est deuoratione ditis. i. plutonis: hoc est de
 monis infernalis: & pāde id est aperi supple mihi famulæ tuæ orāti
 id est precanti tua limina. i. ianuā regni tui. Et o pater si quisq⁹ me
 mor huius: id ē mei certaminis implorabit quādo: id est aliquādo
 opem. i. auxiliū tuum: esto exorabilis: id est facilis ad exorandum
 id est ad impetrandū a te quod petierit. Finierat supple catharina
 sermonē: cum vox audita est subito per auras dicens supple. An
 nuim⁹. i. approbamus cōcedimus qd petis: veni secura. i. seorsum
 a cura: tum. f. deinde lictor verberat gladio supple catharinā oran
 tem: & hoc poplite. i. poplitibus hoc est genibus eius: flexo. i. cur

Locus

Palma

Poples

uatis. (Poples ē post genu sup̄ furas. Peccāt qui poplex sicut q̄ lo-
cuplex scribūt) & imagine crucis explicita .i. per explicationē dex-
tere facta: p̄ pectus. s. virginis a virgine. Lac niueū. i. cādidissimū
fluxit p̄ cede cruēta. i. loco cruoris qui ex cāde tali effluere solet. &
tellus incāduit. i. alba facta est: albo sanguine. lingua delusa. i. de-
fraudata: neruis recisis. i. intercisis: p̄sonat deū. i. laudē aut inuoca-
tionē dei. & ipsa moriēs relinquit verba imp̄fecta. i. nō p̄fecte plata
& ipsa cāsa. i. decollata: iacet. i. derelinquit a liēto: solo. i. in terra
atq; vita. i. aīa in q̄ vita permāsīt: recessit in coelū. Sic verg. in fine
ānei. de aīa Turni. Vitaq; cū gemitu fugit indignata sub ymbras.

Affuit extemplo superum de sedibus agmen

Spirituū duplex: vnum quod corpore nudam

Suscipiat mentem: dulciq; ad sidera cantu

Transferat. exanimēs aliud quod tollerēt artus.

Insolita noua luce dies in nocte refulsit:

Atq; repentinum subito cum lumīne fulgur

Emicuit ceu cum frangit caua nubila fulmen

Cum grauis ardentem succendit iulius æstus.

Euolat attonitus liētor: trepidiq; ministri

Corripuere fugam. toto symphonia cœlo

Spargitur. & mixta vocum dulcedine carmen

Astra perit. sensimq; abiens discedit ab aure.

Visaq; per cœli tractus ascendere nubes

Lucida: persimilis solī lucentior astro

Luciferi & claro rutilantem lumīne caudam

Ducere & ignifero ferti vltra sidera cursu.

Et caput inferrare polo. patuere tonantis

Atria. curuatus læto pater obuia vultu

Brachia diffundens reduci dedit oscula nata.
 Et triplici claram radiauit fidere frontem.
 Altera spirituum legio collegit ab hortis
 Balsama iudaïs aloes myrrhæq; liquorem:
 Ablutosq; vadis artus & odoribus vinctos
 Aereum per iter rubri trans æquora ponti
 In montes arabum summæq; cacumina Sinæ
 Transtulit. & corpus pario clausere sepulchro
 Quod superum fecere manus: Opobalsama semper
 Marmor odoratum sudat: quibus ægra iuuantur
 Corpora: difficiles isto cæromate morbos
 Indigenæ pellunt. sacros Alabastra liquores
 Atq; salutes lachrymas oleiq; fluentis
 Accipiunt guttas. membris honor iste sepultis.

FINIS.

¶ Affuit extēplo. In hac vltima parte describit auctor admirabilē
 diuę virginis sepulturā. ¶ Ordo est. Duplex agmē. i. duplex exer-
 citus qui ductu dei agit: spiritūū. s. beatorū: affuit extēplo .i. illico
 post decollationē catha. de sedibus superū p̄ superiorū: hoc est cœle-
 stium: vnū sup. agmē fuit: qđ suscipiat mentē. i. animā nudam. i.
 nudatam corpore: & transferat. i. transportet ipsam ad sidera sup.
 cū dulci cantu. Aliud pro eo qđ est alterū sup. agmen: affuit: quod
 tolleret. i. asportaret: artus exanimes. i. mēbra sine aīa hoc ē demor-
 tua. Dies noua. i. claritas diei nō vulgaris refulsit in nocte: luce iso-
 lita. i. inconsueta. Atq; fulgur repētīnū. i. claritas cœli repēte exor-
 ta: emicuit: id est respēdūit cū subito lumine: ceu. i. veluti. qñ: ful-
 men frangit. i. disrūpit: nubila caua. i. nubes v̄tōsas: sup. tūc: cum
 iulius. i. calor iulij mēsis succendit estū ardentē. i. ardorem estiuū
 Lictor attonitus: id est stupefactus: euolat: id est subito cursu se-
 eripit: aut proripit: & ministri. s. lictoris: trepidi: id est prę timore

trepidantes & festinantes: corripuere. i. simul arripuere fugā. Simphonia. i. consonantia seu concentus angelorū spargitur toto coelo: & carnē. i. canticū laudis & letitię: petit astra. i. extollitur ad astra & hoc dulcedine. i. dulci modulatione vocū: mixta. i. admixta: & ipsū carnē abiens. i. discedēs sensim. i. paulatim ita q̃ sensu percipi posset: discedit ab aure. f. fugiētū: & nubes lucida. i. clara & splēdida p̃ quā aīa catha. denotatur: visa est ascendere per tractus coeli existēs p̃similis. i. valde similis soli: & lucētior. i. resplēdētior astro luciferi. i. stellæ matutine. & visa est ducere caudā rutilantē. i. condescantem: claro lumine. & ferri. i. assumi: ignifero cursu. i. quo ignis ascendit vltra sidera. i. vltra coelū stellatū: in empyreū. f. & visa est insertare. i. inferere & imponere polo. i. coelo: caput. Atria tonātis id est penetralia dei altitonātis: patuere. i. aperta sūt visa. Pater. f. coelestis: curuatus. i. inclinatus & diffundēs læto vultu. i. hilaritate vultus: brachia obuia. i. obuiantia: & obuā protēsa: dedit natē. i. filiē: hoc est aīę diuę virginis: reduci. i. reuertenti: oscula. & radiavit. i. exornauit p̃ diademate: clarā frontē. f. virginis: triplici sidere id est triplici aureola. virginū: martyrū: & doctorū. Altera legio. i. secūdū agmē angelorū ad sepulturā demissū. collegit ab hortis iudeis. i. arabicis. balsama & liquores aloes & myrrhę. quib⁹. f. cōditū tur ṽt a putredine conseruent defūctorū corpora: & trāstulit. i. trāsportauit: artus. f. catha. ablutos ṽndis. i. aquis fluuiatilib⁹: & ṽnctos odoribus. i. ṽnguētis p̃ iter aereū: trans equora rubri pōti. i. maris: in montes arabū & in cacumina sinæ sup. montis: vbi moyses p̃cepta diuina suscepit. & clausere corpus. f. catha. sepulchro pario. i. de marmore candido quale in paro insula plurimum est: qđ sup. sepulchrū man⁹ superū. i. celestīū spirituū fecere: & ita laus sumitur a materia & artificibus. Marmor. i. sepulchrū illud marmoreū: odoratum. i. ṽnguētis imbutū: sudat. i. distillat: semp opobalsama. i. succos balsami: quibus corpora egra iuuantur. i. leuantur ab egritudinibus suis. Indigenę. i. homines inde. i. ex eo loco nati: pellūt isto ceteromate. i. ṽnguēto: morbos difficiles sup. curatu. i. qui alioquin curari non possint. Alabastra. i. vasa ṽnguētaria ex alabaistro accipiunt sacros liquores. i. ipsi conseruant in alabastris sanctum oleū ex sepulchro diuę virginis & martyris defluens: & accipiūt la chrymas salutare qđ pro. i. guttas olei fluētis. i. ex sepulchro manātis abunde. Iste. i. istiusmodi honor est mēbris sepultis. f. diuę virginis: & per eam acclamationem claudit auctor opus suū. Et nō quocq̃ finem facimus.

Deo gratias.

Franciscus Ceretanus Parmensis Iuris Pontificii Scholaris
Studiofissimus in Inuidum Lectorem Carmen.

Inuide quid tantū iuuat excandescere lector!

Et Rhodiis Linguarum ponere sacra focus!

Thersitæ similis sine sensu & mente loquenti

Cur iacis in Vatem verba Canina pium!

En merito sceleris tanti dabis improbe poenas:

Edere scis grauius quā maledicta pati.

Liuide si nescis Superum Regina Poetam

Hunc fouet: & Costo nata parente Dea:

In quarum Laudes quantum certauerit: arte

Pindarica fulgens testificatur opus.

Nulla erat (infandum facinus) reuerentia cœlo:

Squalidus inculto numine Christus erat:

Hic plus ad sedes hominem reuocauit olympi:

Restituens nostro mystica Sacra deo.

Protulit in lucem veterum monumenta parentum:

Quicquid & a Christo lex noua nostra capit.

Ergo tuos tandem mores depone ferinos:

Et memori vatis pectore nomen habe:

Detur & Euripidis versum transferre sepulchro

Qui fuit Aemathio conditus ante solo:

Nulla atate tua o vates monumenta peribunt

Fatidica Mantus; Virgiliq; nepos.

FINIS

Excandescere ē
ira & inuidia in-
flammari.

Rhodij focī
sunt quib; herculi
cū execrationib;
sacrificat vt pri-
dictū ē: sūt ergo
maledici & exe-
cratiui.

Thersitē pri-
descripsimus vt
index monstrat

Edere. i. emit-
tere maledicta: q̃
stult; pati neq̃t.

Pidar; summ;
lyric; apud græ-
cos.

Inculto numi-
ne: honestis. s.
carminibus non
dum culto.

Reuocauit ho-
minem. i. studiū
humanū ad dei
laudes.

Ferinos. i. ad
feras pertinētes.

Euripides tra-
gic; poeta claris-
simus.

Solo aemathio
i. terra thessalica

Fatidicę māt;
& mātūq; pri-
minim; idicē se-
quere.

Nepos virgi-
lij quia compa-
triotā dicitur.

Amibis stoma

